

T. C.

Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü

Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı

Kürt Dili ve Kültürü Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İLK YAZILIŞ TARİHLERİYLE
KIRMANCCA (ZAZACA) SÖZCÜKLER
(1798-1903)**

Veysel YILDIZHAN

13711042

Danışman:
Mehmet TAYFUN

Mardin 2017

K. T.

Unîversîteya Artûklûyî ya Mêrdînî
Enstîtuyê Ziwananê Ganîyan yê Tirkîya
Şaxê Mayzanistê Ziwan û Kulturê Kurdan

Tezê Masterî

**BI TARÎXÊ NUSÎYAYENA XO YA TEWR
KEHENE ÇEKUYÊ KIRMANCKÎ (ZAZAKÎ)
(1798-1903)**

Veysel YILDIZHAN

13711042

Şêwirmend:

Mehmet TAYFUN

Mêrdîn 2017

T. C.
Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü
Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı
Kürt Dili ve Kültürü Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İLK YAZILIŞ TARİHLERİYLE
KIRMANCCA (ZAZACA) SÖZCÜKLER
(1798-1903)**

Veysel YILDIZHAN
13711042

Danışman:
Mehmet TAYFUN

Mardin 2017

TAAHHÜTNAME

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN DİLLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “**Bi Tarîxê Nusîyayena Xo ya Tewr Kehene Çekuyê Kirmanckî (Zazakî) (1798-1903)**” adlı tezin/projenin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin/projemin kağıt ve elektronik kopyalarının Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Projemin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Projemin sadece Mardin Artuklu Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Projemin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/projemin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../.....

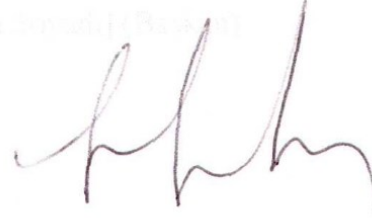
Veysel YILDIZHAN

KABUL VE ONAY

Veysel YILDIZHAN tarafından hazırlanan “**Bi Tarîxê Nusîyayena Xo ya Tewr Kehene Çekuyê Kirmanckî (Zazakî) (1798-1903)**” adındaki çalışma, 03/11/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, Kürt Dili ve Kültürü Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan

Yrd. Doç. Dr. Nurettin BELTÇKİN

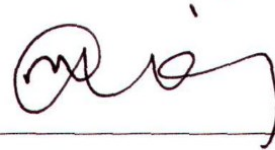

Üye

Yrd. Doç. Dr. Şereen GAĞALYAN

Üye

Öğr. Gör. Mehmet Tayfun

VATEYO VERÊN

Nusîyayîş seba yew ziwani enstrumanêko winasî yo ke bi îşaretanê bêvengan ê ziwani ganî verdano. Ziwanê ke nusîyayê, xo dima tena rîpelanê murekebinan ney, yew kulturî zî verdanê. Pêro wesîqeyê mendeyî, dewlemendiya ziwani û prosesê vurîyayîşê çekuyan anê verê çimanê wendoxan. Eke nê wesîqeyî ferhengî bê yan zî înan ra ferhengî bêrîn amadekerdiş o wext muzeyêko kamil peyda beno. Muzeyo ke tede çekuyê seserran estê.

Kurdî de ferhengo tewr verên serra 1682î de hetê Ehmedê Xanî ra nusîyayo. Nê ferhengî ra dima mîyanê kurdan de hem menzûm hem zî mensûr gelek ferhengî amade bîy. Zafaneyê nê ferhengan bi di ziwanan, tayê zî tena bi kurdî amade bîyê. Lehçeya kirmanckî (zazakî) de ferhengo tewr verên hetê M. Malmîsanijî ra amade bîyo û serra 1987î de weşanîyayo. Labelê mîyanê kurdan de, ferhengo ke tede çekuyî goreyê tarîxê nusîyayîşî û bi çimeyanê xo binawîyê (bêrîn mojnayene), heta ewro amade nêbîyo. Lîteratur de nê bêj ferhengan ra ferhengo tarîxî (historical dictionary) vajîyeno. Ma zî waşt xebatêka winasî bikî; çekuyanê çimeyanê kirmanckîyan yê tewr kehenan vejê meydan û sey ferhengêk amade bikî ke yew qismê xezîneya çekuyanê kirmanckî bi tarîxê nusîyayîşê xo û bi çimeyanê xo bêro naskerdene.

Seba na xebate ma metnê tewr kehen yê kirmanckî tesbît kerdî, heme çekuyê ê metnan ardî pêser û manayê înan bi tirkî nuştî. Bi na xebate ferhengêk virazîya. Seba ke çekuyê kirmanckî yê hemmanayî û çekuyê bi vatişanê (telafuzê) cîya-cîyayan têhet de biasê, ma no ferhengê xo tirkî-kirmanckî amade kerd.

Na xebate de zaf merdiman hetkarîya ma kerde. Eke nê merdimanê erjayeyan hetkarîya ma nêkerdêne no kar do hîna zor bibîyêne. Coka ma înan rê sipaskerdişî, xo ser o sey deynêk vînenê.

Eke na xebate de hetkarîya M. Malmîsanijî nêbîyêne, na xebate do bi nê şeklê xo destê şima de nêbîyêne. Seba ke destpêk ra heta peynî rayîr mojna mi, hem hetê materyalan ra hem zî bi zanayîşê xo yê hera û xorînî na xebate mi ser o kerde sivike û wextê xo da ez şewîrmendê na xebate M. Malmîsanijî rê zaf sipas kena, keyeyê ey awan bo. Tewr tay sey mi keda ey na xebate de esta.

Ahmet Kirkanî tena bi açarnayîşê çekuyanê erebkî ney, bi piştîdayîşê xo yê manewî û motîvasyonî zî zaf hetkarîya ma kerde. Mahîr Doganî tim bi sebr û eleqe seba açarnayîşê çekuyanê almankî ma rê hetkarî kerde. Derheqê tayê çekuyanê fekê Hezanî de Esat Şanlı û pîyê ey Mihemed Şanlıyî hetkarîya ma kerde. Bîlal Zîlanî hetê çimeyan ra û hetê motîvasyonî ra roja yewine ra heta ewro tim hetkarîya ma kerde. Bi zanayîşê xo Hesên Aslanî zî tim piştî daye ma. Salîha Ekîncî persê ma bêcewab nêverday. Îbrahîm Berkî -bi wasitaya Bîlal Zîlanî- bi rûskîya xo, Îbrahîm Bingöl û Ugur Sermîyanî bi îngîlîzkîya xo hetkarîya ma kerde. Nînan ra teber, derheqê Sîwanî de Wehdet Sîwanij, Zîyadîn İpekçi, Ehmedê Dirihî, Muzafer Xeylanij û Mesut Yeşilkayayî bi melumatê xo hetkarîya ma kerde. Ronya Bewran û Mutlu Canî reyêke na xebata ma wende û pêşnîyazê xo vatî. Şadê Agon, Bawer Arıkan, Emîna Güzel, M. Onur Diril û birayê mi Emîn û Kenan Yıldızhanî zî bi piştîdayîşê xo yê manewî moral da mi. Keyeyê nê merdîmanê erjayeyan hemîne awan bo, ez hemîne rê zaf sipas kena.

KILMNUS

Na xebate, bi tesbîtkerdiş û manakerdişê çekuyanê kirmanckîyan (zazakîyan) yê nuştekiyan yê tewr kehenan amade bîye. Metnê kirmanckî yê nuşteki yê ke ma çekuyî ci ra girewtî, mabênê serranê 1798î û 1903î de nusîyayê yan zî weşanîyayê. Nuştoxanê nê metnan ra di kesî kirmanc (zaza) ê, ê bînî rûs, alman û îngiliz ê. Çekuyê ke nê metnan de yê, yê kirmanckîya nê mintiqayan ê: Çêrmûge û Sêwregi, Licê, Pali û Dara Hênî, Quzelçan/Qozlîçan (Pülümür). Na xebate de derheqê metnanê tewr kehenan yê kirmanckî, nuştoxanê înan û melumatdayoxanê (informantanê) nuştoxan de zî melumat ameyo dayîş. Ma manayê çekuyanê kirmanckîyan bi tirkî nuştî û înan ra ferhengêko tirkî-kirmanckî (zazakî) amade kerd. Ma her çekuya kirmanckî dima, tarîxê nuştena aye, çimeyê aye û bêjê (çeşîdê) aye yo gramatîk nuşt. Çekuyê ke bi sewbîna alfabe nusîyabîy, ma açarnayî alfabe kirmanckî ser û duştê (vera) înan de, metnê orîjînalî ra kopyaya înan (facsimile) ronaye.

Kilîçekuyî: Dimilkî, Ferhengo tarîxî, Kirdkî, Kirmanckî, Tarîxê dimilkî, Tarîxê kirdkî, Tarîxê kirmanckî, Tarîxê kurdî, Tarîxê zazakî, Zazakî.

ÖZET

Bu çalışma, en eski yazılı Kırmancca (Zazaca) sözcüklerin tespit edilmesi ve anlamlarının yazılması ile hazırlandı. Sözcükleri aldığımız yazılı Kırmancca metinler, 1798 ile 1903 yılları arasında yazılmış veya yayımlanmıştır. Bu metinlerin yazarlarından ikisi Kırmanc (Zaza), diğerleri Rus, Alman ve İngilizdir. Metinlerde bulunan sözcükler Kırmancca konuşulan şu bölgelere ait: Çêrmûge (Çermik) ve Sêwregi (Siverek), Licê (Lice), Pali (Palu) ve Dara Hênî (Genç), Quzelçan/Qozlîçan (Pülümür). Çalışmada en eski Kırmancca metinler, yazarları ve yazarlara bilgi verenler (informantlar) de tanıtılmıştır. Kırmancca sözcüklerin Türkçe anlamlarını yazıp onlardan Türkçe-Kırmancca bir sözlük hazırladık. Her Kırmancca sözcükten sonra, onun yazılış tarihini, alındığı kaynağı ve gramatik çeşidini yazdık. Başka alfabelerle yazılmış olan sözcükleri Kırmancca alfabesiyle yazıp karşılıklarına aslının kopyasını (facsimile) koyduk.

Anahtar Sözcükler: Dımîli, Dimilinin tarihi, Kırdce, Kırdcenin tarihi, Kırmancca, Kırmancanın tarihi, Kürtçenin tarihi, Tarihsel sözlük, Zazaca, Zazacanın tarihi.

ABSTRACT

We have prepared this study by investigating the oldest written words in Kirmanckî (Zazakî) and writing their meanings. The written texts of Kirmanckî from which we got the words were written or published between 1793 and 1903. Two of the writers of those Kirmanckî texts were Kirmanc (Zaza), the others were Russian, German and English. The words used in the texts belong to these regions: Çermûge and Sêwregi, Licê, Pali and Dara Hêni, Quzelçan/Qozlîçan (Pûlûmûr). The oldest texts in Kirmanckî, their writers and the informants who gave information to the writers were also mentioned in the study. We have prepared a Turkish-Kirmanckî dictionary by writing Turkish meanings of the mentioned words. After each Kirmanckî word, we stated the date on which it was written, the source from which it was taken and its grammatical kind. We have written the words that were written in others alphabets with the Kirmanckî Alphabet and put their facsimiles just next to them.

Key Words: Dimilî, the history of the Dimilî, Kirdkî, the history of Kirdkî, Kirmanckî, the history of the Kirmanckî, the history of Kurdish, Historical dictionary, the history of Zazakî, Zazakî.

TEDEYÎ

VATEYO VERÊN	I
KILMNUS.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
LÎSTEYA TABLOYAN.....	VIII
KILMNUŞTEYÎ	IX
DESTPÊK	1
1.Amancê Cigêrayîşî.....	2
2.Metodê Cigêrayîşî.....	3
3.Çarçewaya Cigêrayîşî	4
1.BEŞO YEWIN.....	5
1.1.METNÊ TEWR KEHENÊ KIRMANCKÎ Û NUŞTOX Û AMADEKARÊ ÎNAN	5
1.1.1.Çend Çimeyê Bînî	11
2.BEŞO DÎYIN.....	13
2.1.DERHEQÊ BEŞÊ FERHENGÎ DE TAYÊ AGAHDARÎYÎ.....	13
2.2.FERHENGÊ TIRKÎ-KIRMANCKÎ (ZAZAKÎ)	31
2.3.ÇEND ÇEKUYÊ KE MA FEHM NÊKerdî	287
PEYNÎYE	291
ÇIMEYÎ	294
ÎLAWEYÎ.....	299
ÎLAWE-1	299
ÎLAWE-2	300
ÎLAWE-3	301
ÎLAWE-4	302
ÎLAWE-5	303
ÎLAWE-6	304

ÎLAWE-7	305
ÎLAWE-8	306
ÎLAWE-9	307

LÎSTEYA TABLOYAN

	<u>Rîpel</u>
Tablo 1. Herfê Transkrîpsîyonî	10
Tablo 2. Herfê Nuşteyê Sultan Efendî û Mewlidê Ehmedê Xasîyî	18
Tablo 3. Herfê Nuşteyê R. G. Lathamî	21
Tablo 4. Herfê Nuşteyanê Peter J. A. Lerchî	23
Tablo 5. Herfê Nuşteyê O. Blauyî	26
Tablo 6. Herfê Nuşteyanê A. von Le Coqî	28
Tablo 7. Çekuyê Fehm Nêbîyayeyî	288

KILMNUŞTEYÎ

ae.	artedat
A.h.	Arap harfleriyle
Al.	Almanca
Ar.	Arapça
b.	bakınız
B-	O. Blau
bağ.	bağlaç
C-	Albert von Le Coq
ç.	çoğul
çc.	yukarıda adı geçen eser
dş.	dişil
e.	edat
er.	eril
F.	Farsça
f.	fiil
i.	isim
i.s.	işaret sıfatı
i.z.	işaret zamiri
K.	Kurmancca
Kirm.	Kırmancca (Zazaca)
L.h.	Latin harfleriyle
La-	Robert Gordon Latham
Lr-	Peter J. A. Lerch
öe.	önedat
par.	partikel
s.	sıfat
SE-	Sultan Efendî
ş.z.	şahıs zamiri
T.	Türkçe
ü.	ünlem
vb.	ve benzeri
X-	Ehmedê Xasî
Yun.	Yunanca
z.	zamir
zar.	zarf

DESTPÊK

Tarîxê nuştêna ferhengan zaf kehen o. Goreyê tayê çimeyan, ferhengo tewr verên bi nameyê "*Urna Hubullu*"yî, hetê aqadan ra, 2300 serre ÎV (Îsayî ra ver) amade bîyo. No ferheng tabletan ser o bi sumerkî-aqadkî nusîyayo û nika ey ra tayê mendeyî British Museum de muhazeze benê.¹ Dima sewbîna cayanê dinya de zî ferhengî amade bîyê. Ferhengê verênî, seba musnayene yan zî seveknayena (pawitena) ziwani amade bîyêne labelê tarîx de, ferhengî vera-vera hem hetê muhtewa ra hem zî hetê metodî ra vurîyay. Ewro goreyê hewcedarîya merdiman tewir-tewir ferhengî estê. Nînan ra yew ferhengo tarîxî (historical dictionary) yo.

Ferhengê ke bi tarîxê nusîyayîşê çekuyan amade bîyê, tewr verê Ewropa de weşaniyay. *Jacob Grimm* û birayê ey *Wilhelm Grimm* serra 1854î de bi nameyê *Deutsches Wörterbuch*² dest bi ferhengêkê almankî kerd û înan ra dima bi hetkarîya çend kesanê bînan no ferheng resa halê xo yo peyênî.³ Nê ferhengî de, Grimman gama ke çekuyêke ra behs kerd tarîxê nusîyayîşê a çekuye zî nuşt. Fransizkî de zî *Emile Littré*yî bi nameyê *Dictionnaire de la langue française* ferhengêko winasî amade kerd û no 1873 de, Parîs de weşaniya. İngîlîzkî de, 1933 de ferhengêko winasî, *The Oxford English Dictionary* weşaniya. Nê hîrê ferhengan de, tarîxê tewr verên yê nuştîşê çekuyan het de derheqê înan de melumato hera amebî dayene.⁴ Tirkî de *Tarama Sözlüğü* esto ke mabenê serranê 1935-1977î de sey di rêzan weşaniyayo. Rêza yewine çar, ya dîyine heşt cild ê. Eseranê nuştekiyanê tirkî yê ke mabenê seserra XIII. û XIX.

¹ Şükrü Haluk Akalın, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara, 2011, r. XIII.

² Engin Yılmaz, *Sözlük Bilimi Üzerine Araştırmalar*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2017, r. 3.

³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Cild: 3. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, r. 71.

⁴ Doğan Aksan, çc., r. 71-72.

de nusîyayê ra çekuyî ameyê pêserkerdiş û bi înan o ferheng amade bîyo.⁵ Tede tarîxê tewr verên yê nusîyayîşê çekuyan nusîyayê.

Mîyanê Kurdan de, ferhengo tewr verên (*Nûbihara Biçûkan*) hetê *Ehmedê Xanî* ra serra 1682î de bi kurmanckî nusîyayo. No ferheng bi erebkî-kurmanckî yo û menzûm o. Serra 1795î de *Şêx Me'rûfî Nodeyî* ferhengêk bi erebkî-kurdkî [sorankî] bi nameyê *Ehmedî* nuşt. No ferheng zî menzûm o.⁶ Ferhengê tewr verên yê lehçeya kirmanckî (zazakî) M. Malmîsanijî amade kerdo û no ferheng 1987 de weşanîyayo.⁷ Heta serra 2015î, 24 ferhengî bi kirmanckî weşanîyay.⁸ Nînan ra ferhengo tewr biserûber yê Gruba Xebate ya Vateyî yo.⁹

Ewro zaf ziwanan de ferhengê ke tede tarîxê nusîyayîşê tewr verên yê çekuyanê ê ziwani nusîyayê estê. Bitaybetî ferhengê etîmolojîkî û ansîklopedîkî wina yê. Mavajî: ferhengê *Robertî*¹⁰ yo bi franskî, ferhengê *Dudenî* yo bi almankî (cîldê 7.)¹¹ û *Sözlerin Soyağacı* yo bi tirkî.¹²

1. Amancê Cigêrayîşî

Ziwan bi çekuyan virazîyêno. Heme ziwan û lehçeyî tarîx de vurîyênê. Çekuyê ziwani hem hetê formî ra hem zî hetê mana ra vurîyênê. Rojêk yeno tayê çekuyî vîndî benê, çekuyê neweyî dekenwênê mîyanê ziwani. Vurîyayîşê çekuyan bi muqayeseyê formanê nuştekiyan hîna weş fehm beno. Eke ma bizanî yew çekuye demanê verênan de senî bîya û senî nusîyaya, ma derheqê a çekuye de wayîrê zanayîşê hîna mezbutî benê. Çekuyê ke ewro nêmendî, şenê metnanê verênan de bimanîn. Seba nînan ra muhîm o ke formê nuşteki yê verên yê çekuyan tesbît bibîn. Eke nê tesbît bibîn, hem

⁵ Cem Dilçin, *Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları*, 3. Baskı, Ankara, 2013, r. 7.

⁶ Amir Hassanpour, *Kürdistan'da Milliyetçilik ve Dil (1918-1985)*, Avesta Yayınları, İstanbul, 2005, r. 573.

⁷ Malmisanij, *Zazaca-Türkçe Sözlük*, Jina Nû Yayınları, Uppsala, 1987.

⁸ Ahmet Kirkan, "Ferhengnasîye û Ferhengnasîya M. Malmîsanijî", *Wêje û Rexne*, Hejmar: 5, Sal: 2015, r. 49-53.

⁹ Grûba Xebate ya Vateyî, *Ferhengê Kirmanckî (Zazakî)-Tirkî*, Weşanxaneyê Vateyî, Çapa pancine ya hîrakerdiye, İstanbul, 2016.

¹⁰ Paul Robert, *Le Petit Robert: Dictionnaire Alphabétique et Analogique de La Langue Française*, Le Robert, Paris, 1984.

¹¹ Duden, *Das Herkunftswörterbuch: Etymologie Der Deutschen Sprache*, 5. Auflage, Band 7, Dudenverlag, Berlin, 2014.

¹² Sevan Nişanyan, *Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, 6. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul, 2012.

xezîna zîwanî dewlemend bena hem zî mîyanê demî de vurîyayîşê çekuyan hîna weş fehm beno û zîwan hîna weş yeno şînasnayene.

Bi fikranê corênan, heta ke destê ma ra ame ma metnê nuştekiyê kirmanckî yê tewr verênî peyda kerdî. Amancê ma o bî ke ma nê metnan ra çekuyanê kirmanckîyan vejê û bîyarê têhet. Manaya înan binusî û sey ferhengêk pêşkêş bikî. Ma na xebate wina kerde. Meşte eke tarîxê nuştişê heme çekuyanê kirmanckî tesbît bibo û bêro nuştene, do ferhengê tarîxî yê kirmanckî tamam bibo û tarîxê kirmanckî hîna weş bêro zanayene. Na xebata ma, destpêkê ferhengêkê winasî ya.

2. Metodê Cigêrayîşî

Seba ke ma waşt formanê nuştekiyanê kehenan yê çekuyanê kirmanckî tesbît bikî, ma metnanê tewr kehenan ra çekuyî girewtî. Nê metnan ra qismêk bi herfanê erebkî qismêk zî bi herfanê latînkî nusîyabîy. Heta ke destê ma ra ame ma waşt çekuyanê kirmanckîyan hawayê (sey) çimeyê nuşteki yê orjînalî binusî. Coka ma metnê bi herfanê erebkî açarnay herfanê latînkî ser, yanî transkrîbe kerdî. Metnê bi herfanê latînkî, her nuşttoxî/amadekarî goreyê xo nuştibî. Ma ê zî bi alfabeya ewroyêna kirmanckî nuştî û manaya tirkî ya nê heme çekuyan nuşte. Ma çekuyê tirkî alfabetîk rêz kerdî û duştê înan de kirmanckîya înan nuşte.

Demo ke ma duştê çekuyanê tirkî de kirmanckîya înan nuşte, ma her çekuye goreyê alfabeya ewroyî nuşte, duştê aye de zî formê esliyê ci çimeyê orjînalî ra kopya kerd (facsimile) û rona. Bi na mana, metodê na xebate deskriptîf o. Çekuyî metnan de senî bîy, ma waşt înan winî qeyd bikî. No zî bi transkrîbekerdişê çekuyan mumkun bi. Seba ke ma waşt çekuyî sey eslê xo qeyd bibîn, ge-ge ma merdîmanê mintiqaya ke metn goreyê fekê ci nusîyayo ra zî telafuzê çekuyan persay.

Na xebate, destpêk û peynîye (netîce) ra teber di beşan ra rayena (virazîyêna): Beşê yewinî de, ma metnanê kirmanckîyan yê tewr kehenan ser o vindertî. Eynî beşî de ma nuşttox û amadekarê nê metnan day şînasnayene.

Beşê dîyinî de, ferhengê tirkî-kirmanckî yo ke ma bi çekuyanê metnan yê serranê mabênê 1798 û 1903 amade kerdo esto.

3.Çarçewaya Cigêrayîşî

Seba ke metnê nuşteki zaf ê, ma xebata xo sînor kerde. Goreyê zanayîşê ma, metno tewr verêno kirmanckî serra 1798î de nusîyayo. Sînorê xebata ma zî bi tayê çekuyanê kirmanckîyanê nê metnî dest pêkeno hetanî metnanê 1903. Yanî, na xebata ma çekuyanê kirmanckîyan yê metnanê mabênê serranê 1798 û 1903 ser o ya.

1.BEŞO YEWIN

1.1.METNÊ TEWR KEHENÊ KIRMANCKÎ Û NUŞTOX Û AMADEKARÊ ÎNAN

Ma çekuyê kirmanckî yê new çimeyan, ferhengê na xebate de ardê pêser. Nê çimeyî şeş kesan nuştî. Cêr ra ma nê çimeyan, nuştoxan û amadekerdoxanê înan danê naskerdene.

1.Serra 1798î de Sultan Efendî yew kitabo kirmanckî nušto. No, kitabo tewr verên yo bi kirmanckî yo. Naye ma Mustafa Dehqanî ra musenê. Goreyê Dehqanî, nameyê Sultan Efendî yo rastikên İsa Beg bin ‘Elî yo û o yew şîyo ke bi ihtîmalî gird binê tesîrê mezhebanê îmamî (imāmî) û xalî (Ghālî) de mendo. Kitabê ey, di "Meqale"yan ra virazîyayo û derheqê elewîti û şarê Dêrsimî de yo. Mustafa Dehqanî, derheqê Sultan Efendî û kitabê ey de yew meqale nušta û tayê çekuyê kirmanckî peynîya na meqale de neql kerdî.¹³ Mustafa Dehqanî, peynîya meqaleya xo de, destnuştêyê kitabê Sultan Efendî ra di metnê erebkî yê kilmekî zî weşanay. Nê metnan ra peynîya metnê yewinî (r. 11) de, di satirî kirmanckî (zazakî) yê. M. Malmîsanij û Ahmet Kirkanî nê di satirî herfanê erebkî ra açarnay herfanê latînkî ser. Uca wina nuşte yo:

¹³ Mustafa Dehqan, "A Zazaki Alevi Treatise from Diyarbekir", <http://www.kurdologie-wien.at/images/stories/MustafaDehqan/A%20Zazaki%20Alevi%20Treatise%20from%20Diyarbekir.pdf>, 07.08.2017.

"Kitabê Sultan Efendî ra gor[ê?] muqeddîme[,] şagirtê Sultan ci ra pers kenê[,] manê[?] na mesela çik o[.] O cewab dano[,] hetta sirrê hukumranîya xo şima rê keno eyan >>>>¹⁴ ke şima bizanê ...¹⁵ ke mesela ...¹⁶ ke ...¹⁷ "

Çekuyanê kirmanckîyan yê Sultan Efendî ra fehm beno ke ey kitabê xo bi fekê mintiqaya Sêwregi-Çêrmûge nušto.

Çekuyê kirmanckî yê satiranê corênan yê Sultan Efendî û çekuyê ke Dehqanî meqaleya xo de ey ra neql kerdî, ma îlaweyê ferhengê xo kerdî. Ganî ma vajî ke ma rastwanîyayîşê yew qismê çekuyanê kirmanckîyan yê listeya meqaleya Mustafa Dehqanî ra emîn nîyê û şikê ma esto ke Dehqanî ê çekuyî rast wendî. Coka ma ferheng de nê çekuyan dima nîşanê persî ronay. Ma bi xo kitabê Sultan Efendî nêdîyo, ma waşt peyda bikê labelê ma nêşîya. Çunke Dehqan nêvano ke no kitab kotî yo.¹⁸ Ma ferheng de çekuyanê Sultan Efendî dima, sey çimeyî, wina nuşt: **1798, SE-** .

2. Dr. Robert Gordon Latham (1812-1888) etnolog û filologêko Îngîlîz o.¹⁹ Ey 1856 de yew listeya çekuyanê kirmanckî weşanaya. Goreyê nuştîşê ey, Dr. Humphry Sandwithî nê çekuyî fekê "yew kurdê eşîra zaza" ra arê dayê.²⁰

Dima, na liste reya dîyine 1860 de zî weşanîyaya.²¹ Se serre ra pey, 1980 de reya hîrêyine²² û çarine²³ weşanîyaya²⁴.

¹⁴ Eslê metnî de, tîya de îşaretê winasî estê.

¹⁵ Tîya de yew çekuye nêwanîyaye.

¹⁶ Tîya de di-hîrê çekuyî nêwanîyayê.

¹⁷ Tîya de hîrê -çar çekuyî nêwanîyayê.

¹⁸ M. Malmîsanij, Mustafâ Dehqanî ra persabi ke no kitab kotî yo, senî peyda beno labelê çîyêko balkêş o ke Dehqanî cayê kitabî nêvatbi.

¹⁹ Sidney Lee, "Latham, Robert Gordon M.D.", Dictionary Of National Biography, Vol. XXXII Lambeth, Macmillian and Co. London: Smith, Elder, & Co., New York, 1892, r. 168.

²⁰ Robert Gordon Latham, " IV.-On A Zaza Vocabulary. By Dr. H. Sandwith. Communicated By Dr. R. G. Latham. [Read May the 23rd.]", Transactions of The Philological Society, Published For The Society By George Bell, London, 1856, r. 40-42.

²¹ Robert Gordon Latham, "On A Zaza Vocabulary, Read Before the Philological Society, May the 23rd", Opuscula, Essays Chiefly Philological and Ethnographical, Williams and Norgate. London, Edinburgh, Leipzig, 1860, r. 242-244.

²² "Zaza Lûgatçesi Hakkında", Süreç, Yıl: 1980/2, Cilt: 1, r. 11-13.

²³ Roşan Barîçek, "1960 Dı Zazaki", Tîrêj, Hejmar:3, Sal: 1980, r. 38-42.

²⁴ Kovara Tîrêje de, na liste bi yew kilmnuştêyê Roşan Barîçekî weşanîyaya. Roşan Barîçek naznameyê M. Malmîsanijî yo. Goreyê vatişê M. Malmîsanijî, wexto ke liste kovara Süreç ra girewta û Tîrêje de weşanîyaya, ey sernuştêyê "1860 di Zazaki" nayo pa labelê bi xeletîya çapkerdoran sernuşte wina vejîyayo: "1960 di Zazaki". Reyna goreyê vatişê Malmîsanijî, çapa Tîrêje de sewbîna xeletî zî estê. Mavajî qismê Tîrêje de çend çekuyî nêvejîyayî çend çekuyî zî xelet vejîyayî. Nê xeletîyê çapkerdoran

Çekuyanê na lîste ra fehm beno ke keso ke nê çekuyî fekê ey ra arê dîyayî, mintiqaya Sêwregi-Çêrmûge ra yo. Ma ferheng de çekuyanê na lîste dima wina nuştî: **1856, La-** .

3. Peter J. A. Lerchî (Peter Î. Lêrx) (1827-1884) hem etnografyaya kurdan ser o hem zî lehçeyanê kirmanckî (zazakî) û kurmanckî ser o xebitîyayo. Xebata ey ya tewr verêne ya ke kurdan ser o ya, bi sernuşteyê “Eşîrê Kurdê Îranî” ya. Demo ke mabênê Împeretoriya Rûsya û Osmanîyan de cengê Kirimî beno, eskerê Rûsya tayê kurdan zî hêsîr gênê û berpîrsîyarê Rûsya înan benê Roslawl ke qezaya wîlayetê Smolonskî bî.

Mîyanê nê kurdanê hêsîran de hem kirmancî (zazayî) hem zî kurmanckî estbenê.²⁵ Lerch şino Roslawl û fekê nê hêsîran ra materyalê kirmanckî û kurmanckî arê dano. Keso ke Lerchî qiseyê eyê kirmanckî (zazakî) nuştî, Kasan (T. Günkondû) ra Hesên bîyo.²⁶ Kasan, mintiqaya Sîwanî (T. Selvi) de yew dew a ke mabênê erdê Dara Hênî û Palîyî de ca gêna. Verê, resmîyet de Sîwan nahîyeya Palîyî bîyo²⁷, serra 1936î de hetê îdarî ra bîyo nahîyeya Dara Hênî.²⁸ Dima, goreyê qanûnê²⁹ ke serra 2014î de vurîya, hetê îdarî ra bî dewe. Seba ke serra 2012î de dewî hetê îdarî ra bîy taxî (mehlayî)³⁰, Kasan zî nika resmîyet de sey yew taxe girêdayeyê qezaya Dara Hênî yo.

ê. Malmîsanîjî kopyaya lîsteya çapa 1980 zî weşanaya labelê a lîste de zî çend çekuyî vurîyayê. Wina fehm beno çapkerdoxan gama ke herfi seba çapkerdişî rêz kerdî tayê çekuyî xelet nuştî. Sey nînan:

dildon (çapa 1860î) > dilden (çapa Tîrêje)

dori (çapa 1860î) > aeri (çapa Tîrêje)

stag (çapa 1860î) > sing (çapa Tîrêje)

crimson (çapa 1860î) > erimsos (çapa Tîrêje)

rausume (çapa 1860î) > xausume (çapa Tîrêje).

²⁵ Seyîdxan Kurij, "Di Warê Kurdzaniyê De Xebatên Peter J. A. Lerch", Zend, Bihar 2013, r. 54.

²⁶ Peter Lerch, Forschungen über die Kurden und Die Iranischen Nordchaldäer, Erste Abtheilung, St. Pétersburg, 1857, r. XIV, XXI.

²⁷ T. C. İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Köylerimiz: 1 Mart 1968 Gününe Kadar, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1968, r. 695.

²⁸ Musa Şaşmaz, Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013), IV. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, r. 86.

²⁹ Resmi Gazete, 11 Eylül 2014, Sayı: 29116 (Mükerrer), r. 41. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140911m1.htm>, 09.08.2017.)

³⁰ Resmi Gazete, 6 Aralık 2012, Sayı: 28489, r. 1. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.pdf>, 09.08.2017.)

Lerch, verê ke nê materyalê kirmanckî biweşano, serra 1856î de, kovarêk de derheqê na xebata xo de raporêk weşaneno.³¹ Dima, nê materyalî 1856-1858 de bi açarnayîşê rûskî, sey hîrê cîldan³² û 1857-1858³³ de bi açarnayîşê almankî sey di cîldan weşaneno. Ma na xebata xo de çapa almankî ra îstîfade kerd. Ma ferheng de çekuyanê na lîste dima wina nuşt:

Seba raporê 1856î: **1856-Lr-**, seba cildê 1857î yê almankî: **1857-Lr-**, seba cildê 1858î yê almankî: **1858-Lr-** .

4.Dr. Otto Blau (1828-1879) oryantalist û seyahêko alman o³⁴. Derheqê eşîranê kurdan de xebatêka ey 1862 de weşanîyaya.³⁵ Na xebate de, fekê Dêrsimî ra, mintiqaya Quzelçan/Qozlîçanî [Pülümür] ra listeyêka çekuyanê kirmanckî zî esta.³⁶ Ma çekuyê na lîste îlaweyê ferhengî kerdî û nê çekuyan dima wina nuşt: **1862, B-** .

5.Ehmedê Xasî (1867-1951) şaîro kirmanc o ke tewr verê bi kirmanckî yew mewlid nuşt. O, Hezan ra yo. Hezan nika resmîyet de taxa Licê yo. Xasî, medrese de wendo. Demêk Licê de miftîyî kerda. Ey erebkî, fariskî, tirkî û kurmanckî zî zanayêne.³⁷ Mewlidê ey ra teber sewbîna şîrê ey estê. Mulemmaya ey, seba ke sewîyeya eya edebî bimojno muhîm a.³⁸ Bi erebkî zî çend menzûme û kitabê ey estê.

³¹ Peter Lerch, "2. Bericht Über Eine Im Auftrage Der Historisch-Philologischen Classe Der Kaiserlichen Akademie Der Wissenschaften Unternommene Reise Zu Den Kriegsgefangenen Kurden in Roslawl', Im Gouvernement Smolensk; von Peter Lerch. (Lu le 20 juin 1856.)", Bulletin de La Classe Historico-Philologique de L'académie Impériale des Sciences, Tome XIV, St. Pétersburg, 1857, r. 83-85.

³² Петр Лерх, Изслѣдованія об иранских курдах и их предках, сѣверных халдеях: Введение и подробное исчисленіе курдских племен, I-II-III, продаеця у Коммисіонеров Императорской академіи наук: И. Глазунова, 1856, 1857, 1858.

³³ Peter Lerch, Forschungen über die Kurden und Die İranischen Nordchaldäer, Erste Abtheilung, St. Pétersburg, 1857.

Peter Lerch, Forschungen über die Kurden und Die İranischen Nordchaldäer, Zweite Abtheilung, St. Pétersburg, 1858.

³⁴ Viktor Hantzsch, "Blau, Otto", <https://www.deutsche-biographie.de/sfz4675.html#adbcontent>, 27.09.2017.

³⁵ O. Blau, "Nachrichten über kurdische Stämme", Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Herausgegeben von den Geschäftsführern, in Halle Dr. Arnold, Dr. Pott, in Leipzig Dr. Anger, Dr. Brachaus, unter der verantwortlichen Redaction des Prof. Dr. Brockhaus, Sechzehnter Band, Mit 1 kupfertafel, Leipzig, 1862, r. 607-627.

³⁶ O. Blau, çs., r. 627.

³⁷ Ehmedê Xasî, Mewlidê Nebî, Amadekerdox: Mamîsanij Hêvî, Hejmar: 4 (Îlon 1985), r. 75.

³⁸ Ahmet Kirkan, "Beşanê Edebîyatî ra Mulemma, Di Şaîranê Kurdan ra Di Şîrê Bêhempayî: Mulemmaya Ehmedê Xanî û Mulemmeya Ehmedê Xasî", Şewçîla, Hûmare: 7 (Payîz 2012), r. 59.

Sernuşteyê mewlidê Xasî, bi erebkî "Mewlîdu'n-Nebîyyî'l-Qureyşîyyî" yo labelê ey peynîya nê kitabê xo de wina nuştö: "*Temam bi viraştîşê mewlidê kirdî ...*" Coka mewlidê ey ra *Mewlidê Kirdî*³⁹ zî vajîyêno. Xasî no mewlid 1898 de nuştö û 1899 de Dîyarbekir de dayo çapkerdene.

Ma çekuyê mewlidê Xasî îlaweyê na xebata xo kerdî. Nê çekuyî goreyê çapa yewine (1899) yê. Numreyê rîpelanê nê çekuyan zî goreyê a çape yê. Mewlidê Xasî 366 beytî yo. Beyta 366. dima zî çend metnê menzûmî estê labelê nê erebkî yê, coka ma çekuyê ê menzûmeyanê erebkîyan îlaweyê ferhengî nêkerdî labelê mîyanê ê menzûmeyan de tena rîpelê 29. de na beyta cêrêna kirmanckî ya Ehmedê Xasî esta ke ma çekuyê aye zî îlaweyê ferhengî kerdî.

"Ma neqênay hengî behsê emcedî

Kerdî Mewlûdê Muhemmed Ehmedî"

Beyta 366. ra ver zî zaf îbare û çekuyê erebkî mewlidê Xasî de estê. Semedo ke mîyanê metnê kirmanckî de bîy, ma nê çekuyê erebkî zî daxilê ferhengî kerdî labelê eke nê çekuyanê erebkîyan ra tayê hetê mela û seydayanê erebkî ra nuştene de bêrîn xebitnayene zî şaro bîn nê çekuyan nêzano û nêvano. Sey nînan: edxîlna, la tuweddî'hum, lacerem, nubî'te, nûdîye, qurrete ...

Mewlidê Xasî bi herfanê erebkî nusîyayo. Çekuyê ke bi herfanê erebkî yê, ma hem goreyê alfabeya ewroyêna kirmanckî hem zî goreyê herfanê transkrîpsîyonî nuştî. Nê çekuyî, hetê M. Malmîsanijî ra transkrîbe bîyê⁴⁰. Tirkîya înan zî ey nuştö. Herfê erebkîyê ke alfabeya kirmanckî de çin î, M. Malmîsanijî wina transkrîbe kerdê:

³⁹ Ehmedê Xasî, *Mewlidê Kirdî*, Amadekar û tadayîş: Roşan Lezgîn, Nûbihar, İstanbul, 2013.

⁴⁰ M. Malmîsanijî hîna verê mewlidê Ehmedê Xasî herfanê erebkî ra açarnabi herfanê latînkî ser û 1985 de kovara Hêvî de dabi weşanayene. (*Ehmedê Xasî , Mewlidê Nebî, Amadekerdox: Malmîsanij Hêvî, Hejmar: 4, Îlon 1985, r. 75-97.*) Yewna nuştêyê xo de zî nê mewlidî ra tayê beşî açarnabîy herfanê latînkî ser ([Malmîsanij], "*Zaza (Dimli) Lehçesinde Yazan Bir Şair: Melay Xasî*", *Devrimci Demokrat Gençlik, İstanbul, Sayı: 2, Mart 1978, r. 14-15.*) Goreyê vatişê M. Malmîsanijî, nê her di açarnayîşan de xeletî estê. Çünke o wext karkeranê çapxaneyan nuştêyî herf bi herf rêz kerdinî, dima çap kerdinî. Bitaybetî nuştêyo ke Devrimci Demokrat Gençlik de weşanîyayo, tede xeletî hîna zaf î. Çünke uca, herinda herfanê "ê", "û", "q" de herfê "e", "u", "o" nuştê. Wina fehîm beno ke ê çapxaneyî de herfê "ê", "û", "q" çin bîy. Nuştêyê a kovare de, ma vajî herinda "qala pey" de "oala pey" vejîyaya. Malmîsanijî çekuyê mewlidê Ehmedê Xasî nika newe ra transkrîbe kerdî. Çekuyê mewlidê Ehmedê Xasî yê ke ma na xebate de îlaweyê beşê ferhengî kerdî, nê transkrîpsîyonê eyê neweyî ra yê.

Tablo 1. Herfê Transkrîpsîyonî

Herfê Erebkî	Herfê Latînkî
ء	'
ث	Ṭ ṭ
ح	Ḥ ḥ
ذ	Ẓ ẓ
ص	Ṣ ṣ
ض	Ẓ ẓ
ط	Ṭ ṭ
ظ	Ẓ ẓ
ع	'
غ	Ġ ġ

Na xebata ma de çekuyê erebkî yê bînî zî goreyê herfanê corênan transkrîbe bîyê.

Ma ferheng de çekuyanê mewlidê Xasî dima wina nuşt: **1899, X-** .

6. Albert Von Le Coq (1860-1930) etnologêko alman o.⁴¹ Ey 1902⁴² de, Şam de çend metnê kirmanckî qeyd kerdê û nê 1903 de weşanayê. Xebata Le Coqî, di cildî ya. Cîldo yewin bi herfanê erebkî⁴³, yê dîyin bi herfanê latînkî nusîyayo.⁴⁴ Nê di cildan de metnê kurmanckî û babakurdî [sorankî] zî estê.

Le Coqî çend metnî bi Umer îbn [lajê] Elî Kosa dayê açarnayîş. Yanî metnê kirmanckîyê nê di cildanê Le Coqî, goreyê kirmanckîya Umerê Elî Kosa yê. Goreyê vatişê nê Umerî bi xo, o çêrmûgij o. Çêrmûge qezayêka Dîyarbekir a. Eşîra kosan ra yo. O wext hewtay û heşt serre yo û Şam de, taxa Salihîye de ronîşeno.⁴⁵

Ma ferheng de çekuyanê kitabê Le Coqî dima, seba cildê yewin **1903, C-I** , seba cildê dîyinî **1903, C-II**- nuşt.

1.1.1.Çend Çimeyê Bînî

Xebatanê corênan ra teber, serranê mabênê 1865 û 1880 de çendna çimeyanê çapkerdîyan de tayê çekuyê kirmanckî estê ke nuştexanê înan, hemeyê nê çekuyan xebatanê corênan yê Lerchî ra girewtî. Çimeyê ke ma behs kenê, nê çar çime yê:

1. *Friedrich Müller, "Beiträge zur Kenntniss der neupersischen Dialekte. III. Zaza-Dialekt der Kurdensprache. Vorgalant in der Sitzung vom 12. October 1864." Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Classe, Achtundvierzigster Band, Wien, In Commission Bei Karl Gerold's Sohn, Buchhändler der Kais. Akademie der Wissenschaften, 1865, 227-245.*

Na xebate de Friedrich Müller vengên û morfolojîyê kirmanckî (zazakî) ser o vindeno.

2. *F. Justi, Les noms d'animaux en kurde, Imprimerie Nationale, Paris, 1878.*

⁴¹ Volker Moeller, "Le Coq, Albert von", <https://www.deutsche-biographie.de/sfz49641.html#ndbcontent>, 27.09.2017.

⁴² Albert von Le Coq, *Kurdische Texte, Zweiter Teil*, Berlin, 1903, r. 65.

⁴³ Albert von Le Coq, *Kurdische Texte, Erster Teil*, Berlin, 1903.

⁴⁴ Albert von Le Coq, *Kurdische Texte, Zweiter Teil*, Berlin, 1903.

⁴⁵ Albert von Le Coq, *Kurdische Texte, Zweiter Teil*, Berlin, 1903, r. 63, 65.

Na xebata Ferdinand Justi, kurdî de nameyanê heywanan ser o ya û nuştoxî na xebate de ge-ge ca dayo nameyanê kirmanckî (zazakî) zî.

3.*M. Auguste Jaba, Dictionnaire Kurde-Français, St. Pétersbourg, 1879.*

No ferhengo kurdî-firansîzkî M. Auguste Jabayî amade kerdo û hetê Ferdinand Justiyî ra 1879 de weşanîyayo. Ferhengê de tayê çekuyê kirmanckî (zazakî) zî ca gênê.

4.*Ferdinand Justi, Kurdische Grammatik, Commissionäre der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, St. Pétersburg, 1880.*

Na xebata Ferdinand Justiyî gramerê kurmanckî ser o ya û seba ke lehçeyanê kurdî bido têver, tede tayê çekuyê kirmanckî (zazakî) zî nuştê.

2.BEŞO DÎYIN

2.1.DERHEQÊ BEŞÊ FERHENGÎ DE TAYÊ AGAHDARÎYÎ

Seba ke no ferheng hîna weş fehm bibo, ma wazenê bale biancî nê xususan ser:

1.Metnê ke ma înan ra çekuyî girewtî, hetê nuştox, alfabe û mintiqa ra cîya-cîya bîy, coka ma nê ferhengî de, hetê raştê rîpelî de ca da kopyaya formê nuşteki yê orîjînal yê çekuya kirmanckî (facsimile), hetê çepê rîpelî de zî goreyo ke metn de nusîyaya labelê bi alfabeya ewroyêna kirmanckî nuşte.

Kirmanckîya her çekuye dima, mîyanê parantezan de û bi herfanê qijan tarîxê çimeyê a çekuye, kilmnuşteyê çimeyê a çekuye û hûmara rîpelê ê çimeyî nusîyay. Gîrîyayîşê (padîyayîşê) parantezî dima, tewr peynî de ma hetê gramerî ra bêjê çekuye (çeşîdê kelîme) nuşt. Vera (duştê) nînan de zî ma kopyaya formê nuşteki yê orîjînalî ronaye.

Nimûne:

ekşi: tırş (1903, C-II-112), s.

tırş

Seke cor ra aseno, 1903 tarîxê weşanîyayîşê çimeyê nuşteki yê çekuya "tırş"î yo. No çime, bi kilmnuşteyê xo C-II yo (yanî "Albert von Le Coq; **Kurdische Texte**, Zweiter Teil, Berlin, 1903). Ney dima, hûmara rîpelî nusîyaya ke 112 a. Gîrîyayîşê (padîyayîşê) parantezî dima, s. (yanî sifet) nusîyayo ke no zî hetê gramerî ra bêjê çeku yo. Vera nînan, hetê çepê rîpelî de, çekuya "tırş"î bi formê xo yo ke C-II de esta, ca girewto.

2.Tayê çekuyî, mîyanê eynî metnî de, di rîpelan ra zafêr rîpelan de vîyartî. Ma seba nê çekuyan, tena numreyê di rîpelan nuştî. Mavajî çekuya "mi", zaf rîpelanê

metnanê Lerchî (Lr.) de vîyarta la ma nînan ra tena di rîpelî mojnay (rîpelê 2. û 4.).
Wina:

ben: mi (1857, Lr-2, 4), ş. z.

me

3. Ma cinsîyetê tayê çekuyan zî nuşt.

Nimûne:

bulut: hewr (1903, C-II-108), i. **er.**

hawr

çukur: çale (1903, C-II-63), i. **dş.**

çâlâ

Seke aseno, çekuyanê corênan ra "hewr" nêrî (**er.**), "çale" makî (**dş.**) ya.

4. Nuştovanê çimeyanê ma, goreyê tercihê xo bi tayê herfan û qaydeyanê rastnuştîşî (îmla) çeku û cumleyê kirmanckî nuştî. Qaydeyê nuştîşê her nuştovî cîya yê. Rastnuştîş û pîyanuştîş yan zî cîyanuştîşê çekuyan, ma goreyê qaydeyanê standardan yê kirmanckîya ewroyêne (qaydeyanê Grûba Xebate ya Vateyî) nuşt.

Nimûne:

Ben seninim[,] sen de benimsin. (Ez a to a[,] tu jî ê min ê.) (1903, C-II-64)
aza toâ tûzî e miné

5. Ge-ge yew nuştovî/arêdayoxî bi xo eynî çekuye çend tewirî nušta, ge-ge zî nuştovanê/arêdayoxanê cîyayan eynî çekuyî bi formanê cîya-cîyayan nušta, Eke yew ra zafêr varyantê çekuya kirmanckî çimeyanê ma de estbîn, ma ê binê a çekuya verêne ya kirmanckî de nuştî. Ma nê varyantê çekuyanê kirmanckî, goreyê tarîxê çimeyê înan, kronolojîk rêz kerdî.

Nimûne:

siyah: sîah [sîyah] (1856, La-40), i.

siah

sîa [sîya] (1857, Lr-4), i.

sia

sîa [sîya] (1858, Lr-205), i.

siâ

sîya (1899, X-3), i.

سیا

sîyah (1899, X-2), i.

سیاه

sîah [sîyah] (1903, C-II-112), i.

سیاه

Seke cor ra aseno çekuya "sîya"yî çimeyan de bi formanê cîya-cîyayan nusîyayê. Coka ma ê formê cîyayî neql kerdî û goreyê tarîxanê înan rêz kerdî.

6.Heta ke destê ma ra ame ma her çekuye, goreyê nuştîşê çimeyê aye (bi alfabeya ewroyêna kirmanckî) û goreyê telafuzê mintiqaya ke a ci ra girîyaya nuşte. Ge-ge ma a mintîqa ra yew yan di kesan ra telafuzê a çekuye persay.

Nimûne:

altmış: şeştî (1857, Lr-59), i.

Šésti

şeystî (1857, Lr-79)

šeišti

şeşt (1862, B-627)

schescht

7.Seba ke tayê çekuyî hîna weş fehm bibîn, ma sey nimûne, mîyanê metnanê çimeyanê xo ra cumle yan zî îbareyî neql kerdî û mîyanê cumleyan de ê çekuyî sûr kerdî.

Nimûne:

bahtına sığınmak: bextî ... kewt[iş] (1857, Lr-70), f.

Ben bahtına sığındım. (Ez kewta bextî tue.) (1857, Lr-70) **ez kaúta bełiti túe**

8.Ma nê ferhengî de ca da heme çekuyanê xerîbanê sey erebkî û tirkî ke metnanê kirmanckîyan yê çimeyanê ma de estê. Ma eslê zafaneyê nê tewir çekuyan cêrnotan de mojna.

Nimûne:

bayrak: **elem** [**'elem**]⁴⁶ (1899, X-22, 26), i.

علم

9.Çekuye ke eslê înan erebkî yo, ma zaf rey hem mîyanê parantezanê goşedaran de formê transkrîbekerdeyê înan nuşt hem zî bi cênotan eslê înan nawit (mojna).

Nimûne:

af: efû [**'efû**]⁴⁷ (1899, X-6, 6), i.

عفو

efwe [**'efwe**]⁴⁸ (1899, X-15), i.

عفو

10.Ma tayê çekuyan het de, mîyanê parantezanê goşedaran de yewna formê înan nuşt. Nînan ra formo verên, goreyê metnê çimeyê ma yo labelê formê mîyanê parantezanê goşedaran, yan goreyê îşaretanê transkrîpsîyonî nusîyayîşê a çeku yo yan zî goreyê zanayîşê ma goreyê vatişê (telafuzê) a mintiqa yo ke a çekuyê ci ra gîrîyaya.

Nimûne:

âşık: aşiq [**'aşiq**]⁴⁹ (1899, X-4, 7), i.

عاشق

geliş: ameîş [**ameyîş**] (1903, C-II-76)

آمیش

11.Karo (fîlo) ke formê eyê mesderî metnê çimeyê ma de çin o, ma goreyê çimeyî nuşt û suffiksê mesderê ey, yanî [iş] yan zî [yîş] mîyanê parantezanê goşedaran de îlawe kerd.

Nimûne:

⁴⁶ Ar. 'elem

⁴⁷ Ar. 'efw

⁴⁸ Ar. 'efw

⁴⁹ Ar. 'aşiq

götürmek: berd[**iş**] (1857, Lr-52), f.

götürdü [nesne eril]: berd (1857, Lr-52)

berd

berd (1899, X-22)

برد

ber[d] (1903, C-II-63), i.

bär

12.Ma heme çekuyê kirmanckî yê metnanê çimeyanê xo nê ferhengî de nuştî labelê ma nameyê taybetî (nameyê cayan û kesan) yê ke nê metnan de estê, nênuştî.

13.Mustafa Dehqanî, lîsteya çekuyanê peynîya meqaleya xo de, herinda mesderanê karanê (fîlanê) "herînayîş", "mûsayîş", "pawitiş" û "waştiş"î de reyayê (kokê) nê karan nuştî. Ma zî ferheng de nê reyayî ey ra neql kerdî: "**hir-**", "**mûs-**", "**pawin-**", "**waz-**".

14.Ma rastnuştiş, mana yan zî telafuzê tayê çekuyanê kirmanckî ra, bitaybetî êyê ke peynîya meqaleya Dehqanî de weşanîyayê ra, emîn nîyê. Coka ma nê tewir çekuyan dima nîşanê persî rona.

Nimûne:

ağaç: darûk [?] (1798, SE, s. 9), i.

داروک

ora: 1.wac [?] (1798, SE, s. 10), i.

واج

15.Ma seba nuştişê her nuşttoxî/arêkerdoxî, yew tabloya herfanê ey û wendişê ê herfan viraşte. Cêr ra şima nê tabloyan vînenê.

Tablo 2. Herfê Nuşteyê Sultan Efendî û Mewlidê Ehmedê Xasîyî

Herfa Alfabeya Ewroyine ya Kirmanckî (Zazakî)	Sultan Efendî & Ehmedê Xasî	Afabeya Transkrîpsiyonî ⁵⁰	Nimûne	Wendişê Çekuye	Manaya Çekuye bi Tirkî
a	ا	a	اَزَقَسَم... كِنَا (1899, X-3)	ez qesem ... kena	yemin ederim
	ا	a	اَنْجَاخ (1899, X-2, 7), zar.	ancax	ancak
	ى	a	هَتَفِ (1899, X-6), ð.e.	heta [heta]	-e dek
	عام	a ['a]	عام (1899, X-2, 4)	am ['am]	genel
b	ب	b	بِرْد (1899, X-22)	berd	götürdü
c	ج	c	جَان (1899, X-12, 16), i.	can	can
ç	چ	ç	چِنْدَا (1899, X-2, 4), s.	çende	birkaç
d	د	d	دَاوَه (1899, X-8, 12), i.	dare	ağaç
e	ا	e	اَسپَار (1899, X-23), s.	espar	atlı
	ه	e	اَشْمَه (1899, X-17, 18), dş.	aşme	ay (30 gün)
	ع	e ['e]	عَجَب (1899, X-5, 12), zar.	eceb ['ecêb]	acaba
ê	ر	ê	رَوْجِ رُك (1899, X-16, 24), i.	rocêke	bir gün
	ى	ê	بِنِي (1899, X-19, 22), i.z.	nê	bu
	س	ê	سَبِير (1899, X-17), i.	sêm	gümüş
	ه	ê	شِيمَا بِيْزَانَه (1798, SE-11), ç.	şima bizanê	bilesiniz
f	ف	f	زَان (1899, X-17, 24)	zaf	çok
g	گ	g	گِرَوْت (1899, X-11)	girot	aldı
	ك	g	لِنَك (1899, X-2, 25), i.	linge	ayak
	گ	g	شَاغِرْت (1798, SE-11), i.	şagirt	öğrenci

⁵⁰ Goreyê transkrîpsiyonê M. Malmîsanijî.

h	ه	h	هه (1899, X-11, 25), z.	heme	hepsi
	ه	h	هاز (1798, SE-10), i.	haz	sevgi
	ح	h [h]	حرف (1899, X-7, 8), i.	harf	harf
i	ا	i	چرا (1899, X-8), i.	çira	çıra
î	ا	î	ايتا (1899, X-2), i.	îbtîda	başlama
	ی	î	پی (1798, SE-10), i.	pî	baba
	ب-ج	î	چینب (1899, X-19), i.	cînî	kadın
	ب-ج	î	چینب (1899, X-19), i.	cînî	kadın
	م	î	کورد (1899, X-28)	kirdî	Kırmanc a (Zazaca)
	ای	î	ایتا (1798, SE-10), i.	îta	bura
	ء	î [î]	جزئ (1899, X-7), i.	cuzî [cuz'î]	azıcık
j	ژ	j	مژدیان (1899, X-18), i.	mujdyane	müjde
k	ک	k	مکس (1899, X-10), i.	eks [‘eks]	akis
l	ل	l	شکل (1899, X-8, 11), i.	şekl	biçim
m	م	m	ما (1899, X-2), ş.z.	ma	biz
n	ن	n	نام (1899, X-3, 6), i.	name	isim
o	و	o	دور (1899, X-16), i.	dor	çevre
	و	o	و (1798, SE-11), ş. z. er.	o	o
p	پ	p	پره (1899, X-12, 22), i.	pey	arka
q	ق	q	قچ (1899, X-22), s.	qic	küçük
r	ر	r	را (1899, X-2, 6), ae.	ra	-den
s	س	s	س (1899, X-8, 25), i.	ser	üst
	ص	s [ş]	صید (1899, X-16), i.	seyd [şeyd]	av
	ش	s [s]	اش (1899, X-23), i.	eser [eşer]	iz (nişan)
ş	ش	ş	شش (1899, X-18), s.	şeşşme	altı aylık
t	ت	t	تاقل (1899, X-5, 12), zar.	tavil	aniden

	ة	t	بَرَكَة (1899, X-28), i.	bereket	bereket
	ط	t [t]	بَاطِلٌ (1899, X-21), s.	batil [baṭīl]	batıl
u	ـ	u	دُنْيَا (1899, X-4, 4), i.	dunya	dünya
	ـ	u [‘u]	عَمَانٌ (1899, X-9) i.	uman [‘uman]	büyük deniz
	وو	u	دُوْشْمَن (1798, SE-9), i.	dujmin	düşman
û	و_و	û	جَاسُوسِيَّة (1899, X-16), i.	casûsî	casusluk
v	ف	v	هَقَالٍ (1899, X-5, 16), i.	heval	arkadaş
	و	v	وَر (1798, SE-10), zar.	ver	önce
w	و	w	سَرْوَر (1899, X-9, 17), i. er.	serwer	baş (öncü)
x	خ	x	خَيْرٌ (1899, X-24, 25), i.	xeyr	hayır (iyilik)
	غ	x [ğ]	اَغْفِرُ (1899, X-27)	exfir [eğfir]	affet
y	ى	y	زِي (1899, X-2, 5), e.	zey	gibi
	ي	y	يُؤْيُؤُ (1899, X-15), zar.	yew yew	birer birer
z	ز	z	زَارِيَا (1899, X-3, 14), i.	zarî	ağlayıp sızlama
	ذ	z [z]	ذُو الْحِجَّةِ (1899, X-18) i.	zu'l-hicce [zu'l- hicce]	arabi ayların on ikincisi
	ظ	z [z]	عَظِيمَةٌ (1899, X-6, 12)	ezîm [‘eẓîm]	büyük
	ض	z [z]	فَضْلِي (1899, X-3), i.	fezle [feẓle]	iyilik

Tablo 3. Herfê Nuşteyê R. G. Lathamî

Herfa Alfabeya Ewroyine ya Kirmanckî (Zazakî)	R. G. Latham	Nimûne	Wendişê Çekuye	Manaya Çekuye bi Tirkî
a	a	adir (1856, La-40), i.	adir	ateş
	ā	āwè (1856, La-40), i.	awi	su
b	b	bra (1856, La-40), i.	bra	erkek kardeş
c	j	zinjê-min (1856, La-40)	zincê min	burnum
ç	tch	tchim (1856, La-40), i.	çim	göz
d	d	dori (1856, La-40)	dori [dari]	ağaç
e	e	ert (1856, La-40), i.	erd	yeryüzü, kara
	a	auro (1856, La-40), zar.	ewro	bugün
ê	è	zinjê-min (1856, La-40)	zinjê min	burnum
	e	pie-min (1856, La-40)	pîê min	babam
f	-			
g	g	ingisht (1856, La-40) i. dş.	îngîşt	parmak
	gh	gherm (1856, La-40)	germ	sıcak
h	h	mahinè (1856, La-40), i.	mahîni	kısrak
i	i	istor (1856, La-40)	istor	at
î	i	pie-min (1856, La-40)	pîê min [pîyê min]	babam
	ee	see (1856, La-40), i.	sî	taş
j	jsh	rojsh (1856, La-40), i. er.	roj	güneş
k	k	kesk (1856, La-40), i.	kesk	yeşil
	kh	khoo (1856, La-40)	ko	dağ
l	l	dildon (1856, La-40)	dildon	diş
m	m	min (1856, La-41), ş.z.	min	ben
n	n	asin (1856, La-40)	asin	demir
o	o	supéo (1856, La-40)	sipê o	beyazdır
	oo	khooz (1856, La-40)	xoz	domuz
	ō	rōshè (1856, La-40)	roşi	otur (kal)
p	p	pazi (1856, La-40), i.	pazî	pazı (kol)
q	k	katch (1856, La-40)	qeç	çocuk
r	r	bra (1856, La-40), i.	bra	erkek kardeş
s	s	sém (1856, La-40), i.	sêm	gümüş
ş	sh	shut (1856, La-40), i.	şut	süt
t	t	shut (1856, La-40), i.	şut	süt
u	u	buruè-min (1856, La-40), i.	buruê min	kaşlarım
û	u	gush (1856, La-40)	gûş	kulak
v	v	kivè (1856, La-40), i.	kîvê	geyik (erkek geyik)
w	w	wai-min (1856, La-40)	way min	kız kardeşim
	u	auro (1856, La-40), zar.	ewro	bugün
x	x	tebèxairomè (1856, La-40)	ti bi xeyr omê	hoş geldin
	kh	khooz (1856, La-40)	xoz	domuz
y	i	mai (1856, La-40)	may	anne

z	z	zaraj (1856, La-40), i.	zarac	keklik
---	---	--------------------------------	-------	--------

Tablo 4. Herfê Nuşteyanê Peter J. A. Lerchî

Herfa Alfabeya Ewroyine ya Kirmanckî (Zazakî)	P. J. A. Lerch (1857-1858)	Nimûne	Wendişê Çekuye	Manaya Çekuye bi Tirkî
a	a	ma (1857, Lr-2), ş.z.	ma	biz
	ā	akérd (1857, Lr-51, 53)	akerd	açtı
	á	áqıl (1857, Lr-63), i.	aqıl	akıl
	á	áşme (1857, Lr-2), i.	aşmi	ay (30 gün)
b	b	bin (1857, Lr-57), i.	bin	alt
c	ç	çán (1857, Lr-69), i.	can	can
ç	ç	çarşú (1857, Lr-55), i.	çarşu	çarşı
d	d	Déw (1857, Lr-50), i.	dêw	dev
	d'	Dau (1857, Lr-50)	dew	köy
e	e	sére (1857, Lr-3), i.	sere	baş
	é	çalé (1857, Lr-49), i. er.	xele	buğday
	e	feg (1858, Lr-211), i.	feg	ağız
	ē	ēšt (1857, Lr-51)	ešt	attı
	ē	kékú (1858, Lr-196), i.	kekû	ağabey
	é	léz (1857, Lr-4), s. zar.	lez	çabuk
	ê	wê (1857, Lr-2)	we	o
	a	sa (1857, Lr-79), i.	se	yüz (yüz sayısı)
ê	e	gámye (1857, Lr-51), i.	gamyê	bir an
	é	té (1857, Lr-82)	tê	bura
	ê	bizyék (1858, Lr-209), i.	bizyêk	oğlak
	iê	siêr biké (1857, Lr-75)	sêr biki	bak
f	f	zaf (1857, Lr-1)	zaf	çok
g	g	vêlg (1857, Lr-4), i. er.	velg	yapraklar (ağaç yaprakları)
	g	engúr (1858, Lr-193), i.	engur	üzüm
	Γ	Γizik (1857, Lr-3), i.	gijik	saç
h	h	hém'a (1857, Lr-64), zar.	hema	ama
	h'	heş (1858, Lr-194), i.	heş	ayı
i	î	áqıl (1857, Lr-63), i.	aqıl	akıl
	e	gólek (1857, Lr-81), i.	golik	buzağı
	î	kírye (1858, Lr-197), i.	kirye	pazar günü
	î	şiv (1858, Lr-204), i.	şiv	bağ çubuğu (asma çubuğu)
î	î	hén'i (1857, Lr-57), zar.	henî	artık
	î	penír (1858, Lr-207), i.	penír	peynir
	î	sepf (1857, Lr-4), i.	sipî	beyaz

	í	kînga (1858, Lr-197), zar.	kînga	ne zaman
j	ž	tíži (1858, Lr-201), i.	tîjî	güneş ışığı
k	k	Keína (1857, Lr-2), i.	keyna	kız evlat
	k̄	êk'e (1857, Lr-70)	eki	eğer
	q	qjle (1857, Lr-4), i.	kili	alev
l	l	qjle (1857, Lr-4), i.	kili	alev
m	m	hém'a (1857, Lr-64), zar.	hema	ama
n	n	bín (1857, Lr-57), i.	bin	alt
	ń	ńńú (1857, Lr-86)	nînú	gelmiyor/gelme z
	ň	šán (1857, Lr-4, 77), i.	šan	akşam
o	o	ber xodár (1857, Lr-55)	berxodar	berhudar (mutlu)
	ō	gōlik (1857, Lr-80), i.	golik	buzağı
	q̄	dōdú (1858, Lr-202), i.	dodû	hüthüt
	ó	dóe (1857, Lr-202), i.	doe [due]	ayran
	ō̇	rōšt (1857, Lr-4), s.	rošt	aydınlık
p	p	pî (1858, Lr-208), i.	pî	baba
q	q	áqjil (1857, Lr-63), i.	aqil	akıl
	k	beirakdár (1857, Lr-78), i.	beyraqdar	bayraktar
	k̄	serkalú (1858, Lr-205), i.	serqalu	pipo kapağı
r	r	wár (1857, Lr-60, 214), i.	war	aşağı
s	s	Sipyerdjş (1857, Lr-59), i. er..	sipyerdiş [sipierdiş]	aksakal
ş	š	leš (1858, Lr-207), i.	leş	ceset
	s	wa wén'isi (1857, Lr-84)	wa wenişî	binsinler
t	t	tú'e (1857, Lr-2), ş.z.	tue	sen
u	u	lu (1858, Lr-207), i.	lu	tilki
	ú	lú'e (1857, Lr-83), dş.	lue	tilki
	ú̇	túyer (1857, Lr-60), i.	tuyer	dut ağacı
	ū	tū (1858, Lr-200), i.	çu	sopa
	ú̇	taršú (1857, Lr-55), i.	çarşu	çarşı
û	u	du (1857, Lr-4), i.	dû	duman
v	v	záv (1857, Lr-1, 78)	zav	çok
w	w	wár (1857, Lr-60, 214), i.	war	aşağı
	u	saul (1858, Lr-204), i.	sewl	ayakkabı
	ú	vaúre (1858, Lr-211), i. dş.	vewri	kar
	ú̇	yaúna (1857, Lr-49), z.	yewna	bir başkası
x	χ	báχš (1857, Lr-70), i.	bexş	bağış
	h	hîšn (1857, Lr-4)	xîšn	büyük
	h̄	beht (1857, Lr-70), i.	bext	baht

	γ	ayá (1857, Lr-56), i.	axa [ağa]	ağa
y	y	yau (1857, Lr-2), i.	yew	bir
	í	Eíru (1857, Lr-4), zar.	eyrû	bugün
	i	seidewán (1858, Lr-205), i.	seydiwan	avcı
z	z	zaf (1857, Lr-1)	zaf	çok

Tablo 5. Herfê Nuşteyê O. Blauyî

Herfa Alfabeya Ewroyine ya Kirmanckî (Zazakî)	O. Blau	Nimûne	Wendişê Çekuye	Manaya Çekuye bi Tirkî
a	a	awrîş (1862, B-627), i.	awrîş	tavşan
	á	árde (1862, B-627)	arde [ardî]	un
	ä	bäu (1862, B-627), i.	bau [bawu]	baba
	â	lâdsch (1862, B-627), i.	laj	oğul
b	b	bîse (1862, B-627), i. dş.	bize	keçi
c	dj	djini (1862, B-627)	cînî	kadın
	dsch	dschenawar (1862, B-627), i.	cenawar	kurt
ç	tsch	tschewress (1862, B-627), i.	çewres	kırk
d	d	des (1862, B-627), i.	des	on
e	e	se (1862, B-627), i.	se	yüz (yüz sayısı)
	é	hingérir (1862, B-627), i.	hingerîr	üzüm
	ě	ssaiě (1862, B-627), i.	saye	elma
ê	é	kémür (1862, B-627), i.	kémur	taş
f	f	heft (1862, B-627), i.	heft	yedi
g	g	gosch (1862, B-627)	goş	kulak
h	h	hîga (1862, B-627), i.	hîga	tarla
i	í	bîse (1862, B-627), i.	bize	keçi
	i	fik (1862, B-627), i. er.	fik	ağz
	e	pîrek (1862, B-627), i. er.	pîrik	büyükbaba
î	i	pîrek (1862, B-627), i. er.	pîrik	büyükbaba
	í	mîe (1862, B-627), i. dş.	mîe [mîye]	koyun
j	-			
k	k	kutschik (1862, B-627), i.	kuçik	köpek
l	l	ladjik (1862, B-627), i.	lacik	oğlan
m	m	muje (1862, B-627), i.	muye	kıl
n	n	nawari (1862, B-627)	nawarî [?]	doksan
o	o	tornun (1862, B-627), i.	torun	torun
	ó	kóli (1862, B-627), i.	kolí	odun
p	p	pîrek (1862, B-627), i. er.	pîrik	büyükbaba
q	-			
r	r	múru (1862, B-627), i.	murû	armut
s	s	ástori	astori	at
	ss	ssolleh (1862, B-627), i.	sole	tuz
ş	sch	gosch (1862, B-627)	goş	kulak
t	t	tidschi (1862, B-627)	tîcî	güneş
u	u	mum (1862, B-627), i.	mum	mum
	ú	múru (1862, B-627), i.	murû	armut
	ü	kémür (1862, B-627), i.	kémur	taş
û	u	múru (1862, B-627), i.	murû	armut
v	w	wóre (1862, B-627), i. dş.	vore	kar
w	w	woie (1862, B-627), i.	woye	kız
	v	avo [awe] (1862, B-627), i.	awo	su
x	ch	chis (1862, B-627), i.	xîz	domuz
y	j	muje (1862, B-627), i.	muye	kıl

	i	maie (1862, B-627), i.	maye	anne
Z	s	serindji (1862, B-627), i.	zerinci	keklik

Tablo 6. Herfê Nuşteyanê A. von Le Coq

Herfa Alfabeya Ewroyine ya Kirmanckî (Zazakî)	A. von Le Coq	Nimûne	Wendişê Çekuye	Manaya Çekuye bi Tirkî
a	a	<i>daurna</i> (1903, C-II-69), zar.	dewrna	bir daha (yine)
	ā	<i>pārsék</i> (1903, C-II-105), i.	parsek	dilenci
	á	<i>bāšilá</i> (1903, C-II-110), i.	beşila	kavun
	â	<i>bât</i> (1903, C-II-67), i.	bal	dikkat
	ã	<i>pāj</i> (1903, C-II-67), i.	pac	beş
	ā̄	<i>wā̄</i> (1903, C-II-67), i.	va	dedi
	ã̄	<i>wã̄</i> (1903, C-II-67), i.	va	dedi
	ä	<i>az riğá känd</i> (1903, C-II-78)	ez rica kena	rica ederim
	ǟ	<i>närdiwǟ</i> (1903, C-II-64), i.	nêrdiwa	merdiven
	â̄	<i>âqil</i> (1903, C-II-72), i.	aqil [[*] aqil]	akıllı
	â̄̄	<i>tuām</i> (1903, C-II-64), i.	team [te [*] am]	yiyecek/yemek
	â̄̄̄	<i>dāwet</i> (1903, C-II-74), i.	dawet [da [*] wet]	davet
b	b	<i>bādān</i> (1903, C-II-109), i.	beden	beden
c	ġ	<i>loğînā:</i> (1903, C-II-64), i.	locine	baca
	g	<i>gāedo bîn</i> (1903, C-II-63)	caêdo bîn [cayêdo bîn]	başka bir yer
ç	č	<i>čārū</i> (1903, C-II-66), i. er.	çare	çare
d	d	<i>dawlāt</i> (1903, C-II-63), i.	dewlet	devlet
e	ę	<i>ęstör</i> (1903, C-II-76), i.	estor	at
	é	<i>šésāi</i> (1903, C-II-71), i.	şe sey	altı yüz
	a	<i>hautāi</i> (1903, C-II-70), i.	hewtay	yetmiş
	á	<i>áz</i> (1903, C-II-64)	ez	ben
	ü	<i>bärmā</i> (1903, C-II-72), i.	bermi	ağlama
	û	<i>wādā</i> (1903, C-II-64)	weda	sakla
	ǖ	<i>loğînā:</i> (1903, C-II-64), i.	locine	baca
	a	<i>ārabi</i> (1903, C-II-90), i.	erebî [[*] erebî]	Arapça
	â	<i>ārabi</i> (1903, C-II-90), i.	erebî [[*] erebî]	Arapça
ê	é	<i>ğeb</i> (1903, C-II-64), i.	cêb	cep
	ē	<i>ē min</i> (1903, C-II-64)	ê min	benimki/benim
	e	<i>köre-zârna</i> (1903, C-II-109), i.	qorê zerna[n]	altın dizisi (kadınların başlarına taktıkları)
	ê	<i>şên</i> (1903, C-II-66), s.	şên	bayındır
	ǖ	<i>veräxō ācārna</i> (1903, C-II-67), er.	verê xo açarna	yöneldiler

	ā	<i>azēnā</i> (1903, C-II-76), e.	ezēnê	gibi
	á	<i>vāsi</i> (1903, C-II-110), s.	vêšî	fazla
	ã	<i>štã</i> (1903, C-II-63)	šîê [šîyê]	gidiyordu/giderdi
f	f	<i>fâqat</i> (1903, C-II-80), bağ.	feqet	ama
g	g	<i>gaür</i> (1903, C-II-67), i.	gaur [gawur]	gâvur
h	h	<i>herô</i> (1903, C-II-105), i.	hirç	ayı
	ḥ	<i>ḥakîm</i> (1903, C-II-90), i.	hekîm [ḥekîm]	doktor
i	i	<i>gîrân</i> (1903, C-II-67), s.	gîran	ağır
	î	<i>âqîl</i> (1903, C-II-72), i.	aqil [‘aqil]	akıllı
	î	<i>mârdîm</i> (1903, C-II-67), i.	merdim	akraba
	ī	<i>mākō šimā</i> (1903, C-II-92)	ma ko şimi	gideceğiz
	ī	<i>bi gôr</i> (1903, C-II-88)	bi cor	yukarıya
	î	<i>ḥazîr</i> (1903, C-II-64), s.	hazir [ḥazîr]	hazır
	e	<i>merô</i> (1903, C-II-105), i.	miro	armut
	ę	<i>zâlimleşyînâ</i> (1903, C-II-64), i.	zalimlixîne	zalimlik
î	i	<i>vâsi</i> (1903, C-II-110), s.	vêšî	fazla
	ī	<i>âšîrât</i> (1903, C-II-67), i.	eşîret [‘eşîret]	aşiret
	î	<i>bârmâ</i> (1903, C-II-72), i.	bermî	ağlama
j	ž	<i>žau</i> (1903, C-II-65), dş.	jew	bir
k	k	<i>kîšt</i> (1903, C-II-113), i.	kîšt	böğür (boş böğür)
l	l	<i>lâl</i> (1903, C-II-113), s.	lal	dilsiz
	l	<i>âdil</i> (1903, C-II-107), i.	adil	ateş
m	m	<i>mâkî</i> (1903, C-II-114), s.	makî	dişi
n	n	<i>niŋ</i> (1903, C-II-67), i.	ning	ayak
	ñ	<i>vâŋ</i> (1903, C-II-64), s.	veng	boş
	ñ	<i>tîŋ</i> (1903, C-II-82)	çin	yok
o	o	<i>hafto varîn</i> (1903, C-II-72), zar.	hefto verîn	geçen hafta
	ō	<i>dâdō</i> (1903, C-II-67), i.	dedo	amca (hitap hali)
	ō	<i>wapōr</i> (1903, C-II-88), i. dş.	wapor	vapur
	ō	<i>merô</i> (1903, C-II-105), i.	miro	armut
p	p	<i>püdû</i> (1903, C-II-115), i.	pudû	dişeti
q	q	<i>ḥâqq</i> (1903, C-II-67), i.	haqq	hak
	k	<i>kâle</i> (1903, C-II-67), i.	qale	kale
r	r	<i>râst</i> (1903, C-II-63), zar.	rast	doğru (gerçek)
s	s	<i>sârd</i> (1903, C-II-74), s.	serd	soğuk
ş	š	<i>šîr</i> (1903, C-II-82), i.	šîr	süt
t	t	<i>tâl</i> (1903, C-II-113)	teli	dikenli çalı
	ṭ	<i>fâqat</i> (1903, C-II-80), bağ.	feqet	ama
u	u	<i>kulî</i> (1903, C-II-108), i.	kulî	çekirge
	ú	<i>pûr</i> (1903, C-II-64)	pur	dolu
	ü	<i>püdû</i> (1903, C-II-115), i.	pudû	dişeti

û	û	<i>dûmişk</i> (1903, C-II-113), i.	dûmişk	akrep
	ú	<i>basxûn</i> (1903, C-II-60), i.	basxûn	baskın
	u	<i>meru</i> (1903, C-II-88), i.	mirû	armut
	ü	<i>ü</i> (1903, C-II-60), bağ.	û	ve
	ũ	<i>rũ</i> (1903, C-II-80), i.	rû	gün
	ű	<i>rű</i> (1903, C-II-107), i.	rû	yüz
v	v	<i>vindâ</i> (1903, C-II-78)	vinde	dur
	w	<i>wâ</i> (1903, C-II-67), i.	va	dedi
w	w	<i>wasârî</i> (1903, C-II-86), i.	wasarî	baharın (baharda)
	u	<i>dawrna</i> (1903, C-II-69), zar.	dewrna	bir daha (yine)
	ú	<i>larî</i> (1903, C-II-110), i.	lew	dudak
x	χ	<i>χoz</i> (1903, C-II-94), i.	xoz	domuz
	γ	<i>dóγri</i> (1903, C-II-64), zar.	doxrî [doğri]	doğru (hiçbir yöne sapmadan)
y	y	<i>rây</i> (1903, C-II-88), i.	ray	yol
	í	<i>neínik</i> (1903, C-II-113), i.	neynik	ayna
	i	<i>nâwâi</i> (1903, C-II-70)	neway	doksan
	ï	<i>šésâi</i> (1903, C-II-71), i.	še sey	altı yüz
z	z	<i>zîpûk</i> (1903, C-II-108)	zîpuk	dolu (yağan dolu)

2.2.FERHENGÊ TIRKÎ-KIRMANCKÎ (ZAZAKÎ)

A

abdest: desmaç (1857, Lr-83), i.

desmât

abdest almak: desmaç girewt[iş] (1857, Lr-83), f.

Kız ... abdest aldı. (Keynek ... **desmaç girewt.**) (1857, Lr-83) **Keñek ...**

desmât geraut

abdeste çıkmak: desmaç ker[diş] (1857, Lr-56), f.

Ben ... abdeste çıkayım. (Ez ... **desmaç bikera.**) (1857, Lr-56) **ez ...**

desmât bîkera

acaba: eceb [‘ecêb]⁵¹ (1899, X-5, 12), zar.

عجب
عجب

acayip: 1.eceb [‘ecêb]⁵² (1899, X-5, 12), s.

عجب
عجب

2.b. **tuhaf**

acayip karşılamak: eceb mend[iş] [‘ecêb mend(iş)] (1899, X-23), f.

Acayip karşıladılar. (**Eceb mendî.**) [‘**Ecêb mendî.**] (1899, X-23)

عجب
عجب

acele: ecela (1903, C-II-90), s.

اَجَلَا

Acem: ecemî (1798, SE-9), i.

اَجْمِي

acem [‘ecem] (1903, C-II-72), i.

اَجْمَان

acı (tat): cal (1858, Lr-200), i.

اَجَال

aciz: aciz [‘aciz]⁵³ (1899, X-20), i.

اَجِيز

acizlik: îcz [‘îcz]⁵⁴ (1899, X-18), i.

اَجِيز

aç: vêşan (1903, C-II-66), s.

اَجِيزَان

veyşan (1903, C-II-109), s.

اَجِيزَان

⁵¹ Ar. ‘eceb

⁵² Ar. ‘eceb

⁵³ Ar. ‘ecz

⁵⁴ Ar. ‘îcz

açıklama: 1.b. tarif 2.b. uzun uzadıya anlatma

açıklamak: 1.b. tarif etmek 2.b. uzun uzadıya anlatmak

açılmak: abî[yayîş] (1899, X-25), f.

Hem ona açıldı bütün örtülü (perdeli) olanlar. (Hem ci rê **bî a** cemî'ê zu'l-

هُمَّ جَرِبَ أَجِبَ وَوَالنَّقَابِ

nîqab) (1899, X-25)

Kalenin kapısı açıldı. (**Abî** kêverî qel'a.) (1903, C-II-67) *ā-bî kêverî qāl'ā*

açmak: akerd[iş] (1857, Lr-51, 53), f.

Hesenek kağıdı açtı. (Hesenekî ... kaxid **akerd**.) (1857, Lr-51, 53) **H'asanéki ...**

kaçıt akérd

ad: b. isim

adaletli: edaletin (edaletini) (1903, C-II-66), s.

adalâtini

adam: b. insan

âdemoğlu: îbnê adem⁵⁵ (1899, X-2, 12)

ابن آدم

adlandırıldı: b. çağrıldı

af: efû ['efû]⁵⁶ (1899, X-6, 6), i.

عَفُو

efwe ['efwe]⁵⁷ (1899, X-15), i.

عَفْو

af istemek: efû waşt[iş] ['efû waşt(iş)] (1899, X-6, 6), f.

af istiyorum: [ez] efû wazena [(ez) 'efû wazena] (1899, X-6)

عَفُوْ وَازَنَا

af isteyecek: go biwazo ... efû [go biwazo ... 'efû] (1899, X-6)

عَفُو ... كَو بِيَاوَزُو

aferin: aferim (aferem) (1857, Lr-50), ü.

áferem

affetmek: 1.bexş kerd[iş] (1857, Lr-70), f.

⁵⁵ Ar. îbn
Ar. adem
⁵⁶ Ar. 'efw
⁵⁷ Ar. 'efw

Xalef Ağa'yı senin [hatırın] için affettim. (Mi Xelef Axa **kerd bexşî** tue.)

(1857, Lr-70)

me Xaléf aya kerd baxşi tûe.

2.efû ke[rdeş] [‘efû ke(rdeş)] (1899, X-14), f.

Beni affet. (Min ‘**efû ke.**) (1899, X-14)

affet: exfir [eğfir]⁵⁸ (1899, X-27)

ağa: axa [ağa] (1857, Lr-56), i.

ağalar: axaler [ağaler] (1857, Lr-62), i.

ağabey: kekû (1858, Lr-196), i.

ağaç: dar (1798, SE-9), i.

darûk [?] (1798, SE-9), i.

dori [dari] (1856, La-40), i.

dari (1857, Lr-4), i.

dare (1899, X-8, 12), i.

ağaç yaprakları: velg (1857, Lr-4), i. er.

ağır: giran (1903, C-II-67), s.

ağız: fek⁵⁹ (1857, Lr-3), i. er.

feg (1858, Lr-211), i. er.

fik (1862, B-627), i. er.

ağlama: bermî (1903, C-II-72), i.

ağlamak: berma[yîş] (1857, Lr-55), f.

Şaban ağladı. (Şaban **berma.**) (1857, Lr-55), er.

Tilki ağladı. (Lue **bermay.**) (1857, Lr-83), dş.

ağlayıp sızlama: zarî⁶⁰ (1899, X-3, 14), i.

ah: aX (1899, X-16), ü.

مِنْ عَفْوِكَ

اغْفِرْ

aya

ayalér

kékú

دار

دارووک

dori

Dáre

داره

velg

giran

fék

feg

fik

bärmá

Şabán bermá

lú'e bermá

زارى

اَح

⁵⁸ Ar. eġfir

⁵⁹ Ar. fekk (T. çene kemiği)

⁶⁰ F. zarî

ah (1899, X-19), ü.

أه

ah ve keder: ah û keser (1899, X-19)

أه في كسر

ahali: ahalî [ehalî] (1903, C-II-67), i.

أهال

akıl: aqil (1857, Lr-63), i.

أقيل

eql [‘eql]⁶¹ (1899, X-7, 7), i.

عقل

aklı başına gelmek: aqil [ameyîş] sere (1857, Lr-86), f.

Bunun aklı başına gelmez. (Aqil nînû eney sere.) (1857, Lr-86)

aqil nînu ên’ei sére

akıllı: 1.aqul⁶² (1798, SE-9), i.

اقول

2.aqil [‘aqil] (1903, C-II-72), i.

أقيل

Daha akıllıdır. 3.(Aqilêr o.) (1903, C-II-72)

أقيلêr

aqilî⁶³ (1857, Lr-86), s.

أقيلي

akıllı durmak: aqilî vind[etiş] (1857, Lr-86), f.

Akıllı (uslu) dur. (Aqilî vindi.) (1857, Lr-86)

أقيلي ويند

akılsız: aqilsiz⁶⁴ [‘aqilsiz] (1903, C-II-76), s.

أقيلسيز

akil: b. akıllı

akis: eks [‘eks]⁶⁵ (1899, X-10), i.

مكس

akmak: ş[îyayîş] (1857, Lr-4), f.

su akıyor: awki ... şuena (1857, Lr-4), dş.

أوكه ... شؤن’ا

akraba: merdim (1903, C-II-67), i.

مؤردم

akrep: dûmişk (1903, C-II-113), i.

دؤميشك

dûfişk (1903, C-II-113), i.

دؤفيشك

aksakal: sipyerdîş [sipîerdîş] (1857, Lr-59), i. er.

سپيورديش

⁶¹ Ar. ‘eql

⁶² Ar. ‘aqil

⁶³ Ar. ‘aqil + T. lı = aqilî

⁶⁴ Ar. ‘eql + T. -sız = aqilsiz

⁶⁵ Ar. ‘eks

aksine: bi eksê [bi 'eksê] (1899, X-10), zar.

بِعَكْسِ

akşam: 1. şan (1857, Lr-4, 77), i.

şân

2. evar [êvar] (1858, Lr-193), i.

evâr

3. eşîyy [‘eşîyy]⁶⁶ (1899, X-2), i.

عَشِيَّة

alacak: alacag [alacax] (1903, C-II-78), i.

alâğâğ

alamet: elem [‘elem]⁶⁷ (1899, X-22, 26), i.

هَلْم

alçak: teres (1857, Lr-54), s.

terés

alem: alem [‘alem]⁶⁸ (1899, X-6), i.

هَيْلَا

alemler: alemîn [‘alemîn] (1899, X-6), i.

هَيْلَيْن

alev: kili (1857, Lr-4), i.

qîle

alın: çare (1858, Lr-199), i. er.

taré

Ali'nin [Hazreti Ali'nin] dini konuşması: gul (1798, SE-10), i. گول

Allah onu hayırlar ile kuşatsın: sellellahû [şellellahû]⁶⁹ (1899, X-19)

صَلَاتُهُ

Allah'a ısmarladık: xatir bi tue (1857, Lr-54)

xatîr be tûe

Allah'a ısmarladık demek: xatir wayşt[iş] (1857, Lr-71), f.

Allah'a ısmarladık dedi: xatir wayşt (1857, Lr-71)

xatîr waişt

Allah'ın adıyla: bîsmîllahî (1899, X-2)

بِسْمِ اللّٰهِ

Allah'tan başka bütün varlıklar: masîwa⁷⁰ (1899, X-2, 7), i.

مَا سِوَا

almak: girewt[iş] (1857, Lr-58), f.

girot[iş] (1903, C-II-64), f.

grot[iş] (1903, C-II-67), f.

al işte: ha (1903, C-II-67), e.

hā

⁶⁶ Ar. ‘eşîyye

⁶⁷ Ar. ‘elem

⁶⁸ Ar. ‘alem

⁶⁹ Ar. şellellahû

⁷⁰ Ar. masîwa

al sana: ha to rê (1903, C-II-67), e.	<i>hā tōrē</i>
aldı [nesne eril]: girot (1899, X-11)	<i>گروت</i>
aldı [nesne dişil]: groti [giroti] (1903, C-II-60)	<i>grōtā</i>
Devin küçük kızını aldı. (Keynay dēv ya qici girewti .) (1857, Lr-58)	
Kefnai dēvya qıđı gerafte	
İbrahim Paşa ordusunu alıp Mısıra gitti. (Îbrahîm Paşa ordî[y]a xo groti şî bi Misir.) (1903, C-II-60)	<i>îbrahîm pāsā ōrdiaχō grōtā sî bā misir.</i>
[O,] çocuğun ayağını alıp [tutup] dışarıya attı. ([Aye,] bi ningê lacekî girot eşt bi teber.) (1903, C-II-64)	<i>bā ningē lājekî girōt āšt bātābār</i>
aldın [nesne eril]: to grot [to girot] (1903, C-II-67)	<i>tō ... grōt</i>
Alman: alman (1903, C-II-72), i.	<i>almān</i>
alt: bin (1857, Lr-57), i.	bin
altında/altta: bin di (1903, C-II-63)	<i>bінде</i>
alt karın: pîze şenik [pîze(yo) şenik] (1858, Lr-208), i.	pîze şenik
altı: şeş (1857, Lr-2), i.	Şeş
	<i>شش</i>
altı aylık: şeşaşme (1899, X-18), s.	
altı yüz: şe sey (1903, C-II-71), i.	<i>şésäi</i>
altın: 1. Zîr [zêr] (1798, SE-11), i.	<i>زیر</i>
zer (1903, C-II-78), i.	<i>zür</i>
zern (1903, C-II-67), i.	<i>zärn</i>
2. altun (1858, Lr-192), i.	altún
altın dizisi (kadınların başlarına taktıkları): qorê zerna[n] (1903, C-II-10)	
<i>kōre-zārna</i>	
altından yapıma: altunên (1857, Lr-57), s.	altúnen
altunîn (1858, Lr-192), s.	altunin
altıncı: şeşin (1858, Lr-204), s.	şeşin
altmış: şeştî (1857, Lr-59), i.	Şeşti
şeyştî (1857, Lr-79), i.	şeşti
şeşt (1862, B-627), i.	schescht

altmışıncı: şeystîyin (1858, Lr-204), s.

šeistiyin

ama: 1.la (1899, X-10, 21), bağ.

لا

labelê (1899, X-2, 3), bağ.

لأبلي

2.belê⁷¹ (1899, X-6, 13), bağ.

بلي

3.hema (1899, X-4, 7), bağ.

هأ

hema (1857, Lr-64), zar.

hém'a

emma (1903, C-II-66), bağ.

ámamā

4.feçet (1903, C-II-80), bağ.

fáçat

5.lakim (1857, Lr-66), i.

lakim

aman (bağışlama): eman (1857, Lr-66), i.

emán

aman dilemek: eman waşt[iş] (1857, Lr-78), f.

Daqma Bey aman diledi. (Deqma Begî **eman waşt.**) (1857, Lr-78)

Dáqma bégi emán wašt

amana getirmek: eman ser ard[iş] (1857, Lr-66), f.

Sen ... amana getirdin. (Tu ... **ardî emanî ser.**) (1857, Lr-66) **tu ... árdi emáni ser**

amca: 1.dat (1856, Lr-83), i.

dât

2.ded (1903, C-II-66), i.

dâd

amca (hitap hali): dedo (1903, C-II-67), i.

dâdo

an: 1.gami (1857, Lr-54), i.

ga me

bir an (çok kısa bir süre): gamyê (1857, Lr-51), i.

gámye

2.heli (1857, Lr-77), i.

hále

hel (1857, Lr-51), i.

hêl

bir an (kısa bir süre): helyê (1857, Lr-51), i.

hêlye

أنجاء

ancak: ancaX (1899, X-2, 7), zar.

anında: b. hemen

⁷¹ Sorankî de "belam" (T. fakat)
K. belem (T. ancak)

anırmak: zira[yîş] (1903, C-II-94), f.

Eşek anırdı. (Her **zira.**) (1903, C-II-94)

ħār zirā

aniden: 1.tavil (1899, X-5, 12), zar.

تَاقِلْ

tavilê (1899, X-7, 11), zar.

تَاقِلِي

tavilî (1899, X-10), zar.

تَاقِلِي

2.fuceten [fuc'eten]⁷² (1899, X-15), zar.

فُجَاة

anlam: mane [?] (1798, SE-11), i.

مانه

mena [me'na]⁷³ (1899, X-8, 29), i.

مَعْنَا

anlamlar: meanî [me'anî]⁷⁴ (1899, X-7)

مَعْنَا

anlamak: anlamîş⁷⁵ kerd[iş] (1903, C-II-69), f.

Anlamadım. (Mi **anlamîş nêkerd.**) (1903, C-II-69)

mâ anlamiş nêkêrd

anlaşma: b. sözleşme

anlaşma yapmak: b. sözleşme yapmak

anlaşmak: werê [ameyîş] (1903, C-II-64), f.

Biz üzerine anlaşamıyoruz. (Ma be ser o **werê** nîmin.) (1903, C-II-64)

mâ bäsêrō wârê nîmin

anma: b. zikir

-i anmak: b. -i zikretmek

anne: 1.dayk (1856, Lr-83), i.

daik

dayki (1857, Lr-1), i.

Daîke

2.maye (1862, B-627), i.

maie

may (1899, X-19), i.

مای

⁷² Ar. fuc'eten

⁷³ Ar. me'na

⁷⁴ Ar. me'anî

⁷⁵ T. anlamîş

3.mar (1903, C-II-88), i.

mār

4.umm⁷⁶ (1899, X-10, 19), i.

أُمُّ

annem: may min (1856, La-40).

mai-min

annen: maya to (1903, C-II-63)

māyatō

Çocuk annesiyle geziyor. (Çocuq di **mar**da xo di gêreno.) (1903, C-II-88)

çog'ıq dü mārda xo di gēreno

ansızın: b. aniden

ant: b. yemin

ant içmek: b. yemin etmek

apaçık (belli): eyan (1798, SE-11), s.

إِيَّان

eyan [‘eyan]⁷⁷ (1899, X-3), s.

عِيَّان

ara: beynate⁷⁸ (1899, X-28), i.

بِيَّان

arada: myan di [mîyan di] (1857, Lr-211), zar.

aralarında/arasında: de mîyan de (1903, C-II-67), zar.

dämîyândä

aralarına fark koymak: ferq kerd[iş] beynatey ... (1899, X-27), f.

Arabî kef ile arabî olmayan kefin arasına fark koymuşuz. (Ma **ferq kerdo**

beynatey kafê ‘erebî we xeyrê ‘erebî.) (1899, X-27)

ما فرق کردو بینا قه عربی و غیر عربی

araba: erabe [‘erabe] (1903, C-II-76), i.

arabe

arabi ayların on ikincisi: zu'l-hîcce [zu'l-ḥîcce]⁷⁹ (1899, X-18) i.

ذُو الْحِجَّةِ

arabi ayların sekizincisi: şeban [şe‘ban]⁸⁰ (1899, X-18), i.

شَبَانَا

⁷⁶ Ar. umm

⁷⁷ Ar. ‘eyan

⁷⁸ Ar. beyn

⁷⁹ Ar. zu'l-ḥîcce

⁸⁰ Ar. şe‘ban

arabi ayların üçüncüsü: rebîulewwel [rebî‘ulewwel]⁸¹ (1899, X-19), i.

arabi ayların yedincisi: receb⁸² (1899, X-17, 18), i.

رَجَب

aralık ayı: aşmê kanûna veryenni [aşmê kanûna veryêni] (1856, Lr-84), i.

Âşme kanuna vaerjenne

aşmê kanûna veryêni (1857, Lr-xv), i.

Âşme kánuna v̄eryên'e

aramak: gêra[yîş] (1857, Lr-87), f.

Tilki gidip aradı. (Lue şî **gêray.**) (1857, Lr-87)

lúe ši geraí

geyra[yîş] (1857, Lr-55), f.

Dev gelip aradı. (Dêw ame **geyra.**) (1857, Lr-55)

d̄au amé geíra

ro geyra[yîş] (1903, C-II-92), f.

[Ben] kalemi arıyorum. ([Ez] qelemi **ro geyrena.**) (1903, C-II-92)

qalâmerô geirânâ

Arap: ereb [‘ereb]⁸³ (1903, C-II-67), i.

ărab

Arapça: erebî [‘erebî]⁸⁴ (1899, X-28), i.

عَرَبِي

erebî [‘erebî] (1903, C-II-90), i.

ărabî

erebce [‘erebce] (1903, C-II-86), i.

ărâbĉe

ardına: b. peşine

ardına düşmek: b. peşine düşmek

arı: hengî (1858, Lr-195), i.

hêngi

arka: 1.pey (1857, Lr-64), i.

pei

pey (1899, X-12, 22), i.

ر

2.dime (1903, C-II-64), i.

پ

dîmâ

arka çıkmak: destî ... girewt[iş] (1857, Lr-61), f.

Ali Ağa'ya arka çıkmadı. (**Destî** Alî Axay **nêgirewt.**) (1857, Lr-61)

dêsti Âli ayaí negeraút

⁸¹ Ar. rebî‘ulewwel

⁸² Ar. receb

⁸³ Ar. ‘ereb

⁸⁴ Ar. ‘erebî

arkadaş: heval (1899, X-5, 16), i.

armut: miroe [mirû] (1858, Lr-211), i.

murû (1862, B-627), i.

miro (1903, C-II-105), i.

mirû (1903, C-II-88), i.

arpa: cio [co] (1862, B-627), i.

arş-I: erş [‘erş]⁸⁵ (1899, X-10, 13), i.

arş-II (“yürü” komutu): erş (1857, Lr-75), ü.

arş emri vermek: erş kerd[iş] (1857, Lr-68), f.

arş emrini verdi: erş kerd (1857, Lr-68)

artı: b. ziyade

artık: henî (1857, Lr-57), zar.

hendî (1899, X-3, 3), zar.

asıl: esl [eşl]⁸⁶ (1899, X-7), s.

asi: asî [‘aşî]⁸⁷ (1899, X-27), s.

asker: askar [eskar] (1798, SE-9), i.

esker (1857, Lr-63), i.

esker [‘esker]⁸⁸ (1899, X-16), i.

asla (hiçbir zaman): 1. esla [eşla]⁸⁹ (1899, X-21, 22), zar.

2. ebed⁹⁰ (1899, X-7, 16), zar.

aşağı: war (1857, Lr-60, 214), i.

aşçı: aştçî (1903, C-II-78), i.

هَقَال

meröe

múru

merô

meru

dschio

عَرش

erş

erş kerd

hén'i

هَنْدِي

أَصْل

عَاصِي

اسكار

eskér

عَسْكَر

أَصْلًا

أَبَدًا

war

aštçî

⁸⁵ Ar. ‘erş

⁸⁶ Ar. eşl

⁸⁷ Ar. ‘aşî

⁸⁸ Ar. ‘esker

⁸⁹ Ar. eşla

⁹⁰ Ar. ebed

âşık: aşiq [‘aşiq]⁹¹ (1899, X-4, 7), i.

عاشق

âşık olmak: zerîya xo kewt[iş] (1903, C-II-66), f.

zeriayō kawte

âşık oldu: zerîya xo kewte (1903, C-II-66)

gözêke

aşık kemiği: gozeke (1858, Lr-198), i.

aşikâr: eyan [‘eyan]⁹² (1899, X-3), s.

عیان

aşiret: eşîret⁹³ (1857, Lr-49, 67), i.

aşîret

eşîret [‘eşîret] (1903, C-II-67), i.

âşîrât

eşîr⁹⁴ (1857, Lr-78), i.

aşîr

at: stor (1798, SE-9), i.

ستر/ستور

stor (1903, C-II-94), i.

stör

istor (1856, La-40)

istor

estuer (1857, Lr-84), i.

ez túer

astori (1862, B-627), i.

ástori

estor (1903, C-II-76), i.

estör

ustor (1903, C-II-111), i.

üstör

[ata] binmek: espar bî[yayîş] (1857, Lr-76), f.

spar bî[yayîş] (1903, C-II-67), f.

[ata] bindi: bi espar (1857, Lr-76)

be espár

bi espar (1857, Lr-62)

be aspár

[ata] bindiler: espar bî (1903, C-II-67)

espár bî

spar bî (1903, C-II-67)

spár bî

[ata] bindirmek: espar kerd[iş] (1899, X-23), f.

[ata] bindirdi: kerd espar (1899, X-23)

کرد اسپار

[kendi] atı: storê xo (1903, C-II-67), i.

störêxō

attan: ustori ra (1903, C-II-84), i.

ustörerā

ata: kalik (1899, X-14), i.

کالیک

⁹¹ Ar. ‘aşiq

⁹² Ar. ‘eyan

⁹³ Ar. ‘eşîre

⁹⁴ Ar. ‘eşîre

atlamak: pera[yîş] (1857, Lr-2), f.

atlar: perenû (1857, Lr-2)

atlı: espar (1857, Lr-67), s.

espar (1899, X-23), s.

aspar (1857, Lr-62), s.

spar (1903, C-II-67), s.

ateş: 1. adir (1856, La-40), i.

adir (1857, Lr-4), i.

adil (1903, C-II-107), i.

2. agir (1899, X-10), i.

3. nar⁹⁵ (1899, X-4), i.

ateşlenmek (hasta için): tew g[irewtiş] (1903, C-II-82), f.

ateşleniyor (hasta için): tew gêno (1903, C-II-82)

ateşli hastalık: tew (1903, C-II-82), i.

atılmak: erzîa[yîş] [erzîyayîş] (1857, Lr-83), f.

atıldı: erzîa [erzîya] (1857, Lr-83)

atmak: 1. eştiş (1899, X-14), f.

2. vist[iş] (1899, X-22)

attı: 1. eşt (1857, Lr-51)

eîşte [eyşte] (1857, Lr-58)

2. vist (1899, X-22)

atmıştı: eştbi (1903, C-II-66)

Sen beni attın. (To ez eştam.) (1903, C-II-67)

av: seyd [şeyd]⁹⁶ (1899, X-16), i.

avcı: seydiwan (1858, Lr-205), i.

perén'u

espár

اَسپار

aspár

spár

adir

Adır

ādīl

اِغِر

نار

taw gēnū

taw

erzia

اَشْتِش

ēšt

eîšte

قِشْت

āšt bī

tō az āštam

سَیْد

seidewán

⁹⁵ Ar. nar

⁹⁶ Ar. seyd

avlama: şîkar⁹⁷ (1899, X-16), i.

avuç: mişt (1903, C-II-67), i.

ay-I (30 gün): aşmi (1856, Lr-84), i.

aşme (1856, Lr-84), i.

aşmi (1857, Lr-2)

aşme (1899, X-17, 18), dş.

bir ay: aşmî (1857, Lr-73)

zîe aşmî [zu aşmî] (1862, B-627), i.

aşmi (1903, C-II-111), i.

altı ay (yarım yıl): şeş aşmî (1862, B-627), i.

ay-II (gökteki ay): aşmi (1856, Lr-84), i.

aşme (1856, Lr-84), i.

haşmê (1856, La-40)

aşmî (1862, B-627), i.

aşme (1899, X-17), dş.

aya: mist[i] (1903, C-II-66), i. dş.

ayak: 1. pay (1857, Lr-2), i.

2. hing⁹⁸ [ling] (1856, La-40)

lingi (1857, Lr-79), i.

ling (1858, Lr-207), i.

linge (1899, X-2, 25), i.

ning (1903, C-II-67), i.

ayaklarım: hingê⁹⁹ [lingê] min (1856, La-40)

ayakkabı: sewl (1858, Lr-204), i.

aydınlanmak: roşt bî[yayîş] (1857, Lr-74), f.

شکار

mišt

dîme

dîma

âşme

اشمه

aşmi

sieh aschmi

âşmä

schischacshmi

dîme

dîma

hashmê

aschmi

اشمه

mîst

pai

hîng

linge

ling

ننگ

niŋg

hîngè-min

saul

⁹⁷ F. şêkar

⁹⁸ Winî fehm beno ke lîsteya R. G. Lathamî de, herinda çekuya "ling" de bi xeletî "hing" nusîyayo.

⁹⁹ Winî fehm beno ke lîsteya R. G. Lathamî de, herinda çekuya "linge" de bi xeletî "hingê" nusîyayo.

aydınlandı: birošt (1857, Lr-74)	birōšt
aydınlık: roçîn [roşin?] (1798, SE-10), i.	روچین
rošt (1857, Lr-4), s.	rōšt
Gece karanlıktır, gündüz aydınlıktır. (Şew tarî û, roc rošt û.)	
Şau tarîu, rōd rōštu.	
ayı: heş (1858, Lr-194), i.	hēš
hirç (1903, C-II-105), i.	herç
ayıp: eyb [‘eyb] (1903, C-II-67), i.	âib
aykırı: xîlaf ¹⁰⁰ (1899, X-15), s.	خِلاف
aylık (30 günlük): aşme (1899, X-19), s.	اشمه
altı aylık: şeşaşme (1899, X-19), s.	شش اشمه
ayna: 1.eyne (1858, Lr-191), i.	ainé
eyne [‘eyne] (1899, X-8), i.	رہ
2.neynik (1903, C-II-113), i.	neînik
ayran: doe [due] (1857, Lr-202), i.	dóe
ayrılmak (birbirinden ayrılmak): 1.cê ra bî[yayîş] (1899, X-11), f.	
2.fer bî[yayîş] ¹⁰¹ (1899, X-26), f.	
ayrıldı: 1.cê ra bî (1899, X-11)	جیرا بے
2.fer bî (1899, X-26)	فرے
ayrıntılarıyla anlatma: tefsîl [tefşîl] ¹⁰² (1899, X-17), i.	
ayrıntılarıyla anlatmak: tefsîl ker[diş] [tefşîl ker(diş)] (1899, X-17), f.	
ayrıntılarıyla anlatalım: ma biker tefsîl [ma biker tefşîl] (1899, X-17)	
	ما بیکر تَفْصِيلُ

¹⁰⁰ Ar. xîlaf

¹⁰¹ Ar. fer‘

¹⁰² Ar. tefşîl

ayrıntılı düşünme: teemmul [te'emmul]¹⁰³ (1899, X-7), i. تَأْمُلُ
ayrıntılı düşünmek: teemmul ke[rdeş] [te'emmul ke(rdeş)] (1899, X-7), f.
ayrıntılı düşünme: teemmul ... meke [te'emmul meke] (1899, X-7)

az: 1.tanî (1857, Lr-68), s.

2.kem (1899, X-4), s.

kemî (1899, X-4, 11), s.

azab: ezab (1903, C-II-67), i.

azalmak: kemî bî[yayîş] (1899, X-16), f.

azalması: nêbî kemî (1899, X-16)

azgın: b. kuduruk

azıcık: 1.tanekî (1857, Lr-3), s.

Azıcık yiyor. (**Tanekî** wenû.) (1857, Lr-3)

2.cuzî [cuz'î]¹⁰⁴ (1899, X-7), i.

aziz: ezîz ['ezîz]¹⁰⁵ (1899, X-9), s.

azizlik: îzz ['îzz]¹⁰⁶ (1899, X-17), s.

azmak: azmîş¹⁰⁷ bî[yayîş] (1903, C-II-63), f.

azdı: azmîş bî (1903, C-II-63)

B

baba: 1.pî (1798, SE-10), i.

pî (1858, Lr-208), i.

pîy (1798, SE-10), i.

¹⁰³ Ar. te'emmul

¹⁰⁴ Ar. cuz'î

¹⁰⁵ Ar. 'ezîz

¹⁰⁶ Ar. 'îzz

¹⁰⁷ T. azmîş

2.pêr (1858, Lr-208), i.

per

3.bawk (1856, Lr-83), i.

bauk

4.bau [bawu] (1862, B-627), i.

bäu

baba (hitap hali): baw (1857, Lr-80), i.

bau

5.eb¹⁰⁸ (1899, X-9, 13), i.

أ

babam: pîê min [pîyê min] (1856, La-40)

pie-min

babasız: b. yetim

Baca: locine (1903, C-II-64), i.

لۆڭینآ

badem: çaqlé¹⁰⁹ (1903, C-II-110), i.

čaklâ

bağ (üzüm bağı): rez (1857, Lr-60), i.

rez

rez (1857, Lr-74), i.

réz

bağ çubuğu (asma çubuğu): şiv¹¹⁰ (1858, Lr-204), i.

şiv

bağış: bexş (1857, Lr-70), i.

bâxş

bağışlama: b. aman

bağışlamak: 1.bexş kerd[iş] (1857, Lr-70), f.

2.efû ke[rdeş] [‘efû kerd(iş)] (1899, X-14), f.

3.azad ke[rdeş] (1858, Lr-192), f.

bağışla: exfir¹¹¹ [eğfir] (1899, X-27)

اغف

bağışlarım: [ez] azad kena (1858, Lr-192)

azád kén'a

Beni bağışla. (Min ‘**efû ke**.) (1899, X-14)

مِنْ عَفْوِكَ

birinin ricası üzerine bağışlamak: da[yîş] rîcay ..., (1857, Lr-70), f.

Benim ricam için bağışla. (**Bidi ricay** mi.) (1857, Lr-70) bîdî rîcay me

¹⁰⁸ Ar. eb

¹⁰⁹ Kirmanckî de, manaya “badem” a tirkî de “vame” vajîyena la tayê mintiqayanê Çêrmûge de “çaqlé” zî vajîyeno.

¹¹⁰ Kitabê Albert von Le Coqî de almankîya na çekuye sey “Weinmoost”î (T. üzüm şırası) nusîyaya la wina fehm beno ke ey “şiv” (T. bağ çubuğu) û “şîre” (T. şıra) têmîyan kerdî. Çünke kirmanckî de “şiv” manaya “şîreyê engure” nêdana

¹¹¹ Ar. eğfir

Xalef Ağa'yı senin [hatırın] için bağışladım. (Mi Xelef Axa **kerd bexşî** tue.) (1857, Lr-70)

me Xaléf aǵá kerd baxşı tûe.

bağışlanmak istemek: b. aman dilemek

bağlamak: bist[iş] [best(iş)] (1858, Lr-209), f.

Kim seni bağladı? (Kamî ti **bistî [bestî]?)** (1858, Lr-209) **qâmi te bîsti.**

baharın (baharda): wasarî (1903, C-II-86), i.

wasârî

vazarî [wasarî] (1903, C-II-107), i.

vazârî

bahçe: beqî (1798, SE-9), i.

بقى

beqîçe [bexîçe] (1798, SE-9), i.

بقيچه

baxçe [bexçi] (1857, Lr-59), i.

Bâçte

bahçede: di bexçe di (1903, C-II-80), i.

dâ bayçädâ

bahçeci: bexçeçî (1903, C-II-78), i.

bayçâçî

bahsetmek: behs kerd[iş] (1903, C-II-74), f.

Siz neden bahsediyorsunuz? (Şima çiçî ra **behs kenê?)** (1903, C-II-74)

şimâ çiçirâ baḥs kenê?

baht: bext (1857, Lr-70), i.

beḥt

bahtına sığınmak: bextî ... kewt[iş] (1857, Lr-70), f.

Ben bahtına sığındım. (Ez **kewta bextî tue.)** (1857, Lr-70) **ez kaúta beḥti tûe**

bakire (namuslu kadın): betûl (1899, X-16), s.

بَتُولُ

bakma: nezer [nezer]¹¹² (1899, X-9), i.

نَظَرُ

bakmak-I: 1.ewna[yîş] (1857, Lr-51), f.

ewnî[yayîş] (1903, C-II-92)

2.anya[yîş] (1899, X-8, 9), f.

3.nezer da[yîş] [nezer da(yîş)]¹¹³ (1899, X-14, 14), f.

bak: 1.b'ewnî (1857, Lr-51)

baúni

b'ewnî (1903, C-II-92)

baúni

¹¹² Ar. nezer

¹¹³ Ar. nezer

2.unzur¹¹⁴ (1899, X-26)
baktı: 1.ewna (1857, Lr-51)
2.anya (1899, X-8, 9)
3.nezer da [nezer da] (1899, X-14, 14)
baktım: ez ewnaya (1857, Lr-84)
bakmak-II (beslemek): wey kerd[iş] (1899, X-23), f.

انظر

auñá

انبا

نظر دا

ez auñáya

baktı (besledi): kerd wey (1899, X-23)

گردوی

bakmak-III (seyretmek): 1.sêr kerd[iş] (1857, Lr-75) , f.

2.temaşe kerd[iş] 1903, C-II-64), f.

bak: sêr biki (1857, Lr-75)

baktı: temaşe kerdî (1903, C-II-64)

siêr biké

tamâşa kârdî

engimyé

bal: engimye (1858, Lr-192), i.

engemîn (1899, X-20), i.

ingemîn (1903, C-II-109), i.

hingemîn (1903, C-II-105), i.

bal arısı: hengi (1858, Lr-195), i.

mêşa hingemînî (1903, C-II-105), i.

انگیمین

engämîn

hengämîn

hengi

mâşâ hengämîni

baldır: 1.çaqe (1858, Lr-199), i.

2.çîp (1903, C-II-114), i.

balık: masîk (1798, SE-10), i.

masî (1858, Lr-210), i.

mase (1903, C-II-107), i.

take

çip

ماسیک

mâsî

mâsâ

ban otu [?]: vaşî beng (1858, Lr-212), i.

barışmak: pîya weş bî[yayîş] (1857, Lr-71), f.

barıştılar: pya bî weşî (1857, Lr-71)

vâşî beng

pya be wêşî

¹¹⁴ Ar. unzur

barıştırmak: pya [pîya] weşî k[erdiş] (1857, Lr-70, 79), f.

barıştı: pya [pîya] weşî ki (1857, Lr-70, 79)

Bizi barıştırınız. (Ma pya weşî kî.) (1857, Lr-79)

pya wéşî ke

mā pya wéşî ki.

باري

Bari (Tanrı): Barî¹¹⁵ (1899, X-3), i.

bârut

barut: barut (1857, Lr-73, 74), i.

basxûn باسخون

baskın: basxûn (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

baskın yapmak: basxûn da[yîş] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.

baskın yaptı: basxûn da (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

basxûn dā باسخون دا

basmak: pay n[ayîş] (1903, C-II-64), f.

Bu sofraya bas. (Pay ne o na sufra.) (1903, C-II-64)

pāmnā ōnā süfrā

baş-I: sere (1857, Lr-3), i.

sére

sere (1903, C-II-63), i.

serâ

baş kesmek: sere cik[erdiş] (1903, C-II-63), f.

başım: serê min (1856, La-40)

serè-min

[kendî] **başına takmak:** o [a] xo sere na[yîş] (1903, C-II-64), f.

O, külâhı başına taktı. (Ey kuluk na o xo sere.) (1903, C-II-64)

âi kulûk nâ o xo seré

Başına takan (kim ki başına taktı). (Kamî na o xo ser a.) (1903, C-II-64) *kaminâ*

o xo serâ

[kendî] **başını kaldırmak:** serê xo wedar[diş] (1903, C-II-64), f.

Başımı kaldıracığım. (Ezo serê xo wedarî.) (1903, C-II-64)

ázō serê xo wādārî

başımı kes: sere ciki (1903, C-II-63)

seréjike

baş-II: 1. serwer (1899, X-9, 17), i. er.

سَرَوَر

serwere (1899, X-23), i. dş.

سَرَوَرَه

2. reîs¹¹⁶ (1899, X-18), i.

رَئِيس

¹¹⁵ Ar. barî (T. iyi, iyiliğin kaynağı)

¹¹⁶ Ar. reîs

3.seyyîd¹¹⁷ (1899, X-20, 22), i.

سید

başka: 1.xeyr [ğeyr]¹¹⁸ (1899, X-10, 17), i.

غیر

2.bîn (1903, C-II-63), i.

bîn

başka bir yer: caêdo bîn [cayêdo bîn] (1903, C-II-63)

gâedō bîn

başka biri: jewda bîni (1903, C-II-65), dş.

žari-dā bîne

başlama: îbtîda¹¹⁹ (1899, X-2), i.

ابتدا

başlamak: 1.dest pêkerd[iş] (1899, X-11), f.

başladı: dest pêkerd (1899, X-11)

دست پے کرد

2.başlamîş¹²⁰ kerd[iş] (1903, C-II-74), f.

Bunu gördü gülmeye başladı. ([Ey] no dî **başlamîşê** huwatişî **kerd.**)

(1903, C-II-74) *nō dā başlamîşe huwatişê kârd*

3.îbtîda ke[rdeş] (1899, X-2), f.

... ile başlarım: ez bi ... îbtîda kena (1899, X-2)

آزبہ ... ابتدا کنا

başlangıç: b. başlama

batıl: batil [baṭil]¹²¹ (1899, X-21), s.

باطل

batıl kılmak: batil k[erdeş] [baṭil k(erdeş)]¹²² (1899, X-21), f.

batıl kılacak: go biko batil [go biko baṭil]¹²³ (1899, X-21)

گو بکو باطل

batırmak: batirmîş¹²⁴ kerd[iş] (1903, C-II-60), f.

Sen orduyu batırdın. (To ordî[y]ê **batirmîş kerd.**) (1903, C-II-60)

tō ordîâ bātirmîş kârd

¹¹⁷ Ar. seyyîd

¹¹⁸ Ar. ğeyr

¹¹⁹ Ar. îbtida'

¹²⁰ T. başlamîş

¹²¹ Ar. baṭil

¹²² Ar. baṭil

¹²³ Ar. baṭil

¹²⁴ T. batırmîş

byan: hurmete [ħurmete]¹²⁵ (1899, X-22), i.

حرمه

bayındır: şên (1903, C-II-66), s.

şên

bayındır olmak: şên b[îyayîş] (1903, C-II-66), f.

baykuş: kund (1858, Lr-196), i.

qund

bayrak: elem [‘elem]¹²⁶ (1899, X-22, 26), i.

علم

bayraktar: beyraqdar (1857, Lr-78), i.

beirakdâr

bazı: henî (1899, X-20, 26), s.

هنى

bazıları: tayne [ṭayne] (1899, X-21), s.

طائنه

becerikli (açıkgöz): işguzar (1903, C-II-72), s.

işguzâr

bedel: bedel¹²⁷ (1899, X-5), i.

بدل

beden: beden (1903, C-II-109), i.

bādân

behey: hey (1857, Lr-54), ü.

hei

beklemek: pawin- (1798, SE-10), f.

پاون

pawut[iş] (1899, X-15), f.

paut[iş] [pawut(iş)] (1857, Lr-87), f.

paw[itiş] (1903, C-II-86), f.

Biz dostumuzu bekliyoruz. (Ma dostê xo pawenîm.) (1903, C-II-86)

mā dōsteχō pāwānim

bekledi [nesne dişil]: pauti [pawuti] (1857, Lr-83)

pa'ûte

bekledi [nesne eril]: paut [pawut] (1857, Lr-87)

pa'ût

O kafirler bekliyorlardı. (Pawutê yê kafıran.) (1899, X-15)

پاوت یے کافران

bel kemiği: hestîe paş [hestîyê paş] (1903, C-II-112), i.

hâstîe pâş

belirme: b. görünme

¹²⁵ Ar. ħurmete

¹²⁶ Ar. ‘elem

¹²⁷ Ar. bedel

belki: belkî¹²⁸ (1899, X-5, 6), zar

بَلَكِي

belli: eyan [‘eyan]¹²⁹ (1899, X-3), s.

عَيَان

belli olmak: b. görünmek

ben: 1.ez (1857, Lr-50), ş.z.

ez

'z (1899, X-10), ş.z.

ز

es [ez] (1903, C-II-69), ş.z.

äs

eğ̈er ben (ben eğ̈er): es ki [ez ki] (1903, C-II-69)

äske

2.mi (1857, Lr-2, 4), ş.z.

me

min (1856, La-41), ş.z.

min

mu (1903, C-II-76), ş.z.

mü

bana: 1.mi rê (1903, C-II-66)

mîrē

2.limin (1899, X-19)

لِمِنْ

bana göster: bi mi mojinē (1903, C-II-64)

bā mā mōženā

Bana helal et. (Bi mi ro helal [helal] ke.) (1903, C-II-66)

bā mārō ḥalālke

benden: minnî¹³⁰ (1899, X-6, 26)

مِنِّي

Sen benden alemler için bir rahmetsin. (Ente **minnî** rehmaṭun lî'l-

'alemîn.) (1899, X-6)

أَنْتَ مِنْنِي رَحْمَةً لِأَعْلَامِيْنَ

benimki/benim: ê min (1903, C-II-64)

ē min

benzemek: m[endiş] (1858, Lr-210), f.

benziyor: manenû (1858, Lr-210)

manēn'u

beraber: pya (1857, Lr-79), zar.

pyā

pîya (1899, X-2, 16), zar.

پِيَا

pîa [pîya] (1903, C-II-94), zar.

piā

¹²⁸ Ar. bel + F. kê

¹²⁹ Ar. ‘eyan

¹³⁰ Ar. minnî

bereket: bereket¹³¹ (1899, X-28), i.

بركة

beri (kurtulmuş): berî¹³² (1899, X-9)

بِرِّي

beri olmak (kurtulmak): berî bî[yayîş] (1899, X-9), f.

beri oldu (kurtuldu): bî berî (1899, X-9)

بِي بِرِّي

berhudar (mutlu): berxodar (1857, Lr-55)

ber xodâr

berhudar olasin: berxodar bî (1857, Lr-55)

ber xodâr bi

beslemek: wey kerd[iş] (1899, X-23), f.

besledi: kerd wey (1899, X-23)

گردوی

beş: panc (1857, Lr-3), i.

pañđ

pañç (1903, C-I-72 A.h.), i.

پانچ

benş [?] (1862, B-627), i.

bensch

beş yüz: panc sey (1857, Lr-84), i.

pañđ sei

pan sey (1899, X-19), i.

پانس

pac say (1903, C-II-63), i.

pāj sāi

pac sey (1903, C-II-63), i.

pāğsāi

pa sey (1903, C-II-71), i.

pāsāi

beşinci: pancini (1857, Lr-73), s.

pañđine

pancine (1899, X-18), s.

پانچینه

bey: 1.mîre (1857, Lr-61), i.

mîre

mîre (1858, Lr-211), i.

mîre

2.beg (1857, Lr-59), i.

Beg

beg (1903, C-II-67), i.

bäg

¹³¹ Ar. bereket

¹³² Ar. berî

beyan: beyan¹³³ (1899, X-14), i.

بَيَانٌ

beyan edilmek: beyan bî[yayîş] (1899, X-14), f.

بِ بَيَانٍ

beyan edildi: bî beyan (1899, X-14)

beyaz: supê (1856, La-40)

supê

sipî (1857, Lr-4), i.

sepî

sipê (1903, C-II-114), i.

sipê

Beyazdır. (Supê O.) (1856, La-40)

supêo

beygir: bergîr (1903, C-II-86), i.

bârgîr

beyin: meju (1903, C-II-107), i.

mâzû

bezirgân: bazirgan (1903, C-II-67), i.

bâzirgân

bıçak: kardî (1858, Lr-196), i.

kârdî

bırakmak: 1.verada[yîş] (1903, C-II-64), f.

[onları] bıraktı: veraday (1857, Lr-84)

verâ dai

[onu] bıraktılar: verada (1903, C-II-64)

verâdâ

2.verda[yîş] (1857, Lr-56), f.

bıraktı: verda (1857, Lr-56)

ver da

verda (1899, X-19)

فَرْدًا

onları bırakma [onlara veda etme]: la tuweddîhum [la tuweddî'hum]¹³⁴

(1899, X-27)

لَا تُوَدِّعُهُمْ

bıyık: zimêlî (1858, Lr-206), i.

zimêlî

bıyığım: similê min (1856, La-40)

simile-min

simêl [simêl] (1903, C-II-112), i.

semêl

biçim: şekl¹³⁵ (1899, X-8, 11), i.

شَكْلٌ

¹³³ Ar. beyan

¹³⁴ Ar. tuweddî'hum

¹³⁵ Ar. şekl

şıkl ¹³⁶ (1899, X-22), i.	شِكْل
biçmek: çîna[yîş] (1857, Lr-50), f.	
biçtik: ma ... çîna (1857, Lr-50)	ma ... tîna
bileğitaşı: hesan (1899, X-2), i.	هَسَان
bilezik: bazin (1858, Lr-209), i.	bazın
bazin (1903, C-II-105), i.	bāzîn
bilge: hekîm [ḥekîm] (1798, SE-10), s.	حكيم
bilgi: 1.xebir [ʔ xeber] (1798, SE-11), i	خبر
xabir [ʔ xaber] (1798, SE-11), i	خابر
2.nasîn [ʔ] (1798, SE-10), i.	ناسين
bilinç: heş (1899, X-10) i.	هَش
bilincini yitirmek (kendini kaybetmek): bêheş bî[yayîş] (1899, X-10), f.	
Bilincini yitirdi. (Bêheş bî.) (1899, X-10)	بِے هَش بِي
bilinçsiz (bilincini yitirmiş olan): bêheş (1899, X-10), s.	بِے هَش
bilinir kılmak: eyan ke[rdiş] (1798, SE-11), f	
bilinir kılıyor/bilinir kılar: keno eyan (1798, SE-11), er.	کنوایان
bilmek: zan[ayîş] (1798, SE-11), f.	
zana[yîş] (1899, X-17), f.	
bildim: min zana (1899, X-17)	مِنْ زَانَا
bilesiniz: şima bizanê (1798, SE-11), ç.	شیمان
biliniz: bizanin (1899, X-5)	بِزَانِن
bizanîn (1899, X-28)	بِزَانِن

¹³⁶ Ar. şekl

bilirsek: ger ma bizanin (1899, X-6)

o bilir: ya zana (1857, Lr-51, 205)

bin: henzar (1857, Lr-77), i.

henzar (1899, X-21, 28), i.

hezar (1899, X-5), i.

hezar [hez̄ar] (1899, X-9), i.

binbaşı: bînbaşı (1903, C-I-72 A.h.), i.

bînbaşı (1903, C-II-60 L.h.), i

bindirmek: espar kerd[iş] (1899, X-23), f.

bindirdi: kerd espar (1899, X-23)

binmek: 1.wenîşt[iş] (1857, Lr-84), f.

2.nişt[iş] (1903, C-II-64), f.

binsinler: wa wenîşî (1857, Lr-84)

Bana binmiş. (Ništo min.) (1899, X-22)

Ona bindi. [Nişt o (a) cî]. (1903, C-II-64)

-e binmek: ... ro nişt[iş] (1903, C-II-64), f.

-e bindi: ... ro nişt (1903, C-II-64)

bir: 1.jew (1798, SE-3), i.

jew (1903, C-II-63), i.

2.yew (1857, Lr-2), i.

yew (1903, C-II-66), i.

3.zî [?] (1862, B-627), i.

zîye [?] (1862, B-627), i.

bir an (kısa bir süre): helyê (1857, Lr-51), i.

bir araya gelmek: b. toplanmak

bir aşiret adı: zirikî (1857, Lr-79), i.

bir başkası: yewna (1857, Lr-49), z.

گەر ما بیزانین

ya zána

henzár

هزار

هزار

هزار

بیکیاشی

bimbāši

گورد اسپار

wa wén'isi

نیشت من

ništ õge

rõ ništ

jew

žau

yau

yau

si

sieh

hēlye

Zırıkı

yaúna

bir daha (yine): 1.hewna (1857, Lr-53), zar.

2.dewrna (1903, C-II-63), zar.

dewrna (1903, C-II-69), zar.

dewrêna (1903, C-II-63), zar.

bir dahaki sefer: hewna (1857, Lr-53), zar.

bir kere: b. bir kez

bir kez: rayke (1899, X-16, 23), zar.

bir kişi: yew (1899, X-3)

bir önedat: 1.by (1857, Lr-73), öe.

2.fî¹³⁷ (1899, X-20, 26)

bir: awka cêwî (1858, Lr-191), i.

biraz: 1.henkî (1899, X-4, 8), s.

hengî (1899, X-29), s.

hînkî (1899, X-6), s.

2.tay (1903, C-II-78), s.

birazcık: tanekî (1857, Lr-3), s.

birbiri: 1.cê (1857, Lr-50), z.

2.pê (1899, X-11), z.

3.yobînan (1899, X-12), z.

birbiri gibi: zey pê (1899, X-11)

birbiri üzerine: pyeser (1857, Lr-62)

haúña

daürnā

daurna

daürnā

haúña

رَايَكْ

يَو

bye

فِ

aúka dēvi

هَنْكِي

هَنْكِي

هَنْكِي

tāi

Táneki

die

يُوبِنَان

زَهْ پَهْ

pyesér

¹³⁷ Ar. fî

pêser (1899, X-6)	پِسَر
birbirinden: cê ra (1899, X-11)	جِیرا
birbirine: 1. pyera (1857, Lr-71)	پِیرا
pêra (1899, X-11)	پِیرا
pêrê (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	بِیرِی [?]
2.têra (1903, C-II-65)	têrā
3.yobînan (1899, X-12)	
birbirine sarılmak: têra pêşyay[îş] (1903, C-II-65), f.	
birbirine yapışmak: 1.pêra dusa[yîş] (1899, X-11), f.	
2.yobînan girot[îş] (1899, X-12), f.	
birbirine yapışmadı: nêdusa pêra (1899, X-11)	نِ دِوِسْلیکِ رَا
birbirini: yobînan (1899, X-12)	یُوبِنَان
birbirini almak (birbirini tutmak): yobînan girot[îş] (1899, X-12), f.	
birbirlerini aldılar: yobînan ... girot (1899, X-12)	یُوبِنَان ... گِرُوت
birbirlerine: b. birbirine	
birbirlerine sarıldılar: pêşyay têra (1903, C-II-65)	pêşiai têrā
birbirlerine yapıştılar: yobînan ... girot (1899, X-12)	یُوبِنَان ... گِرُوت
birden: yewhewî ¹³⁸ (1899, X-9, 19), zar.	یُوهوی
birdenbire: b. hemen	
birer birer: yew yew (1899, X-15), zar.	یُویو
biricik: tine [tinê] / tinya [tenya] (1798, SE-10), s.	تته/تنیا
birikmek: pêris[ayîş] (1899, X-15), f.	

¹³⁸ yewhewî: yewrayî

birikecek: go ... pêriso (1899, X-15)

گو... پے ریسو

birinci: yewve [yewi(n)] (1858, Lr-201), s.

yaúve

birkaç: çende (1899, X-2, 4), s.

چند

çend (1903, C-II-63), s.

čänd

birlikte: 1.pya (1857, Lr-79), zar.

pyā

pîya (1899, X-2, 16), zar.

پیا

pîa [pîya] (1903, C-II-94), zar.

piā

2.tevê ... a (1903, C-II-67), i.

tāve ... a

bismillah: bismîllahî [bi-îsmî-Ellahî]¹³⁹ (1899, X-2), i.

بِسْمِ اللّٰهِ

bismîllahîrreḥmanîrreḥîm [bismîllahîrreḥmanîrreḥîm]¹⁴⁰:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

bit: ispide [ispice] (1903, C-II-110), i.

ispidā

bitimsiz: b. zevalsiz

biz: ma (1857, Lr-2), ş.z.

ma

ma (1899, X-2), ş.z.

ما

boğaz: qirik (1858, Lr-197), i.

kjrik

borç: daîn [deyn] (1903, C-II-90), i.

dâin

boş: 1.veng (1903, C-II-64), s.

vāng

2.xalî¹⁴¹ (1899, X-8, 24), s.

خالی

boyun: mil (1899, X-24), i.

میل

bozmak: b. yıkmak

¹³⁹ Ar. bismîllahî

¹⁴⁰ Ar. bismîllahîrreḥmanîrreḥîm

¹⁴¹ Ar. xalî

bozulmak: bozulmîş¹⁴² bî[yayîş] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.

bozuldu: bozulmîş bî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

bozulmîş bî بوزلمش بي

böğür (boş böğür): kişt (1903, C-II-113), i.

kišt

bölüm: 1.mebhes [mebheş]¹⁴³, (1899, X-3, 7), i. er.

مبھش

2.şeqq¹⁴⁴ (1899, X-11), i.

شَقَّ

bölünmek: b. ayrılmak (birbirinden ayrılmak)

böyle: 1.ana (1857, Lr-52), s.

ána

ana (1899, X-10), s.

أَنَا

anû (1899, X-10), s.

أَنْوُ

böylesi: enayin (1899, X-29), s.

انابین

bu (bükünsüz eril): 1.enoe [enû] (1857, Lr-2), i.s.

Én'oe

eno (1899, X-3, 7)

أَنْوُ

no (1899, X-12, 18)

نُو

bu da: no jî (1903, C-II-63)

nō-ž

bu olmaz: nonibin o [no nibeno] [?] (1798, SE-10)

ننبنو

bu olur: nobino [no beno] (1798, SE-10)

نبنو

budur: no yo (1903, C-II-64)

nōyō

2.(bükünsüz dişil): na (1798, SE-11), i.s.

نا

na (1857, Lr-53), i.s.

nā

ena (1857, Lr-4), i.s.

Én'a

buna: o na [?] [a na]¹⁴⁵ (1903, C-II-64)

ōnā

¹⁴² T. bozulmuş

¹⁴³ Ar. mebhēş

¹⁴⁴ Ar. şeqq

¹⁴⁵ K. li vê

3.(bükünlü eril): nê (1899, X-19, 22), i.z.	نِ
ney (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.z.	نِ نِ nâi
ne [nê] (1903, C-II-80), i.z.	nâ
bu gece: emşoe [emşue] (1857, Lr-51), zar.	émşoe
emşo (1899, X-21), zar.	أمشو
emşo (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), zar.	ámšō امشو
bu kadar: ehendi (1857, Lr-68), zar.	éhende
ende (1899, X-6)	انده
hinde (1903, C-II-64), zar.	hîndâ
bu kez: na ra [?] (1903, C-II-64), zar.	nârâ
bu nedenle: loma (1899, X-4, 6), bağ.	لوما
bu sefer: b. bu kez	
bu yüzden: b. bu nedenle	
bugün: ewro/ewrû (1798, SE-9), zar.	اوروو/اورو
ewro (1856, La-40), zar.	auro
eyrû (1857, Lr-4), zar.	Eîru
eyro (1899, X-12, 22), zar.	ایرو
Bugün sıcaktır. (Ewro germ o.) (1856, La-40)	auroghermo
buğday: 1.xele [gele] (1857, Lr-49), i. er.	yalé
2.genim (1862, B-627), i. er.	genem
buhur: buxûr¹⁴⁶ (1899, X-4), i.	بخور
bulmak: dî[yayîş] (1903, C-II-69), f.	dî.
buldu: dî (1903, C-II-69)	
vîna[yîş] (1903, C-II-63), f.	
buluyor: vînenû (vînenô) (1903, C-II-63)	vînânû

¹⁴⁶ F. buxûr

bunca: ehendi (1857, Lr-68), zar.

hinde (1903, C-II-64), zar.

bunlar: 1.enyê [enê] (1857, Lr-2), i.s. ç.

enî (1899, X-7), i.s. ç.

enê (1899, X-28), i.s. ç.

2.haza [haza]¹⁴⁷ (1899, X-27, 28), i.s.

bura: 1.îta (1798, SE-10), i.

îte (1798, SE-10), i.

îta (1903, C-II-74, 86), i.

2.etya (1857, Lr-50), i.

ayta (1903, C-II-80), i.

3.tîya (1899, X-7, 15), i.

tîa [tîya] (1857, Lr-65)

tîa [tîya] (1857, Lr-84), i.

4.tê (1857, Lr-82)

buradan: tê ra (1857, Lr-82), zar.

Burak: Bûraq (1899, X-24)

burun: zinc (1856, La-40), i.

zinc (1857, Lr-3), i.

zinn (1903, C-II-111), i.

burnum: zincê min (1856, La-40)

buyruk: b. emir

buz: cemed (1903, C-II-106), i.

buzaq: 1.golik (1857, Lr-80), i.

golik (1857, Lr-81), i.

2.guke (1862, B-627), i.

éhende

hîndâ

Ēn'ie

أني

انف

هذ

ايتا

اينه

îta.

etia

aita

تيا

tia

tîa

té

téra

براق

zinj

Zinç

zinn

zinjè-min

ğemâd

gōlik

gōlek

gūke

¹⁴⁷ Ar. haza

bülbül: bilbil (1858, Lr-209), i.	bilbíl
büyük: 1.pîl (1798, SE-10), s.	پیل
pîl (1857, Lr-4), s. er.	pîl
	پیل
pîle (1899, X-13), s. dş.	هپش
2.xişn (1857, Lr-4)	هپشین
xişin (1858, Lr-194)	کبیر
3.kebîr ¹⁴⁸ (1899, X-23)	عظیم
4.ezîm [‘ezîm] ¹⁴⁹ (1899, X-6, 12)	کریم
5.kerîm ¹⁵⁰ (1899, X-6, 12) s.	pîlêrô.
Daha büyüktür. (Pîlêr o.) (1903, C-II-72), s.	کبیر
en büyük: ekber ¹⁵¹ (1899, X-7, 17)	عمان
büyük deniz: uman [‘uman] ¹⁵² (1899, X-9) i.	'deka
büyükanne: 1.dêka [dêki] (1856, Lr-83), i. dş.	dék
dêk (1858, Lr-203), i. dş.	dika
dîka [dêke] (1862, B-627), i. dş.	dâpîr
2.dapîr (1903, C-II-63), i. dş.	pîrik
3.pîrik (1903, C-II-63), i. dş.	palân
Büyükayı (bir takımyıldız): Palan (1856, Lr-85), i.	palân
Palan (1857, Lr-xvi), i.	pirik
büyükbaba: 1.pîrik (1856, Lr-83), i. er.	pirek
pîrik (1862, B-627), i. er.	pîrik
pîrik (1858, Lr-208), i. er.	bau kâl
2.bawkal (1858, Lr-208), i. er.	

¹⁴⁸ Ar. kebîr

¹⁴⁹ Ar. ‘ezîm

¹⁵⁰ Ar. kerîm (T. büyük, cömert)

¹⁵¹ Ar. ekber

¹⁵² Ar. ‘umman

3.kalik (1899, X-14), i. er.

کالیک

büyüklik: 1.pîlî (1858, Lr-208), s.

پلی

pîlî (1899, X-5), s.

پیل

2.celal¹⁵³ (1899, X-12, 27), s.

جلال

büyüme: pîl bî[yayîş] (1903, C-II-66), f.

büyürse: pîl bubo (1903, C-II-66)

pîl bûbô

C

camız: b. manda

cami: camî [cami‘] (1798, SE-9), i.

جامع

camî (1903, C-II-82), i.

gâmi‘

came [?] (1798, SE-9), i.

جامه

can: can (1857, Lr-69), i.

دآن

can (1899, X-12, 16), i.

جان

canı istemek: zere ... waşt[iş] (1857, Lr-61), f.

Canım pipo istiyor. (Zerey mi qalune wazena.) (1857, Lr-61)

zeréi me kalúna wazén'a

cariye: carî[y]a (1903, C-II-67), i.

gâriä

casusluk (gizlice öğrenmeye çalışmak): casûsî (1899, X-16), i.

جاسوسیه

casusluk etmek (gizlice öğrenmeye çalışmak): casûsî kerd[iş] (1899, X-16), f.

casusluk etti: kerde casûsî (1899, X-16)

کرده جاسوسیه

cebbar: cebbar¹⁵⁴ (1899, X-11), i.

جباری

cehennem: cehennem¹⁵⁵ (1899, X-25), i.

جهنم

¹⁵³ Ar. celal

¹⁵⁴ Ar. cebbar

¹⁵⁵ Ar. cehennem

cemal (yüz güzelliği): cemal¹⁵⁶ (1899, X-26), i.

جمال

cenaze: cenaza (1857, Lr-65), i.

Denaza

cinaza (1858, Lr-200), i.

đinazá

cennet: cennet¹⁵⁷ (1899, X-5, 6), i.

رنت
جنت

cep: cêb (1903, C-II-64), i.

ğeb

cephane: cebxane (1903, C-I-72), i.

جبخانه

cebilxane (1903, C-II-60), i.

ğebelxâne

cesaret etmek: ewtara[yîş] (1857, Lr-82), f.

Ses çıkarmaya casaret edemedi. (N'ewtaray veng bikerû.) (1857, Lr-82)

ñautarai veng bikeru

ceset: leş (1858, Lr-207), i.

leş

cevap: cewab (1798, SE-11), i.

جواب

cuab [cuwab]¹⁵⁸ (1798, SE-9), i.

جواب

cuap [cuwap]¹⁵⁹ (1798, SE-9), i.

جواب

cuwab¹⁶⁰ (1899, X-5), i.

جواب

cuab [cuwab] (1903, C-II-68), i.

ğwab

cebab (1857, Lr-50), i

đebáb

cewab (1899, X-14, 19), i.

جواب

cevap vermek: cewab da[yîş] (1798, SE-11), f.

cewab da[yîş] (1899, X-14), f.

cebab da[yîş] (1857, Lr-50), f.

Ben Dev'e cevap veririm. (Ez cebabê Dêwî dana.) (1857, Lr-50)

ez đebábe d'ewi dána.

cevap verdi: da cewab (1899, X-14)

والجواب

¹⁵⁶ Ar. cemal

¹⁵⁷ Ar. cennet

¹⁵⁸ Ar. cewab

¹⁵⁹ Ar. cewab

¹⁶⁰ Ar. cewab

cevap verir: cewab dano (1798, SE-11), er.

جواب دانو

cevaplamak: b. cevap vermek

cevher: cewher (1899, X-7), er.

جوهھر

cewhere¹⁶¹ (1899, X-9), i. dş.

جوهھر

ceviz: goz (1903, C-II-114), i.

göz

ceylan: xezal [ğezal]¹⁶² (1899, X-22), i.

عزّال

ceza: îqab [‘îqab]¹⁶³ (1899, X-25, 27), i.

عقّاب

cırcır böceği: çırçele (1858, Lr-200), i.

çırtele

cihan: b. dünya

cihet: cîhet¹⁶⁴ (1899, X-8), i.

جھت

cihetler: cîhat¹⁶⁵ (1899, X-8)

جھات

cin: cinn¹⁶⁶ (1899, X-12), i.

جین

coşku: cûş¹⁶⁷ (1899, X-6), i.

جوش

çoşmak: cûş û tereb¹⁶⁸ k[erdiş] (1899, X-6), f.

جوش و تهرب ... گو

çoşacak: go ... biko cûş û tereb (1899, X-6)

cömert: 1.comert (1903, C-II-66), s.

gömärt

2.kerîm¹⁶⁹ (1899, X-6, 12) s.

کریم

cömertlik: cûd¹⁷⁰ (1899, X-11), i.

جود

¹⁶¹ F. gevher, Ar. cewher

¹⁶² Ar. ğezal

¹⁶³ Ar. ‘îqab

¹⁶⁴ Ar. cîhet

¹⁶⁵ Ar. cîhat

¹⁶⁶ Ar. cinn

¹⁶⁷ F. cûş

¹⁶⁸ Ar. tereb

¹⁶⁹ Ar. kerîm

¹⁷⁰ Ar. cûd

cuma: yene (1899, X-17), i.

cumartesi: ŧemi (1858, Lr-204), i.

cüzi: b. azıcık

بینه

ŧéme

Ç

çabuk: 1. lez (1857, Lr-4), s. zar.

2. rew (1903, C-II-86), s.

çadır: 1. çadır (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

2. xeyme (1903, C-II-115), i.

çadır kazığı: mîne xayme (1903, C-II-115), i.

çağırmaq: 1. veng da[yîŧ] (1857, Lr-64), f.

veng da[yîŧ] (1903, C-II-66), f.

2. veyn da[yîŧ] (1857, Lr-50), f.

3. ven da[yîŧ] (1899, X-26), f.

çağır: ven de (1899, X-4)

çağırıldı: 1. veng da (1857, Lr-64)

veng da (1903, C-II-66)

2. veyn da (1857, Lr-50)

veyn da (1857, Lr-50)

3. ven da (1899, X-26)

çağırınız: veng dê (1903, C-II-64)

çağırıyor/çağırır: veng dano (1903, C-II-64)

çağırıldı: nûdîye¹⁷¹ (1899, X-26), f.

çalışmaq: 1. çalışmış b[îyayîŧ] (1903, C-II-90), f.

çalışırsan: çalışmış bubê (1903, C-II-90)

siz çalışıyorsunuz: çalışmış benî (1903, C-II-78)

léz

raú

çadır چادر

xaymâ

mîne xaymâ

قند

veng da

véng dâ

vein da

vân dâ

قند

vâng dâ

vâng dâno

قندی

çalışmış bubê

šimâ çalışmış benî

¹⁷¹ Ar. nûdîye

2.kar ker[diş] (1857, Lr-49), f

çalışalm: ma ... kar bikerî (1857, Lr-49)

ma ... kar bikerî

çalmak-I: 1.(zil vb. için): cena[yîş] (1858, Lr-200), f.

2.(davul vb.): puroe da[yîş] [purue da(yîş)] (1857, Lr-68), f.

3.(kapı vb için): ku[tiş] (1903, C-II-88), f.

çaldılar: day puroe [day purue] (1857, Lr-68)

dai púroo

çalhyor: kueno [kuweno] (1903, C-II-88)

kuénō

çalhyorum: ez ... cenena (1858, Lr-200)

ez ... çenén'a

çalmak-II (hırsızlık etmek): tir[itiş] (1903, C-II-64), f.

çalhyor/çalar: tirenû (1903, C-II-64)

terânū

çamur: lencî [lincî] (1903, C-II-112), i.

lânji

çare: çare (1899, X-14), i, er.

چارو

çare (1903, C-II-66), i, er.

çārā

çare bulmak (halletmek): çare k[erdiş] (1903, C-II-66), f.

ona çare bul (onu hallet): çare ci ra buke (1903, C-II-66)

çārā girā bûke

çaresiz: 1.bêçare (1899, X-14)

بے چارو

2.neçar (1899, X-21)

نچارو

çarşamba: çarşemi (1858, Lr-199), i.

çarşeme

çarşı: çarûş [çarşû] (1798, SE-9), i.

چاروش

çarşu (1857, Lr-55), i.

çarşū

çarşû (1903, C-II-66), i.

çār-şū

çatal: çetal (1903, C-II-84)

çatāl

bir çatal: çetalê (1903, C-II-84)

çatāle

çay-I (içecek): çayye [çaye] (1903, C-II-78), i.

çayyā

çay-II (akarsu): 1.la (1858, Lr-207), i.

la

2.awki (1857, Lr-82), i.

aúki

Awkay Şeli (1857, Lr-66), i.

aúkai Şél'e

çayır: çere (1899, X-14), i.

çekirge: kulî (1903, C-II-108), i.

çekmek: 1.kerand[ış] (1857, Lr-74), f.

2.ant[ış] (1858, Lr-191), f.

çekecek: o ku ba[n]co [?] (1903, C-II-64), er

çekti: kerand (1857, Lr-74)

çekti: ant (1858, Lr-191)

and (1903, C-II-64)

Orduyu çekti. (Ordî **ante**.) (1903, C-I-72)

çekip çıkartmak: werant[ış] (1857, Lr-72), f.

çekip çıkardı: werant (1857, Lr-72)

werand (1858, Lr-214)

çene: 1.çene (1858, Lr-199), i.

2.henek [henek] (1858, Lr-194), i.

çeşit: tewir¹⁷² (1899, X-11), i.

çevirmek: açarna[yiş] (1903, C-II-67), f.

çevirdi: açarna (1903, C-II-67)

çevre: dor (1899, X-16), i.

dor (1903, C-II-94), i.

çeyrek yıl (üç ay): hîri aşmî (1862, B-627)

çıkarmak: vet[ış] (1857, Lr-56), f.

çıkardı: vet (1857, Lr-56), er.

veti (1857, Lr-64), dş.

çıkardılar: vetê (1903, C-II-67)

çıkma: 1.vecîya[yiş] (1857, Lr-49), f.

çık: vecî (1857, Lr-49)

çikalım: ma ... vecî (1857, Lr-49)

چره

culi

oqubâğō

kerand

and

and

اوردي آنته

werand

werand

çene

henek

چور

âcârna

دور

dor

heriaschmi

vet

vete

vetê

vedî

ma ... vedî

¹⁷² T. tür

çıkma: nêvecîno (1899, X-6)

2. vicî[yayîş] (1857, Lr-74), f.

çıktı: vicî[ya] (1857, Lr-74)

3. vecya[yîş] (1903, C-II-60), f.

çıktı: vecya (1903, C-II-60)

çıktılar: vecyay (1857, Lr-49)

4. veca[yîş] (1857, Lr-50), f.

çıkmiş: vêcaw (1857, Lr-50)

çıplak: viran [viran] (1903, C-II-64), s.

çıra: çira (1899, X-8), i.

çirak: çirax (1857, Lr-57), i.

çırpmak (kanat için): têşay[iş] (1899, X-9, 9), f.

Kanat çırptı. (Baskî şay tê.) (1899, X-9, 9)

çıyan: çyan [çîyan] (1858, Lr-199), i.

çiçek: 1. gul (1798, SE-10), i.

2. vili (1858, Lr-213), i

viliki (1903, C-II-88), i.

çift-I: cit (1857, Lr-71), i.

çift sürmek: cit kerd[iş] (1857, Lr-71), f.

çift sürüyordu: cit kerdinî (1857, Lr-71)

çift-II (ikili): cita (1903, C-II-67, 92), s.

bir çift eldiven: citê lepukî (1903, C-II-92), i.

çirkin: çîrkin (1903, C-II-69), s.

çiy: qerao [qeraw] (1903, C-II-113), i.

çizme [?]: cizme (1903, C-II-66/C-I-54 A.h.), i.

çoban: şuane [şuwane] (1857, Lr-69), i.

şuan [şuwan] (1903, C-II-108)

Çoban Yıldızı: b. Venüs

فِي تَجْرِينِ

vidî

vâğiâ

veđiaf

Veđaú

verân

چرا

çirâh

بِاسْكِي شَيْتِ

tiân

گوول

vil'e

vilikê

çit

çit kerdini

çitê lepukê.

çirkin

qerao

çizme

şuaneî

şuân

çocuk-I: 1.eyl (1857, Lr-1)

eyl [‘eyl]¹⁷³ (1899, X-4), i.

2.eylek (1857, Lr-1)

3.qeç (1856, La-40)

4.çoacux (1857, Lr-68)

çocuq (1903, C-II-72)

5.(anne karnındaki çocuk): heml [həml]¹⁷⁴ (1899, X-18, 19) i.

çocuklarla: eylan a (1857, Lr-65)

çok: 1.bol (1798, SE-9), s.

bûl (1798, SE-9), s.

bol (1903, C-II-66), s.

2.zaf (1857, Lr-1), s.

zaf (1899, X-17, 24), s.

zav (1857, Lr-1, 78), s.

3.pîrû (1858, Lr-208), s.

çok nurlu: enwerî (1899, X-11, 19), s.

enwerîn (1899, X-18), s.

çok olmak: bol bî[yayîş] (1903, C-II-66), f.

çok şefkatli: wedûd¹⁷⁵ (1899, X-8, 10), s.

çoktu: bol bî (1903, C-II-66)

çoktur: zav û (1857, Lr-1, 78)

daha çok: zaftir (1899, X-27), s.

çorap: gêrue [gêrwe] (1903, C-II-113), i.

eil

عَيْدٌ

eflek.

katch

تَوَادُّهُ

تَوَادُّهُ

حَمَلٌ

ailana

بول

بول

böl

zaf

زَافٌ

zav

pîru

أَنْوَرِي

أَنْوَرِي

وَدُودٌ

böl bî

zavu

زَافِرٌ

gêrue

¹⁷³ Ar. ‘îyal

¹⁷⁴ Ar. həml

¹⁷⁵ Ar. wedûd

çöküş: neks¹⁷⁶ (1899, X-4), i.

نَكْس

çöl: çol (1899, X-16), i.

چُول

çuha: coha [çohe] (1903, C-II-80), i.

çohá

çukur: çale (1903, C-II-63), i. dş.

çälä

çünkü: çimke [çimkî] (1857, Lr-70), bağ.

çjmke

çunkî (1899, X-3, 4)

چُونِك

D

dağ: ko (1798, SE-10), i.

كو

ko (1857, Lr-49, 51), i.

ko

ko (1903, C-II-64, 67), i.

kō

kho (1856, La-40)

khoo

kû (1798, SE-10), i.

كوو

koh (1899, X-6, 24), i.

كُوو

koh (1903, C-II-105), i.

kōh

dağ taş: dar û ber (1899, X-19)

دَاوُؤِبِرْ

dağlar: cibal¹⁷⁷ (1899, X-19), i. ç.),

جِبَال

daha: 1.hewna (1903, C-II-65), zar.

hainā

2.(hâlâ) hewna (1903, C-II-109), zar.

haina

3.(hâlâ) hîna (1903, C-II-109), zar.

hîna

4.(hâlâ) daha (1857, Lr-2), zar.

Dâha

5.(hâlâ) hema (1899, X-16), zar.

هَمَا

6.(artık) deha (1903, C-II-76), zar.

dahā

¹⁷⁶ Ar. neks

¹⁷⁷ Ar. cebel

7.(henüz) hema (1857, Lr-2), zar.	hém'a
en faziletli: efzel [efzel] ¹⁷⁸ (1899, X-13), s.	أفضلاً
efzeltir [efzeltir] ¹⁷⁹ (1899, X-22), s.	أفضل تير
dahil: daxil (1903, C-II-63), i.	دَاخِل
bizi dahil et (bizi içine al): edxîlna ¹⁸⁰ (1899, X-25)	أَدْخِلْنَا
dahil olmak (girmek): daxîl bî[yayîş] (1903, C-II-63), f.	
Mısır'a dahil oldu/girdi. (Daxilê Misirî bî.) (1903, C-II-63)	دَاخِلْهَ مِيسِرِ بَ
daima: tim (1899, X-3, 3), zar.	تِم
dal: 1.gil (1857, Lr-4, 198), i.	گِل
2.şax [şag] (1899, X-8), i.	شَاغ
3.fer ¹⁸¹ (1899, X-26), i.	فَر
daldı (suya daldı): xase [ğaşe] ¹⁸² (1899, X-26)	غَاص
damla: çilke (1899, X-8, 9), i.	حَلَك
danışma (müşavere, istişare): meşore [mişore] (1857, Lr-62), i.	مِشُورَه
muşewire (1903, C-II-68), i.	مُشُورَه.
mişwre (1903, C-II-63), i.	مِشُورَه
danışmak (istişare etmek): meşore kerd[iş] [mişore kerd(iş)] (1857, Lr-62), f.	
mişwre kerd[iş] (1903, C-II-63), f.	
danıştı (müşaverede bulundu): mişewrê xo kerd (1903, C-II-63)	مِشُورَه خُو كَارْد
danıştılar (istişare ettiler): meşore kerd [mişore kerd] (1857, Lr-62)	مِشُورَه كَارْد
dar: teng (1903, C-II-106), s.	تَڠ

¹⁷⁸ Ar. efzel

¹⁷⁹ Ar. efzel + K./F. tir = efzeltir

¹⁸⁰ Ar. edxîlna

¹⁸¹ Ar. fer'

¹⁸² Ar. ğaşe

dava: dawe [da‘we] (1903, C-II-66), i.

dāwe

davasını gütmek: dawe kerd[îş] [da‘we ke(rdiş)] (1903, C-II-66), f.

davasını güdüyor: dawe kena [da‘we kena] (1903, C-II-66) *dāwe kēnā*

davet: dawet [da‘wet] (1903, C-II-74), i.

dāwet

davet etmek: dawet kerd[îş] [da‘wet kerd(iş)] (1903, C-II-74), f.

Sen davet etmemiş miydin? (To **da‘wet nekerdîbî?**) (1903, C-II-74) *tō*

dāwet nākürdî bî

davlunbaz: b. davul

davranmak-I: geyray[îş] (1899, X-10), f.

Emrimizin aksine davranmazsa. (**Nêgeyro** bi ‘eksê emrê ma...) (1899, X-10)

فِي كَيْفٍ بَعَكْسِ أَمْرِنَا

davranmak-II (yapmaya davranmak): hêz da[yîş] (1899, X-24), f.

[yapmaya] **davrandı:** hêz da (1899, X-24)

هَزْدَا

davul: daulbi [dawuli] (1858, Lr-202), i.

daúlbe

dumilbaz (1858, Lr-68, 202), i.

dumilbáz

dayı: xal¹⁸³ (1856, Lr-83), i.

xâl

xal (1903, C-II-66), i.

χāl

dayı (hitap hali): xalo (1857, Lr-63)

χálō

xalo (1903, C-II-63, 66)

χālō

de: 1. Zî (1857, Lr-66), bağ.

zi

Zî (1899, X-3, 4)

ذِي

2. jî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

ژِي ژِي

-de: 1. de (1899, X-2, 4), ae.

*/
دِ*

2. de ... de (1903, C-II-80), e.

dä ... dä

çarşıda: de çarşû de (1903, C-II-80)

dä çārşūdä

3. di ... de (1899, X-5, 10), e.

*/
دِه ... دِ*

di ... de (1903, C-II-64), e.

dî ... dä

¹⁸³ Ar. xal

4.di (1899, X-4, 6), e.

د

5.dir (1899, X-10, 20, 22)

دیر

6.der (1899, X-19), e.

دیر

7.o (1899, X-2, 4)

üzerinde: ser o (1899, X-2, 4)

سرو

8.fî¹⁸⁴ (1899, X-20, 26)

فی

dede: b. büyükbaba

defnetmek: wedarit[iş] (1857, Lr-65), f.

wedert[iş] (1857, Lr-82), f.

defnediniz: wedarî (1857, Lr-65)

defnettiler: wedertî (1857, Lr-65)

wedari

wedertî

defter: defter (1899, X-5), i.

دفتر

değer: 1.b. kıymet 2.b. kadir-I

değildi: nêbi (1857, Lr-66), er.

nêbé

değildir: nû (1857, Lr-62), er.

nû

nîyo (1899, X-6, 7), er

نیو

değın: heta ki (1858, Lr-194), e.

hetaké

değirmen: arêye [areye] (1857, Lr-83), i.

aréye

değirmenci: arêwançî [arewançî] (1857, Lr-83), i.

arewançî

değişme: tebeddul¹⁸⁵ (1899, X-24), i.

بَدَل

değişmek: tebeddul bî[yayîş] (1899, X-24), f.

değiştı: bî tebeddül (1899, X-24)

بِیْبَدَل

değmek (ilişmek): gina[yîş] (1857, Lr-64), f.

değdi: gna [gina] (1857, Lr-64)

gnā

¹⁸⁴ Ar. fî

¹⁸⁵ Ar. tebeddul

-e değmek: rû gina[yîş] (1857, Lr-64), f.

Kılıç Ahmet'in gözünün arkasına değdi. (Kalme **gina** Ahmedî pey çimyî

rû.) (1857, Lr-64)

Kálme gna Ahmédî peiçimiyiru

dek: heta ki (1858, Lr-194), e.

hetaké

deli: delu (1857, Lr-85), i.

délu

delil (kanıt): delîl¹⁸⁶ (1899, X-4), i. er.

دَلِيلٌ

demek: b. söylemek

demir: asin (1798, SE-9), i.

اسين

asin (1856, La-40)

asin

demiryolu: raya asinî (1903, C-II-88), i.

râyâ asinî

-den: 1.ra (1857, Lr-50), ae.

ra

ra (1899, X-2, 6), ae.

رَا

ra (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), ae.

rā رَا

2.ji (1903, C-II-80), öe.

že

3.a (1899, X-2, 25), ae.

ا

4.min¹⁸⁷ (1899, X-6, 23)

dünyadan çıkmaz: dinya ra nêvecêno (1899, X-6)

دُنْيَا رَا نَفِجَيْنُ

ezelden: ezel ra (1899, X-2)

اَزَلْ رَا

taşın üzerinden: sî ser a [şî ser a] (1899, X-25)

سَيِّرَا

üzerimizden: ma ser a (1899, X-2)

مَا سَرَا

Sen benden alemler için bir rahmetsin. (Ente **min**nî rehma-tun lî'l-

'alemîn.) (1899, X-6)

اَنْتَ مِنْ مَنِي رَحْمَةٍ لِّلْعَالَمِينَ

¹⁸⁶ Ar. delîl

¹⁸⁷ Ar. min

Allah büyüklerden en büyüktür. ("Allahû ekber **min** kebîr") (1899, X-23)

قَاهِمًا اللهُ الْكَبْرُ مِنْ كِبْرِ

-den beri: a tepya (1903, C-II-74), s.

a tüpiâ

-den sonra: a tepya (1903, C-II-74), s.

a tüpiâ

deniz: 1. aho [?] (1856, La-40), i.

aho

2. behr [behr]¹⁸⁸ (1899, X-9, 12)

بَحْر

dereler: derey (1856, La-40), i.

derei

deri: post (1903, C-II-108)

pöst

derman: 1. derman (1857, Lr-71), i.

dermân

2. îlac [‘îlac]¹⁸⁹ (1899, X-13) i.

عِلَاج

dert: derd (1857, Lr-71), i.

derd

dev: dêw (1857, Lr-50), i.

Dêw

dêw (1857, Lr-50), i.

dau

dev idi: dêw bû (1857, Lr-50)

dau bû

deve: deve (1858, Lr-202), i.

devé

deve (1899, X-17)

دَو

devlet: dewlet (1903, C-II-63), i.

dawulât

devlet kuşu: teyrê dewletî (1903, C-II-63), i. er.

teiri dawulâtî

dışarı: teber (1857, Lr-63), i.

tebér

teber (1899, X-8, 9)

تَبَر

dışarı çıkmak: teber bî[yayîş] (1857, Lr-76), f.

dışarı çıktılar: bye teber (1857, Lr-76)

bye tebér.

diğer: bîn (1899, X-2, 10), s. er.

بِن

¹⁸⁸ Ar. behr

¹⁸⁹ Ar. ‘îlac

bîne (1899, X-2, 10), s. dş.

ya bîn (1903, C-II-66)

diken (dikenli çalı): teli (1903, C-II-113)

dikenli çalı: teli (1903, C-II-113)

dikkat: bal (1903, C-II-67), i.

dikkat etmek: bala xo da[yîş] (1903, C-II-67), f.

dikkat eder: bala xo dano (1903, C-II-67)

dil: zoan (1856, La-40)

zuan [zuwan] (1857, Lr-3), i.

ziwan (1899, X-3)

zuwan (1899, X-22, 26)

dili tutulmak: zuanî ... qafelya[yîş] [zuwanê ... qafelya(yîş)] (1857, Lr-82), f.

Kadının dili tutuldu. (**Zuanî** ceyneki **qafelya.**) (1857, Lr-82)

Zuanî çeyneki qafelya

dilberlik: dilberî¹⁹⁰ (1899, X-11), i.

dilenci: parsek (1903, C-II-105), i.

dilenme: parse (parsî) (1903, C-II-66)

dilsiz: lal (1903, C-II-113), s.

din: dîn (1899, X-3, 20), i.

dinlemek: 1.goş ci şan[ayîş] (1899, X-21), f.

2.goşdarî k[erdiş] (1899, X-5), f.

dinleyiniz: goş ci şanê (1899, X-21)

goşdarî bî (1899, X-3)

بینہ

yābîn

tālî

tālî

bât

bâtāxō dānō

zoan

zuān

زوان

زوان

دیلبر

pārsék

pārsî

lāl

دین

گوش چشان

گوشدار بے

¹⁹⁰ K. dilberî, F. dëlberî

Kim dinlerse. (Kamo ku goşdarî buko.) (1899, X-5)	كاهو كو گوشداری بكو
dinlenmek: asan bî[yayîş] (1857, Lr-51), f.	
dinlen: asan bi (1857, Lr-51)	asân bē
dinleyen: goşdar (1899, X-3), i.	گوشدار
dinleyici: goşdar (1899, X-3), i.	گوشدار
dinleyici olunuz: goşdarî bî (1899, X-3)	گوشدار بے
dinleyicilik: goşdarî (1899, X-5), i.	گوشداری
dirhem: dirheme (1899, X-5, 5), i.	درهمه
diş: dindan (1857, Lr-3), i.	Dendân
dindan (1858, Lr-202)	dendân
dildon (1856, La-40)	dildon
dida (1903, C-II-115)	dedâ
dişim: dildonê min (1856, La-40)	dildonê-min
dişeti: pudû (1903, C-II-115), i.	püdû
dişi: makî (1903, C-II-114), s.	mākî
dizi (boncuk, altın vb. için): qor (1903, C-II-109), i.	kôr
doğan kuşu: doxan (1858, Lr-202), i.	doxân
doğmak: 1.ame[yîş] dünya (1899, X-20), f.	
doğdu: ame dünya (1899, X-20)	امه دُنیا
2.bîya[yîş] (1857, Lr-80), f.	
O kadından doğdu (oldu). (Aya cenî ra bîye.) (1857, Lr-80)	aya dênira bîe
doğru: 1.(hiçbir yöne sapmadan) doxrî (1903, C-II-64), zar.	dôxyri
2.(gerçek) rast (1903, C-II-63), zar.	râst
pek doğru (sözünün eri): siddîq [şiddîq] (1899, X-13), s.	صِدِّیق

doğruluk (yürek temizliği): *sidq*¹⁹¹ [şidq] (1899, X-13), s.

doğurmak: 1.ar[diş] *dunya* (1899, X-5), f.

doğurmuş gibi: *zey ... bîyaro dunya* (1899, X-5)

2.*welednayîş*¹⁹² (1899, X-19), i.

doğuş/doğum: *mewlid*¹⁹³ (1899, X-2), i.

doksan: 1.*neway* (1858, Lr-203), i.

neway (1903, C-II-70)

2.*nawarî* [?] (1862, B-627)

doksanıncı: *newayin* (1858, Lr-203), s.

doktor: *hekîm* [həkîm] (1903, C-II-90), i

dokumacı: *teben* (1903, C-II-114), i.

tebin (1903, C-II-114), i.

dokuz: *new* (1858, Lr-203), i.

new (1899, X-18)

nio [?] (1862, B-627)

dokuz yüz: *new sey* (1903, C-II-71), i.

dokuzuncu: *newin* (1858, Lr-203), s.

dolaşmak: *geyra*[yîş] (1899, X-16), f.

dolaşacağız: *ma ... go bigeyrin.* (1899, X-16)

gêr[ayîş] (1903, C-II-88), f.

dolaşıyor: *gêreno* (1903, C-II-88)

doldurmak: *pur kerd*[iş] [pir kerd(iş)] (1903, C-II-64), f.

doldurdu: *pur kerd* [pir kerd] (1903, C-II-64)

dolu-I: *pur* [pir] (1903, C-II-64), s.

صِدْق

زِي ... بِيَارُو دُنْيَا

وَلَدِنَايِش

مَوْلِد

nauai

nâwârî

nawari

nauayin

haktîm

tâben

tâbin

nau

نَو

nió

nausâi

nauwin

هَآ ... كَو بَكِيرِن

gêrânô

pûr kârd

pîr

¹⁹¹ Ar. şidq

¹⁹² Ar. + Kirm. nayîş = welednayîş

¹⁹³ Ar. mewlid

dolu-II (yağan dolu): 1.tuergi (1857, Lr-84), i.

torgi (1858, Lr-201)

2.zîpuk (1903, C-II-108)

domuz: XOZ (1856, La-40)

XOZ (1858, Lr-199), i.

XOZ (1903, C-II-94), i.

XîZ (1862, B-627), i.

XOS (1903, C-II-112), i.

Domuz homurdaniyor. (Xoz **xoreno.**) (1903, C-II-94), i. *χōz χōrânō*

don (uzun don): tumanî (1858, Lr-201), i.

dost: 1.dost (1798, SE-9), i.

dost (1858, Lr-202)

2.yâr (1899, X-8, 13), i.

3.ehbab (1903, C-II-68)

doymak: mird b[îyayîş] (1903, C-II-66), f.

doymuyor/doymaz: mird nêbena (1903, C-II-66), dş. *mîrd nâbenā*

dökmek: rokerd[iş] (1899, X-11), f.

döktü: kerde ro (1899, X-11)

üzerine dökmek: ser kerd[iş] (1857, Lr-81), f.

Yukardan oğlanın üzerine gübre, kül dökmüş. (Cor de zibil wele **kerda**

lacekî **ser.**) (1857, Lr-81)

đorde zjbîl wél'e kërda lâđeki ser

döndürmek: açarna[yîş] (1903, C-II-67), f.

döndürdü: açarna (1903, C-II-67)

dönen: munqelîb¹⁹⁴ (1899, X-23), s.

dönmek: 1.agêra[yîş] (1857, Lr-85), f.

döndüler: agêray (1857, Lr-85)

2.ageyra[yîş] (1857, Lr-71), f.

tu'erge

tórge

zîpûk

khooz

χoz

χōz

chis

χōs

tumáni

دوست / دست

dost

یار

aĥbāb

mîrd nâbenā

کرده رو

âcârñā

منقلب

ageraf

¹⁹⁴ Ar. munqelîb

döndü: ageyra (1857, Lr-71)	agefra
ageyra (1903, C-II-68)	<i>ā-yāira</i>
biz ... dönmeyiz: ma ... nêgeyrenê a (1899, X-16)	ما ... فِي كِيرِن
3.munqelîb bî[yayîş] (1899, X-23), f.	
döndü: bî munqelîb (1899, X-23)	بِي مُنْقَلِب
dördüncü: çeherine (1857, Lr-2), s. er.	teherîne
çarine (1899, X-18), s. dş.	چَارِنَه
dört: çeher (1857, Lr-60), i.	teher
çar (1862, B-627), i.	tschar
çar (1899, X-8, 9), i.	چَار
çear [çe‘ar] (1903, C-II-67), i.	čä‘ār
dört yüz: çear sey [çe‘ar sey] (1903, C-II-71), i.	čä‘ārsāi
dövmek: ku[ayîş] [ku(wayîş)] (1858, Lr-197), f.	
[ben] döverim: [ez] kuena [kuwena] (1858, Lr-197)	kuéu‘a
dövüş: b. kavga	
dövüşmek: b. kavga etmek	
dua: dua [du‘a] ¹⁹⁵ (1899, X-25), i.	دُعا
dua etmek: dua kerd[iş] [du‘a kerd(iş)] ¹⁹⁶ (1899, X-25), f.	
selle ¹⁹⁷ [şelle ‘ela] (1899, X-19), f.	صَدَّ
dua[lar] etti: duayî [kerdî] ¹⁹⁸ (1899, X-25)	دُعَائِي كَرْد
dudak: lew (1857, Lr-86), i.	lau
lew (1903, C-II-110), i.	ları
duluk (favori): tûliq (1903, C-II-112), i.	tûliq

¹⁹⁵ Ar. du‘a

¹⁹⁶ Ar. du‘a

¹⁹⁷ Ar. şelle

¹⁹⁸ Ar. du‘a

duman: du [dû] (1857, Lr-4), i.

du

dû (1899, X-9, 10), i.

دُو

durmak: 1.vinert[iş] (1857, Lr-50), f.

2.venert[iş] (1857, Lr-80), f.

3.vindert[iş] (1899, X-11), f.

4.vindet[iş] (1903, C-II-67), f.

dur: vinde (1857, Lr-57, 86)

vîndé

vinde (1903, C-II-78)

vîndâ

durdu: 1.vinert (1857, Lr-50)

vînért

2.venert (1857, Lr-80)

venért

3.vinderte (1899, X-11), dş.

قِنْدَرْتَه

durdular: 1.vindertî (1899, X-12)

قِنْدَرْتِي

2.vindetî (1903, C-II-67)

vîndâstî

durmuşlar: vindertê (1899, X-12)

قِنْدَرْتِ

durmuyorlar: nêvindenî (1857, Lr-67)

ñevîndén'i

durum: hal [ħal]¹⁹⁹ (1858, Lr-194), i.

ħal

hal [ħal]²⁰⁰ (1899, X-2, 3)

حَال

dut ağacı: tuyer (1857, Lr-60), i.

túyer

duvar: dês (1857, Lr-64), i.

dês

duvarın iç tarafında eşya konulan girinti (küçük pencere): şibaki (1857, Lr-64), i.

şibáke

şibaki (1857, Lr-57), i.

şebáke

duymak: 1.eşnaut[iş] [eşnawut(iş)] (1857, Lr-50), f.

duymamış: şuma ... nêşnautû [şuma ... nêşnawutû] (1857, Lr-50) **şúma ...**

ñeşna'útu

¹⁹⁹ Ar. ħal

²⁰⁰ Ar. ħal

duymuyor: nêşnawena (1857, Lr-2), dş. 2.şınawut[iş] (1899, X-10), f.	nêşnawén'a
duydu: şınawut (1899, X-10)	شِنَاوُتْ
düğün: 1.veywe (1857, Lr-84), i. 2.dawet (1903, C-II-67), i.	veiwę <i>dawât</i>
dükkançı: dukançî (1903, C-II-64), i.	<i>dukançî</i>
dün: vazir [?] (1798, SE-10), i. vizyêr (1857, Lr-4) vezêr (1903, C-II-80) vuzêr (1903, C-II-82)	وازر Vizyêr <i>vâzêr</i> <i>vüzêr</i>
dün akşam: vizyêrî şan (1857, Lr-4)	Vizyêri şân
dün gece: bîşewi (1857, Lr-81), zar.	bi şewi
dünya: 1.cîhan (1899, X-7, 12), i. 2.dunya ²⁰¹ (1899, X-4, 4), i. dunya (1903, C-II-64), i. dinya (1903, C-II-67), i.	جِهَانْ دُنْيَا <i>dûnyā</i> <i>dinyā</i>
dünyaya gelmek: ame[yîş] dünya (1899, X-20), f.	
dünyaya geldi: ame dünya (1899, X-20)	أَمَهُ دُنْيَا
dünyaya getirmek: ar[diş] dünya (1899, X-5), f.	
dünyaya getirmiş gibi: zey ... bîyaro dünya (1899, X-5)	زَيُّ ... بِيَارُو دُنْيَا
düşman: 1.dujmin (1798, SE-9), i. dujmin (1903, C-II-90) 2.dişmen (1857, Lr-71) dismen [dişmen] (1857, Lr-80)	دووژمن <i>düşmin</i> dişmên dışmên
düşmek: 1.kewt[iş] (1857, Lr-64), f. 2.gina[yîş] (1857, Lr-57), f.	

²⁰¹ Ar. dünya

aşağı düştüler: kewtî war (1899, X-8, 9)

كوتى وار

düşer: gnenû [ginenû] (1857, Lr-57)

gnén'u

düştü: kewt (1857, Lr-64)

kaut

kewt (1903, C-II-64)

kawt

gina (1857, Lr-57)

gnā

düşünce: fikr²⁰² (1899, X-7, 23), i.

فكر

düşünmek: 1. fikr ke[rdiş] (1899, X-7), f.

2. düşünmîş²⁰³ b[îyayîş] (1903, C-II-74), f.

duşurmîş²⁰⁴ b[îyayîş] (1903, C-II-86), f.

düşünme: fikr meke (1899, X-7), f.

فكر... مکه

Sen ne düşünüyorsun? (Tu çi düşünmîş benê?) (1903, C-II-74)

tū çi düşünmîş benê?

Sen ne düşünüyorsun? (Tu çene [çına] duşurmîş benê?) (1903, C-II-86)

tū çânâ duşürmîş benâ?

düzenleme: tertîb²⁰⁵ (1899, X-3, 4), i.

ترتيب

düzenleniş: tertîb²⁰⁶ (1899, X-3, 4), i.

ترتيب

düzlük: duZ (1857, Lr-77), i.

dúz

E

-e: 1. bi- (1899, X-3, 10), öe.

بى

bi (1903, C-II-78), öe.

bi

²⁰² Ar. fikr

²⁰³ T. düşünmüş

²⁰⁴ T. düşünmüş

²⁰⁵ Ar. tertîb

²⁰⁶ Ar. tertîb

be (1903, C-II-60, 65 L.h.), öe.

ḃä

ba (1903, C-II-80), öe.

ḃā

bu (1903, C-II-78), öe.

ḃü

b' (1903, C-II-69), öe.

ḃ'

2.be ... ro (1903, C-II-67)

be ... rû (1903, C-II-67)

Bir Arap adama rastladı. (Be mêrdekêdo 'ereb ro/rû rast ame.) (1903, C-II-67)

bä mârâkêdō ārabrō rāst āmā

3.rê (1798, SE-11), ae.

ر

rê (1899, X-3), ae.

ر

rê (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), ae.

رے rē

sana: to rê (1899, X-2), ae.

رَوِ

bize: ma rê (1899, X-8), ae.

مَارِ

4.rî (1857, Lr-53), ae.

رِ

rî (1899, X-18), ae.

رِی

5. ra (1798, SE-11), ae.

رَا

ra (1899, X-5, 17), ae.

رَا

bize demiş: vato ma ra (1899, X-5)

فَاتُ مَا رَا

aillesine: kîyê xu ra (1899, X-17)

كِبِيَّ خُوْرَا

6.ro (1899, X-3), ae.

رُو

sana (üzerine): to ro (1899, X-3)

رُوْرُو

ona: yê ro (1899, X-16)

رُوْرُو

7.îla ²⁰⁷ (1899, X-11, 26), öe.	إِلَا
-e dek: 1.heta [heta] (1857, Lr-54), öe.	هَتَا
heta [heta] ²⁰⁸ (1899, X-6), öe.	هَتَى
hetta [hetta] ²⁰⁹ (1899, X-10, 15), öe.	هَتَّى
heta ki [heta ki] (1858, Lr-194), öe.	هَتَاكِي
2.heyan [heyan] (1903, C-II-74), öe.	هَيَان
heyani [heyani] (1903, C-II-67), öe.	هَيَانِي
3.ta ²¹⁰ (1899, X-2), öe.	تَا
4.îla ²¹¹ (1899, X-11, 26), öe.	إِلَا
sonsuz dek: hetta heta [hetta heta] ²¹² (1899, X-6)	هَتَّى هَتَى
-e kadar: b. -e dek	
ebet: ebed ²¹³ (1899, X-2), i.	أَبَد
eda: eda ²¹⁴ (1899, X-2), i.	أَدَا
eda edilmek: eda b[îyayîş] ²¹⁵ (1899, X-2), f	
eda edilmezler: eda ... nêbenê ²¹⁶ (1899, X-2)	أَدَا ... نَبِي
eda etmek: eda kerd[iş] ²¹⁷ (1899, X-24), f.	أَدَاكَرُو

²⁰⁷ Ar. îla

²⁰⁸ Ar. hetta

²⁰⁹ Ar. hetta

²¹⁰ F. ta

²¹¹ Ar. îla

²¹² Ar. hetta

²¹³ Ar. ebed

²¹⁴ Ar. eda'

²¹⁵ Ar. eda'

²¹⁶ Ar. eda'

²¹⁷ Ar. eda'

eda etti: eda kerd²¹⁸ (1899, X-24)

أَدَاكَرُو

edebilmek: b. yapabilmek

edep: edeb (1899, X-25), i.

أَدَبْ

edepli ol: teeddeb [te'eddeb]²¹⁹ (1899, X-11), s.

تَاءُ دَبْ

efendi: efendî (1798, SE-11), i. er.

اَفَنْدِي

efendî (1857, Lr-52), i. er.

efendi

efendî (1903, C-II-65), i. er.

efendî

eğer: 1.eki (1857, Lr-52), bağ.

éke

eki (1903, C-II-63)

ä ke

ek (1857, Lr-52), bağ.

ek

2.ki (1903, C-II-69), bağ.

ke

3.eğer (1899, X-6, 22), bağ.

اَبْر

4.ger (1899, X-2, 3), bağ.

شَمْر

5.lew²²⁰ (1899, X-27), bağ.

لَو

eğer icra etmezsek: ger [ma] ... nêkerin îcra²²¹ (1899, X-16)

كِرْ ... نِي كِرِنِ اِجْرَا

eğer olmasaydı: lew lem yekûn²²² (1899, X-27)

لَمْ يَكُنْ

eğlence: b. sefa

ehil: ehl²²³ (1899, X-7, 12), i.

اَهْل

²¹⁸ Ar. eda'

²¹⁹ Ar. te'eddeb

²²⁰ Ar. lew

²²¹ Ar. îcra

²²² Ar. lew lem yekûn

²²³ Ar. ehl

iman ehli: ehlê îmanî (1899, X-27)

أَهْلُ الْإِيمَانِ

sabır ehli: ehlê sebrî (1899, X-12)

أَهْلُ الصَّبْرِ

ek fiil (kopula):

tekil eril için ek fiil: o

هُ

O (1899, X-2, 3)

nedir: çik o (1798, SE-11)

حَيْثُ

Vaciptir. (Wacib²²⁴ o.) (1899, X-2, 3)

وَاجِبٌ

YO (1899, X-6, 12, 26)

يُ

Kafidir. (Kafi yo.) (1899, X-6)

كَافِيٌ

WO (1899, X-12)

وُ

Odur. (Awe wo.) (1899, X-12)

أَوْوُ

tekil dişil için ek fiil: a (1899, X-19, 19)

Meryem'dir. (Meryem a.) (1899, X-19)

مَرْيَمًا

Onundur. (Ey a.) (1903, C-II-64)

eiyā

ya (1899, X-23)

يَا

Fanidir. (Fanî ya.) (1899, X-23)

فَانِيًا

çoğul için: ê (1899, X-5, 8)

،

Lazımdırlar. (Lazim²²⁵ ê.) (1899, X-5)

لَازِمٍ

yê (1899, X-27)

يَ

²²⁴ Ar. wacib

²²⁵ Ar. lazim

Asidirler. (Asîy **yê.** [‘Asî **yê.**]) (1899, X-27)

عاصی

Î (1903, C-II-68)

Bizindirler. (Ê ma **î.**) [Ê ma **yî.**] (1903, C-II-68)

ē māī

birinci tekil şahıs için ek fiil: wa (1899, X-14, 16)

Ben çaresizim. (Ez bêçare **wa.**) (1899, X-14)

از بے چاره

ekim (ekim ayı): aşmê paîzî veryenni [aşmê payîzî veryênî] (1856, Lr-84), i.

Âşme paîzi vaerjenne

aşmê paîzî veryeni [aşmê payîzî veryênî] (1857, Lr-xv), i

Âşme pá'izi vēr yén'e

aşmay paîzî veryênî [aşmey payîzî veryênî] (1857, Lr-60), i. **ášmai pa'izi vēr yén'i**

ekmek: nan (1857, Lr-52), i.

nān

nan (1899, X-4, 6), i.

نان

na (1857, Lr-75), i.

nā

noan (1856, La-40), i.

noan

non (1862, B-627), i.

non

ekmekçi: ekmekcî (1903, C-II-68), i.

Ekmeckî

ekseriya: ekserîya (1903, C-II-90), zar.

ekseriyâ

eksiksiz: b. **olgunluğa sahip olmak**

eksiksizlik: b. **olgunluk**

ekşi: tirş (1903, C-II-112), s.

tirş

el-I: dest (1857, Lr-202), i.

dest

eli değnek tutan: destî çua [çuwa] gêna (1857, Lr-73)

désti tua gén'a

elin arka tarafı: rîe dest [rîyê dest] (1903, C-II-108) *rîe dâst*

eline geçmek: de destê ... kewt[iş] (1903, C-II-67), f.

Usıb'ın eline geçti. (**Kewt de destê** Usibî.) (1903, C-II-67) *kawt dâ dâstê usibî*

sağ el: desto rast (1903, C-II-108), i.

dâsto rāst

sol el: desto çep (1903, C-II-108), i.

dāsto çāp

elinden her iş gelmek: 1.dest ra gure a[meyîş] (1857, Lr-56), f.

2.destê ... ra gurwe vecî[yayîş] (1903, C-II-64), f.

Kardeşinin elinden ne iş gelir? (Biray tue **dest ra** çi **gure yenû?**) (1857, Lr-56)

berá'i tûe dēstra te gûre yén'u.

Ne iş dersen [her iş] kardeşimin elinden gelir. (Ti çi **gurew** ke vacî biray

mi **dest ra yenû.**) (1857, Lr-56) **te te guraúke váđi berá'i me dēst ra yén'u**

Elimden her iş gelir. (Her **gurwe** min **dest ra vecîeno [vecîyeno].**)

(1903, C-II-64)

hār gurwê min dāstrā vāđiēnū

el-II (eloğlu): b. **halk**

el-III (Arapça'da sözcüklerin başına gelen artikel olup belirlilik ifade eder): el²²⁶

(1899, X-20, 25)

ال

elbette: 1.helbet (1857, Lr-49), zar.

helbét

helbet (1903, C-II-67), zar.

hālbāt

2.lacerem²²⁷ (1899, X-26), zar.

لاجرم

elbise: b. **giysi**

elçi: 1.êlçî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

الچی *elçî*

2.resûl²²⁸ (1899, X-24), i.

رسول *resûl*

elde etme: tazîla (te[h]sîle) (1903, C-II-67), i.

tazîla

elde etmek: tazîla kerd[iş] (1903, C-II-67), f.

Onlar ... elde etmediler. (Îna **tazîla ... nêkerdî.**) (1903, C-II-67)

inā tazîla ... nākārdî

eldiven: lapik (1858, Lr-207), i.

lapîk

lepuk (1903, C-II-78), i.

lāpūk

bir çift eldiven: citê lepukî (1903, C-II-92), i.

çitê lāpūkî.

eline almak: xoe dest gi[rewtiş] [xwi dest gi(rewtiş)] (1857, Lr-57), f.

²²⁶ Ar. el

²²⁷ Ar. lacerem

²²⁸ Ar. resûl

eline al: bîge xoe dest [bîgê xwi dest] (1857, Lr-57)	bîgê xoe dēst
elli: pancas (1858, Lr-207), i.	pāndās
panşas [ʔ] (1862, B-627), i.	panschass
pacas (1903, C-II-70), i.	<i>pāgās</i>
ellinci: pancasin (1858, Lr-207), s.	pāndasîn
elma: saye (1862, B-627), i.	ssaiē
say (1903, C-II-64), i.	<i>sāi</i>
elma ağacı: sayêr (1857, Lr-60), i.	sayér
elveda demek: xatir wayşt[iş] (1857, Lr-71), f.	
elveda dedi: xatir wayşt (1857, Lr-71)	xatir waišt
emanet: emanet (1857, Lr-56), i.	emānet
emir-I: 1.emr ²²⁹ (1899, X-10, 10), i.	أَمْر
emr (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.	<i>āmr</i> امر
2.ferman (1899, X-11), i.	فَرْمَان
emir-II: b. bey	
emretmek: 1.emr kerd[iş] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.	
emretti: emr kerd (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	<i>āmr kerd</i> امر کرد
Binbaşlara emretti. [Emrê bîmbaşî(y)a kerd.] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	
<i>āmrî bimbāšîā kârd</i> امري بيكباشيا کرد	
2.ferman kerd[iş] (1899, X-11), f.	
Bir ferman (emir) buyurdu. (Fermanêke kerd.) (1899, X-11)	فَرْمَانِکَ کَرْد
en eksik: kemterîn ²³⁰ (1899, X-27), s.	کَمْتَرِین
en son: xatem ²³¹ (1899, X-12, 21)	خَاتَم
peygamberlerin sonuncusu: xatemê peyxemberan (1899, X-21)	
erik: erûk (1903, C-II-105), i.	<i>erûk</i>

²²⁹ Ar. emr

²³⁰ F. kemterîn

²³¹ Ar. xatem

eril: nêrî (1903, C-II-110), s.

nêrî

erimek: helya[yîş] [helyayîş]²³² (1899, X-9), f.

حَلِي

eridi: helya [helya] (1899, X-9)

erişmek: b. varmak

myérde

erkek: 1.myerde [mîyerde] (1857, Lr-78), i. er.

mêrdâ

mêrde (1903, C-II-67), i. er.

2.cimird (1862, B-627), i. er.

djimird

Biz aşiret erkeğiyiz. (Ma ... myerdey aşîran î.) (1857, Lr-78)

ma ... myerdei aşîrâni

erkek çocuk: lacek (1857, Lr-65, 82), i.

lâdek

lacik (1862, B-627), i.

ladjik

lacik (1903, C-II-64), i.

lâgik

erkek evlat: 1.lac (1798, SE-10), i.

لاج

lac (1857, Lr-2), i.

lađ

lac (1862, B-627), i.

l â d s c h

lac (1899, X-22, 25), i.

لاج

la[c] (1856, Lr-83), i.

lâa'

2.lacik (1903, C-II-109), i.

lâgik

3.weled²³³ (1899, X-21), i.

وُلْد

erkek evladım: lacê mi (1903, C-II-63)

lâjê-mâ

erkek kardeş: 1.bira (1798, SE-9), i.

برا

bira (1856, Lr-83), i.

bera

bira (1862, B-627), i.

bira

birar (1858, Lr-209), i.

berár

bra (1856, La-40), i.

bra

2.bera (1899, X-3), i.

بِرَا

3.birader (1798, SE-9), i.

برادر

²³² Ar. helle [T. erimek, eritmek; çözmek]

²³³ Ar. weled

erkek kardeşim: bray min (1856, La-40), i.	brai-min
kardeşler!: biraryênî! (1857, Lr-49), ü.	berár yéni
erken: rew (1903, C-II-76), zar.	<i>rau</i>
ermek: b. varmak	
erzak: erzak (1903, C-II-60, C-I-72), i.	<i>arzáq</i> ارزاق
esir: yesîr (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.	<i>yäsîr</i> يسير
esir etmek: yesîr kerd[ış] (1903, C-II-60), f.	
esir etmişlerdi: yesîr kerdîbî (1903, C-II-60)	<i>yäsîr kârdê bî</i>
eski: verîn (1899, X-21), s. er.	قرین
veryenni [veryêni] (1856, Lr-84), s. dş.	wærjenne
veryêni (1857, Lr-80), s. dş.	veryén'e
2.verî (1899, X-7)	قری
verê (1903, C-II-63), zar.	<i>vérê</i>
eskiden (geçmiş zamanlarda): verî coan (1857, Lr-65), zar.	Véri dđan
eskimiş: kehan (1858, Lr-196), s.	kahán
kehan (1903, C-II-105), s.	<i>kahán</i>
kehan (1903, C-II-90), s.	<i>qahán</i>
esmer: esmer (1903, C-II-108), i.	<i>ésmer</i>
esneme: fegvelay (1858, Lr-211), i.	feg velá'i
eş (karı): cenî (1856, Lr-83), i, dş.	z'eni
eş: b. koca	
eşek: her (1858, Lr-194), i.	her
her (1899, X-22), i.	هر
here (1903, C-II-64, 65), i. dş.	<i>hâre</i>
herin [?] (1862, B-627), i.	hérin
eşek!: hero! (1903, C-II-69), ü.	<i>hârô</i>
eşya: 1.eşya ²³⁴ (1899, X-7, 8), i.	أشیا

²³⁴ Ar. eşya'

2.çina (1903, C-II-88), i.	çenā
et: goşt (1857, Lr-52), i.	gōšt
etmek: b. yapmak-I	
etraf: dor (1899, X-16), i.	دور
dor (1903, C-II-94), i.	dōr
ev-I (yapı): ban (1857, Lr-59), i.	bān
ev-II (aile): kêy [?]/ kêya [?] (1798, SE-10), i.	کی/کیا
keye (1857, Lr-51), i.	keíye
keye (1899, X-17, 21), i.	کيه
kîye (1899, X-17), i.	کيه
kê (1856, La-40), i.	kè
kê (1903, C-II-63), i.	ké
evet: 1.e (1903, C-II-86), e.	ā
2.belî (1903, C-II-82), e.	bālī
evlat: oxil [oğil] (1857, Lr-67), i.	ویل
oxul [oğul] (1903, C-II-66), i.	oyul
evvel: b. önce-I	
evvela: b. ilkin	
ey!: 1.gelê! (1899, X-19), ü.	گه
2.ya ²³⁵ (1899, X-3, 6), ü.	یا
3.ey! (1899, X-3, 4), ü.	ای
eyer: zîen [zên] (1858, Lr-206), i.	zién
zîn (1903, C-II-112), i.	zīn
eylül ayı: êlul (1856, Lr-84), i.	Ælul
êlul (1857, Lr-xv), i.	Elúl

²³⁵ Ar. ya

ezel: ezel²³⁶ (1899, X-2), s.

أَزَلُّ

eziyet: ezyet [ezyet]²³⁷ (1899, X-19), i.

أُذِيَّتْ

F

fakat: b. ama

fakir: 1. feqîr/feqr²³⁸ (1798, SE-10), s.

فَقِيرٌ/فَقِير

feqîr²³⁹ (1899, X-2, 27) i.

فَقِيرٌ

2. fuqare²⁴⁰ (1903, C-II-63)

fūqārā

fakirdirler: feqîrî ê (1903, C-II-80)

faqîrîe.

fakiriz: fuqare îme (1903, C-II-80)

mā fūqārā'imā.

fani: fanî²⁴¹ (1899, X-23), s.

فَانٍ

fare: 1. muş (1858, Lr-211), i.

muş

2. mere (1903, C-II-110)

mārā

fark: ferq²⁴² (1899, X-28), i.

فَرْقٌ

farklı göstermek: ferq kerd[iş] (1899, X-28), f.

farklı göstermişiz: ma ferq kerdo (1899, X-28)

ما فَرْق كَرْدُو

farz: ferz [ferz]²⁴³ (1899, X-8, 14), i.

فَرْظٌ

bir farz-ı kifaye: ferzêkew kîfayet²⁴⁴ [ferzêkew kîfayet] (1899, X-14)

فَرْظُ كَوِّ كِفَايَتِ

²³⁶ Ar. ezel

²³⁷ Ar. eziyyet

²³⁸ Ar. feqr

Mustafa Dehqanî manaya çekuya "feqîr/feqr"i wina nuşta: "little, small in importance or interest]", yanî "qij, hetê muhîmî û balkêşbiyayîşî ra tay".

²³⁹ Ar. feqr

²⁴⁰ Ar. fuqera'

²⁴¹ Ar. fanî

²⁴² Ar. ferq

²⁴³ Ar. ferz

²⁴⁴ Ar. ferzî kîfaye

fasıl (yazılı metinde): mebhes [mebhes]²⁴⁵, (1899, X-3, 7), i. er.

مَبْهَسٌ

fasih: fesîh [feşîh]²⁴⁶ (1899, X-22), s.

فَصِيحٌ

Fatiha suresi: Fatîhe (el-Fatîhe) [Fatîhe (el-Fatîhe)] (1899, X-27), i.

الْفَاتِحَةُ

favori (duluk): tûliq (1903, C-II-112), i.

تُولِيْقٌ

fayda: b. yarar

fayton: fintoye (1857, Lr-85), i.

فِنْتُوْیَیَ

fazla: vêşî (1903, C-II-110), s.

وَأَشِي

daha fazla: vêşêr (1903, C-II-92)

وَأَشِيرٌ

felek: felek²⁴⁷ (1899, X-13, 24), i.

فَلَکٌ

fener: fener (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

فَنَارٌ فَنْرِي

ferahlamak: muferreh bî[yayîş] [muferreḥ bî(yayîş)] (1899, X-24), f.

ferahladı: muferreh bî [muferreḥ bî] (1899, X-24)

مُفَرَّهٌ بِأَيَّ

ferahlamış olan: muferreh [muferreḥ]²⁴⁸ (1899, X-13, 24), s.

مُفَرَّهٌ

ferman: ferman (1899, X-11), i.

فَرْمَانٌ

ferman buyurmak: ferman kerd[iş] (1899, X-11), f.

Bir ferman (emir) buyurdu. (Fermanêke kerd.) (1899, X-11)

فَرْمَانًا كَرَدَ

feyiz: feyz [feyz]²⁴⁹ (1899, X-5, 28) i.

فَيْضٌ

fıkra: latîfe (1903, C-II-68), i.

لَاتِفَا

fırın: ferin (1858, Lr-211), i.

فَرِيْنٌ

furine (1903, C-II-68), i.

فُرِيْنَا

fırıncı: firincî (1858, Lr-211), i.

فَرِيْنْدِي

fil: fil (1858, Lr-211), i.

فِيلٌ

²⁴⁵ Ar. mebhes

²⁴⁶ Ar. feşîh

²⁴⁷ Ar. felek

²⁴⁸ Ar. muferreḥ

²⁴⁹ Ar. feyz

fil (1903, C-II-72)	<i>fil</i>
figan: fixan [fiġan] (1899, X-3), i.	فِغَانٌ
fiil: fiil [fi'l] ²⁵⁰ (1899, X-27, 28), i.	فِعْلٌ
filin gelecek zamanında kullanılan bir partikel: 1.kû (1857, Lr-64), par. ku	
ko (1903, C-II-63), par.	<i>kō</i>
2.go (1899, X-3, 5), par.	كُو
filin şimdiki zamanında kullanılan bir partikel: ha (1858, Lr-66), par. ha	
hê (1857, Lr-65), par.	<i>hê</i>
götürüyorum: ez ha bena (1858, Lr-66)	ez hâ ben'a
filin istek ve dolaylı emir kipinde kullanılan bir partikel: wa (1857, Lr-51), par.	
gitsin: wa şoro (1903, C-II-63), er.	<i>wā šōrō</i>
yatsın: wa ... rakû (1857, Lr-51)	wa ... rā ku.
fikir: fikr ²⁵¹ (1899, X-7, 23), i.	فِكْرٌ
filan: fulan (1903, C-II-68), z.	<i>fūlān</i>
filanca: fulanca (1903, C-II-64), z.	<i>fūlanjā</i>
filozof: hekîm [ħekîm] (1798, SE-10), i.	حكيم
firar: firar (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.	<i>firār</i> فرار
firar etmek: firar kerd[ış] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.	
firar etti: firar kerd (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	<i>firār kârd</i> فرار کرد
fiyat: 1.vayê (1903, C-II-88), i. dş.	<i>vāye</i>
vaê (1903, C-II-88) i. dş.	<i>vāe</i>
flüt: docik (1858, Lr-202), i.	<i>dōđik</i>
fütursuzca (korkusuzca, aldırmayarak): bêfutûr ²⁵² (1899, X-17), zar.	بِي فُتُورٌ

²⁵⁰ Ar. fi'l

²⁵¹ Ar. fikr

²⁵² Ar. bîla futûr

G

gafil: xafil [ğafil]²⁵³ (1899, X-3), s.

غافل

gafur: xefûr [ğefûr]²⁵⁴ (1899, X-11), s.

غفور

gaga: naquri [nequri]²⁵⁵ (1857, Lr-4), i. dş.

nâkure

galip: xalib (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), s.

غالِب

galib olmak: xalib bî[yayîş] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.

galib oldu: xalib bî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

غالِب بِي

gam: xem [gem]²⁵⁶ (1899, X-12), i.

غم

garip: xerîb [ğerîb]²⁵⁷ (1857, Lr-55, 73), s.

غارِب

xerîb [ğerîb] (1857, Lr-65), s.

غارِب

xerîb [ğerîb] (1899, X-16, 24), i.

غَرِيب

xerîb [ğerîb] (1903, C-II-68), s.

غارِب

gark: xerq [ğerq]²⁵⁸ (1899, X-5), i.

عَرَق

gark olmak: xerq bî[yayîş] [ğerq [bîyayîş]²⁵⁹ (1899, X-5), f.

gark olacak: go bibo xerq [go bibo ğerq] (1899, X-5)

كُو بُو عَرَق

gark oldu: bî xerq [bî ğerq] (1899, X-19)

بِي عَرَق

gâvur: gawir (1903, C-II-67), i.

gâvur

gaur [gawur] (1903, C-II-67), i.

gaur

gayet: xayet [ğayet] (1903, C-II-66), zar.

غَايَت

gazap: xezeb [ğezeb] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

غَاظ

gazaba gelmek: ame[yîş] be xezeb [ame(yîş) be ğezeb] (1903, C-II-60), f.

²⁵³ Ar. ğafil

²⁵⁴ Ar. ğefûr

²⁵⁵ Ar. minqar (T. gaga), neqqere (T. gagalamak)

²⁵⁶ Ar. gem

²⁵⁷ Ar. ğerîb

²⁵⁸ Ar. ğerq

²⁵⁹ Ar. ğerq

gazaba geldi: ame be xezeb [ame be ğezeb] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.) , er.

āmā bū yađāb امه بغضب

ame be xezeb [ame be ğezeb] (1903, C-II-69)

āmā bū yazāb

gazete: kazeta (1903, C-II-76), i.

kazāta

gece: 1.şew (1798, SE-10), i. dş.

شو

şew (1857, Lr-4), i. dş.

Şau

şewe (1899, X-3, 4), i. dş.

شُو

şew (1899, X-4, 4), i. dş.

شو

şewi (1857, Lr-54), i. dş.

şaúe

şewi (1857, Lr-62), i. dş.

şaú'e

şewi (1857, Lr-68), i. dş.

şéwe

şû (1857, Lr-80), i. dş.

şu

bir gece: şewêke (1899, X-18, 24), i.

شَوَك

bu gece: emşoe [emşû] (1857, Lr-51), zar.

émşoe

emşo (1899, X-21), zar.

أَمْشُو

emşo (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), zar.

ámşō امشو

dün gece: bişewi (1857, Lr-81), zar.

bi şewi

gece gündüz: be şew û roç (1903, C-II-90), zar.

bā šaú u rōč

gece kelebeği: filfilika şew (1858, Lr-211), i.

filfilika šau

gece yarısı: 1.myanê şewi [mîyanê şewi] (1858, Lr-211), zar.

myáne šaúe

mianî şewi [mîyanî şewi] (1858, Lr-210), zar.

meáni šaúe

2.nîmê şewi (1903, C-II-111), zar.

nîme šaúe

geceleyn: bişew (1899, X-16), zar.

بِشُو

beşew (1903, C-II-90), zar.

bā šaú

bişew (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), zar.	<i>pāšō</i> 260 پاشو
geç: erê (1858, Lr-193), s.	ére
Geçtir. (Erê û) (1858, Lr-193), s.	ére'u
geçen: verîn (1903, C-II-72), s. er.	<i>varîn</i>
geçen gece: şewa k' şî (1858, Lr-204), zar.	şaua kşî
şewê ki şî (1858, Lr-204), zar.	şauê ke şî
geçen hafta: hefto verîn (1903, C-II-72), zar.	<i>hafto varîn</i>
geçen sene: sera [serra] paryîni (1858, Lr-205), zar.	séra paryîn'e
şera k' şîe [serra k' şîye] (1858, Lr-205), zar.	şéra kşîe
geçersiz: betal [betał] ²⁶¹ (1899, X-16), s.	بَطَال
geçim: debar (1857, Lr-49), i.	dabâr
geçinmek: 1.debarey ... bî[yayîş] (1857, Lr-49), f.	
geçinelim: debarey ma bobû (1857, Lr-49)	dabârai ma bôbû
2.geçînmiş ²⁶² bî[yayîş] (1903, C-II-63), f.	
geçiniyordu: geçînmiş bîye (1903, C-II-63)	<i>gâçînmiş bîe</i>
geçmek: vîyard[iş] (1903, C-II-69), f.	
geçti: vîyard (1903, C-II-69)	<i>vi'ârd</i>
gelenek: b. örf	
gelin: bûke (1903, C-II-107), i.	<i>bûke</i>
geliş: ameîş [ameyîş] (1903, C-II-76)	<i>âmâîş</i>
gelmek: omê[yîş] (1856, La-40)	
ame[yîş] (1857, Lr-53), f.	

²⁶⁰ Kitabê Albert von Le Coqî de, qismê herfanê latînkî de wina nusîyayo: "*tâpiā pāšō*". Qismê herfanê erebkî de zî "دپا پاشو" nusîyayo. Goreyê fehmkerdîşê ma, herinda "*tâpiā pāšō*" yî de ganî "tepya bişew", herinda "دپا پاشو" de zî bi herfanê erebkî "depya bişew" [tepya bişew] binusîyayêne labelê xeta bîya, xelet nusîyayê.

²⁶¹ Ar. ibtâl

²⁶² T. geçinmiş

gel: bye [bîye] (1857, Lr-69)

bêrî (1856, La-40)

tu bêrî (1903, C-II-64)

bê (1903, C-II-82)

bê (1903, C-II-92)

geldi: 1.ame (1857, Lr-53)

ame (1857, Lr-57)

ame (1899, X-3)

2.cae²⁶³ (1899, X-24)

geldiler: amey (1857, Lr-50)

ameî [amey] (1903, C-II-64)

ameî [amey] (1903, C-II-67)

geldim: ez ... ameya (1857, Lr-66)

ez ama (1903, C-II-80)

geldin: ti ... omê (1856, La-40)

geliniz: byêrî (1857, Lr-79)

byêrî (1857, Lr-65)

bêrî (1903, C-II-78)

gelirdi: o ku biamayê (?) (1903, C-II-92)

gelirim: ez ... yena (1857, Lr-53)

gelirsen: ti ... bêre [ti bêrê] (1903, C-II-92)

geliyor/gelir: yenû (1857, Lr-3), er.

yeno (1903, C-II-63), er.

geliyordu/gelirdi: amên (1903, C-II-63)

geliyorlar/gelirler: yena (1903, C-II-65)

haw yenû (1903, C-II-67)

geliyorsun: tu ... yenê (1903, C-II-86)

bye

bèiri

tü bēri

bā

bē

amé

amé

ا م ا

چ ا ع

ameî

āmā

āmā-i

ez ... améfa

az amā

te ... omè

byēri

bīeri

bērī

ōqū biāmāé.

ez ... yén'a

tī ... bēvā

yén'u

yānō

āmēn

yénā

haw yānū

tü ... yēnē

²⁶³ Ar. cae

tu ... yenî (1903, C-II-66)

geliyorsunuz: şuma ... yenî (1857, Lr-60)

geliyorum: [ez] yêna (1903, C-II-86)

gelmedi: naûme [nêûme] (1857, Lr-87)

niame (1903, C-II-64)

gelmem: ez ... nîna (1903, C-II-63)

gelmemiş: n'amew (1857, Lr-81)

nîama (1903, C-II-74), dş.

gelmeseydin: eki ti nameynî (1857, Lr-70)

gelmesin: wa nêrû (1903, C-II-67)

gelmeyeceğim: ezo ... nêrî (1903, C-II-63)

gelmezsen: eki ti nêrî (1857, Lr-76)

gelmişse: eki ... amewû [amewû] (1857, Lr-81)

gelmiyor: nînú (1857, Lr-86)

gelsin: wa ... bêro (1903, C-II-64)

gelsinler: wa ... byêrî (1857, Lr-84)

gene: b. yine

genel: 1.am [‘am]²⁶⁴ (1899, X-2, 4)

2.emîm [‘emîm]²⁶⁵ (1899, X-27)

genellikle: ekserîya (1903, C-II-90), zar.

genç: 1.ciwan (1899, X-16), i.

2.feta²⁶⁶ (1899, X-6), i.

geniş: 1.hera (1858, Lr-195), s.

hera (1903, C-II-106)

gerçek: 1.rast (1903, C-II-63), i.

tü ... yéni

Şüma ... yén'i

yénd

náume

nîāmā

az ... nîna

nāmaú

nîāmā

ék'e te námeñi

wa nêrû

azo ... nêrî

éke te nêri

ék'e ... amaú

nînú

wā bārû

wa ... byéri

عام

عميم

ekseriyá

جوانف

فتة

herá

härā

rāst

²⁶⁴ Ar. ‘amm

²⁶⁵ Ar. ‘emîm

²⁶⁶ Ar. feta

2.bira²⁶⁷ (1899, X-23), s.

3.heqîqet [heqîqet]²⁶⁸ (1899, X-10), s.

gerek: gerek (1899, X-12), s.

gerek (1903, C-II-72), i.

gereklilik: lazimey (1899, X-3), i. dş.

geri: tepya (1903, C-II-65), i.

tepya (1903, C-II-68), i.

geri getirmek: tepya ard[iş] (1903, C-II-69), f.

geri getirdim: min tepya arde (1903, C-II-69)

geri götürmek: peyser ber[diş] (1857, Lr-62), f.

geri götürsün: bêrû pyeser (1857, Lr-62)

geri çevirme: redd²⁶⁹ (1899, X-14), i.

getirmek: ard[iş] (1857, Lr-2), f.

beni getirdi: ez ... arda (1857, Lr-56)

getir: byari [bîyari] (1857, Lr-86)

bîa [bîya] (1903, C-II-63)

biare [bîyare] (1903, C-II-92)

getirdi [nesne eril]: ard (1857, Lr-2)

ard (1857, Lr-75)

art [ard] (1903, C-II-66)

getirdi [nesne dişil]: ardi (1857, Lr-86)

ardi (1903, C-I-72)

arde (1899, X-11, 14)

getirdi [nesne çoğul]: ardî (1903, C-II-66)

بیرا

حَقِيقَت

گِیَرَك

gerék

لَا زِمِي

täpiä

täpiä

min täpiä ârdä.

bêru pyesér

رِد

ez ... arda

byäre

bîa

bîâre

ard

ârd

ârt

ârde

اردي

أَرْدِه

ârdî

²⁶⁷ K. bira/bera, birastî

²⁶⁸ Ar. heqîqet

²⁶⁹ Ar. redd

getirdim: min ... ard (1903, C-II-94)	<i>min ... ʾard</i>
getireceksin: tu ko ... bîarê [bîyarû] (1903, C-II-66)	<i>tü kō ... bîarä</i>
getirelim: ma ... byarî (1857, Lr-62)	mā ... biári
getireyim: ezo ... bîarî [bîyarî] (1903, C-II-92)	<i>ázō ... biārî</i>
getiriyor/getirir: ana (1857, Lr-52), dş. anû (1857, Lr-51), er. ano (1903, C-II-64), er.	ána ánu <i>ánō</i>
getiriyordu: ardîn (1903, C-II-63)	<i>ârdin</i>
getirmiş: ardo (1903, C-II-74)	<i>ârdō</i>
getirmişsiz: ma ... ardo (1899, X-20)	ما اژدو
getirmişsin: tue ... ardû (1857, Lr-52)	túe ... árdu
getirsin: wa ... byarû [bîyarû] (1857, Lr-51)	wa ... biáru
getirsinler: wa ... byarî [bîyarî] (1857, Lr-84)	wa ... byári
gevşek: sist (1899, X-8), s.	سست
gevşetmek: sist ker[diş] (1899, X-8), f.	سست کرو
gevşetsin (azaltsın): sist kero (1899, X-8)	سست کرو
geyik (erkek geyik): kîvê (1856, La-40), i.	kivê
gezme: gezmax (1903, C-II-72), i.	<i>gezmax</i>
gezmeğe gitti: şî be gezmax (1903, C-II-72)	<i>şî bā gezmax.</i>
gezmek (dolaşmak): geyray[îş] (1903, C-II-64), f.	
gezdi (dolaştı): geyra (1903, C-II-64)	<i>gérā</i>
geziyorlar/gezerler: geyrenî (1903, C-II-66)	<i>geirāni</i>
gırtlak: qirike (1903, C-II-112), i.	<i>kerikā</i>
gibi: l.sey (1857, Lr-3), e. sey (1903, C-II-84), e. zey (1899, X-2, 5), e.	sei <i>sāi</i> زی

2.ze (1899, X-24), e.

زە

3.ezin [ezen?] (1798, SE-9), e.

ازن

ezênê (1903, C-II-60), e.

azênê

azêne (1903, C-II-63), e.

āzênä

azênê (1903, C-II-68), e.

āzênê

ezênê (1903, C-II-76), e.

azênä

hezenê (1903, C-I-72), e.

هزني

4.fenî (1858, Lr-211), e.

fēni

5.ke²⁷⁰ (1899, X-11)

کە

ümmetler gibi: ke'l-umem²⁷¹ (1899, X-11)

کە لایم

girmek: 1.kewt[iş] bu ... (1903, C-II-67), f.

girdiler (içine girdiler): kewtî bu ...[kewtî bi...] (1903, C-II-67) *kaütî bü ...*

2.kewt[iş] de ... (1903, C-II-67), f.

kapıya [kapıdan] girdi: kewt de kêver (1903, C-II-67) *kaüt dâ-kêverê*

kewt[iş] di ... (1903, C-II-66), f.

çarşıya girmişler: kewtê di çarşû (1903, C-II-66)

kaüte deçârşû

gitmek: şîaîş [şîyayîş] (1903, C-II-72), f.

şiai ş

-e gitmek üzere yola çıkmak: 2.qesdê ... kerd[iş] [qesdê ... kerd(iş)]²⁷²
(1899, X-25), f.

Kuddüs'e gitmek üzere yola çıktı. (Kerdi qesdê Qudsî.) [Kerdi qesdê

Qudsî.] (1899, X-25)

کەرد قەصد قەدسی

gideceğim: ezo şorî (1903, C-II-80)

ázō šorî

gideceğiz: ma ko şimi (1903, C-II-92)

mākō šimî

²⁷⁰ Ar. ke

²⁷¹ Ar. ke'l-umem

²⁷² K. "Ew rabû û **qesta derî kir.**" (Ferhenga Kameran, r. 5)

K. "Wextê bû zistan, disa Artîşî her weku caran rabû, çû Mûsilê, **qesda mala dostê xo kir.**" (When it was winter the Artushi rose again, as before, went to Mosul and **made for his friend's house.**" (Chyet, s. 4) (T. ... arkadaşının evine doğru yola koyuldu)

gideceksin: tu ko ... şorê (1903, C-II-76)	<i>tú kō ... šōrē</i>
gidelim: ma şyêrî [ma şêrî] (1857, Lr-49)	ma şyêri
ma şime (1903, C-II-63)	<i>mā šīmā</i>
ma şimê (1903, C-II-65)	<i>mā šīme</i>
gidiyor/gider: şina (1903, C-II-86), dş.	<i>šinā</i>
şina (1903, C-II-88), dş.	<i>šinā</i>
şino (1903, C-II-63), er.	<i>šinō</i>
şino (1903, C-II-90), er.	<i>šinō</i> <i>ē u</i>
şinû (1903, C-II-63), er.	<i>šinū</i>
gidiyor (akıyor): şuena (1857, Lr-4), dş.	şuén'a
su akıyor (su gidiyor): awki ... şuena (1857, Lr-4), dş.	aúke ... şuén'a
gidiyordu/giderdi: şîê [şîyê] (1903, C-II-63)	<i>šîā / šîā</i>
şîê [şîyê] (1903, C-II-64)	<i>šîe</i>
gidiyorlar/giderler: şinê (1903, C-II-63)	<i>šinē</i>
gidiyorsun: ti şuenî (1857, Lr-52), er.	te şuén'i
gidiyorsunuz: [şima] şinê (1903, C-II-64)	<i>šinā</i>
git: şorî (1856, La-40)	shoori
tu şorî (1903, C-II-66)	<i>tū šōrī</i>
şue (1857, Lr-51)	şúe
şo (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	<i>šō شو</i>
Bu yolu tut git. [Enoe (enuë) rayer bigî şue.] (1857, Lr-51)	ēn'óé rayer bigí šúe
gitme: meşo (1903, C-II-64)	<i>māšō</i>
gitmek üzereydim: ez di şîaîşî [şîyayîşî] ser o bîa [bîya] (1903, C-II-72)	
<i>az' de šiai šī sérō bîa.</i>	
gitmesin: wa ... nêşîrû (1857, Lr-72)	wa ... nésiru
gitmiş: şyû [şîyû] (1857, Lr-80), er.	şyu
şîa [şîya] (1903, C-II-66), dş.	<i>šîā</i>
şay [şîya] (1857, Lr-82), dş.	şai
gitmiyor: nêşino (1903, C-II-84), er.	<i>nāšīnō</i>
gitmiyorsan: eki ti nêşuenî (1857, Lr-52)	éke te néşuén'i

gitmiyorsun: tu ... nêşinê (1903, C-II-86)

gitmiyorum/gitmeme: ez ... nêşuena (1857, Lr-81)

ez nêşina (1903, C-II-76)

ez ... nêşina (1903, C-II-64)

gitsin: wa şoro (1903, C-II-63), er.

gitti: şî (1857, Lr-51), er.

şî (1857, Lr-64), er.

şî (1857, Lr-83), dş.

şîe [şîye] (1857, Lr-83), dş.

Amine de gitti. (Amîna zî **şî.**) (1899, X-23), dş.

Abdullah ... gitti. (‘Ebdullah ... **şî.**) (1899, X-16), er.

şî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), er.

gittiler: şî (1857, Lr-49)

şî (1899, X-16)

şî (1903, C-II-66)

şîe [şîyê] (1903, C-II-67)

şîe [şîyê] (1903, C-II-67)

gittim: ez şya [ez şîya] (1857, Lr-56), dş.

ez şîa [şîya] (1903, C-II-72), er.

giyecek: b. giysi

giysi: 1.kinc (1857, Lr-84), i.

2.çekî (1903, C-II-67), i.

3.lîbas²⁷³ (1899, X-14), i.

giysiler: kincî (1857, Lr-85), i.

giydirmek: pera day[iş] (1903, C-II-64), f.

giydirdiler: day pera (1903, C-II-64)

giymek: 1.pira girewt[iş] (1857, Lr-85), f.

tû ... nâşinê

ez ... nêşuena

az nêşinâ

az ... nâşenâ

wâ şorô

şê

şî

şî

şîe

أَمِينَا زِي شِي

رَبِّهِ شِي
عَبْدُ اللَّهِ ... شِي

شِي

şî

شِي

şî

şîa

şîe

ez şya

az şîa

kinç

čekî

لِبَاس

kinçî

dâi pârâ

²⁷³ Ar. lîbas

2.be xo ra day[îş] (1903, C-II-64), f.	
giy: pira gê (1857, Lr-85)	perá ğe.
giydi: 1.girewtî pira (1857, Lr-85)	geraúti perá
2.day be xo ra (1903, C-II-64)	<i>dâi bâχōrā</i>
giysin: wa pira gû (1857, Lr-84)	wa perá ğu
gizlemek: numit[iş] (1903, C-II-64), f.	
gizlediler: numitî (1903, C-II-64),	<i>nūmîti</i>
gizli: nîhan ²⁷⁴ (1899, X-15), s.	نہات
gizli kalmak: nîhan bi[yayîş] (1899, X-15), f.	
gizli kaldı: bî nîhan (1899, X-15)	بے نہات
gizlice: bi dizî (1903, C-II-63), zar.	<i>bâ dizî</i>
[bi] dizê (1903, C-II-64), zar.	<i>dizê</i>
göç: b. hicret	
göğüs: sîne (1858, Lr-205), i.	siné
gök: 1.asmye (1858, Lr-192), i.	ásmye
asîman (1899, X-22), i.	اسمان
ezman [‘ezman] (1899, X-7, 10), i.	عزمان
ezman (1903, C-II-108), i.	<i>azmân</i>
2.sema ²⁷⁵ (1899, X-9, 14), i.	سما
göğе çıkma: b. miraç	
gökkuşığı: 1.mundîaî [mundîyay] Ayšma Fatma (1857, Lr-4), i.	múndiai aışma fátma
2.keskûsori (1903, C-II-111), i.	<i>késku sôre</i>
göl: gol (1903, C-II-67), i.	<i>göl</i>
gömlek: 1.paç (1858, Lr-207), i.	paç
2.peryen [piryen] (1858, Lr-208), i.	perí'en

²⁷⁴ F. nêhan

²⁷⁵ Ar. sema'

3.zubûn (1903, C-II-108), i.

zûbûn

gönderen: mursil²⁷⁶ (1899, X-14), s.

مُرْسِلٌ

gönderilmiş: mursel²⁷⁷ (1899, X-14), s.

مُرْسَلٌ

göndermek: 1.erşawut[iş] (1857, Lr-74), f.

gönder: b'erşaw (1857, Lr-51)

bēršau

b'erşaw (1857, Lr-52)

bēršau

berşawi (1857, Lr-53)

bēršaué

2.rişît[iş] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.

gönderdi [nesne eril]: erşawut (1857, Lr-74)

ēršau'út

gönderdi [nesne dişil]: erşawuti (1857, Lr-62)

eršau'úte

rêşiti (1903, C-II-66), f.

rēšite

gönderdiler [nesne çoğul]: rişîtî (1903, C-I-72 A.h.)

رشيتي

gönderdim: min ... rişîte (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

min ... rēšite من رشيتيه

göndermişti: rişitbu (1903, C-I-72 A.h.)

رشيت بو

gönüle ferahlık veren: rewhanî [rewḥanî]²⁷⁸ (1899, X-16), s.

رَوْحَانِيَه

gönüle ferahlık verenlerin askeri: eskerê rewhanîyan [‘eskerê rewḥanîyan]

(1899, X-16) عَسْكَرِ رَوْحَانِيَاتِ

gönül: b. yürek

gönlü kara: zerresîyah²⁷⁹ (1899, X-2), s.

زَرَّرَسِيَاَه

sînesîya (1899, X-3), s.

سِينِه سِيَا

göre: gor[ê?] (1798, SE-11), zar.

گور

görmek: dîtîş (1899, X-10, 25), f.

دِيْتِش

²⁷⁶ Ar. mursil

²⁷⁷ Ar. mursel

²⁷⁸ Ar. rewḥanî

²⁷⁹ F: dilsiyah

dî[yayîş] (1899, X-16), f.	
... beni gördü: ... ez dîan [ez dîyan] (1857, Lr-56)	... ez dîan
beni görmedin: to ez nêdîam [to ez dîyam] (1903, C-II-80)	<i>tō az nêdîām</i>
gör: vyêne [vêni] (1857, Lr-67)	vyén'e
vîene [vêni] (1857, Lr-69)	vién'e
buvîni (1903, C-II-78)	<i>bûwîne</i>
gördü: yê dî (1899, X-16)	دے دی
dî (1903, C-II-63)	<i>dî</i>
dî (1903, C-II-64)	<i>dî</i>
gördük: ma dî (1857, Lr-50)	mā ... dî
gördüler: [yîne] dî (1899, X-16, 22)	دی
gördüm: min dî (1899, X-18, 19)	میں دی
gördünüz: şima dî (1899, X-3)	شما دی
göreceğim: ezo buvîni (1903, C-II-94)	<i>dzō bûwîni.</i>
göreyim: ez ... buvîni (1903, C-II-72)	<i>az ... bûwîni</i>
görmedi/görmediler: nêdî (1857, Lr-55)	nêdî
görmedim: mi ... nêdî (1903, C-II-94)	<i>me ... nêdî</i>
görmüştü: dîbi (1857, Lr-81)	dî be
görmüşüm: mi dîa [dîya] (1857, Lr-4)	me ... dîa
görürsem: ez ... vyêna [ez ... vêna] (1857, Lr-73)	ez ... vyén'a
[sen] görürsün: [ti] vînenê (1899, X-2, 23)	تے قینے
görüyor/görür: vyênena [vênena] (1857, Lr-80), dş.	vyenen'a
görüyorum/görürüm: ez vînena (1899, X-10, 13)	از قینا
görüyoruz: me vînenî [ma vînenî] (1857, Lr-4)	me vién'i
ma ... vînenê (1899, X-22)	ما ... قین
görmesin: [wa] nêvîno (1903, C-II-64)	<i>nêvîno</i>
görmüşüm: min dîbî (1903, C-II-64)	<i>min dî bî</i>

görmüyorum: ez ... nêvîna (1903, C-II-88)	<i>az ... nâvînenâ</i>
ez ... nêvîno (1903, C-II-86)	<i>az ... nâvînanô</i>
görüyor/görür: vînenû (1903, C-II-64)	<i>vînenû</i>
görüyorsun/görüyorsun: dîe [dîyê] (1903, C-II-64)	<i>dîe</i>
görüyorsun/görüyorsun: ti vînenê (1903, C-II-88)	<i>tâ vînenâ</i>
seni görmemişim: mi ti nêdîyê (1903, C-II-94)	<i>min tâ nâdîe</i>
görülme (bulunmak): ame[yîş] dîyayîş (1903, C-II-78), f.	
görüldü (bulundu): ame dîaîş [ame dîyayîş] (1903, C-II-78)	<i>amâ dîaîş</i>

görünen (açık): zahir²⁸⁰ [zahir] (1899, X-15), s.

ظَاهِرٌ

görünme: 1. tecellî²⁸¹ (1899, X-26), s.

التَّجَلَّى

2. zuhûr [zuhûr]²⁸² (1899, X-13, 15), s.

ظُهُورٌ

görünmek: 1. as[ayîş] (1857, Lr-49), f.

ays[ayîş] [?](1903, C-II-67)

2. zuhûr bî[yayîş] [zuhûr bî(yayîş)] (1899, X-13, 15), f.

3. zahir bî[yayîş] [zahir bî(yayîş)]²⁸³ (1899, X-15), f.

göründü: bî zuhûr [bî zuhûr] (1899, X-13, 15)

بِظُهُورٍ

görünür oldu: bî zahir [bî zahir] (1899, X-15)

بِظَاهِرٍ

görünürler: asenî (1857, Lr-49)

asén'i

görünürüm: [ez] asena (1858, Lr-192)

asén'a

görünüyorlar/görünürlükler: aysenê [?] (1903, C-II-67)

âi sênâ

görünür kılmak: b. göstermek

göstermek: 1. mojna[yîş] (1903, C-II-69), f.

2. raê [rayê] ... d[ayîş] (1903, C-II-92), f.

3. day[îş] dîtiş (1899, X-25), f.

bana göster: bi mi mojine (1903, C-II-64)

bâ mâ mōzenâ

²⁸⁰ Ar. zahir

²⁸¹ Ar. tecellî

²⁸² Ar. zuhûr

²⁸³ Ar. zahir

gösterdi [nesne çoğul]: day dîtiş (1899, X-25)	دای دیتیش
gösterdim: min ... moja (1903, C-II-69)	min ... možná
size göstereceğim: ezo raê [rayê] şima dî (1903, C-II-92)	ázō rāe šimā dī
götürmek: berd[iş] (1857, Lr-52), f.	
götür: beri (1857, Lr-51)	bér'e
bêri (1857, Lr-70)	bére
bere (1903, C-II-68)	bârä
beri (1903, C-II-64)	bäre
götürdü [nesne eril]: berd (1857, Lr-52)	berd
berd (1899, X-22)	برد
ber[d] (1903, C-II-63), i.	bär
götürdü [nesne dişil]: berdi (1857, Lr-58)	bér de
götürdü [nesne çoğul]: berdî (1857, Lr-55)	bérđi
götürdüler [nesne eril]: berdî [berd] (1903, C-II-63)	bârđi
berđi [berd] (1903, C-II-64)	bârđä
götürdüm [nesne dişil]: min berde (1903, C-II-68)	Min bårdä
götürdün [nesne dişil]: to berde (1903, C-II-67)	tō ... bårdä
götürme: meberi (1857, Lr-63)	mébere
götürmüş [nesne dişil]: berda (1903, C-II-78)	bårdä
götürürüm: ez ... bena (1857, Lr-53)	ez ... bën'a
götürüyor/götürür: bena (1903, C-II-64), dş.	bânä
göz: 1.çim (1856, La-40), i.	tchim
çim (1857, Lr-2, 200), i.	tjım
çem [çim] (1862, B-627), i.	tschem
çim (1899, X-2, 13), i.	چیم
çim (1903, C-II-105), i.	çim

2.eyn [‘eyn]²⁸⁴ (1899, X-20), i.

عَيْن

göz atmak: b. bakmak

göz nuru: qurrete eyn [qurrete ‘eyn]²⁸⁵ (1899, X-20)

قَرَّةُ عَيْنٍ

gözü ilişmek: çim gina[yîş] (1899, X-13), f.

چِمُّ گِنَا

gözü ilişti: çim gina (1899, X-13)

gözü yolda kalmak: çim rey mend[iş]²⁸⁶ (1899, X-25), f.

چِمُّ رَیِّ مَندِی

gözü yolda kalmıştı: çim rey mendibî (1899, X-25)

gözkapağı: banî çimî (1858, Lr-209), i. er.

báni çîmi

gözyaşı: hesr [h̄esr] (1899, X-14), i.

حَسْر

hisrî çime [h̄esrî çimî] (1903, C-II-114), i.

h̄esrî çimâ

guguk kuşu: pepung (1858, Lr-208)

pepûng

gurbet: xarîbî [ğerîbî] (1903, C-II-67), i.

ğarîbî

xerîbîye [ğerîbîyê] (1903, C-II-66), i.

ğarîbîe

güsül: xusl [ğusl]²⁸⁷ (1899, X-24)

غُسْل

gübre: zibil (1857, Lr-81), i.

zıbil

güç: b. kudret

güçlü (gücü yeter): b. kadir-II

güçlülük (yücelik): îzz [‘îzz]²⁸⁸ (1899, X-17), s.

عِزٌّ

gül: gul (1798, SE-10), i.

گول

²⁸⁴ Ar. ‘eyn

²⁸⁵ Ar. qurretu'l-‘eyn

²⁸⁶ K. çav li rê man

²⁸⁷ Ar. ğusl

Ar. ğusîle (T. yıkanmak)

²⁸⁸ Ar. ‘îzz

gul (1899, X-8), i.	گل
gul (1903, C-II-72), i.	gül
gul (1903, C-II-80), i.	gúl
gül suyu: gulab (1899, X-19), i.	گلاب
güle güle: oxir bû (1857, Lr-54).	oxır bú
gülmek: 1.huwayîş (1903, C-II-72), f.	hüwāyîş
2.huwatiş (1903, C-II-74), f.	hıwatiş
güldü: huwa (1903, C-II-69)	hüwâ
gülüyor: howenû [huwenû] (1857, Lr-2), er.	hōwén'u
huena (1903, C-II-86), dş.	hūénā
huwena (1903, C-II-86), dş.	hūwénā
gülüyorsun: tu ... huwenî (1903, C-II-63)	tü ... hüwânî
gümüş: sêm (1856, La-40), i.	sém
sêm (1899, X-17), i.	سِيم
sîm (1903, C-II-113), i.	sîm
gün: 1.roc (1857, Lr-2), i.	ród
roc (1857, Lr-4), i.	rōđ
roci (1857, Lr-4), i.	róđe
roc (1899, X-14, 16), i.	رُوح
roc (1903, C-II-63), i.	rōj
2.roç (1903, C-II-63), i.	rōč
roç (1903, C-II-90), i.	rōč
3.roj (1903, C-II-88), i.	rōž
4.roş (1903, C-II-88), i.	rōš
5.ro (1903, C-II-78), i.	rō
6.rû (1903, C-II-80), i.	rū

7.yewm ²⁸⁹ (1899, X-11, 26), i.	يَوْم
bir gün: rocêke (1899, X-16, 24), i.	رُوحِ وَك
rocê (1903, C-II-63), i.	rōġe
günah: 1.guneh (1899, X-6), i.	گناه
gunah (1903, C-II-66), i.	gunāh
günahkâr: 1.gunehkar (1899, X-6), s.	گناهکار
2.muznîb [muznîb] ²⁹⁰ (1899, X-11, 20)	مُذْنِب
günahkârlık: gunehkarî (1899, X-4), i, dş.	گناهکاری
günaydın (hayırlı sabahlar): sebahî to boxêr [bixêr] bo (1903, C-II-76)	
<i>sabāhi tō boxêr bō</i>	
gündüz: 1.biroc (1899, X-16, 24), i.	بِرُوح
2.roc (1899, X-3, 4)	رُوح
gündüzün: biroc (1899, X-16, 24), i.	بِرُوح
güneş: 1. roj (1856, La-40), i. er.	rojshwesho ²⁹¹
roc (1899, X-8, 24), i. er.	رُوح
2.tîcî (1862, B-627)	tidschi
güneş görmeyen dağ yamacı: zime (1857, Lr-71, 71), i.	zîmé
zime (1857, Lr-71)	zîmeî
güvercin: gogerçînî (1903, C-II-64), i.	gōgerçînî

²⁸⁹ Ar. yewm

²⁹⁰ Ar. muznîb

²⁹¹ Eslê metnî de, sey manaya "rojshwesh"î bi îngilizkî "sun" nusîyayo labelê naye de xeletî esta, çünke "sun" roj o, "rojshwesh" nîyo. "Rojshwesho", yanî "Roj weş o" nê manayanê tirkî dano: 1.Güneş güzeldir (hoştur). 2.Hava (gün) güzeldir.

güvenilir: emîn²⁹² (1899, X-6, 20), i.

أَمِينُ

güzel: 1.rind (1857, Lr-52), s.

rind

rind (1857, Lr-62), s.

rind

rind (1903, C-II-84), s.

rind

rind (1903, C-II-82), s.

rind

2.guzel²⁹³ (1903, C-II-63), s.

güzel

3.melîh [melîh]²⁹⁴ (1899, X-18, 22), s.

المَلِیح

çok güzel: nefis²⁹⁵ (1899, X-6), s.

نَفِیسُ

güzellik: 1.husn [h̄usn]²⁹⁶ (1899, X-27), i.

حُسْنُ

2.dilberî²⁹⁷ (1899, X-11), i.

دِلْبَرِی

3.(yüz güzelliği) cemal²⁹⁸ (1903, C-II-64), i.

جَمَالُ

H

haber: xeberi²⁹⁹ (1857, Lr-62), i.

habere

xeberi (1857, Lr-66), i.

habér'e

xeber (1899, X-17, 19), i.

خَبَرُ

xeberi (1903, C-II-64)

ḫabâre

haber vermek: xeberi da[yîş] (1903, C-II-64), f.

haber verdiler: xeberi dê (1903, C-II-64)

ḫabâre dâ

haber verir: xebere dano (1903, C-II-64)

ḫabâre dâno

²⁹² Ar. emîn

²⁹³ T. güzel

²⁹⁴ Ar. melîh

²⁹⁵ Ar. nefis

²⁹⁶ Ar. h̄usn

²⁹⁷ K. dilberî, F. dêlberî

²⁹⁸ Ar. cemal

²⁹⁹ Ar. xeber

haber verilmiş (olan): nubîte [nubî'te]³⁰⁰ (1899, X-20), s.

نُبَيْتٌ

haberci: qasid [qaşid]³⁰¹ (1899, X-10), i.

قَاصِدٌ

haberdar: xeberdar³⁰² (1899, X-23), i.

خَبَرْدَارٌ

had: hed [ħedd]³⁰³ (1899, X-6, 7), i.

حَدٌّ

haddi(ne) değil: heddê nîyo [ħeddê ... nîyo] (1899, X-7)

نَبِيْوٌ ... حَدٌّ

hafta: hefte (1903, C-II-69), i.

haftâ

hewte (1903, C-II-114), i.

hawtâ

bir haftadan beri: heftêna (1903, C-II-74), zar.

haftêna tâpiâ

hain: xaîn (1857, Lr-63), s.

xa'in

hain çıkmak: xaîn vej[îyayîş] (1857, Lr-63), f.

hain çıkarsan: ti xaîn vecî (1857, Lr-63)

te xa'in veđi

hainlik: xaînê (1857, Lr-63), i. dş.

xa'ine

hainlik etmek: xaînê ke[rdiş] (1857, Lr-63), f.

ben hainlik etmiyorum/etmem: ez xaînê nêkena (1857, Lr-63)

ez ... xa'ine nêkên'a

hak: heq [ħeqq]³⁰⁴ (1899, X-2, 7), i.

حَقٌّ

haqq (1903, C-II-67), i.

ħâqq

hakikat: 2.b. gerçek

hakiki: bira³⁰⁵ (1899, X-23), s.

بِرَا

hakim (bilge): hekîm [ħekîm] (1798, SE-10), s.

حكيم

hâkimiyet: b. hüküm

hakkında: ser o (1899, X-2, 4), zar.

سَرُو

³⁰⁰ Ar. nubî'te

³⁰¹ Ar. qaşid

³⁰² Ar. xeber + F.-dar

³⁰³ Ar. ħedd

³⁰⁴ Ar. ħeqq

³⁰⁵ K. bira/bera, birastî

hâl: b. durum

hala: 1.emme (1856, Lr-83), i.

eme (1858, Lr-193), i.

2.amige [amike] (1862, B-627), i.

hâlâ: 1.hewna (1903, C-II-109), zar.

hîna (1903, C-II-109), zar.

2.daha (1857, Lr-2), zar.

3.hema (1899, X-16), zar.

halat: 1.resane (1858, Lr-206), i.

raşen [resen] (1903, C-II-115), i.

2.şirî (1903, C-II-115), i.

halay: govendi (1857, Lr-75), i.

halay çekmek: govendi ke[rdiş] (1857, Lr-75), f.

halay çekiyor: govendi kenû (1857, Lr-75)

hâlbuki: halbukî [ħalbukî] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), bağ.

hâlen: b. şimdi

halı: xalî (1903, C-II-80), i.

halk: 1.şar (1857, Lr-72), i.

şar (1899, X-21), i.

şar (1903, C-II-64), i.

2.xelk (1903, C-II-66), i.

halletmek: çare ke[rdiş], (1903, C-II-66), f.

onu hallet: çare ci ra [rê] buke (1903, C-II-66)

hallolmak (çözülme): derman b[îyayîş] (1857, Lr-71), f.

Senin derdin benimle hallolmaz/çözülmez. (Derdî tue ebi mi **derman nibenû.**) (1857, Lr-71)

derdi tûe ébe me dermân nébén'u

halvet (issiz yer): xelwe³⁰⁶ (1899, X-19), i.

æmma

ém'a

amige

ħaúna

hîna

Dáħa

هه

resané

rasân

şirî

gövendi

gövendi kén'u

ħālbūkī حالبوكي

خالی

şar

شار

şar

خالك

çarâ ğirâ búke

خلوه

³⁰⁶ Ar. xelwet

hamal: hemmal [ħemal] ³⁰⁷ (1903, C-II-82), i.	<i>ħammāl</i>
hamam: hemam [ħemam] ³⁰⁸ (1857, Lr-56), i. er.	<i>ħemām</i>
hemam [ħemam] (1857, Lr-85), i. er.	<i>ħém'ām</i>
hemam [ħemam] (1857, Lr-85), i. er.	<i>ħem'ām</i>
hemmame [ħemame] (1903, C-II-84), i. dş.	<i>ħämmāmā</i>
hamile: hemle [ħemle] ³⁰⁹ (1857, Lr-1), s.	<i>ħémle</i>
hamur: mîr (1899, X-11), i.	<i>هَامِرٌ</i>
hañçer: xenceri (1857, Lr-64), i.	<i>ħañçeri</i>
hanedan: xanedan (1899, X-16), i.	<i>خَانِدَانٌ</i>
hangi: kam (1903, C-II-92), s.	<i>kam</i>
kamcîn (1903, C-II-90), s. er.	<i>kamçîn</i>
kamcîne (1903, C-II-72), s. dş.	<i>kāmçînâ</i>
hanım: hurmete [ħurmete] ³¹⁰ (1899, X-22), i.	<i>حُرْمَةٌ</i>
hani: kanê (1903, C-II-63), zar.	<i>kâne</i>
kanî (1903, C-II-67), zar.	<i>kânî</i>
hapşirmek: purişnê[yayîş] (1857, Lr-2), f.	
purişni[yayîş] (1858, Lr-208), f.	
Erkek kardeşin hapşırıyor. (Biray tue purişnêyenû.) (1857, Lr-2)	
Beraî tû'e pûreş neiyén'u.	
hararet (vücut ısısı): hararet [ħeraret] (1903, C-II-92), i.	<i>ħararât</i>
harcamak: xerc ker[diş] (1899, X-5), f.	
harcarsa: xerc kero ³¹¹ (1899, X-5)	<i>خَرَجَ كَرَوٌ</i>
xerç kerd[iş] (1903, C-II-63), f.	
harcadı: xerç kerd (1903, C-II-63)	<i>ħärç kârd</i>

³⁰⁷ Ar. ħemmal

³⁰⁸ Ar. ħemmam

³⁰⁹ Ar. ħamile

³¹⁰ Ar. ħurmete

³¹¹ Ar. xerc

harç: xerc³¹² (1899, X-5), i.

خَرْج

xerç (1903, C-II-63), i.

خَرْج

harem (evin kadınlara ayrılan bölümü): herem [herem] (1857, Lr-54), i. **herém**

harem [hareme] (1903, C-II-67), i.

هَرَم

harame [harame] (1903, C-II-67), i.

هَرَامَة

harf: herf [herf]³¹³ (1899, X-7, 8), i.

حَرْف

Arapçada bir harf-i atıf: fe³¹⁴ (1899, X-27)

ف

has: xas [xaş]³¹⁵ (1899, X-2, 4), i.

خَاص

hasele: b. alt karın

hasılı: hasilî [haşilî]³¹⁶ (1899, X-4, 5), zar.

حَاصِلِي

hassaten: xasseten³¹⁷ [xaşşeten] (1899, X-4)

خَاصَّةً

hasret: hesret [hesret] (1903, C-II-64), i.

حَاسِرَات

uykuya hasret kalmak: hewn [kesî] rê hesret bî[yayîş] (1903, C-II-64), f.

uykuya hasret kaldı: hewn ci rê bîbe hesret (1903, C-II-64)

هَإِئِن جِئِرَ بِي بَا حَاسِرَات

hasta: 1.nêweş (1857, Lr-1), s.

هَاسِتَة

nêweş (1903, C-II-80), s.

نَإِوَأَش

nêweş (1903, C-II-72), s.

نَإِوَأَش

nêweş (1903, C-II-74), s.

نَإِوَأَش

nêweş (1903, C-II-84), s.

نَإِوَأَش

hasta olmak: nêweş bî[yayîş] (1903, C-II-72), f.

hastaydım: ez ... nêweş bîam [bîyam] (1903, C-II-72)

أَز ... نَإِوَأَش بِيَأَم

hastalık: 1.nêweşî (1899, X-18), i.

نَإِوَأَشِي

³¹² Ar. xerc

³¹³ Ar. herf

³¹⁴ Ar. fe

³¹⁵ Ar. xaş

³¹⁶ Ar. haşilî

³¹⁷ Ar. xaşşeten

nêweşîni (1903, C-II-74), i.	<i>nā wāšīnā</i>
2.niwazîl ³¹⁸ (1798, SE-10), i.	نوازيل
hatır: xatir (1857, Lr-71), i.	خاتير
hatırı için yapmak: bi heqqê hurmetê ... ke[rdiş] [bi heqqê hurmetê ... ke(rdiş)] (1899, X-27), f.	
Adının hatırı için yap. (Ti bi heqqê hurmetê namey xo ke.) (1899, X-27)	
	
... hatırına bağışlamak: bexşî ... kerd[iş] (1857, Lr-70), f.	
Xelef Ağa'yı senin hatırına bağışladım. (Mi Xelef Axa kerd bexşî tue.) (1857, Lr-70)	me Xaléf aya kerd baxşi tue
hatmi çiçeği: hîroe [hîrû] (1858, Lr-195), i.	hîroe
hatta: hetta (1798, SE-11), bağ.	هتتا
havlamak: law[ayîş] (1903, C-II-94) (1858, Lr-207), f.	
havlıyor: lawenû (1858, Lr-207)	lau wén'u
Köpek havlıyor. (Kutik laweno.) (1903, C-II-94)	kötik lawénō
havuz: hauze [hewze] (1903, C-II-64), i.	hawzē
hayâ: heya [heya] ³¹⁹ (1899, X-8), i.	هيا
hayal: xîyal ³²⁰ (1899, X-24), i.	خيال
haydi: haydî (1857, Lr-76), ü.	há'idi.
hayır-I (yok): 1.nê (1903, C-II-69)	Nā
2.xeyr ³²¹ (1856, La-40)	xair
xeyr (1857, Lr-81)	heir
xêr (1903, C-II-74)	xēr
xeyr (1903, C-II-80)	xair

³¹⁸ Mustafa Dehqanî İngilizkîya çekuya "newazîl"î wina nušta: "1.illness 2.stupidity" (yanî "1. nêweşî 2.xêvî/ehmeqî"). "Newazîl" erebkî de zafhûmarê "nezle"yî yo. (b. na xebata ma de çekuya "nezle")

³¹⁹ Ar. heya'

³²⁰ Ar. xeyal

³²¹ Ar. xeyr

hayır-II (iyilik): xêr (1798, SE-11), i.	خر
xeyr ³²² (1857, Lr-54), i.	xeir
xeyr (1857, Lr-80), i.	heir
xeyr (1899, X-24, 25), i.	خَيْر
xêr (1903, C-II-76), s.	خَيْر
Hayırdır inşaallah (rüya için): Xeyr bû. (1857, Lr-80)	heir bu
hayırlı: boxêr [bixêr] (1903, C-II-76), s.	boxêr
hayret etmek: muheyyer bî[yayîş] [muḥeyyer bî(yayîş)] (1899, X-12), f.	
hayret etmiş olan: muheyyer [muḥeyyer] ³²³ (1899, X-12), i.	مُحَيَّرٌ
hayret etti: bî muheyyer [bî muḥeyyer] (1899, X-12)	بِي مَحَيَّرٍ
hayrette kalmak: 1.muheyyer m[endiş] [muḥeyyer m(endiş)] (1899, X-12), f.	
2.ecîb mend[iş] [‘ecîb mend(iş)] ³²⁴ (1899, X-24), f.	
hayrette kalan: b. mütehayyir	
hayrette kalırız: ma ... muheyyer manenî [ma ... muḥeyyer manenî]	
(1899, X-12)	مَا ... مَحَيَّرٌ مَا نَنِى
hayrette kalmıştı: mendib ecîb [mendib ‘ecîb] (1899, X-24)	مَنْدِبٌ عَجِيبٌ
hayvan: heywan [ḥeywan] ³²⁵ (1899, X-7, 19), i.	حَيْوَانٌ
heywan [ḥeywan] (1903, C-II-64), i.	ḥaiwān
hazır: hadre [ḥadre] ³²⁶ (1857, Lr-52), s.	hadré
hedre [ḥedre] (1899, X-25), s.	حَدْرٌ
hazir [ḥazir] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), s.	ḥāzīr حاضر

³²² Ar. xeyr

³²³ Ar. muḥeyyer

³²⁴ Ar. ‘ecîb

³²⁵ Ar. ḥeywan

³²⁶ Ar. ḥazir

hazir [ḥazir] (1903, C-II-64), s.

ḥazir

hazir [ḥazir] (1903, C-II-76), s.

ḥāzīr

hazır bulunanlar (huzurda bulunanlar): hazirîn [ḥazirîn]³²⁷ (1899, X-18, 20)

حَاضِرِينَ

hazır bulunma: b. huzur

hazır olmak: hadre bî[yayîş] [ḥadre bî(yayîş)] (1857, Lr-66), f.

hedre bî[yayîş] [ḥadre bî(yayîş)] (1899, X-25), f.

hazir b[îyayîş] [ḥazir b(îyayîş)] (1903, C-II-76)

hazır ol: hadre bi [ḥadre bi] (1857, Lr-66)

hadré be

hazır olacak: o ku hazir bo [o ku ḥazir bo] (1903, C-II-76)

ôqu ḥāzīr bō

hazır olmuştu: bîbî hedre [bîbî ḥedre] (1899, X-25)

بِیْ حَدْرِهِ

hazır olunuz: hazir bèn [ḥazir bèn] (1903, C-II-60)

ḥāzīr bān

Hazır oldunuz mu? (Şima **hazir bèn?**) (1903, C-II-82)

şimâ ḥāzīr bēn?

hazırlık: terarek (1857, Lr-73), i.

téra rék

tedarek (1903, C-II-66), i.

tādārāk

hazırlık yapmak: tedarekê xo ke[rdeş] (1857, Lr-73), f.

Hazırlığınızı yapınız. (**Terarekî xue bikerî.**) (1857, Lr-73)

téra réki xoe bîkéri.

hazine: kenze³²⁸ (1899, X-25), i. dş.

كَنْزِهِ

haziran ayı: hezîran [ḥezîran] (1856, Lr-84), i.

Ḥazirān

xezîran [hezîran] (1857, Lr-xv), i.

Xazirān

hazret: hezret [ḥezret]³²⁹ (1899, X-5, 5), i.

هَزْرَتِهِ

hekim: hekîm [ḥekîm] (1903, C-II-90), i

ḥakīm

helak: helak (1903, C-II-69), i.

hālāk

³²⁷ Ar. ḥazirîn

³²⁸ F. genc گنج, Ar. kenz

³²⁹ Ar. ḥezret

helak olmak: helak b[îyayîş] (1903, C-II-69), f.	
O helak olacak. (O ko helak bubo.) (1903, C-II-69)	<i>ōkō halāk búbō</i>
helal: helal [həlal] (1903, C-II-66), s.	<i>halāl</i>
helal etmek: helal kerd[iş] [həlalkerd(iş)] (1903, C-II-67), f.	
Bana helal et. [Bi mi ro helal (həlal) ke.] (1903, C-II-66)	<i>bā mārō halālke</i>
helal ettiler: helal kerdî [həlal kerdî] (1903, C-II-67)	<i>halāl kârdî</i>
hele: ka (1903, C-II-63), par.	<i>kā</i>
hem: hem (1899, X-3, 4), bağ.	<i>هَم</i>
hem ... hem ...: hem ... hem ... (1899, X-5, 6), bağ.	<i>هَم ... هَم</i>
hemen: 1.hema ³³⁰ (1899, X-10), zar.	<i>هَمَان</i>
heman (1899, X-9, 11), zar.	<i>هَان</i>
2.ca de (1899, X-24), zar.	<i>جَاد</i>
henüz: b. daha-7	
hepsi: 1.hemi (1857, Lr-2), z.	<i>hém'e</i>
hemi (1857, Lr-49), z.	<i>hème</i>
hemi (1857, Lr-64), z.	<i>hémé</i>
heme (1899, X-11, 25), z.	<i>هَمِه</i>
heme (1903, C-II-64), z.	<i>hāmā</i>
hemîni (1857, Lr-50), z.	<i>hémine</i>
hemini (1903, C-II-67), z.	<i>hāmīne</i>
heminê (1903, C-II-72), z.	<i>hāmīnē</i>
hemî (1903, C-II-90), z.	<i>hāmî</i>
2.pîrû (1857, Lr-49, 62), z.	<i>pîru</i>
pyerû (1857, Lr-62), z.	<i>pyéru</i>

³³⁰ F. heman (T. derhal, o anda)

pêro (1899, X-2, 3), z.	پيرو
3.cemî [cemî ³³¹] (1899, X-25, 27)	چيم
4.kull / kullê ³³² (1899, X-7, 11)	كل
hepsini: hemini (1903, C-II-64), z.	<i>hämîne</i>
her: 1.her/hera (1798, SE-10), s.	هر/هرا
her (1899, X-2, 3), s.	هَر
her (1903, C-II-63), s.	<i>här</i>
her (1903, C-II-63), s.	<i>hâr</i>
2.hur (1899, X-5, 14), s.	هَر
her bir: her gû (1857, Lr-3), s.	hérgu
her gû (1899, X-3, 4), s.	هَرگُو
her gün: her roc (1903, C-II-63), zar.	<i>hâr rōğ</i>
her roç (1903, C-II-63), zar.	<i>här rōč</i>
her ikisi: hur dî (1899, X-22), z.	هَرُوِي
hur dî (1903, C-II-67), z.	<i>hürdî</i>
wir dî (1857, Lr-62), z.	wirdi
hur dînan (1899, X-5), z.	هَر دِنَان
wir dîni (1857, Lr-55), z.	wir dîne
hur du (1903, C-II-72, 110), z.	<i>hürdü</i>
her ne kadar: her çiqasî (1903, C-II-90), zar.	<i>här çiqâsi</i>
her zaman: tim (1903, C-II-90), zar.	<i>tîm</i>
herkes: 1.her kes (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), z.	<i>hâr kës</i> هر کس

³³¹ Ar. cemî⁶

³³² Ar. kull

her kes (1903, C-II-64), z.

här kës

2.xas û am [xas û ‘am] (1899, X-4, 5)

hesap: hîsab [hîsab]³³³ (1899, X-2, 3) i.

حساب

hesaba sayarak: elelhîsab [‘ele'l-hîsab] (1903, C-II-68), i. *al-elhisâb*

hesap günü (kıyamet günü): yewme'l-hîsab [yewme'l-hîsab]³³⁴ (1899, X-27)

يَوْمَ الْحِسَابِ

hesapsız (pek çok): bêhîsab [bêhîsab] (1899, X-3, 8), s.

بِهَسَابٍ

heybe: heqîbe (1903, C-II-64), i.

هَقِيبَةٌ

hey: hey (1899, X-16), ü.

هَي

heybet: heybet³³⁵ (1899, X-9, 11), i.

هَيْبَةٌ

heybete kapılmak: heybet girot[iş] (1899, X-11), f.

Heybete kapıldı. (Heybet **girot.**) (1899, X-11)

هَيْبَتِ كِرَوْت

hırsız: diz / duz (1798, SE-9), i.

دز / دوز³³⁶

diz (1903, C-II-78), i.

دِيز

dizd (1857, Lr-65), i.

دِيزد

hırsızlık: dizdeyi (1857, Lr-65), i.

دِيزدِيفِ

dizî (1903, C-II-67), i.

دِيزِيفِ

hırsızlık etmek: tir[itiş] (1903, C-II-64), f.

hıyanet: b. hainlik

hıyanet etmek: b. hainlik etmek

hızlı: 1.b. çabuk 2.b. erken

hicret: hîcret³³⁷ (1899, X-26), i.

هِجْرَت

³³³ Ar. hîsab

³³⁴ Ar. yewme'l-hîsab

³³⁵ Ar. heybet

³³⁶ Mustafa Dehqanî meqaleya xo de na çekuye sey “دز” nušta labelê wexto ke trasnkribeyê alfebeyê Bedîrxanî kerda “diz” nušta. Aye ra ma goreyê transkribebîyayeyî, sey دز neql kerde.

³³⁷ Ar. hîcret

hicret etmek: hîcret kerd[iş] (1899, X-26), f.

hicret etti: kerd hicret: (1899, X-26)

hiç: 1. qet [qet]³³⁸ (1899, X-2, 3), zar.

qe (1903, C-II-66), zar.

qe (1903, C-II-67), zar.

qe (1903, C-II-94), zar.

2. tu (1899, X-17, 22), zar.

tu (1903, C-II-68), zar.

tu (1903, C-II-67), zar.

3. çî (1857, Lr-72), zar.

çî (1899, X-21), zar.

hiç kimse: çew (1858, Lr-50), i.

hiç kimsenin elinde: çewî desti [çewî dest di] (1858, Lr-199) **téwi désti**

hiçbir: çî (1857, Lr-72), s.

hiçbir tarafa: çî hetî a [çî hetî ya] (1857, Lr-72), zar.

hiçbir yerde: çewde (1858, Lr-199)

hiçbir zaman: çî rey (1899, X-22), zar.

çî ray (1899, X-21), zar.

2. ebed³³⁹ (1899, X-7, 16), zar.

hidayet: hîdayet³⁴⁰ (1899, X-9), s.

hikâye: hikayat [hîkayet] (1903, C-II-63), i.

hîkaye [hîkaye] (1903, C-II-65), i.

گود هجرت

قَط

ka

ká

kâ

تُو

tü

tö

تِ

تَو

téwi désti

تِ

tehétia

taúde

چِرِ

چِرِای

اَبَد

هَدَايَت

Hikāyât

hikāyā

³³⁸ Ar. qet‘, qet‘en

³³⁹ Ar. ebed

³⁴⁰ Ar. hîdayet

hikmet: hîkmet [hîkmet]³⁴¹ (1899, X-7, 11), i.

حِكْمَت

hikmete ermek: hîkmet ... ro gina[yîş] (1899, X-16), f.

Bir hikmete erdi. (Yê ro yew **hîkmet gina.**) (1899, X-16)

بِرَو بُو حِكْمَت كَرِنَا

hikmetler: hîkem [hîkem]³⁴² (1899, X-12), i. ç.

حِكْم

himmet (peygamber ve ya ermiş kişinin etkisi): hîmmet³⁴³ (1899, X-21), i.

هَيْمَت

himmetler: hîmem³⁴⁴ (1899, X-11), i. ç.

هَيْمَة

hindi: kergay Misrî (1858, Lr-196), i. dş.

kérgai mîsri

hisse: hîsse [hîsse] (1899, X-10), i.

حِصَّة

hizmet: xizmet [gîzmet]³⁴⁵ (1857, Lr-55), i.

çizmet

xidmet (1899, X-19), i.

خِدْمَت

hizmetkar: xizmkar [gîzmkar] (1857, Lr-71), i.

çizmkâr

hoca (üstâd, öğretmen): xoca (1798, SE-10), i.

خوجا

xoca (1903, C-II-76), i.

خوجَا

homurdanmak (domuz için): xor[ayîş] (1903, C-II-94), f.

Domuz homurdaniyor. (Xoz **xoreno.**) (1903, C-II-94), i. *خۆز خۆرَانۆ*

horoz: dîk/dyîk 1798, SE-9), i.

دیک/دییک

dîk (1858, Lr-202)

dîk

dîk (1903, C-II-94)

dîk

hoş: 1. weş (1856, La-40), s.

wesh³⁴⁶

2. rind (1903, C-II-94), s.

rind

³⁴¹ Ar. hîkmet

³⁴² Ar. hîkem

³⁴³ Ar. hîmme[t]

³⁴⁴ Ar. hîmem

³⁴⁵ Ar. xidmet

³⁴⁶ Eslê metnê de, sey manaya "rojshwesh"î bi îngilizkî "sun" nusîyayo labelê naye de xeletî esta, çünke "sun" roj o, "rojshwesh" nîyo. "Rojshwesho", yanî "Roj weş o". Tîya de "wesh", yanî "weş" zî manayanê "hoş" û "güzel"ê tirkî dano.

daha hoş (lezzetli): rindêr (1903, C-II-90), s.

rindêr

rindêl (1903, C-II-90), s.

rindêl

çok hoş: nefis³⁴⁷ (1899, X-6), s.

نَفِيسٌ

hoş geldin: ti bi xeyr omê (1856, La-40)

tebèxairomè

huzur (hazır bulunma, ön): huzûr [huzûr]³⁴⁸ (1899, X-19, 26), i.

حُضْرٌ

huzura gelmek: ame[yîş] huzûr [ame(yîş) huzûr] (1899, X-19), f.

huzura geldiler: amey huzûr [amey huzûr] (1899, X-19)

اَمَى حُضْرُو

hüküm: hukum [hukum] (1903, C-II-66), i. er.

hukum

hukum [hukum] (1903, C-II-67), i. er.

hukûm

hüküm sahibi: hukümetçî [hukümetçî] (1903, C-II-66), i.

hukûmâtçî

hüküm sürmek: hukum yermîş³⁴⁹ kerd[iş][hukum yermîş kerd(iş)]

(1903, C-II-67),f.

hüküm sürdüler: hukûm yermîş [hukum yermîş kerdî] (1903, C-II-67)

hukûm yermîş kerdî

hükümranlık: hukumranî (1798, SE-11), i.

حُكْمَانِي

hürmet: hurmet [hurmet]³⁵⁰ (1899, X-27), i.

حُرْمَةٌ

hüthüt: dûdû (1858, Lr-202), i.

dudû

dodû (1858, Lr-202), i.

dodû

hüzün: huzn [huzn]³⁵¹ (1899, X-12), i.

حُزْنٌ

I

irmak: ro (1858, Lr-206), i.

rō

islak: hî (1903, C-II-111), s.

hî

³⁴⁷ Ar. nefis

³⁴⁸ Ar. huzûr

³⁴⁹ T. yürütmüş [?]

³⁵⁰ Ar. hurmet

³⁵¹ Ar. huzn

şil (1903, C-II-111)	şil
ışlık: vizdi (1858, Lr-200), i.	vizdî
ışlık çalmak: vizdi cen[ayîş] (1858, Lr-200), f.	
ışlık çalıyorum. (Ez vizdi cenena.) (1858, Lr-200)	ez vizdî çenén'a
ıssız: 1.xalî ³⁵² (1899, X-8, 24), s.	خَالِي
2.îsis [îsiz] (1903, C-II-64), s.	یسز
ışık: 1.roçîn [?] (1798, SE-10), i.	روچین
roşn (1899, X-8), i.	روشن
2.qurrete ³⁵³ (1899, X-20), i.	قره
güneş ışığı: tîjî (1858, Lr-201), i.	tîzi
î	
ibadet: îbadet [‘îbadet] ³⁵⁴ (1899, X-21), i.	عبادت
ibadet etme: taet [ta‘et] ³⁵⁵ (1899, X-9), i.	طاعت
ibadet etmek: îbadet kerd[iş] (1899, X-21), f.	
ibadet ediyorlardı: kerdê îbadet [kerdê ‘îbadet] (1899, X-21)	کردو عبادت
ibibik kuşu: dûdû (1858, Lr-202), i.	dudû
dodû (1858, Lr-202), i.	dodû
ibrik: mesîne (1857, Lr-86), i.	mesîne
icra etmek: îcra ker[diş] ³⁵⁶ (1899, X-16), f.	اجرأ
eğer icra etmezsek: ger [ma] ... nêkerin îcra ³⁵⁷ (1899, X-16)	
	گره نه کورن اجرأ

³⁵² Ar. xalî

³⁵³ Ar. qurrete

³⁵⁴ Ar. ‘îbadet

³⁵⁵ Ar. ta‘et

³⁵⁶ Ar. îcra

³⁵⁷ Ar. îcra

iç: 1.myan [mîyan] (1857, Lr-57), i.

mîyan (1899, X-13, 16), i.

mîyan (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

mîa [mîya] (1903, C-II-64), i.

2.zeri [zere] (1857, Lr-57), i.

zere (1903, C-II-66), i.

içine katmak: mîya kerd[iş] (1903, C-II-66), f.

içine kattı: mîa kerd [mîya kerd] (1903, C-II-66)

için: 1.qeybê (1899, X-11, 12), öe.

qey (1899, X-6, 8), öe.

bi qey (1899, X-21, 25), öe.

bi qeybê (1899, X-3, 8), öe.

2.qaydê (1903, C-II-67), öe.

qaydê (1903, C-II-66), öe.

3.lî³⁵⁸ (1899, X-6, 27), e.

içinde: 1.tedi [tede] (1857, Lr-51), zar.

tede (1899, X-5, 6), zar.

2.di ... mîan de [di mîyan de] (1903, C-II-94),zar.

de mîyan de (1903, C-II-67), zar.

3.myan di [mîyan di] (1857, Lr-211), zar.

içmek: 1.şimit[iş] (1903, C-II-67), f.

2.werd[iş] (1899, X-18), f.

içeceğim: ezo ... bişemî [ezo bişimî] (1903, C-II-92)

içelim: ma ... bişimin (1903, C-II-78)

myân

میان

mîyân میان

mîâ

zêre

zârê

mîâ kârd

قَبِی

قَی

قَی

قَی

kâ'idâ

kâidê

ر

têde

تَدِ

dî ... mîândâ

dämîyândâ

âzō ... bişâmî.

mâ ... bişimîn

³⁵⁸ Ar. lî

içiyor/içer: wenû (1857, Lr-3), er.	wén'u
içiyorsun: şimenê (1903, C-II-88)	šimānē
içiyorum: [ez] şimena (1903, C-II-84)	šimānā
içmiyorum: [ez] nêşimêna (1903, C-II-88)	nāšimānā
içti [nesne dişil]: şimite (1903, C-II-67)	šimitā
Şerbet içti. (Şerbet verd.) (1899, X-18)	شربت ورد
ihtiyaç: ihtîyac [ihtîyac] (1903, C-II-84), i.	ihtiyāğ
ihtiyar: b. yaşlı	
ikamet etmek/oturmak: ronışt[iş] (1903, C-II-66), f	
ikamet ederler/otururlar: roşenê (1903, C-II-63), ç.	rōšēnā
ikamet ediyor/oturuyor: roşeno (1903, C-II-90), er.	rōšēnō
iki: 1.di (1857, Lr-2), i.	dī
di (1862, B-627), i.	di
di (1899, X-9), i.	د
di (1903, C-II-63), i.	dī
2.du (1903, C-II-63), i.	dū
du (1903, C-II-94), i.	dō
3.dudiy [?] (1798, SE-3), i.	düdiy
dide (1903, C-II-64), i.	dīdā
dudi (1903, C-II-70), i.	dūdi
iki yüz: di sey (1857, Lr-79), i.	dī sei
du sey (1903, C-II-63), i.	dū sāi
du sey (1903, C-II-71), i.	dūsāi
ikinci: diene [dîyine] (1857, Lr-2), s.	dīene
ikindi: yere (1858, Lr-201), i.	yēre
ikindi vakti: yerey (1857, Lr-80), zar.	yērei
yerey (1857, Lr-81), zar.	yērei
ikisi: didine (1903, C-II-64), s.	dīdīnā

ikiyüzlülük: rîya³⁵⁹ (1899, X-5), i.

ilaç: 1.derman (1857, Lr-71), i.

2.îlac [[‘]îlac]³⁶⁰ (1899, X-13) i.

ilah: îlah³⁶¹ (1899, X-27), i.

رِيَا

dermân

عِلَاج

إِلَهِ

ile: 1.bi (1856, La-40)

bi (1858, Lr-209), bağ.

2.ebi (1857, Lr-71), bağ.

3.ba³⁶² (1899, X-10, 18), bağ.

4.be (1899, X-18), bağ.

be (1903, C-II-94), bağ.

5.pê (1899, X-9, 24), bağ.

6.pey (1857, Lr-49), bağ.

pey (1903, C-II-63), bağ.

7.... wa (1899, X-23)

8. de ... de (1903, C-II-82)

9.di ... de (1903, C-II-80)

10.bî³⁶³ (1899, X-13, 21), bağ.

adıyla: be nam (1899, X-18)

benimle: de mi de (1903, C-II-82)

Burak ile: bî'l-Bûraq (1899, X-24)

bè

bi

ébe

بَا

bä

پے

pei

pēi

وَا

dā ... dā

dī ... dā

بِنَم

dāmidā

بِالْبُرَاقِ

³⁵⁹ Ar. rîya'

³⁶⁰ Ar. 'îlac

³⁶¹ Ar. îlah

³⁶² F. ba

³⁶³ Ar. bî

onunla: ê wa (1899, X-23)

اِوَا

onunla müşerref oldu: pê muşerref bî (1899, X-24)

پے مُشَرَّفِ بِي

onunla söylensin: pê vacîyo (1899, X-7, 12)

پے وَاقِیْو

onunla yapınız: pê virazin (1899, X-11)

پے قِرَازِیْنِ

sizinle: di şima de (1903, C-II-80)

dî şimādâ

ile beraber: dir (1899, X-10, 20), bağ.

دِر

ileri: ravey (1903, C-II-94), zar.

rāvēi

ilerleme: sebqet³⁶⁴ (1899, X-12), i.

سَبَقَت

ilerlemek: sebqet kerd[iş] (1899, X-12), f.

ilerlemiş: kerdo sebqet (1899, X-12)

کِرْدُو سَبَقَت

ilginç: ecayîb [‘ecayîb]³⁶⁵ (1899, X-20) s.

عَجَائِب

ilham: îlham³⁶⁶ (1899, X-13), i.

اِلْهَام

ilim: îlm [‘îlm]³⁶⁷ (1899, X-12, 13), i.

عِلْم

ilişmek: 1.b. karışmak 2.b. değmek

ilk: 1.veryenni [veryêni] (1856, Lr-84), s. dş.

wærjenne

veryê (1857, Lr-2, 60), s.

verîe

veryêni (1857, Lr-60), s. dş.

vêryên'i

veryêni (1857, Lr-xv), s. dş.

vêr yén'e

³⁶⁴ Ar. sebqet

³⁶⁵ Ar. ‘ecayîb

³⁶⁶ Ar. îlham

³⁶⁷ Ar. ‘îlm

veryêni (1857, Lr-80), s. dş.

veryên'e

2.ewwel³⁶⁸ (1899, X-10), s.

أَوَّلُ

ewwel (1903, C-II-65), s.

äwwel

3.ewwul ['ewwul] (1899, X-23), zar.

عَوَّلَ

ilkin: 1.verî (1857, Lr-2, 80), zar.

verî

2.ewwulî ['ewwulî]³⁶⁹ (1899, X-8, 13), zar.

عَوَّلِي

3.ewwela³⁷⁰ (1899, X-4), zar.

أَوَّلَا

ilkönce: b. ilkin

illet (hastalık): 1.îllet ['îllet]³⁷¹ (1899, X-5), i.

عَلَّتْ

2.b. sebep

imam: îmam³⁷² (1899, X-25), i.

إِمَامٌ

iman: îman³⁷³ (1899, X-6, 27), i.

إِيمَانٌ

iman getirmek: îman ard[iş] (1899, X-27), f.

iman getirmiştir: ma îman ardo (1899, X-27)

مَا إِيْمَانٌ أَرَدُوْهُ

imansız: bêîman (1899, X-6), s.

بِإِيمَانٍ

imdat: hewar (1899, X-16), i.

هُوَ

inanç: b. iman

inançları inkar etme: kufr³⁷⁴ (1899, X-4, 4), i.

كُفْرٌ

³⁶⁸ Ar. ewwel

³⁶⁹ Ar. ewwel

³⁷⁰ Ar. ewwela

³⁷¹ Ar. 'îllet

³⁷² Ar. îmam

³⁷³ Ar. îman

³⁷⁴ Ar. kufr

inanmak: 1. *înan*³⁷⁵ b[îyayîş] (1903, C-II-78), f.

2. *îman ard*[iş] (1899, X-27), f.

inanma: *înan mebe* (1903, C-II-78)

inān mābā

inanmışız: b. **iman getirmişiz**

-ince (olunca; an, ne zaman ki): 1. *key ki* (1857, Lr-74)

kefke

2. *hîne* [hîne]³⁷⁶ (1899, X-26)

حِينُ

incecik: *baryek* (1857, Lr-3), s.

baryék

-inceye dek: b. **-e dek**

inci: *durr*³⁷⁷ (1899, X-19), i.

دُرّ

indirmek: *nazil kerd*[iş] (1899, X-26), f.

indirdi: *kerd nazil* (1899, X-26)

كَرْدِ نَازِلِ

inek: *manga* (1858, Lr-210), i.

maṅgá

manga (1903, C-II-110), i.

maṅgá

inen: *nazil*³⁷⁸ (1899, X-5)

نَازِلِ

inme (aşağı inme): *nuzûl*³⁷⁹ (1899, X-23), i.

نُزُولِ

inmek: 1. *pêye bî*[yayîş] (1903, C-II-64), f.

2. *nazil bî*[yayîş] (1899, X-13, 24), f.

indi: 1. *pêye bî* (1903, C-II-64), dş.

pêye bî

2. *bî nazil* (1899, X-13, 24)

بِ نَازِلِ

inmiş: *byû pêye* [bîyû pêye] (1857, Lr-75), er.

byu peıye

insan: 1. *mardim* (1798, SE-10), i.

مَارِدِم

³⁷⁵ T. inan

³⁷⁶ Ar. hîn

³⁷⁷ Ar. durr

³⁷⁸ Ar. nazil

³⁷⁹ Ar. nuzûl

merdum (1857, Lr-1), i.

merdum (1857, Lr-2), i.

merdum (1857, Lr-51), i.

merdum (1857, Lr-60), i.

merdim (1899, X-4), i.

merdum (1899, X-18), i.

merdim (1903, C-II-64), i.

2.mêrdek (1903, C-II-67), i.

3.paye [peye] (1903, C-II-67), i.

4. însan³⁸⁰ (1899, X-7, 11), i.

îns³⁸¹ (1899, X-12), i.

5.beşer³⁸² (1899, X-25, 26) i.

6.îbnê adem³⁸³ (1899, X-2, 12)

7.heywan [heywan]³⁸⁴ (1798, SE-10), i.

bir insan (bir adam): 1.merdimê (1903, C-II-64)

2.payên [peyên] (1903, C-II-67)

insan topluluğu (kavim): qewm³⁸⁵ (1899, X-20), i.

insanoğlu: îbnê adem³⁸⁶ (1899, X-2, 12)

Mērdúm

merdúm

merdúm

Mērdúm

مردم

مردم

mārdīm

mārdāk

pāyâ

إنسان

إنس

بشر

ابن آدم

حيوان

mārdimâ

pāyân

قوم

ابن آدم

³⁸⁰ Ar. însan

³⁸¹ Ar. îns

³⁸² Ar. beşer

³⁸³ Ar. îbn

Ar. adem

³⁸⁴ Ar. heywan.

Mustafa Dehqanî sey İngilizkîya çekuya "heywan"i, "human" nuşto. "Human" manaya merdimî (insanî) de yo. Erebkî de zî çekuya "heywan"i manaya ganî (candar) dana ke merdim zî mîyan de yo. "Heywanê natiq" merdim o.

³⁸⁵ Ar. qewm

³⁸⁶ Ar. îbn

Ar. adem

intikal (geçiş): întîqal³⁸⁷ (1899, X-17), i.

انتقال

intikam: heyf [həyf] (1857, Lr-71), i.

ھیف

intikam almak: heyf gi[rewtiş] [həyf gi(rewtiş)] (1857, Lr-57), f.

İntikamımı devden alacağım. [Ez] **heyfê** xue dêwî ra **gêna**. (1857, Lr-57)

ھیفە ڤۆە دەویرا گەن'ا.

İntikamı senden alırım/alacağım. ([Ez] **heyfî** tue ra **gênû**.) (1857, Lr-71)

ھیفی تۇەرا گەن'ۇ

İranlı: ecemî (1798, SE-9), i.

اجمی

acem [‘ecem] (1903, C-II-72), i.

اچام

irfan: îrfan [‘îrfan]³⁸⁸ (1899, X-9), i.

عرفان

iri: xişn (1857, Lr-4)

هیشن

xişin (1858, Lr-194)

هیشین

isim: 1.name (1857, Lr-49), i.

name

name (1857, Lr-56), i.

name

name (1858, Lr-203), i.

name

name (1899, X-3, 6), i.

نام

2.nam (1899, X-15, 18), i.

نام

3.îsm³⁸⁹ (1899, X-21), i.

اسم

isimlendirildi: b. çağrıldı

[kendi] **ismi:** namê xo (1903, C-II-66), i.

نامەڤخو

ismin -de halini ifade etmekte kullanılan bir artedat: 1.de (1857, Lr-3), ae. **de**

2.dir (1903, C-II-60), ae.

دەر

der (1903, C-II-67), ae.

دەر

ismin -de halini ifade etmekte kullanılan bir önedat ve bir artedat:

de ... de (1903, C-II-64), ae.

دە ... دە

de ... de (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), ae.

دە ... دە دە... دە

³⁸⁷ Ar. întîqal

³⁸⁸ Ar. ‘îrfan

³⁸⁹ Ar. îsm

ismiyle: bîsmî³⁹⁰ (1899, X-24)

بِسْمِ

Allah'in ismiyle: bîsmîllahî³⁹¹ (1899, X-2)

بِسْمِ اللّٰهِ

iskemle: îskemîe [îskeme] (1903, C-II-84), i.

iskemîe

İslam: îslam³⁹² (1899, X-21) i.

اِسْلَام

istemek: 1. waz- (1798, SE-10), f.

واز

2. waşt[iş] (1857, Lr-78), f.

wayşt[iş] (1857, Lr-71), f.

3. waştin (1903, C-II-67), f.

wâştin

4. hes ke[rdeş] [hes kerd(iş)] (1899, X-13), f.

istedi [nesne eril]: wayşt (1857, Lr-71)

waişt

waşt (1857, Lr-78)

waşt

[onu] **istedi** [nesne dişil]: waşte (1903, C-II-68)

Wâştâ

[onu] **istediler** [nesne dişil]: waşte (1899, X-17)

واشته

istedim: mi ... wayştı (1857, Lr-85)

me ... waişte

istemezsem/istemediysem: eke mi nêwayştı (1857, Lr-83) **êke me nêwaişte**

istemiyorlar: nêwazenê (1903, C-II-84)

nâwâzânâ

istemiyorum/istemem: ez nêwazena (1903, C-II-86)

az nâwâzênâ

isteyecek: go biwazo (1899, X-6)

گو بیوازو

istiyor/ister: wazenû (1857, Lr-55), er.

wazên'u

istiyorlar/isterler: wazenê (1903, C-II-84)

wâzênâ

istiyorsunuz/istersiniz: şima ... wazenê (1903, C-II-74) **şimâ ... wâzênâ**

şima ... wazenîn (1903, C-II-80)

şimâ ... wazênîn

istiyorum/isterim: 1. ez ... wazena (1857, Lr-83)

ez ... wazên'a

[ez] wazena (1899, X-6)

وازنا

³⁹⁰ Ar. bîsmî

³⁹¹ Ar. bîsmîllahî

³⁹² Ar. îslam

ez ... wazena (1903, C-II-68)	az ... wāzenā
ez ... wazena (1903, C-II-92)	az ... wāzānā
2.[ez] hes kena [hes kena] (1899, X-13)	حَسَنًا
istiyoruz/isteriz: wazenê ma [ma wazenê] (1899, X-3)	وَأَزِنِ مَا
ister ... ister ...: ha ... ha ... (1899, X-11, 25), bağ.	هَا ... هَا
isyan: îşyan [‘îşyan] ³⁹³ (1899, X-4, 10), i.	عِصْيَانًا
isyancılık: îşyanî [‘îşyanî] (1899, X-10), i. f.	
isyancılık etmek: îşyanî k[erdiş] [‘îşyanî k(erdiş)] (1899, X-10), f.	
isyancılık ederse: îşyanî biko (1899, X-10)	عِصْيَانًا بِكُو
iş: 1.kar (1857, Lr-49), i.	kar
2.gure (1857, Lr-56), i.	gûre
gurwe (1903, C-II-64), i.	gürwê
girwe (1903, C-II-76), i.	gruê
girue (1903, C-II-90), i.	gürûe
grwe (1903, C-II-66), i.	gru'êi
gurwe (1903, C-II-114), i.	gürûâ
iş yapmak: kar ker[diş] (1857, Lr-49), f	
iş yapalım: ma ... kar bikerî (1857, Lr-49)	mā ... kar bîkêrî
işini bitirmiş olan: farix [fariğ] ³⁹⁴ (1899, X-25)	فَارِغًا
işkembe: hûr (1903, C-II-110), i.	hūr
işte (al işte): ha (1903, C-II-67), e.	hā
al sana: ha to rê (1903, C-II-67), e.	hā tōrê

³⁹³ Ar. ‘îşyan

³⁹⁴ Ar. fariğ

itaat: îtaet [îta'et] (1903, C-II-64), i.

itaât

itaat etmek: îtaet kerd[iş] [îta'et kerd(iş)] (1903, C-II-64), f.

itaat ettiler: îtaet kerdî [îta'et kerdî] (1903, C-II-64)

itaât kârdî

itaatsizlik: bêemrî (1899, X-14), i.

أمری

itaatsizlik etmek: bêemrî kerd[iş] (1899, X-14), f.

itaatsizlik etti: bêemrî kerd (1899, X-14)

بے امری کرد

itibaren: tepya (1903, C-II-74), zar.

täpiâ

ittifak: îttîfaq³⁹⁵ (1899, X-24), i.

اتفاق

(bir) **iyelik zamiri:** yê (1899, X-13, 14), z.

یے

a (1903, C-II-64), z.

a

ê (1903, C-II-64), z.

ê

Ben seninim[,] sen de benimsin. Ez **a** to a[,] tu jî **ê** min ê. (1903, C-II-64)

aza toâ tûzî ê miné

ey [?] (1857, Lr-64), z.

ei

iyi: 1.baş (1899, X-4, 5), s.

باش

2.hewl (1903, C-II-67), s.

hawl

hewl (1903, C-II-112), s.

hawl

daha iyi: hewlêr [hewlêr] (1903, C-II-72), s.

hawlêr

hewlêr [hewlêr] (1903, C-II-72), s.

hawler

hewlêl [hewlêl] (1903, C-II-80), s.

hawlêl

3.rind (1857, Lr-52, 62)

rînd

iyi olmak: rind b[îyayîş] (1857, Lr-52, 62), f.

iyi olur: rind benû (1857, Lr-52, 62)

rînd ben'u

iyilik: 1.hewli (1857, Lr-49), i.

hawle

³⁹⁵ Ar. ittîfaq

2.fezle [fezle]³⁹⁶ (1899, X-3), i.

فَضْلٌ

3.b. hayır-II

iz (nişan): eser [eşer]³⁹⁷ (1899, X-23), i.

اِثْرٌ

izin: îzm (1857, Lr-50), i. er.

îzm

izin vermek: îzm da[yîş] (1857, Lr-75), f.

bize izin ver: îzmî ma bide (1857, Lr-75)

îzmi ma bîdê

K

kabak: kuy (1903, C-II-110), i.

kûi

kabiliyet: huner (1903, C-II-64), i.

hünér

kabir: qebre³⁹⁸ (1899, X-5), f.

قَبْرٌ

qebri³⁹⁹ (1899, X-23)

قَبْرِ

kabul: qebûl⁴⁰⁰ (1899, X-13, 14)

قَبُولٌ

qebûl (1903, C-II-88), i.

qabûl

kabul edilmek: qebûl bî[yayîş] (1899, X-14), f.

kabul edildiler: bî qebûl (1899, X-14)

بِ قَبُولٍ

kabul etmek: qebûl ke[rdeş] (1903, C-II-88), f.

kabul etmiyorum: [ez] qebûl nêkena (1903, C-II-88) *qabûl nâkânâ.*

kaç: çend (1903, C-II-82), s.

çând

çendi (1857, Lr-58), s.

Çênde

kaçmak: 1.rema[yîş] (1857, Lr-69), f.

2.vazd[ayîş] (1899, X-27), f.

3.b. koşmak

³⁹⁶ Ar. fezl

³⁹⁷ Ar. eşer

³⁹⁸ Ar. qebr

³⁹⁹ Ar. qebr

⁴⁰⁰ Ar. qebûl

kaçalım: ma ... vazdin (1899, X-27)

kaçıyor: remena (1903, C-II-63)

kaçtı: rema (1857, Lr-69)

مَا ... فَازُونَ

rāmānā

remā

بِقَاسٍ

kadar: 1.bi qasê⁴⁰¹ (1899, X-4), öe.

قَاسٍ

qasê (1899, X-4, 21), öe.

2.qeder (1899, X-8), öe.

قَدْرٌ

3.sene [senê] (1903, C-II-90), e.

sénā

-e kadar: b. -e dek

kader: teqdîr⁴⁰² (1899, X-11), i.

تَقْدِيرٌ

kadın: 1.cenî (1856, Lr-83), i.

3'eni

ceynî (1857, Lr-82), i.

çeni

cênî (1857, Lr-1, 80), i.

çeni

cênîyi [cenîyi] (1857, Lr-80), i.

çenie

cînî (1862, B-627)

djini

cînî (1899, X-19), i.

çini

cinî (1903, C-II-107), i.

çeni

cinî (1903, C-II-63), i.

çeni

2.cenêki (1857, Lr-80), i.

çenêke

ceyneki (1857, Lr-225), i.

çeinêki

cinîk (1903, C-II-63), i.

çenîk

cinî[y]eke (1903, C-II-63), i.

çeniâkâ

3.hurmete [hürmete]⁴⁰³ (1899, X-22), i.

حُرْمَةٌ

⁴⁰¹ Ar. qedr

⁴⁰² Ar. teqdîr

⁴⁰³ Ar. hürmete

kadir-I: qedr⁴⁰⁴ (1899, X-5, 5), i.

قَدْر

kadir-II (gücü yeten): qadir⁴⁰⁵ (1899, X-7, 9), s.

قَادِر

kaf (k harfi): kaf⁴⁰⁶ (1899, X-28), i.

كاف

kâfi: b. yeterli

kâfir: kafir⁴⁰⁷ (1899, X-15, 16), i.

كافِر

kağıt: kaxit [kağit] (1857, Lr-51), i.

كأغیت

kaxid [kağid] (1903, C-II-76), i.

كأغید

kahr (mahvetme): qehr⁴⁰⁸ (1899, X-27), i.

قَهْر

kahkaha (yüksek sesle gülme): qahqah (1903, C-II-69), i.

قَهْقَه

Efendi kahkahayla güldü. (Efendî **qahqah** huwa.) *Efendî qahqah hūwā.*

kahpe: qehp [qehpi] (1903, C-II-67), i. dş.

قَهپ

kahve (içilen kahve): qehwe [qehwe] (1903, C-II-84), i.

قَهو

kahveci: qayfeçî (1857, Lr-56), i.

قَهفِی

kahvehane: qehwa (1903, C-II-92), i.

قَهو

kahverengi: buer (1857, Lr-51), s.

بُور

mor [?] (1903, C-II-106), i.

مور

kâkül: temerî (1903, C-II-110), i.

تَمَرِی

kaldırmak-I: wedarit[iş], (1857, Lr-79), f.

wedarut[iş], (1899, X-26), f.

kaldır: wedari (1857, Lr-79)

وَادِرِی

weda (1903, C-II-64)

وَادِی

kaldırdı: wedert (1857, Lr-82)

وَادِرْت

wedart (1903, C-II-63)

وَادِرْت

⁴⁰⁴ Ar. qedr

⁴⁰⁵ Ar. qadir

⁴⁰⁶ Ar. kaf

⁴⁰⁷ Ar. kufr

⁴⁰⁸ Ar. qehr

wedarut (1899, X-26)	وَدَارُتْ
kaldırdılar: wedertî (1857, Lr-65), ç.	wedérti
kaldırınız: wedarî (1857, Lr-65)	wedari
kaldırayım: ezo ... wedarî (1903, C-II-64)	ázō ... wâdārî
kaldırıyor/kaldırır: wedana (1903, C-II-64), dş.	wâdânâ
wedano (1903, C-II-64), er.	wâdânō
kaldırmak-II (uyandırmak, ayağa kaldırmak): werzayn[ayîş] (1903, C-II-63), f.	
kaldırıyor/kaldırır: werzaynena (1903, C-II-63), dş.	wârzainenâ
kale: qela (1903, C-II-66), i.	qâlâ
qela [qel'a] (1903, C-II-67), i.	qâl'â
qele [qel'e] (1903, C-II-67), i.	qâl'â
qale (1903, C-II-67), i.	kâlê
kalem: qeleme ⁴⁰⁹ (1899, X-10), i. dş.	قَلَمٌ
qelem (1899, X-8, 10), i. dş.	قَلَمٌ
qelemi (1903, C-II-92), i. dş.	qalâme
kalemtırış: qelemtırışe (1903, C-II-76), i. dş.	qalämterâşe
kalkan: 1.mirtal (1798, SE-10), i.	مِرْتَال
mirtar (1798, SE-10), i.	مِرْتَار
mertal (1903, C-II-112), i.	mârtâl
2.tirs (1857, Lr-72), i.	tîrs
kalkmak: 1.werişt[iş] (1857, Lr-51), f.	
2.war[iştiş] (1857, Lr-67), f.	
3.wurişt[iş] (1899, X-12, 14), f.	
4.wuruşt[iş] (1899, X-21), f.	
5.wur[iştiş] xu ser (1899, X-14), f.	
6.werişt[iş] bi xo ser (1903, C-II-64), f.	
kalk: warzi (1857, Lr-67)	wârze

⁴⁰⁹ Ar. qeleme

werzi (1857, Lr-82)	wérze
werze (1903, C-II-67)	wärze
(ayağa) kalk: wurze xu ser (1899, X-14)	ورزه خو
kalkar: wardena (1857, Lr-80), dş.	wardén'a
kalkarız: ma wardenî (1857, Lr-67), ç.	ma vardén'i
kalkımız: 1. warzî (1857, Lr-49), ç.	wárzi
werzê (1903, C-II-63), ç.	wärzé
2. qûmû ⁴¹⁰ (1899, X-20), ç.	قومو
kalktı: werişt (1857, Lr-51), er.	werişt
werişt (1903, C-II-64), er.	wärişt
weriştî (1857, Lr-54), dş.	werište
wurişt (1899, X-12, 14), er.	وریشته
wurişte (1899, X-10), dş.	وریشته
kalktı: wuruşt (1899, X-21), er.	وریشته
(ayağa) kaltı: werişt bi xo ser (1903, C-II-64), er.	wärişt be xo ser
kalktılar: wuriştî (1899, X-16), ç.	وریشتی
wuruştî (1899, X-19), ç.	وریشته
kalkıyorum: ez ha warzena (1857, Lr-81)	ez ha warzén'a
kalktılar: weriştî (1857, Lr-49), ç.	weriştî
weriştî (1857, Lr-49, 49), ç.	weriştî
kalleşlik: byebextê [bêbextê] (1857, Lr-63), i. dş.	bye bahtê
kalmak: mend[iş] (1857, Lr-68), f.	
kaldı: mendi (1903, C-II-64), dş.	mändä
mend (1857, Lr-68), er.	mend
mend (1899, X-16, 26), er.	مند

⁴¹⁰ Ar. qûmû

mend (1903, C-II-67), er.	<i>mänd</i>
kaldılar: mendî (1857, Lr-65)	mëndi
mendî (1903, C-II-67)	<i>mändî</i>
kaldım: ez ... menda (1899, X-19)	از ... مند
kalır: maneno (1899, X-2)	ماننو
kalmadı: nêmend (1899, X-19), er	نہ مند
nêmende (1899, X-21), dş.	نہ مند
nêmend (1903, C-II-67), er	<i>nê,mänd</i>
kalmış: mendo (1899, X-9), er.	مند
kalmışlardı: mendêbî (1899, X-25), ç.	مند بے
kalmamışlardı: nêmendêbî (1899, X-25), ç.	نہ مند بے
kalmıştı: mendîb (1899, X-24), er.	مند ب
mendbî (1903, C-II-74), er.	<i>mänd bî.</i>
mendivî (1903, C-II-64), dş.	<i>mëndevi</i>
kalp: b. yürek	
kamçı: qamçî (1903, C-II-64), i.	<i>qamçî</i>
kan: guenî (1857, Lr-3), i. dş.	Gó'eni
guenî (1857, Lr-64), i. dş.	gó'eni
guên (1857, Lr-224), i. dş.	gō'éni
guîn (1857, Lr-224), i. dş.	gō'in
gûnî (1903, C-II-67), i. dş.	<i>gūnî</i>
gûnî (1903, C-II-67), i. dş.	<i>gūnā</i>
kanat: 1.pel (1858, Lr-208), i. er.	pel
2.per (1903, C-II-64), i.	<i>pār</i>

3.bask (1899, X-9, 9), i. er.	بَاسَك
kancık (dişi memeli hayvan): makî (1903, C-II-), s.	mâki
kandırmak : 1.xepîn[ayîş] (1857, Lr-63), xapeyna[yîş] (1857, Lr-62), f.	
2.qandirmîş ⁴¹¹ kerd[iş] (1903, C-II-64), f.	
kandıralım : ma bixapeynî (1857, Lr-62)	ma ... beħapeñni
kandırma : mexepîni (1857, Lr-63)	mehêpine
kandırdı : qandirmîş kerd (1903, C-II-64)	kandîrmîş kârd
kandıryordu : qandirmîş kerdî (1903, C-II-64)	kandîrmîş kârdî
kanıt : delîl ⁴¹² (1899, X-4), i.	دَلِيل
kapanmak : 1.gêrîa[yîş] [gêrîya(yîş)] (1903, C-II-67), f.	
2.qapanmîş bî[yayîş] (1903, C-II-82), f.	
kapandı : gêrîa [gêrîya] (1903, C-II-67)	gêriá
kapandı : qapanmîş bîbî (1903, C-II-82), dş.	qapanmîş bîbî
kapatmak : qapatmîş kerd[iş] (1903, C-II-67), f.	
kapattı [nesne çoğul]: qapatmîş kerdî (1903, C-II-67)	qapatmîş kârdî
kapı : 1.ber (1857, Lr-57), i.	bér
ber (1857, Lr-57), i.	berá
2.kêber (1903, C-II-80), i.	kê-bár
kêber (1903, C-II-114), i.	kê-bér
kêver (1903, C-II-67), i.	kê-ver
kêver (1903, C-II-67), i.	kêvér
kêverî (1903, C-II-67), i.	kê-vêr
kêver (1903, C-II-67), i.	kê-ver
3.dergah ⁴¹³ (1899, X-27), i. er.	دَرْگَهِ
kapıcı : qapuçî (1903, C-II-67), i. er.	qapuçîe
kar : vewrî (1858, Lr-211), i. dş.	vaúre
vore (1862, B-627), i. dş.	wóre

⁴¹¹ T. kandırmış

⁴¹² Ar. delîl

⁴¹³ F. der +-gah

vewr (1903, C-II-66), i. dş.	<i>vaúr</i>
vewri (1903, C-II-112), i.	<i>vaúre</i>
kara: b. siyah	
kara çadır: qaraçadiri (1857, Lr-60), i.	karatađiri
karakter: teb [teb ⁴¹⁴] (1899, X-11), i.	
karakuş (şahin): qaraquş [qerequş] ⁴¹⁵ (1858, Lr-196), i.	karakúş
qaraquş [qerequş] (1903, C-II-69), i.	<i>qaraqúş</i>
karanlık: 1. tarî (1857, Lr-4), i. er.	tarî
2. zelum [zelum] ⁴¹⁶ (1899, X-4) i. er.	
kardeşlik: biratîne (1903, C-II-72), i.	<i>berâtinâ</i>
karga: 1. qelancik (1858, Lr-196), i.	qalanđik
2. qorbela (1858, Lr-197), i.	korbelâ
3. qirêk [qirik] (1903, C-II-111), i.	<i>qerêk</i>
kargı: herbe [herbe] (1903, C-II-115), i.	<i>hârbâ</i>
karı (eş): cenî (1856, Lr-83), i.	z'eni
karın: pîze (1899, X-6), i.	
pîze (1903, C-II-105), i.	<i>pizâ</i>
karınca: morcile (1903, C-II-105), i.	<i>môrçilâ</i>
karışmak-I (birbirinin içine girmek): têmeya kewt[iş] [têmîya kewt(iş)] (1857, Lr-78), f.	
Birbirlerine karıştılar. (Kewtî têmeya.) (1857, Lr-78)	kaúti temyá
karışmak-II (müdahele etmek): qarış ⁴¹⁷ bî[yayîş] (1857, Lr-62), f.	
biz karışmayız: ma qarış nibenî (1857, Lr-62)	mâ qarîş nebén'i
karışmamak (mecazen): ve [nê]k[erdiş] (1857, Lr-64), f.	
onlara karışmayınız (mecazen): yêni ra ve mekî (1857, Lr-64, 212)	
yénera ve méki	
karpuz: zebeşe (1903, C-II-110), i.	<i>zâbâşâ</i>

⁴¹⁴ Ar. teb⁴

⁴¹⁵ Al. Habicht, F. şahîn

⁴¹⁶ Ar. zelum

⁴¹⁷ T. karış

karşı-I: 1.muqabil⁴¹⁸ (1899, X-13) i.

2.qarşî (1899, X-13), i.

qarşû (1903, C-II-94), i.

qarşu (1903, C-II-69), i.

مُقَابِلٌ
قَارِشِي

qarşû

qarşu

بِعَكْسِ

karşı-II: bi eksê [bi 'eksê]⁴¹⁹ (1899, X-10), s.

karşlamak: 1.vera şî[yayîş] (1903, C-II-67), f

2.vera [ameyîş] (1903, C-II-66), f.

karşılıyor/karşılar: vera ... yena (1903, C-II-66)

karşılıyorlar: vera ... şinê (1903, C-II-67)

verā ... yēnā

verā ... šinē

karşılaştırma: qîyas⁴²⁰ (1899, X-9), i.

قِيَاسٌ

karşılık: bedel⁴²¹ (1899, X-5), i.

بَدَلٌ

karşıt (uyuşmazlık): xîlaf⁴²² (1899, X-15), s.

خِلَافٌ

kâse: kase (1903, C-II-78), i.

قَازَا

kasım: aşmê paîzî peyenni [aşmê payîzî peyêni] (1856, Lr-84), i.

Áşme paîzi pejenne

aşmê paîzî peyêni [aşmê payîzî peyêni] (1857, Lr-xv), i.

Áşme pá'izi peyén'e

kaş: buru (1856, La-40), i.

buru

burî (1903, C-II-105), i.

bürî

kaşlarım: buruê min (1856, La-40), i.

buruè-min

kaşık: kewçiki (1903, C-II-84), i.

kawçikā

katır: katir (1858, Lr-196), i.

katır

⁴¹⁸ Ar. muqabil

⁴¹⁹ Ar. 'eks

⁴²⁰ Ar. qîyas

⁴²¹ Ar. bedel

⁴²² Ar. xîlaf

katiyen: 1.qet [qet]⁴²³ (1899, X-2, 3), zar.

qe (1903, C-II-94), zar.

2.çi rey (1899, X-21), zar.

3.ebed⁴²⁴ (1899, X-7, 16), zar.

4.esla [eşla]⁴²⁵ (1899, X-21, 22), zar.

katl (öldürme): qetl⁴²⁶ (1899, X-15), i.

katmak: b. içine katmak

kaval: lyulî [lulî] (1858, Lr-207), i.

kavas (korumakla görevli asker): qabas (1857, Lr-85), i.

kavasbaşı: qabasbaşı (1857, Lr-56), i.

kavga: 1.qewxe (1857, Lr-60), i.

2.dawe [dawa] (1903, C-II-67), i.

kavga etmek: 1.pyerû da[yîş] (1857, Lr-61), f.

2.qewxe kerd[iş] (1857, Lr-66), f.

3.dawe ke[rdeş] [dawa ke(rdeş)] (1903, C-II-67), f.

kavga edelim: ma qewxe bikî (1857, Lr-66, 72)

kavga edemem: ez nişyêna qewxe bikera (1857, Lr-70, 76)

ez neşyên'a kauyé bikéra

kavga ediyordun: tue ... qewxe kerdîni (1857, Lr-66) **tue ... kauyé kerdîni.**

kavga ediyoruz/ederiz: ma ... qewxe kenî (1857, Lr-67) **ma ... kauyé kên'i**

kavga etmiyorum/etmem: ez qewxe nêkena (1857, Lr-75) **ez kauyé nekên'a**

kavga ettim: mi ... qewxe kerd (1857, Lr-66) **me ... kauyé kerd**

kavga ettiler: da pyerû (1857, Lr-61) **dā pyerū**

قَطْ

كَا

چَرِي

اَبَدْ

اَصْلًا

قَتْلْ

lyulî

qabás

qabás baší

kauyé

dāwé

mā kauyé bikî

tue ... kauyé kerdîni.

ma ... kauyé kên'i

ez kauyé nekên'a

me ... kauyé kerd

dā pyerū

⁴²³ Ar. qeṭ', qeṭ'en

⁴²⁴ Ar. ebed

⁴²⁵ Ar. eşla

⁴²⁶ Ar. qetl

kavil: qewl (1857, Lr-57), i.

qewl (1858, Lr-196), i.

kavim (insan topluluğu): qewm⁴²⁷ (1899, X-20), i.

kavun: beşîla (1903, C-II-110), i.

kaya: 1.kere (1857, Lr-84), i.

2.zinar (1903, C-II-106), i.

kaybolmak: vinî bî[yayîş] (1903, C-II-92), f.

kayboldu: vinî bî (1903, C-II-92)

kayboldular: bî vinî (1899, X-14)

kaymbirader: bûra (1903, C-II-112), i.

kayıp: vinî (1899, X-14), i.

vinî (1903, C-II-92), i.

kaynaşmak: yobînan girot[iş] (1899, X-12), f.

kaynaştılar: yobînan ... girot (1899, X-12)

kaynatmak: girêna[yîş] (1903, C-II-63), f.

kaynatır: girênena (1903, C-II-63)

kaysı ağacı: mişmişyêr (1857, Lr-60), i.

kaz: qanz (1858, Lr-195), i.

kazan: berdoş (1903, C-II-109), i.

kazık: mîn (1903, C-II-115), i.

kazmak: 1.ken[diş] (1903, C-II-63), f.

kazıyor/kazır: kenenû [keneno] (1903, C-II-63)

2.kol[itiş] (1903, C-II-63), f.

kazsın: bukoli [bikoli] (1903, C-II-63)

kebab: kebab⁴²⁸ (1857, Lr-53), i.

kaúl

kaul

قوم

bâšilá

kére

zinâr

vinî bî

بے قبی

bûrâ

قبی

vinî

گروت ... یوبینان

girânânâ

mişmişyêr

qanz

bârdôş

mîn

kenênû

bûkôle

kebab

⁴²⁷ Ar. qewm

⁴²⁸ Ar. kebab

kebab (1899, X-3), i.	
kebabe (1903, C-II-90), i.	<i>kabābe</i>
kuzu eti kebapı: kebabê goştê berxa (1903, C-II-90), i.	<i>kabābe goştê bārxā</i>
kebap yapmak: kebab ke[rdeş] (1857, Lr-53) , f.	
kebap yap: kebab ki (1857, Lr-53)	kebāb ke
keçe: kulaV (1857, Lr-57), i.	qulāv
keçi: bize (1862, B-627), i. dş.	bise
bize (1903, C-II-115), i. dş.	<i>bizā</i>
keder: keser (1899, X-19), i.	
ah ve keder: ah û keser (1899, X-19)	
kederli: kederli (1903, C-II-80), s.	<i>kāderlī</i>
Kederli misiniz? (Şima kederli in?) (1903, C-II-82)	<i>şimā kāderlī-in?</i>
keci: pisîng (1858, Lr-208), i.	pesîng
pisînge (1903, C-II-109), i.	<i>pisîngā</i>
keke: b. kekeme	
kekeç: b. kekeme	
kekeme: kekez (1903, C-II-113), s.	<i>kekéz</i>
keklik: zarac (1856, La-40), i.	zaraj
zerec (1858, Lr-206), i.	zéréç
zerinci (1862, B-627), i.	serindji
zarec (1903, C-II-111), i.	<i>zāreç</i>
kelebek: filfilik (1858, Lr-211), i. dş.	filfilik
gece kelebeği: filfilika şew (1858, Lr-211), . dş.	filfilika şau
kemik: 1.este (1857, Lr-3), i.	Éstei
2.hestē (1903, C-II-109), s.	<i>hāstā</i>
hestî (1903, C-II-112), i.	<i>hāstīe</i>
3.kate (1857, Lr-53), i.	kate
kenar: kinar (1857, Lr-85), i.	kenār
kendi-I: XO (1798, SE-11), z.	

xoe [xwi] (1857, Lr-64), z.

خوة

XU (1899, X-3, 4), z.

خو

XO (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), z.

خو

خو

kendi kendine: xu bi xu (1899, X-3), zar.

kendi kendinize: b. kendi kendine

kendisi: bi xu (1899, X-3, 9), z.

خو

kendine: bu [bi] xo (1903, C-II-69), z.

بو

kendine dikkat etmek: muqaytê xo bî[yayîş] [muqaytê xwi bî(yayîş)] (1857, Lr-72), f.

kendinize dikkat ediniz: muqaytê xoe [xwi] bî (1857, Lr-72) **muqafte xoé bi**

kendine gelmek: aqil a[meyîş] sere (1857, Lr-86), f.

Bu kendine gelmez. (Aqil nînu eney sere.) (1857, Lr-86) **aqil nînu ên'ei sere**

kendiminkinden önce: verî ey xoe [xwi] (1857, Lr-64) **verî eixoe**

kendini kaybetmek: bêheş bî[yayîş] (1899, X-10), f.

Kendini kaybetti. (Bêheş bî.) (1899, X-10)

بے هیش بے

kendi-II: 1.nefs⁴²⁹ (1899, X-21), i.

نفس

2.zat [zat]⁴³⁰ (1899, X-3), i.

ذات

keramet: keramet⁴³¹ (1899, X-9), i.

كرامت

kere: b. kez

kerem: kerem⁴³² (1899, X-26), i.

كرم

kerem sahibi: sahibkerem [şahibkerem]⁴³³ (1899, X-26)

صاحبكرم

⁴²⁹ Ar. nefis

⁴³⁰ Ar. zat

⁴³¹ Ar. keramet

⁴³² Ar. kerem

⁴³³ Ar. şahibkerem

kerim: kerîm (1857, Lr-55), s.

kerîm

kertenkele: kîler (1858, Lr-197), i.

kîler

kervan: kariwan (1899, X-22), i. er.

كَارِوَانْ

karwan (1903, C-II-67), i. er.

qarwân

kawrwan [karwan] (1903, C-II-67), i. er.

qaurwân

kesilmiş (kurban edilmiş): zebîh [zebîh]⁴³⁴ (1899, X-18)

ذَبِيح

kesin: 1. qetî [qet'î]⁴³⁵ (1899, X-11), s.

قَطِي

kesin bilgi: yeqîn⁴³⁶ (1899, X-15, 21), i.

يَقِين

kesinlikle: mutleq (1903, C-II-76), s.

mútlâq

kesintisiz: lacerem⁴³⁷ (1899, X-26), s.

لَا جُرْمَ

kesmek: 1. birna[yîş] (1857, Lr-52), f.

2. tira kerd[iş] (1857, Lr-57, 66, 82), f.

tra ke[rdiş] [tira kerdîş] (1857, Lr-52), f.

3. qesn[ayîş]⁴³⁸ (1899, X-13), f.

kes: tra ke [tira ke] (1857, Lr-53, 57)

trâ ke

tra ki [tira ki] (1857, Lr-51)

trâke

keser: tra kena [tira kena] (1857, Lr-52), dş.

trâ kén'a

keserim: ez ... tra kena [ez ... tira kena] (1857, Lr-53)

ez ... trâ kén'a

keserler: qesnenê (1899, X-13)

قَسَنِي

kesti: 1. birna (1857, Lr-52)

bîrnâ

2. tira kerd (1857, Lr-57, 66)

terâ kerd

kafasını kesmek: 1. sere birn[ayîş] (1857, Lr-52), f.

⁴³⁴ Ar. zebîh

⁴³⁵ Ar. qet'î

⁴³⁶ Ar. yeqîn

⁴³⁷ Ar. lacerem

⁴³⁸ Ar. qeşse

2.sere cike[rdiş] (1903, C-II-63), f.

kafasını kes: 1.sere birni (1857, Lr-52)

sére bjrne

2.sere ciki (1903, C-II-63)

serégike

kafasını vurmak:serey cey puroe da[yîş][serey cey puroe da(yîş)](1857,Lr-73), f.

kafasını vururum: serey cey dana puroe [puroe] (1857, Lr-73)

sérei dei dána púroe

keşke: xwezîka (1903, C-II-92), ü.

خوازیکه

kevneyn (iki cihan, dünya ve ahiret): kewneyn⁴³⁹ (1899, X-20), i.

کونین

keyif: keyf⁴⁴⁰ (1857, Lr-54), i.

keif

keyf (1899, X-5), i.

کیف

kêf (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

kêf کیف

kêf (1903, C-II-64), i.

kêf

kez: 1.rey (1899, X-4, 26)

ری

ray (1899, X-8)

رای

2.hew (1899, X-14), i.

هو

hewe (1899, X-3, 4), i.

هوه

hewî (1899, X-4, 9), i.

هوی

3.gilanki (1857, Lr-52), i.

gelânke

4.dewr (1903, C-II-88), i.

daur

kıl: 1.muyî (1857, Lr-211), i.

múye

muye (1862, B-627), i.

muje

2.mu (1858, Lr-211), i.

mū

mû (1903, C-II-108), i.

mū

kılıç: 1.şimşêr⁴⁴¹ (1798, SE-10), i.

شمشیر

⁴³⁹ Ar. kewneyn

⁴⁴⁰ Ar. keyf

⁴⁴¹ Mustafa Dehqanî, seba manaya çekuya "şimşêr"î bi İngilizkî wina nušto: "1. sword, 2. pen". Yanî 1.kalme/gord/şûr 2.qeleme.

şimşêr (1903, C-II-67), i.	<i>şimšêr</i>
şîmşîr (1856, La-40), i.	shimshir
şimşyêr (1857, Lr-57, 72), i.	şimşyêr
2.kalme (1858, Lr-64), i.	Kálme
Kirman kılıcı: şimşêrê kîrmanî (1903, C-II-67), i.	<i>şimšêrê kirmânî</i>
kın: kalanî (1857, Lr-57), i.	kaláni
kalan (1903, C-II-67), i.	<i>kalân</i>
kırk: çewres (1858, Lr-199), i.	ṭaurés
çewres (1862, B-627), i.	tschewress
çewres (1899, X-23), i.	
çewres (1903, C-II-65), i.	<i>čaurás</i>
çewres (1903, C-II-70), i.	<i>čaurés</i>
çewris (1903, C-II-70), i.	<i>čaurís</i>
kırkınıc: çewresin (1858, Lr-199), s.	ṭauresín
kırkayak: şaney marî (1858, Lr-204), i.	şaneí mári
kırmak: şikit[iş] (1857, Lr-64), f.	
kırdı: şikit (1857, Lr-64)	şekt
kırınız: bişiknî (1857, Lr-64)	bişikni
Kırmanc (Zaza): kird (1857, Lr-78), i.	kírd
Kirmanca (Zazaca): kirdî (1899, X-28), i.	
kırmızı: sur (1857, Lr-3), i.	súr
sur (1857, Lr-53), i.	súr
sur (1857, Lr-54), i.	sur
sur (1858, Lr-205), i.	sūr
sûr (1856, La-40), i.	soor
sûr (1903, C-II-112), i.	<i>sūr</i>
sor (1903, C-II-112), i.	<i>sōr</i>
kısa: kilm (1857, Lr-1), s.	qılm
kilm (1857, Lr-4), s.	qılm

kilm (1903, C-II-110), s.

kilm

kısacası: 1.hasilî [haşilî]⁴⁴² (1899, X-4, 5), zar.

حَاصِلِي

2.wesselam⁴⁴³ (1899, X-9, 27), zar.

وَالسَّلَامُ

kısrak: mahîn (1858, Lr-210), i.

mahîn

mahîni (1856, La-40), i.

mahinë

maîn [mayîn] (1903, C-II-63), i.

mā'in

kış: zimistan (1903, C-II-114), i.

zimistân

kışın ortasında genellikle soğuk geçen kırk günlük süre: çele (1858, Lr-199), i.

Telé

kışın: zimistanê (1903, C-II-66), zar.

zimistâne

kışın parlayan bir yıldız: Camuşqeran (1856, Lr-85), i.

şamus karân

Camuşqeran (1857, Lr-xvi), i.

çamús kerân

kıvanç: fexr⁴⁴⁴ (1899, X-2, 14), i.

فَخْرٌ

kıyam: b. kıyamet

kıyamet: qîyam⁴⁴⁵ (1899, X-11, 26), i.

قِيَامٌ

kıyas: qîyas⁴⁴⁶ (1899, X-9), i.

قِيَاسٌ

kıymet: qîmet⁴⁴⁷ (1899, X-23), i.

قِيَمَتٌ

kız : keynî [?] [keyna] (1798, SE-10), i.

كَيْنِي

kênek (1856, Lr-83), i.

kênek

keyneki (1857, Lr-80), i.

Keineke

çînek [çênek] (1862, B-627), i.

tschinek

keyneki (1903, C-II-64), i.

keinéke

⁴⁴² Ar. haşilî

⁴⁴³ Ar. wesselam

⁴⁴⁴ Ar. fexr

⁴⁴⁵ Ar. qîyam

⁴⁴⁶ Ar. qîyas

⁴⁴⁷ Ar. qîmet

keyneke (1903, C-II-67), i.	<i>keinâkâ</i>
keynek (1903, C-II-110), i.	<i>keinêk</i>
kız evlat: keynî [?] [keyna] (1798, SE-10), i.	کینی
keyna (1856, Lr-83), i.	keina
keynî (1856, La-40), i.	keini
keyna (1857, Lr-2), i.	Keina
keyn[a] (1899, X-16, 17), i.	کینا
keyna (1903, C-II-66), i.	<i>keinâ</i>
bir kızı: keyninda xo [keynênda xo] (1903, C-II-66), i.	<i>keinîndâxô</i>
kız kardeş: waya [?] [waye] (1798, SE-10), i.	وايا
way (1856, La-40), i.	wai
way (1856, Lr-83), i.	uai
way (1857, Lr-3), i.	Wai
woye (1862, B-627), i.	woie
waye (1903, C-II-72), i.	<i>wâyâ</i>
bir kız kardeşim: waênda [wayênda] min (1903, C-II-84), i.	<i>wâendâ min</i>
kız kardeşim: way min (1856, La-40)	wai-min
waya mi (1903, C-II-66), i.	<i>wâyâmâ</i>
kız kardeşin oğlu: wariza (1857, Lr-63), i.	wâreza
wariza (1858, Lr-214), i.	warezá
kızgınlık: hêrs (1857, Lr-55), i.	خەرس
hêrs (1857, Lr-82), i.	hêrs
hyêrs (1857, Lr-64), i.	hyêrs
kızmak: 1.cigirây[îş] [cigirây(yîş)] (1857, Lr-62), f.	
cîgiray[îş] (1857, Lr-85), f.	
2.hêrs bî[yayîş] (1857, Lr-55, 82), f.	
hyêrs bî[yayîş] (1857, Lr-64), f.	
3.qizmiş ⁴⁴⁸ bî[yayîş] (1903, C-II-68), f.	

⁴⁴⁸ T. kızmış

kızdı: 1.hêrs bi (1857, Lr-82)	hêrs be
hêrs bi (1857, Lr-55)	χers be
hyêrs bi (1857, Lr-64), i.	hyêrs be
2.qızmiş bî (1903, C-II-68)	qızmiş bî.
kızdılar: cigirîay [cigirîyay] (1857, Lr-62)	đi girîai
cîgiray (1857, Lr-85)	đigeraf
ki: 1.ke (1798, SE-11), bağ.	ک
ke (1903, C-I-72 A.h.), bağ.	که
ke (1903, C-II-64), bağ.	kä
2.ki (1857, Lr-50, 64), bağ.	ke
ki (1903, C-II-69), bağ.	ki
3.kû (1899, X-3, 4), bağ.	کُو
kibir (büyüklük): kîbr ⁴⁴⁹ (1899, X-2), i.	کِبْر
kibrit: kibrît (1903, C-II-84), i.	kibrît
kifaye: kîfayet ⁴⁵⁰ (1899, X-14), i.	کِفَايَت
Bir farz-ı kifayedir. (Ferzêkew kîfayet o.) ⁴⁵¹ [Ferzêkew kîfayet o.]	فَرُظْ كُو كِفَايَت
(1899, X-14)	
kilit (anahtar): kilît (1903, C-II-67), i.	kilit
kilît (1903, C-II-67)	kilît
kilitlemek: 1.qefilna[yîş] (1857, Lr-83), f.	qáfelnā
2.kîlîtan ver na[yîş] (1903, C-II-67), f.	nāv kilitā vār
kilitledi: qefilna (1857, Lr-83), er.	
kilitlemiş: naw kilîta ver (1903, C-II-67)	
kilitlemek: qefilya[yîş] (1857, Lr-82), f.	qáfelya
kilitledi: qefilya (1857, Lr-82), er.	

⁴⁴⁹ Ar. kîbr

⁴⁵⁰ Ar. kîfayet

⁴⁵¹ Ar. ferzî kîfaye

kim: 1.kam (1857, Lr-50), z.	qám
kam (1857, Lr-60), z.	qam
kam (1899, X-5, 10), z.	كام
kam (1903, C-II-64), z.	kām
2.men ⁴⁵² (1899, X-6, 20), z.	من
kim ki: 1.kamo (1899, X-5, 10)	كامو
2.herçî (1899, X-10, 10), s.	هرچي
kimse: 1.kes (1899, X-12, 27), z.	كه
kes (1903, C-II-64), z.	kés
2.çew (1857, Lr-61), z.	téw
çêw (1857, Lr-78), z.	teiw
bir kimse (hiç kimse): 1.kesê (1903, C-II-82), z.	kâsê
kesê (1903, C-II-67), z.	kâse
2.çew (1857, Lr-61), z.	téw
çêw (1857, Lr-78), z.	teiw
kimsesiz: bêkes (1899, X-27), s.	بوكه
kiraz: çîrês (1903, C-II-109), i.	çîrês
kirpik: micewî (1858, Lr-210), i. ç.	mêdêwi
bija (1903, C-II-105)	bižâ
kişi: 1.ten (1857, Lr-75), i.	tén
ten (1899, X-22), i.	تہ
te (1857, Lr-63, 75), i.	te
2.kes (1899, X-12, 27), z.	كه
kes (1903, C-II-64), z.	kés
kişneme: şîr[ayîş] (1903, C-II-94), f.	
At kişiyor. (Stor şîreno.) (1903, C-II-94)	stör şîrenō

⁴⁵² Ar. men

kitab: kitab⁴⁵³ (1798, SE-11), i. er.

kitab (1899, X-18), i. er.

kitab (1903, C-II-94), i.

koca (eş): myêrd (1856, Lr-83), i. er.

myerdi [mîyerdi] (1857, Lr-80), i. er.

myerdi [mîyerdi] (1857, Lr-1), i. er.

mêrde (1903, C-II-63), i. er.

mîrde (1857, Lr-80), i. er.

koç: beran (1903, C-II-114), i.

koku: boy (1899, X-8), i.

kokuşuk: genî⁴⁵⁴ (1899, X-14), s.

kol: 1. erme⁴⁵⁵ (1858, Lr-193), i.

2. bask (1899, X-9, 9), i. er.

3. engile (1858, Lr-192), i.

ingile (1903, C-II-105)

kolay: sehal⁴⁵⁶ (1899, X-5)

konak: qunax (1857, Lr-51), i. er.

qunax (1857, Lr-57), i. er.

qonaq (1903, C-II-64), i. er.

qonax (1903, C-II-64), i. er.

konaklamak: rona[yîş] (1903, C-II-60), f.

konakladı: rona (1903, C-II-60)

کتاب

کتاب

kitāb

mjêrd

myérde

Myêrde

mârde

mîrda

berân

بوی

گنج

ermé

باسک

engelé

engelâ

سهال

kunáy

qunáy

qōnâq

qōnâq

rōnâ

⁴⁵³ Ar. kitab

⁴⁵⁴ K. genî

⁴⁵⁵ Kitabê Lerchî de (r. 193) sey manaya çekuya "erme"yî bi almankî "Schulter" (yanî bi tirkî "omuz") nusîyayo labelê kirmanckî de "erme", manaya harme/pol/hingileyî de yo (bi tirkî "kol").

⁴⁵⁶ Ar. sehal

konmak: 1.niş[tiş] (1857, Lr-3), f.

konuyor/konar: nişenû (1857, Lr-3)

Nişén'u

2.anişt[iş] (1903, C-II-63), f.

kondu: anişt (1903, C-II-63)

āništ

anişt (1903, C-II-63)

āništ

kondular: aniştî (1903, C-II-64)

āništî

konsoles: qonsûl (1903, C-II-72), i.

qonsûl

konuk: meyman (1899, X-17, 23), i.

مَيْمَان

konuk olmak: meyman bî[yayîş] (1899, X-23), f.

Konuk oldu. (Meyman bî.) (1899, X-23)

مَيْمَان بِي

konukluk: meymanî (1899, X-17), i.

مَيْمَانِي

konuşan: natiq [naṭiq]⁴⁵⁷ (1899, X-7)

نَاطِقًا

konuşmak: 1.qalî kerd[iş] (1857, Lr-57), f.

2.tekellim ke[rdiş] (1903, C-II-90), f.

konuşuyor/konuşur: qalî kenû (1857, Lr-57)

kâli kén'u

konuşuyorum/konuşurum: [ez] qalî kena (1858, Lr-196) [ez] kâli kén'a

konuşursun: tu ko ... tekellum bukerê (1903, C-II-90) *tūkō ... tūkállim búkerē.*

koparmak: cike[rdiş] (1903, C-II-88), f.

elma koparır: say cikena (1903, C-II-88), dş.

sāī ğekénā

korkak: teres (1857, Lr-74), s.

terés

teres (1857, Lr-86), s.

terés

korkmak: tersa[yîş] (1857, Lr-86), f.

korkma: metersi! (1857, Lr-63, 86)

méterse

la texef!⁴⁵⁸ (1899, X-26)

لَا تَخَفْ

korkmaymız: metersî (1857, Lr-50)

métersi

korkmuyorum: ez ... netersena (1857, Lr-61)

Ez ... netersén'a

⁴⁵⁷ Ar. naṭiq

⁴⁵⁸ Ar. La texef!

[ez] nêtersena (1903, C-II-88)	<i>nâtârsânâ</i>
korktu: tersa (1857, Lr-86), er.	tersá
tersayi (1857, Lr-82), dş.	tersáye
korktum. (Ez tersawa.) (1903, C-II-88)	<i>az târsâwâ</i>
Korkuyor musun? (Ti tersenê?) (1903, C-II-88)	<i>tâ târsânâ?</i>
korku: 1.tersa [ters] (1903, C-II-107), i.	<i>târsâ</i>
2.perwa ⁴⁵⁹ (1899, X-3), i.	پرو
3.xewf ⁴⁶⁰ (1899, X-26, 27), i.	خوف
4.wecel ⁴⁶¹ (1899, X-20), i.	وجل
korkutucu: murteîb [murte‘îb] ⁴⁶² (1899, X-15), s.	مرتعيب
korumak: 1.muqaytê ... bî[yayîş] (1858, Lr-72), f.	
2.hifzê ... kerd [hifzê ... kerd] ⁴⁶³ (1899, X-16)	حفظ ... کرد
kendinizi koruyunuz: muqaytê xo bî (1858, Lr-72)	muqaite xoe bi
koruyucu: hafîz [hâfîz] ⁴⁶⁴ (1899, X-15, 16), i.	حافظ
koşmak: vazda[yîş] (1857, Lr-72), f.	
koştı: vazda (1857, Lr-72), er.	vázda
koşuyor: vazdanû (1857, Lr-2), er.	vâz dânu
koşuyorum: [ez] vazdana (1858, Lr-212)	vâz dâna
kovmak: qewurna[yîş] (1903, C-II-64), f.	
kovdu: qewurna (1903, C-II-64)	<i>qâwurnâ</i>
koyulmak (başlamak): nîya[yîş] ... (1857, Lr-49, 50), f.	
Biz biçmeye koyulduk. Ma neyay pa[,] çîna.) (1857, Lr-50), ma neyâi pa tîna	

⁴⁵⁹ F. perwa

⁴⁶⁰ Ar. xewf

⁴⁶¹ Ar. wecel

⁴⁶² Ar. murte‘îb.

Herçiqas ke erebkî de manaya eslîya çekuya "murte‘îb"i, "tersaye" bo zî metn de goreyê kontekstî, manaya "tersnakî" dana.

⁴⁶³ Ar. hifz

⁴⁶⁴ Ar. hâfîz

Buğday [biçmeye] koyuldular. (Neyay xele a.) (1857, Lr-49) **neyaí çaléa**

koymak: 1.na[yîş] (1899, X-25), f.

2.ron[ayîş] (1899, X-12), f.

3.(içine koymak) kerd[iş] (1903, C-II-64), f.

[onu] **bir eve koydular:** kerdî [kerd] di banê (1903, C-II-64) *kârdî debâne*

koy: rone (1899, X-4)

رون

koyacağım: ez go ronî (1899, X-12)

از گووونم

koyasım: [ti] ronê (1899, X-4)

دوون

koydu [nesne tekil]: na (1899, X-25)

نا

koydu [nesne çoğul]: nay ro (1899, X-9, 12)

نای رو

koyduk [nesne çoğul]: ma ... ronay (1899, X-28)

ما ... روئای

koyuyorlar/koyarlar: ronenê (1899, X-6)

روونی

koyun-I: 1.myeşna [mîyeşna] (1857, Lr-79), i. dş.

myeşna

2.mîe [mîye] (1862, B-627), i. dş.

mîe

koyun-II (göğüs ile giysi arası): piştin (1903, C-II-63), i. er.

piştin

köle: kuele (1857, Lr-76), i.

koéle

kömür: komur (1857, Lr-4), i.

kômür

köpek: 1.kötik [?] [kutik] (1798, SE-10), i.

کوتک

kutik (1857, Lr-52), i. er.

kutjki

kuçik (1862, B-627), i.

kutschik

kotik (1903, C-II-94, 109), i.

kötük

3.kopekî (1857, Lr-82), i.

köpéki

köprü: 1.pird (1858, Lr-208), i.

pjrd

2.pul (1903, C-II-106), i.

pöl

köpük: kef (1899, X-9, 10), i.

کف

kef (1903, C-II-112), i.

kef

köpürmek: kef da[yîş] (1899, X-9), f.

köpürdü: kef da (1899, X-9)

kör: kor (1857, Lr-2, 197), s. er.

kueri (1857, Lr-68), s. dş.

kor (1899, X-6), s.

kor (1903, C-II-105), s.

kör fare: muşû kor (1858, Lr-211), i. er.

köstebek: muşî ardî [muşî ‘ardî] (1858, Lr-211), i.

köşk: eywan (1899, X-21), i.

kötü kalpli: b. gönlü kara

köy: dew (1857, Lr-58, 59), i.

dew (1857, Lr-59), i.

dew (1857, Lr-67), i.

dew (1857, Lr-62), i.

dew (1903, C-II-67), i.

kucak: qocax [qocağ] (1903, C-II-66), i. er.

kudret: qudret⁴⁶⁵ (1899, X-9, 9), i.

kuduruk (kudurmuş olan): har (1899, X-16), s.

kul (insan): qûl (1899, X-17), i.

kulak: goş (1857, Lr-3), i.

kulak: gûş (1856, La-40)

goş (1862, B-627)

goş (1899, X-21)

goş (1903, C-II-111)

kulak vermek: goş ci şan[ayîş] (1899, X-21), f.

كف دا

kör

kóere

کور

kör

múşu kór

múşi árdi

أيو نا

déw

daú

Dau

dauw

daú

qoğâç

قدرت

هار

قؤل

gôş

gush

gosch

گوش

gōš

⁴⁶⁵ Ar. qudret

kulak veriniz: goş ci şanê (1899, X-21)

گوشِ جِسانِ

Kur'an: Quran [Qur'an]⁴⁶⁶ (1899, X-6), i.

قُرْآنُ

kurbağa: 1.qirincêle⁴⁶⁷ (1858, Lr-197), i.

kirîndêle

2.baq (1903, C-II-107)

bāq

kurmak: qurmîş⁴⁶⁸ kerd[iş] (1903, C-II-60), f.

kurdu: qurmîş kerde (1903, C-II-60)

qurmîş kârdä

kurmuş: qurmîş kerdo (1903, C-II-60)

qurmîş kârdō

kurşun: qırqışun (1857, Lr-74), i.

qırqışûn

kurt: 1.verg (1858, Lr-212), i.

verg

velk (1858, Lr-213), i.

velk

verg (1899, X-16), i.

قُرْ

verg (1903, C-II-114), i.

vārg

2.cenawar (1862, B-627), i.

dschenawar

kurtarmak: 1.reyna[yîş] (1903, C-II-90), f.

kurtarsınlar: wa ... bireynê (1903, C-II-67)

wā ... bērainē

2.xelas kerd[iş] (1903, C-II-67), f.

kurtardı: 2.xelas kerd (1903, C-II-67)

çalās kârd

kurtulmak: 1.rey[ayîş] (1903, C-II-90), f.

2.berî⁴⁶⁹ bi[yayîş] (1899, X-9), f.

kurtulamaz: nêreyenû (1903, C-II-90)

nārāyēnū

⁴⁶⁶ Ar. Qur'an

⁴⁶⁷ Ferdinand Justi kirmancîya çekuya "qirîncele"/"beq"î [T. kurbağa] wina nuşta: *kirînjêle*. Dima vato na çekuye "beno ke hîna zaf yêna manaya "kerkince"/"çarpencike" [T. yengeç] (*F. Justi, Les noms d'animaux en kurde, Imprimerie Nationale, Paris, 1878, r. 29*). Seke aseno, Lerchî na çekuye sey **kirîndêle** nuşta labelê Justiyî herfa "r"yî dima yew "k" îlawe kerdo. Kirmancî de, çekuya "qirîncele"yî bi "q", çekuya "kerkince" bi "k" dest pêkena labelê her di nuştoxan zî herfa yewina çekuye sey "k" nuşta. Inahawa, çekuyê "qirîncele" û "kerkince" tēmîyan kerdê. Kirmancî de nê formê "qirîncele"yî û "kerkince" estê:

qirîncele: qilîncîyele, qilîncile, qilîncire, qilîncle, qînceli, qîncêl, qîrencele, qîrêncle, qirîncêle, qirîncîyele, qirîncle, qrêncle.

kerkince: kerkence, kerkenci, kerkinci, kerkinc, kirkinci.

⁴⁶⁸ T. kurmuş

⁴⁶⁹ Ar. berî

kurtuldu (beri oldu): bî berî (1899, X-9)

بِي بَرِي

kurtulmuş (beri): berî (1899, X-9)

بَرِي

kurtçuk: kerm (1903, C-II-115), i.

kerm

kurtuluş: xelasî [xelaşî]⁴⁷⁰ (1899, X-3, 4)

خَلَاصِي

xelas (1903, C-II-67), i.

xalās

kuru-I (sulu ve yaş karşıtı): 1.zuwa (1899, X-21), s.

زُوا

kuru-II (katı): wişk (1903, C-II-114)

wišk

kuru üzüm: eşkijî (1856, La-40), i.

eshkijshi⁴⁷¹

kurumak: zuwa bî[yayîş] (1899, X-21), f.

kurudu: zuwa bî (1899, X-21)

زُوا بِي

kuruş: xruş [ğruş] (1903, C-II-68), i.

xruş

xruş [ğruş] (1903, C-II-63), i.

xruş

kusmak: vêrit[iş] (1903, C-II-64), f.

kustu: vêrit (1903, C-II-64)

vêrit

kusurlu: qasir [qaşir]⁴⁷² (1899, X-27), s.

قَاصِر

kusursuz: bêqusûr [bêquşûr] (1899, X-4, 19), s.

بِي قَاصِر

kuş: 1.mriçiki [mirîçiki] (1903, C-II-88), i.

mriçike

2.teyr (1857, Lr-3), i. er.

teir

teyr (1857, Lr-4), i. er.

teir

teyre [teyr]⁴⁷³ (1899, X-20), i. dş.

طَيْر

⁴⁷⁰ Ar. xelaşî

⁴⁷¹ Na çeku listeya Robert Gordon Lathamî de sey “grapes” nusîyâya ke na çekuya îngilizkî yena manaya “engurî”. La “eşkijî” engurê wişklerde yê.

⁴⁷² Ar. qaşir

⁴⁷³ Ar. teyr

teyre [teyre]⁴⁷⁴ (1899, X-8), i. dş.

teyr (1903, C-II-63), i. er.

teyr (1903, C-II-64), i. er.

teyr (1903, C-II-63), i. er.

teyr (1903, C-II-63), i. er.

kuşak: 1.mundî (1857, Lr-4), i. dş.

2.mîye (1903, C-II-108), i.

kuşkusuz: bêguman (1899, X-4), s.

kutu: qotî (1903, C-II-94), i.

qutû (1903, C-II-78), i.

kuvvet: 1.hêz (1899, X-24), i.

2.qote (1856, La-40), i. dş.

qoat (1857, Lr-3), i.

kuyruk: boeç [bueç] (1857, Lr-4), i. dş.

kuyu: bîr (1903, C-II-63), i. er.

bîr (1903, C-II-106), i. er.

kuzu: 1.varek (1858, Lr-212), i.

vara (1858, Lr-212), i.

2.berx⁴⁷⁵ (1899, X-16), i.

berx (1903, C-II-90), i.

berx (1903, C-II-110), i.

küçük: qişkek (1903, C-II-66), s.

qeşkek (1903, C-II-66), s.

qişkek (1903, C-II-80), s.

qişkek (1903, C-II-67), s.

küçük: 1.qic (1857, Lr-4), s.

طير

teir

têr

teir

tair

múndi

mîe

بے گمان

qotî

qutû

هز

kote

qoát

bó'eç

bîr

bîr

varék

vará

برخ

bärx

bärx

kışkāk

kāškāk

kışkāk

qişkāk

qıç

⁴⁷⁴ Ar. teyr

⁴⁷⁵ K. berx

qic (1857, Lr-72), s.	kid
qic (1857, Lr-49), s.	kıđ
	قح
qic (1899, X-22), s.	kăc
qeç (1903, C-II-109), s.	kûje
quce (1903, C-II-107), s. dş.	küç
quç (1903, C-II-109), s.	kışkâk
2.qışkek (1903, C-II-66), s.	kâşkâk
qeşkek (1903, C-II-66), s.	kışkâk
qışkek (1903, C-II-80), s.	qışkâk
qışkek (1903, C-II-67), s.	'Sianeki
Küçükayı (bir takımyıldız): Şênekî (1856, Lr-85), i.	şianeki
Şênekî (1857, Lr-xvi), i.	pés
küçükbaş hayvan(lar): pes (1857, Lr-69), i. er.	pes
pes (1858, Lr-208), i. er.	پس
pes (1899, X-17), i. er.	قبا
küçüklük: qicî (1899, X-15), i.	كفر
küfür (temel inançları inkar etme): kufir ⁴⁷⁶ (1899, X-4, 4), i.	wél'e
kül: weli (1857, Lr-81), i.	kulûk
kulah: kuluk (1903, C-II-64), i.	kuluk
kuluk (1903, C-II-64), i.	kurq
kürk: kurk (1858, Lr-197), i.	
kürsi (İslam inancına göre Levh-i Mahfuz'un bulunduğu yer): kursî ⁴⁷⁷ (1899, X-10), i.	
كُورْسِي	
küpe: goşare (1903, C-II-111), i.	gōšarâ
Kürt: kurd (1903, C-II-69), i.	kürd

⁴⁷⁶ Ar. kufir

⁴⁷⁷ Ar. kursî

L

lafız: lefz [lefz]⁴⁷⁸ (1903, C-I-72 A.h.), i.

لفظ

lakırtı (söz): laqardî (1857, Lr-50), i.

laqardî

lakin: b. ama

lale: 1.lale (1903, C-II-72), i.

لاله

2.sosun⁴⁷⁹ (1903, C-II-114), i.

سوسن

latif: letîf [leţîf]⁴⁸⁰ (1899, X-13, 19), i.

لطيف

layık: laîq⁴⁸¹ [layîq] (1899, X-16), s.

لايق

laîq [layîq] (1903, C-II-78), s.

لايق

laîq [layîq] (1903, C-II-92), s.

لايق

layık olmak: laîq bî[yayîş] [layîq bî(yayîş)] (1903, C-II-92), f.

layık değil: laîq nîo [layîq nîyo] (1903, C-II-78)

لايق نيو

layık olsaydı: laîq bîayê [layêq bîyayê] (1903, C-II-92)

لايق بيايه

lazım: lazim⁴⁸² (1857, Lr-62), s.

lazim

lazim (1899, X-4), s.

لازم

levh [levh-i mahfuz]: lewh [lewḥ]⁴⁸³ (1899, X-10), i.

لوح

limonata: leymunate (1903, C-II-92), i.

leimünatä

lokma: loqme⁴⁸⁴ (1899, X-6), i.

لوقة

lütuf: lutf [luţf]⁴⁸⁵ (1899, X-3, 27), i.

لطف

lüzum: b. gereklilik

⁴⁷⁸ Ar. lefz

⁴⁷⁹ Albert von Le Coqî almankîya çekuya "sosun"e wina nušta: "die Tulbe" (T. lale), labelê goreyê zanayîşê ma kirmanckî de "sosin"/"sosun" yewna vil a (tirkî de "süsen" a).

⁴⁸⁰ Ar. letîf

⁴⁸¹ Ar. la'îq

⁴⁸² Ar. lazim

⁴⁸³ Ar. lewh

⁴⁸⁴ Ar. luqme (t)

⁴⁸⁵ Ar. luţf

M

madem: madem⁴⁸⁶ (1903, C-II-69), bağ.

mādām

mahalle: mehla [meħla]⁴⁸⁷ (1857, Lr-66, 75), i.

mēħla

mahalla [meħella] (1903, C-II-72), i.

maħalla

mahbup: b. sevilen erkek

mahcup: şermende⁴⁸⁸ (1899, X-3, 27), i.

شَرْمَنْدَه

mahirlik: mahir⁴⁸⁹ (1899, X-7), i.

مَاهِرِي

maiyet: mahyet [maħyet] (1903, C-II-66), i.

maħyāt

mahluk: 1. mexlûq⁴⁹⁰ (1899, X-25), i.

مَخْلُوق

2. wera⁴⁹¹ (1899, X-8), i.

وَرِي

mahluklar: enam⁴⁹² (1899, X-22, 23), i. ç.

اِنَام

mahrum: mehrûm [meħrûm]⁴⁹³ (1899, X-27), s.

مَحْرُوم

mahrum etmek: mehrûm ke[rdiş], [meħrûm kerdiş] (1899, X-27), f.

mahrum etme: mehrûm meke [meħrûm meke] (1899, X-27) -

مَحْرُوم مَكِّ

mahsus: maxsûs (1903, C-II-72), i.

maxsûs

mahvetme: b. kahır

mahzun: mehzûn [meħzûn]⁴⁹⁴ (1899, X-12)

مَحْزُون

mahzun olmak: mehzûn b[îyayîş] (1899, X-12), f.

mahzun oluruz: ma ... mehzûn benê [ma meħzûn benê] (1899, X-12)

⁴⁸⁶ Ar. ma-dam

⁴⁸⁷ Ar. meħelle

⁴⁸⁸ F. şerm +-ende

⁴⁸⁹ Ar. mahir

⁴⁹⁰ Ar. mexlûq

⁴⁹¹ Ar. wera

⁴⁹² Ar. enam

⁴⁹³ Ar. meħrûm

⁴⁹⁴ Ar. meħzûn

مَا ... مَحْزُونٌ بِنِي

mal: mal (1857, Lr-66), i.

mal (1857, Lr-68), i.

maldan: mal ra (1903, C-II-64), i.

malım: male min [malê min] (1903, C-II-90), i.

maldan etmek: mal ra kerd[iş] (1903, C-II-64), f.

beni maldan etti: mal ra kerda (1903, C-II-64)

malik: b. sahip

mana: b. anlam

manda: camus (1903, C-II-106), i.

marifet: merîfet [me‘rîfet]⁴⁹⁵ (1899, X-7)

mart: adar (1856, Lr-84), i.

adar (1857, Lr-xv), i.

mavi: mawî (1903, C-II-105), i.

mayıs: gulan (1856, Lr-84), i.

gulan (1857, Lr-xv), i.

maymun: meymun (1858, Lr-210), i.

meclis (toplantı): meclise⁴⁹⁶ (1899, X-5), i.

medet: hewar (1899, X-16), i.

medrese: medrese (1903, C-II-88), i.

meğer: meger (1903, C-II-64), bağ.

mekân: mekan⁴⁹⁷ (1899, X-7), i.

mektup: mektube (1903, C-II-68), i. dş.

melek: melek⁴⁹⁸ (1899, X-12, 13), i.

mâl

mâl

mâlîrâ

mâlemin

az ... mâlîrâ kârdâ

gâmûs

مَعْرِفَت

Adâr

Adâr

mâwî

Gulân

Gulân

meimûn

مَجْلِس

هَوَار

mâdrâsâ

mâgâr

مَكَان

mâktûbâ

مَلَك

⁴⁹⁵ Ar. me‘rîfet

⁴⁹⁶ Ar. meclis

⁴⁹⁷ Ar. mekan

⁴⁹⁸ Ar. melek

meme: 1.çice (1857, Lr-1), i.	ٲٲٲ
çici (1857, Lr-64), i.	ٲٲٲ
2.çïçik (1903, C-II-106), i.	çecik
memleket: melmeket (1857, Lr-49), i.	melmekét
memleket (1903, C-II-60)	mämläkät
memnun: memnûn (1903, C-II-76), s.	mämnûn
memnun olmak: memnûn bî[yayîş] (1903, C-II-76), f.	
memnun olacađız: ma ko memnûn bum (1903, C-II-76)	mā kō mämnûn büm.
mendil: dusmal[i] (1903, C-II-84), i. dş.	düsmäl
meram: meram ⁴⁹⁹ (1899, X-16, 23), i.	مرام
merdiven: nêrdîwan (1903, C-II-64), i.	nârdiwân
nêrdîwa (1903, C-II-64), i.	nârdiwâ
merhaba: merheba [merheba] ⁵⁰⁰ (1899, X-18, 20)	مرحبا
merhamet: merhemet [merhemet] ⁵⁰¹ (1899, X-9), i.	مرحمة
rehme [rehme] ⁵⁰² (1899, X-3, 3)	رحمة
mert: canmêrd (1857, Lr-57, 58), s.	đan mêrd
canmird (1857, Lr-78)	đan mîrd
meretebe: menzilet ⁵⁰³ (1899, X-9), s.	مراتب
mesela: mesela (1798, SE-11), i. dş.	مثلا
meşgul: meşxul [meşgul] (1903, C-II-82), s.	müşyül
meşgul olmak: meşxul bî[yayîş] [meşgul bî(yayîş)] (1903, C-II-82), f.	
Biz meşguldük. (Ma meşxul bîm.) (1903, C-II-82)	mā müşyül bîm

⁴⁹⁹ Ar. meram

⁵⁰⁰ Ar. merheba

⁵⁰¹ Ar. merhemet

⁵⁰² Ar. rehme

⁵⁰³ Ar. menzilet

meşhur: 1.meşhûre⁵⁰⁴ (1899, X-25), s. dş.

مَشْهُورَةٌ

2.namedar (1899, X-15, 16), s.

نَامِدَارٌ

mevlit: mewlûd⁵⁰⁵ (1899, X-2, 4), i.

مَوْلُودٌ

mewlid⁵⁰⁶ (1899, X-2), i.

مَوْلِدٌ

meydan: meydan⁵⁰⁷ (1899, X-26), i.

مَيْدَانٌ

meydana çıkmak: b. görünmek

meydana gelmek: ame[yîş] wucûd⁵⁰⁸ (1899, X-8, 20), f.

meydana geldi: ame wucûd (1899, X-8)

أَمَهُ وَجُودٌ

meydana getirmek: b. oluşturmak

meyit: meyt (1857, Lr-79), i.

مَيْتٌ

meyve: meywe (1903, C-II-74), i.

مَائِوَةٌ

yemîş⁵⁰⁹ (1858, Lr-201), i.

يَمِيشٌ

mezar: b. kabir

mezarlık: mezel (1857, Lr-82), i.

مَزَلٌ

Mısır: Misirî (1903, C-II-64), i.

مِيسِرِيٌّ

Mısır şahı: şahî Misirî (1903, C-II-64), i.

شَاهِيٌّ مِيسِرِيٌّ

şahî Misrê (1903, C-II-64)

شَاهِيٌّ مِيسِرِيٌّ

mızrak: rim (1858, Lr-206), i. er.

رِيمٌ

mide: pîze (1858, Lr-208), i.

پِيزَةٌ

minnet: minnet⁵¹⁰ (1899, X-9), i.

مِنْتٌ

mir: b. bey

⁵⁰⁴ Ar. meşhûre

⁵⁰⁵ Ar. mewlûd

⁵⁰⁶ Ar. mewlid

⁵⁰⁷ Ar. meydan

⁵⁰⁸ Ar. wucûd

⁵⁰⁹ T. yemiş

⁵¹⁰ Ar. minnet

miraç: mîrac [mî'rac]⁵¹¹ (1899, X-23), i.

مِرَاحٌ

misafir: b. konuk

misafir olmak: b. konuk olmak

misafirlik: b. konukluk

molla: mela (1857, Lr-65), i.

mél'a

mösyö: musî (1903, C-II-65), i.

musi

mucip (sebep): mûcîb⁵¹² (1899, X-18)

مُوجِبٌ

mucip olmak (sebep olmak): mûcîb b[îyayîş] (1899, X-18), f.

mucip ola (sebep ola): mûcîb bo (1899, X-18)

مُوجِبٌ بُو

muhakkak: muheqqeq [muheqqeq]⁵¹³ (1899, X-15), zar.

مُحَقِّقٌ

muharebe: muharebe [muharebe] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i. *muḥârabâ* محاربه

mukabil: b. karşı

mukaddime: muqeddîme (1798, SE-11), i.

مُقَدِّمَةٌ

(-e) **mukayyet olmak:** muqaytê ... bî[yayîş] (1858, Lr-72), f.

kendinize mukayyet olunuz: muqaytê xoe [xwi] bî (1858, Lr-72), i.

muqaite xoe bi

mum: mum (1862, B-627), i.

Mum

mûm (1899, X-4)

مُومٌ

murad: mûrad (1903, C-II-67), i.

mûrâd

murad (1903, C-II-65)

murâd

muradına erdirmek: muradê ... ker[diş] (1903, C-II-67), f.

muradına erdirsin: muradê ... bukerö (1903, C-II-67)

murâdê ... bûkerö

⁵¹¹ Ar. mî'rac

⁵¹² Ar. mûcib

⁵¹³ Ar. muheqqeq

muradına ermek: bi muradê xo resa[yîş] (1903, C-II-65), f.

Onlar erdi muradına. (Ê resay bi muradê xo.) (1903, C-II-65)

ê rasâi bâ mūrādexō

mutlaka: mutleq (1903, C-II-76), s.

mūtlaq

mübarek: mubarek⁵¹⁴ (1899, X-18), s.

مُبَارَكُ

mubarek (1903, C-II-64), s.

mubarek

mübin (açık, iyiyi ve kötüyü ayırna): mubîn⁵¹⁵ (1899, X-20, 21), i.

مُبِينٌ

mühlet: mewlet (1857, Lr-76), i.

maulét

mühlet vermek: mewlet da[yîş] (1857, Lr-76), f.

mühlet ver: mewlet bidi (1857, Lr-76)

maulét bîdê

müjde: 1. mujdyane (1899, X-18), i.

مُجْدِيَانِ

mujdîyane (1903, C-II-67), i.

müzdîânü

2. beşaret⁵¹⁶ (1899, X-18), i.

بَشَارَتُ

mükâfat: xelat[i] (1903, C-II-67), i. dş.

xalât

müptela (vurgun, sevdalı): mubtela⁵¹⁷ (1899, X-13), s.

مُبْتَلَا

mürekkepler: hubur [hubur]⁵¹⁸ (1899, X-26), i.

حُبُرُ

Müslümanlar: muslimîn⁵¹⁹ (1899, X-27), i.

المُسْلِمِينَ

müşavere: b. danışma

müşaverede bulunmak: b. danışmak

müşaverede bulundu: b. danıştı

⁵¹⁴ Ar. mubarek

⁵¹⁵ Ar. mubîn

⁵¹⁶ Ar. beşaret

⁵¹⁷ Ar. mubtela

⁵¹⁸ Ar. hubûr

⁵¹⁹ Ar. muslimîn

mütalaa (okuma, inceleme): mutalea [mutale‘a] (1903, C-II-92), f.

mütalaa etmek: mutalea ke[rdiş] [mutale‘a ke(rdiş)] (1903, C-II-92), f.

mütalaa et: mutalea buki [mutale‘a buki] (1903, C-II-92) *mutale‘a búke*

mütehayir: mutehayîr (1903, C-II-68), i.

mutehayir

N

nadir: nadir⁵²⁰ (1899, X-9, 17), i.

نادر

nahiye: nahe (1857, Lr-61), i.

ناھه

nahe (1858, Lr-203), i.

ناھه

nakıs (eksik, kusurlu): naqış⁵²¹ (1899, X-2), i.

ناقصه

namaz: 1.nimac (1857, Lr-51), i.

نماز

nimac (1899, X-8, 24)

نماز

2.selat [şelat]⁵²² (1899, X-3, 3), i.

صلاة

namaz kılmak: nimac ke[rdiş] (1857, Lr-86), f.

namaz kıl: nimac biki (1857, Lr-86)

نماز بیکه

namaz kılalum: ma nimac ker (1899, X-8)

ما نماز کړه

nar ağacı: henarîyêr (1857, Lr-60), i.

هناریئر

nasıl: 1.senê (1857, Lr-59), zar.

سینه

senye (1857, Lr-52), zar.

سین'یه

senî (1857, Lr-80), zar.

سین'یه

seyîn (1899, X-26), zar.

سین

senî (1903, C-II-64), zar.

سین

sêne (1858, Lr-205), zar.

سینه

⁵²⁰ Ar. nadir

⁵²¹ Ar. naqış

⁵²² Ar. şelat

nasıldır: senên û (1857, Lr-59)

2.çitaw (1857, Lr-76), zar.

çitaw (1857, Lr-82), zar.

nazenin: nazenîn (1899, X-18, 25), s.

nazik: nazik (1899, X-23), s.

nazil (inen): nazil⁵²³ (1899, X-5)

ne-I: 1.çi (1857, Lr-50), z.

çê [çi] (1857, Lr-62), z.

çi (1899, X-4, 6), z.

2.çik (1798, SE-11), z.

3.çiçi (1798, SE-9), z.

çiçi (1903, C-II-68), z.

çiçi (1903, C-II-67), z.

çiçi (1903, C-II-82), z.

4.çina (1857, Lr-58), z.

5.se (1857, Lr-87), z.

se (1903, C-II-74), z.

Nedir?: 1.Çi yû? (1857, Lr-84)

2.Çiçi yo? (1903, C-I-72 A.h.)

3.Çina w? (1857, Lr-58), zar.

Ne ederler? (fiyat sorarken): Çiçi kenê? (1903, C-II-68)

ne kadar: 1.çiqas (1857, Lr-67, 70), zar.

çiqā (1899, X-3, 19), zar.

çiqā (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), zar.

2.çend (1899, X-2, 9), zar.

sehén'u

çitaw

çitaw

نازین

نازک

نازل

çi

çê

çi

çik

çiçi

çiçi

çiçi

çiçi

çina

se

se

çiyu

چيچيو

çinau

çiçi kânê

çikás

çiqā

çiqā چقا

çend

⁵²³ Ar. nazil

Ne olmuş?: Se bi[y]o? (1903, C-II-74)

se biō

ne şekilde: b. nasıl

ne zaman: 1.key (1857, Lr-57), zar.

kef

key (1899, X-2, 3), zar.

کے

key (1903, C-II-76), zar.

kāi

key (1903, C-II-92), zar.

kei

2.kînga (1858, Lr-197), zar.

kînga

3.çi zeman (1903, C-II-114), zar.

çi zemân

4.çu wext (1903, C-II-114), zar.

çu wext

ne-II: nê (1899, X-10), bağ.

نہ

ne ... ne...: nê nê... (1857, Lr-81), bağ.

nê... nê... (1899, X-7, 20), bağ.

نہ ... نہ

ne ... ne... (1903, C-II-64), bağ.

nä ... nä

Ne ben dururum ne sen dur. (Nê ez vindena nê ti vinde.) (1857, Lr-81)

nê ez vendén'a, nê tj vînde

nebi: nebî⁵²⁴ (1899, X-27), i.

نبی

nebler: enbîya⁵²⁵ (1899, X-4), i.

انبیاء

nebilik: nubuwwet⁵²⁶ (1899, X-9), i.

نبوت

necaset: necaset⁵²⁷ (1899, X-23), i.

نجاست

neci: çikare (1857, Lr-50)

çikare

Siz necisiniz? (Şuma [şima] çikare y?) (1857, Lr-50)

şuma ... çikaref

neden: 1.çene [?] (1798, SE-9), zar.

چنه

⁵²⁴ Ar. nebî

⁵²⁵ Ar. enbîya'

⁵²⁶ Ar. nubuwwet

⁵²⁷ Ar. necaset

çene (1903, C-II-86), zar.	çânä
çene (1903, C-II-86), zar.	çânä
çennê (1903, C-II-68), zar.	çânne
2.çira (1899, X-12, 25), zar.	چیرا
3.çirî (1857, Lr-73), zar.	çiri
4.qewî (1857, Lr-50), zar.	qaúwi
qewî (1857, Lr-55), zar.	qaúvi
qewî (1857, Lr-66), zar.	qaú'i
nefes: nefes ⁵²⁸ (1899, X-2), i.	نفس
nefis (çok hoş): nefis ⁵²⁹ (1899, X-6), s.	نفیس
nehir: ro (1858, Lr-206), i.	rō
ner: 1.ko [ku] (1798, SE-10)	كو
2.kuc [ʔ kuca] (1798, SE-10)	كوج
3.kotî (1903, C-II-64)	kōtî
kotu (1903, C-II-67)	kōtü
4.ça (1857, Lr-80, 82)	ça
5.se (1899, X-27)	س
nerede: 1.kanca (1857, Lr-55), zar.	kanda
kanca (1857, Lr-65), zar.	qānda
kanca (1857, Lr-68), zar.	qanda
2.kotî (1903, C-II-64, 80)	kōtî
3.ça (1857, Lr-80, 82)	ça
Nerdedir? (Ça w?) (1857, Lr-80), er.	tau
Nerdedir? (Ça ya?) (1857, Lr-82), dş.	táya

⁵²⁸ Ar. nefes (Ziwanê aqadkî ra.)

⁵²⁹ Ar. nefis

4.eyne⁵³⁰ (1899, X-27), zar.

اين

nereye: 1.sira [se ra] (1798, SE-10), zar.

سرا

se ra (1857, Lr-57, 197), zar.

séra

se ra (1899, X-27), zar.

سرا

se ra (1903, C-II-64), zar.

serâ

se ra (1903, C-II-66), zar.

séra

se ra (1903, C-II-84), zar.

sérâ

2.kuse ra (1858, Lr-197), zar.

kuséra

Nereye gidiyorsun? (Tu **se ra** şinê?) (1903, C-II-84), zar.

tü sérâ şinê?

nesne: b. şey

neva: newa⁵³¹ (1899, X-7), i.

نوی

nezle: newazîl⁵³² (1903, C-II-82), i.

newazîl

niçin: b. neden

nihayet: 1.axirî⁵³³ (1899, X-7), s.

اخیری

2.nîhayet (1903, C-II-63), s.

nihâyât

nikah: mahre (1903, C-II-65), i.

mahrâ

mahre (1903, C-II-65), i.

mâhre

nikahlamak: 1.mare kerd[iş] (1857, Lr-58), f.

2.mahre kerd[iş] (1903, C-II-65), f.

nikahladı: mare kerdi (1857, Lr-58)

mâra kërde

mahre kerd (1903, C-II-65)

mâhre kârd

nikahlar: mahre kena (1903, C-II-65)

mahrâ kânâ

nimet: nîmet [nî' met]⁵³⁴ (1899, X-12), i.

نیمه

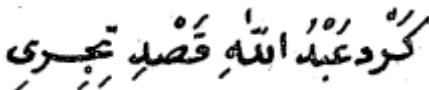
⁵³⁰ Ar. eyne

⁵³¹ F. neva

⁵³² Ar. newazil ("Newazil", zafhûmarê " nezle"yî yo.) Albert von Le coqî almankîya "newazîl"i sey "Schnupfen" nušta ke manaya xo "nezle" yo.

⁵³³ Ar. axir

⁵³⁴ Ar. nî'met

nîamet (1903, C-II-66), i.	<i>niamât</i>
nine: b. büyükanne	
nisan: nîsan (1856, Lr-84), i.	Nisân
nîsan (1857, Lr-xv, 203), i.	Nisân
nitelik: wesf ⁵³⁵ [wesf] (1899, X-4, 4), i.	وَصْفٌ
niyet (kasıt): qesd [qeşd] ⁵³⁶ (1899, X-18) i.	قَصْدٌ
niyet etmek: 1.qesdê ... kerd[iş] [qeşdê ... kerd(iş)] ⁵³⁷ (1899, X-18), f.	
Abdullah tüccarlığa niyet etti. (Kerd ‘Ebdullahî qesdê təcirî.) (1899, X-18)	
	
niyetlenmek: b. niyet etmek	
nokta: nuqta [nuqta] ⁵³⁸ (1899, X-28), i.	نُقْطَا
nöbet: nêwete (1857, Lr-83), i.	nêwete
nur: 1.nûr ⁵³⁹ (1899, X-5, 8), i.	نُورٌ
2.qurrete ⁵⁴⁰ (1899, X-20), i.	قُرَّةٌ
çok nurlu: enwerî (1899, X-11, 19), s.	أَنْوَرٌ
enwerîn (1899, X-18), s.	أَنْوَرِينَ
nutuk: nutq [nuṭq] ⁵⁴¹ (1899, X-7), i.	نُطْقٌ

O

⁵³⁵ Ar. wesf

⁵³⁶ Ar. qeşd

⁵³⁷ K. "Xelkê go bê li ser kursîya zêr rûnin, **qesda qîza wi dikin.**" (People who come sit on the gold chair, are coming for [i.e. are intending to marry] his daughter." (Chyet, r. 4) (T. ...kızıyla evlenmeye geliyorlar [niyet ediyorlar/tasarlıyorlar].)

⁵³⁸ Ar. nuqte

⁵³⁹ Ar. nûr

⁵⁴⁰ Ar. qurrete

⁵⁴¹ Ar. nuṭq

o-I (eril): 1.aw (1857, Lr-2), er.

2.awe (1857, Lr-50), er.

awe (1857, Lr-61), er.

awe (1899, X-12), er.

3.ay (1899, X-4, 6), er.

4.ayê (1857, Lr-51), i.s. er.

5.cey (1857, Lr-56), ş.z. er.

6.ci (1798, SE-11), ş.z.er & dş.

ci (1899, X-10, 12), ş.z. er. & dş.

7.ey (1903, C-II-60, 63), ş.z. er.

ey (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), ş.z. er.

8.ê (1899, X-5, 5), ş.z.

ê (1903, C-II-68), i. s.

9.o (1798, SE-11), ş. z. er.

o (1903, C-II-63), er.

10. we (1899, X-13), ş.z. er.

we (1857, Lr-66), ş.z. er.

11.wê (1857, Lr-4), ş.z.er.

12.yê (1857, Lr-72), i.s. er.

yê (1857, Lr-72), i.s. er.

13.yo (1899, X-7, 8), i.z.er.

14. huwe⁵⁴² (1899, X-6), ş.z.

o-II (dişil): 1.a (1899, X-16, 21), ş.z. dş.

a (1903, C-II-65), ş.z. dş.

2.ay (1899, X-4, 9), dş.

aú

awé

Aú'e

اؤ

اى

áye

đaf

د

د

ai

ái اي

اد

ā

و

ó

و

we

wé

yé

ye

يو

هو

ا

ا

ā

اى

⁵⁴² Ar. huwe

3.aya (1857, Lr-1), i.s. dş.

آيا

aya (1857, Lr-54, 80), i.s. dş.

آيا

aya (1857, Lr-80), i.s. dş.

آيا

4.ci (1899, X-10, 12), ş.z. er. & dş.

چي

o zaman: hema (1857, Lr-52), zar.

هَما

ona: 1.bi ci (1903, C-II-64)

بيجَ

2.ci rê (1899, X-10, 12)

چيرَی

ci rê (1903, C-II-64)

چيرَی

ci rî (1899, X-18)

چيرَی

3.ci ra (1798, SE-11)

چي

ci ra (1903, C-II-66)

چيرَا

4.ci (1857, Lr-63), z.

چي

5. yê ra (1857, Lr-72)

چيرَا

6.yê ro (1899, X-16)

چيرَو

7.te ra (1899, X-24, 26), par.

چيرَا

8.piro (1899, X-11), par.

چيرو

9.îleyhî⁵⁴³ (1899, X-24)

آيَه

ona [üzerine] dökme: piro kerd[iş] (1899, X-10), f.

چيرو کَرده

ona [üzerine] döktü: kerde piro (1899, X-11)

چيرو

onda: fihî (1899, X-25, 29)

چيرَا

ondan/onlardan: 1.ti ra (1857, Lr-72)

چيرَا

te ra (1899, X-5, 8, 16)

2.ci ra (1903, C-II-67)

⁵⁴³ Ar. îleyhî

cê ra [ci ra] (1903, C-II-67)

ġera

3.cû (1899, X-4, 8)

جو

4.enha [‘enħa]⁵⁴⁴ (1899, X-22)

عنها

ondan aldı: ti ra girewt (1857, Lr-72)

terá geraút

ondan sonra: bedê cû [be‘dê cû]⁵⁴⁵ (1899, X-4, 8), zar.

بَعْدِ جُو

onu: 1.te ra (1899, X-24)

تِرا

2.pê (1899, X-5)

onu alnız/onu tutunuz: pê bigîrê (1899, X-5)

پِ بَگِیْرَی

onu biliniz: pê bizanin (1899, X-5)

پِ بِزَانِیْنِ

onun-I (eril): 1. ... yey (1857, Lr-1, 2), ş.z. er.

yai

2. ... yê (1857, Lr-64), ş.z. er.

ye

... yê (1899, X-3, 4), ş.z. er.

یِی

3. ... cey (1857, Lr-73), ş.z. er.

đei

... cey (1857, Lr-81), ş.z. er.

đei

... cey (1857, Lr-2), ş.z. er.

đai

4. ... ci (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), ş.z. er.

جِی

ci (1903, C-II-76), ş.z. & dş.

ġi

cu (1903, C-II-76), ş.z. X dş.

ġú

5. ... ey (1903, C-II-64), ş.z. er.

eí

... ey (1903, C-II-67), ş.z. er.

ái

... ey (1903, C-II-64), ş.z. er.

ai

... ey (1903, C-II-69), ş.z. er.

di

... eyî (1903, C-II-66), ş.z. er.

áyi

onun-II (dişil): 1. ... ya (1899, X-13), ş.z. dş.

یا

⁵⁴⁴ Ar. ‘enħa

⁵⁴⁵ Ar. be‘d

... yay (1857, Lr-1), ş.z. dş.

yai

2.ci (1903, C-II-63), ş.z. dş.

ġe

onun/onların olmak (-nin çocuğu olmak): te ra [ti ra] bî[yayîş] (1857, Lr-80), f.

Onların bir kız ve bir oğulları oldu. (Yew keyna û yew lac **ti ra bî.**)

(1857, Lr-80)

yau keínau yau lađ terá bi

onunla: ê wa (1899, X-23)

ايوا

onunla birlikte: tedir (1899, X-19, 22)

تدير

onunla yapınız: pê virazin (1899, X-11)

په قيرازين

o ki: ellezî [ellezî]⁵⁴⁶ (1899, X-26), er.

الذي

o şey ki: ma⁵⁴⁷ (1899, X-27)

ما

o şeyden ki: emma [‘emma]⁵⁴⁸ (1899, X-5)

عما

kendisinden sorulmuş: emma yusal⁵⁴⁹ [‘emma yusal] (1899, X-5)

عما يسال

ocak: 1.(ateş yakılan ocak) kuçelan (1856, Lr-84), i.

kuçelân

kuçeran (1858, Lr-198), i.

kuçerân

2.kuwûr (1903, C-II-109), i.

kuwûr

3.(aile, soy) ocax [ocağ] (1903, C-II-66), i.

oğax

4.(ocak ayı) aşmê kanûna peyenni [aşmê kanûna peyêni] (1856, Lr-84), i.

Âşme kanuna pejenne

aşme kanûna peyêne (1857, Lr-xv), i.

Âşme kánuna peyén'e

oda: 1.wade (1857, Lr-60), i.

wadé

wade (1857, Lr-65), i.

wáde

wade (1857, Lr-60), i.

wade

⁵⁴⁶ Ar. ellezî

⁵⁴⁷ Ar. ma

⁵⁴⁸ Ar. ‘emma

⁵⁴⁹ Ar. yus'al

wade (1857, Lr-62), i.
 2.ode (1903, C-II-67), i.
odun: 1.eyzimi (1858, Lr-193), i.
 2.kolî (1862, B-627), i.
 kolî (1903, C-II-64), i.
oduncu: kolîçî (1903, C-II-63), i.
 kolîçî (1903, C-II-63), i.
oğlak: 1.bizyêk (1858, Lr-209), i.
 biziya⁵⁵⁰ (1858, Lr-209), i.
 bizya⁵⁵¹ (1858, Lr-209), i.
oğlan: lacek (1857, Lr-65, 82), i.
 lacik (1862, B-627), i.
 lacik (1903, C-II-64), i.
oğul: 1.lac (1798, SE-10), i.
 lac (1857, Lr-2), i.
 lac (1862, B-627), i.
 lac (1899, X-22, 25), i.
 la[c] (1856, Lr-83), i.
 2.lacik (1903, C-II-109), i.
 3.oxil [oğil] (1857, Lr-67), i.
 oxul [oğul] (1903, C-II-66), i.
 4.weled⁵⁵² (1899, X-21), i.
 5.îbn⁵⁵³ (1899, X-2, 12), i.
 îbn (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

wade
 ôdâ
 eizîmi
 kôli
 kôlî
 kôliçî
 kôliçî
 bizyêk
 bizeta
 bizya
 lâdek
 ladjik
 lāgik
 لاج
 laḡ
 l a d s c h
 لاج
 lāa'
 lāgik
 õγil
 oγul
 وِلْدُ
 اِبْنُ
 ibn ابن

⁵⁵⁰ Albert von Le Coqî manaya na çekuye bi almankî wina nušta: *Ziege*, labelê kirmanckî de biziya "Ziege"ya almankî (T. keçi) nîya, "biziya" bizêk (T. oğlak) a.

⁵⁵¹ Albert von Le Coqî manaya na çekuye bi almankî wina nušta: *Ziege*, labelê kirmanckî de bizya "Ziege"ya almankî (T. keçi) nîya, "bizya" bizêk (T. oğlak) a.

⁵⁵² Ar. weled

⁵⁵³ Ar. îbn

ok: tîre (1903, C-II-64), i. dş.

tîre (1903, C-II-64), i. dş.

tîr (1903, C-II-111), i.

ok atmak: tîre eşt[îş] (1903, C-II-64), f.

ok atınız: tîre berzê (1903, C-II-64)

oku attılar: tîre eşte (1903, C-II-64)

okka: 1. weqa⁵⁵⁴ (1899, X-17), i.

2. hoqa[hoqa] (1903, C-II-88), i.

okul: mektebe (1903, C-II-72), i.

mektebe (1903, C-II-84), i.

okumak: 1. wendiş (1899, X-3, 4), f.

2. wendine (1903, C-II-72), f.

oku: 1. buwane (1857, Lr-84)

boane (1903, C-II-78)

2. îqre [îqre']⁵⁵⁵ (1899, X-24)

okudu: wend (1857, Lr-63)

okudun: wend (1903, C-II-76)

okumuyor: nêwaneno (1903, C-II-86)

okuyacağım: ezo buwanî (1903, C-II-76)

ezo boanî (1903, C-II-76)

okuyor/okur: waneno (1903, C-II-84), er.

wanena (1903, C-II-90), dş.

okuyorlar/okurlar: wanenê (1899, X-6)

okunmak: [ameyîş] wendiş (1899, X-5), f.

İçinde mevlit okunan meclis. (Meclisa mewlûd **bîyo wendiş** tede.) (1899, X-5)

تیره

tîrâ

tîr

tîrâ bîrzâ

tîrâ âstâ

ووقا

hōqa

māktābā

māktūbā

ووندش

wāndinā

buāne

bōānā

اقراء

wend

tō ... wānd

nāwānānō

āzō ... bîwānā

āzō ... bōānā

wānēnō

wānānā

وانه

ووندش [...]

⁵⁵⁴ Ar. wuqqe/wiqqe

⁵⁵⁵ Ar. îqre'

مَجْلِسًا مَوْلُودٌ بِيَوْنَدِشْ نَدَّ

okutmak: wendiş d[ayîş] (1899, X-4), (1903, C-II-69), f.

eğer okutursan: ger ti ... wendiş bidê (1899, X-4)

كِدْتِ ... وَنَدِشْ

okuttun mu?: to ... wendiş dê? (1903, C-II-69)

Tō ... wändišdâ?

olanaksız: muhal [muḥal]⁵⁵⁶ (1899, X-3)

olanaksızdır: muhal o [muḥal o] (1899, X-3)

مَحَال

olgun (ergin): aqiltemem [‘aqiltemam]⁵⁵⁷ (1899, X-19), i.

عَاقِلْ تَمَام

olgunluk: kemal⁵⁵⁸ (1899, X-17), i.

كَمَال

olgunluğa sahip: sahibkemal [şaḥibkemal]⁵⁵⁹ (1899, X-17), s.

صَاحِبْ كَمَال

olmak: bîya[yîş] (1857, Lr-2), f.

Bir yıl, iki aylık olmuş. (Yew sere di aşme **bîya**.) (1857, Lr-2) **Yau sére dij áşme**

bîa

İki kısım olur./İki bölüme ayrılır: Be di cay bena. (1903, C-II-63) **bâ dij gâ**

bânā

Sen ne [kim] oluyorsun? (Ti çi **benî**?) (1857, Lr-71)

tî tî bēn'i

olacaksınız: şima ko ... buwe (1903, C-II-76)

šimā kō ... bîwō

oldu: bîye (1857, Lr-64), dş.

bîe

olmadı: nêbî (1903, C-II-63), er

nâbî

lem yekûn⁵⁶⁰ (1899, X-27)

لَمْ يَكُنْ

olmaya: nêbo (1899, X-11)

لَيْ بُو

olmaz: nibenû (1857, Lr-71), er.

ñebén'u

⁵⁵⁶ Ar. muḥal

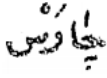

⁵⁵⁷ Ar. ‘aqil + tamam

⁵⁵⁸ Ar. kemal

⁵⁵⁹ Ar. şaḥib + kemal

⁵⁶⁰ Ar. lem yekûn

nêbeno (1903, C-II-90)	<i>nâbenō.</i>
ben olsaydım: eger ez bîyay (1903, C-II-92)	<i>âgâr az bîai</i>
olsaydın: tu ko ... bîyay (1903, C-II-69)	<i>tû kō rînd bîai</i>
olsun: [wa] bo (1903, C-II-65)	<i>bō</i>
olunuz: bên (1903, C-II-60)	<i>bâin</i>
olur: bena (1903, C-II-65), dş.	<i>bânâ</i>
beno (1903, C-II-63), dş.	<i>bânâ</i>
beno (1903, C-II-63, 64), er.	<i>bânō</i>
olumsuzluk öneki (-sız, -siz): bye- (1857, Lr-73)	bye
oluşmak: peyda [bîyayîş] (1899, X-11), f.	
oluşursa: bibo peyda (1899, X-11)	
oluşturmak: peyda kerd[iş] (1899, X-9), f.	
oluşturdu: kerde peyda (1899, X-9)	
omurga: hestîe paş [hestîyê paş] (1903, C-II-112), i.	<i>hâstie pâş</i>
omuz: 1.kift (1858, Lr-197)	kift
2.duş (1903, C-II-112)	<i>duş</i>
on: des (1857, Lr-64), i.	Des
des (1862, B-627), i.	des
des (1899, X-9, 15), i.	
des (1903, C-II-64), i.	<i>dâs</i>
on bir: yewndês (1858, Lr-201), i.	yaundés
yewdês (1858, Lr-201), i.	yaudés
juendes [juwendes] (1903, C-II-70), i.	<i>zûendâs</i>
on birinci: yewdesin (1858, Lr-201), s.	yaundesin
on iki: duyés (1858, Lr-202), i.	duyés
duyyes (1899, X-19, 14), i.	
duês [duwês] (1903, C-II-70), i.	<i>duâs</i>

on ikinci: duyêsın (1858, Lr-202), s.	duyesın
on üç: 1.hîryes (1858, Lr-195), i.	hîryés
2.des û hîrê (1903, C-II-70), i.	<i>däsu hîrê</i>
des û hîrê (1903, C-II-64), i.	<i>däsu hîrê</i>
on üçüncü: hîryêsın (1858, Lr-195), s.	hîryesın
on dört: 1.çarês (1858, Lr-199), i.	çarés
çares (1899, X-21), i.	
2.des û çear [des û çe‘ar] (1903, C-II-70), i.	<i>däsuçä‘âr</i>
on dördüncü: çarêsın (1858, Lr-199), s.	çaresın
on beş: 1.pancês (1858, Lr-207), i.	pandés
2.des û pac (1903, C-II-67), i.	<i>däsu pãğ</i>
des û pac (1903, C-II-70), i.	<i>däsupãğ</i>
on beşinci: 2.pancêsın (1858, Lr-207), s.	pandésın
on altı: 1.şîês [şîyês] (1858, Lr-204), i.	şies
şîyyes (1899, X-28), i.	
2.des û şeş (1903, C-II-70), i.	<i>däsuşêš</i>
on altıncı: şîyêsın (1858, Lr-204), s.	şiyesın
on yedi: 1.hewtês (1858, Lr-195), i.	hautés
2.des û hewt (1903, C-II-65), i.	<i>däsu haut</i>
des û hewt (1903, C-II-70), i.	<i>däsu haut</i>
on yedinci: hewtêsın (1858, Lr-195), s.	hautesın
on sekiz: 1.heyştês (1858, Lr-195), i.	heistés
2.des û heyšt [des û heyšt] (1857, Lr-64), i.	Des u heist
des û heyštî [des û heyšt] (1857, Lr-64), i.	des u heišti
des û heyšt (1903, C-II-70), i.	<i>däsuheist</i>
on sekizinci: heyštêsın (1858, Lr-195), s.	heistesın
on dokuz: des û new (1858, Lr-202), i.	des u nau
des û new (1903, C-II-70), i.	<i>däsunaw</i>
onca: ehendi (1857, Lr-68), zar.	éhende

hinde (1903, C-II-64), zar.	<i>híndä</i>
onlar-I (bükünsüz): 1.yê (1857, Lr-74), ş.z. ç.	<i>ye</i>
yê (1899, X-6, 7), ş.z. ç.	يَ
2.ê (1899, X-6), ş.z. ç.	اِي
ê (1903, C-II-65), ş.z. ç.	ē
onlar-II (bükünlü): 1.yêni (1857, Lr-64, 212), ş.z. ç.	<i>yéne</i>
yîne (1899, X-13, 14), ş.z. ç.	يِنِي
2.cîni (1857, Lr-69), ş.z. ç.	<i>đíne</i>
3.îne (1899, X-2), ş.z. ç.	اِينِي
înan (1903, C-II-67), ş.z. ç.	<i>îmân</i>
îna (1903, C-II-67), ş.z. ç.	<i>inâ</i>
îna (1903, C-II-72), ş.z. ç.	<i>înâ</i>
onlara: lehum ⁵⁶¹ (1899, X-27)	لَهُمْ
onlardan: 1.te ra (1899, X-8, 16)	تَرَا
2.cê ra [ci ra] (1903, C-II-67)	<i>ğéra</i>
onları/onların: -hum ⁵⁶² (1899, X-27), z.	هُمْ
onuncu: desin (1858, Lr-202), s.	<i>desín</i>
onur: fexr ⁵⁶³ (1899, X-2, 14), i.	فَخْرٌ
ora: 1.wac [?] (1798, SE-10), i.	wac واج
2.awca (1857, Lr-50), i.	<i>aúða</i>
3.ewca (1899, X-24, 25), i.	اَوْجَا
5.uca (1857, Lr-55), i.	<i>uđá</i>

⁵⁶¹ Ar. lehum

⁵⁶² Ar. hum

⁵⁶³ Ar. fexr

6. wica (1857, Lr-56, 66), i.	wiḡá
wica (1903, C-II-106), i.	<i>wiḡá</i>
wica (1903, C-II-64, 92)	<i>wéḡā</i>
7. wuca (1903, C-II-60, 78), i.	<i>wuḡā</i>
8. weyra (1858, Lr-214), i.	weíra
orak: vaişturî [vayşturî] (1857, Lr-49), i. dş.	vaişturi
vaiştura [vayştura] (1857, Lr-211), i. dş.	vaiştúra
ordu: ordî (1903, C-II-60), i. dş,	<i>ōrdî</i>
ordî (1903, C-II-60), i.	<i>ōrdî</i>
ordî (1903, C-II-60), i.	<i>ōrdi</i>
organ(lar): eza [e'za] ⁵⁶⁴ (1899, X-2), i.	أعضاء
orman: orman (1903, C-II-94), i. er.	<i>ormân</i>
orta (iç): myan [mîyan] (1857, Lr-3), i.	myán
ortada: myan de (1858, Lr-211), i.	myánde
ortanca: myanên [mîyanên] (1857, Lr-49), s, er.	myanén
myanên [mîyanên] (1858, Lr-211), s, er.	myanén
myanêni [mîyanêni] (1857, Lr-58), s. dş.	myanéne
[alameti] ortaya çıkan: muzhîr [muzhîr] ⁵⁶⁵ (1899, X-21), s	مُظْهِرٌ
oruç: roce (1857, Lr-61), i.	rōḡe
ot: vaş (1858, Lr-212), i.	vaş
Vaş (1903, C-II-108)	<i>vaş</i>
oturmak: ronişt[iş] (1857, Lr-63), f.	
ruenişt[iş] (1857, Lr-58), f.	
rûnişt[iş] (1899, X-12), f.	
ronişt[iş] (1903, C-II-72), f.	
otur (kal): roşi (1856, La-40)	rōshè
otur: roşi (1857, Lr-51)	rōşe

⁵⁶⁴ Ar. e'za'

⁵⁶⁵ Ar. muzhîr

roşe (1903, C-II-67)	<i>rōšā</i>
oturacađım: ezo ... roşî (1903, C-II-74)	azo ... <i>rōšî</i>
oturan (oturan kimse): celîs ⁵⁶⁶ (1899, X-6), i.	جلیس
oturdu: ronîşt (1857, Lr-63), er.	rōnişt
rûnişt (1899, X-12, 14), er.	رُونِشْت
oturduk: ma ... ronîştîm (1903, C-II-72), ç.	mā ... <i>rōniştîm</i>
oturdular: ronîştî (1857, Lr-85), ç.	rōniştî
rueniştî (1857, Lr-58), ç.	rueniştî
roniştî (1903, C-II-66), ç.	<i>rōniştî</i>
oturma: meroşe (1903, C-II-78)	<i>mārošā</i>
oturmaktalar: ha ... ronîşte y (1857, Lr-51)	ha ... rōniştei
ha rûnişte [y] (1857, Lr-75)	hā rūnişte
oturmaz: nêrewseno[?] ⁵⁶⁷ [nêroşeno] (1903, C-II-90), er.	<i>nārausenō</i>
oturmuş: rueništa (1857, Lr-2), dş.	rūeništa
rueniştû (1857, Lr-3), er.	rū'eništu
oturur: rewsena [?] ⁵⁶⁸ [roşena] (1903, C-II-90), dş.	<i>rausenā</i>
otururlar/ikamet ederler: roşenê (1903, C-II-63), ç.	<i>rōşenā</i>
oturuyor/ikamet ediyor: roşeno (1903, C-II-90), er.	<i>rōşenō</i>
oturuyoruz/otururuz: ma ... roşenî (1857, Lr-60), ç.	mā ... rōşen'i
otuz: hyêris (1857, Lr-58), i.	Hyêris
hîris (1857, Lr-61), i.	hîris

⁵⁶⁶ Ar. celîs

⁵⁶⁷ Ma rastnuştîşe na çekuye ra emîn nîyê. Goreyê tercumeyê almankî (û vateyê verênan yê tirkan) manaya naye, "nêrakeweno" ya. Eke na mana de bibîyêne, ganî herinda "s" de "k" binusîyâyêne; yanî "nêrawkeno" [nêrakeweno]. Alternatîfo bîn, seke ma nuşt, manaya "nêroşeno"yî de bo û eke na mana de bo, ganî herinda "s" de "ş" binusîyâyêne; yanî "nêrewseno" [nêroşeno]. Biewnî: na xebate de beşe "Çend Çekuyê ke Ma Fehm Nêkerdî" de çekuya "rausume".

⁵⁶⁸ Ma rastnuştîşe na çekuye ra emîn nîyê. Goreyê tercumeyê almankî (û vateyê verênan yê tirkan) manaya naye, "rakewena" ya. Eke na mana de bibîyêne, ganî herinda "s" de "k" binusîyâyêne; yanî "rawkena" [rakewena]. Alternatîfo bîn, seke ma nuşt, manaya "roşena" de bo û eke na mana de bo, ganî herinda "s" de "ş" binusîyâyêne; yanî "rewsena" [roşena].

hîris (1862, B-627), i.	diress ⁵⁶⁹
hîris (1903, C-II-70), i.	<i>hîris</i>
otuz altı: hîris û şeş (1857, Lr-62), i.	Hîris u şeş
otuz dört: hîris û çeher (1857, Lr-61), i.	hîris u çehér
hyêris û çeher (1857, Lr-75), i.	Hyêris u çehér
ova: 1.deşti (1857, Lr-66), i.	Dêşte
deşti (1903, C-II-67), i.	<i>dâşte</i>
desdi [deşdi] (1903, C-II-67), i.	<i>dâsde</i>
deyşti (1857, Lr-49, 66), i.	deişte
2.sehl ⁵⁷⁰ (1899, X-19), i.	
oynamak: kay ker[diş] (1903, C-II-78), f.	
oynasin: kay kero (1903, C-II-80)	<i>kâi kerô.</i>
oynuyor: kay kenû (1857, Lr-2)	kai kên'u
oynuyordunuz/oynardınız: şima kay kerdîn (1903, C-II-78)	<i>şimâ kâi kârdîn</i>
oynuyorlar/oynarlar: kay kenî (1903, C-II-88)	<i>kâi-kenî</i>
oysa: halbukî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), bağ.	<i>hâlbûkî</i>
oysaki: b. oysa	
oyun: kay (1857, Lr-75), i.	kai
kay (1903, C-II-78), i.	<i>kâi</i>
kay (1903, C-II-94), i.	<i>kâi</i>
Ö	
öbür: bîn (1899, X-2, 10), s. er.	
bîne (1899, X-2, 10), s. dş.	
ya bîn (1903, C-II-66)	<i>yâbîn</i>

⁵⁶⁹ O. Blauyî na çekuye sey "diress" nušta labelê wina fehm beno ke herinda "hiriss"î de bi xeletî wina nušta. (b. Blau, s. 617)

⁵⁷⁰ Ar. sehl

öd (ağaç): ûd [‘ûd]⁵⁷¹ (1899, X-26), i.

عود

ödeme: b. eda

ödemek: b. eda etmek

ödenmek: b. eda edilmek

ödül: xelat[i] (1903, C-II-67), i. dş.

خالأت

öfke: 1.hêrs (1857, Lr-55), i.

خەرس

hêrs (1857, Lr-82), i.

هەرس

hyêrs (1857, Lr-64), i.

هه‌یه‌رس

2.xezeb [gezeb] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

yađāb غضب

öfkelenmek: 1.cigirîay[îş] [cigirîyay(yîş)] (1857, Lr-62), f.

cîgiray[yîş] (1857, Lr-85)

2.hêrs bî[yayîş] (1857, Lr-55, 82), f.

hyêrs bî[yayîş] (1857, Lr-64), f.

3.ame[yîş] be xezeb [ame(yîş) be gezeb] (1903, C-II-60), f.

öfkelendi: 1.hêrs bi (1857, Lr-82)

هەرس be

hêrs bi (1857, Lr-55)

خەرس be

hyêrs bi (1857, Lr-64), i.

هه‌یه‌رس be

2.ame be xezeb [ame be gezeb] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.) , er.

āmā bā yađāb امه بغضب

ame be xezeb [ame be gezeb] (1903, C-II-69)

āmā bā yazāb

öfkelendiler: cigirîay [cigirîyay] (1857, Lr-62)

دی گیرای

cîgiray (1857, Lr-85)

دیگیرای

öğle: navroca [navroce] (1858, Lr-203), i.

navrōda

dihîri (1903, C-II-66), i.

دهیره

öğrenci: 1.şagirt (1798, SE-11), i.

شاکرت

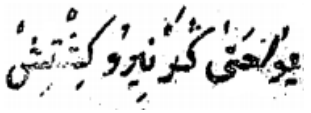
2.suxte (1903, C-II-88), i.

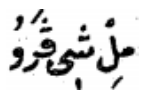

suxté

⁵⁷¹ Ar. ‘ûd

öğrenmek: mûs- (1798, SE-10), f.	موس
mûs[ayîş] (1903, C-II-84), f.	
öğreniyorsun: tu ... mûsenê (1903, C-II-84)	tû ... <i>mûsênê</i>
öğreniyorum: [ez] mûsena (1903, C-II-86)	[ez] <i>mûsênê</i>
öğütmek: tehna[yîş] [tehna(yîş)] (1857, Lr-83), f.	
öğütüyordu/öğütürdü: tehnaynî [tehnaynî] (1857, Lr-83)	tehnafni
öğütülecek tahl: ariş (1857, Lr-83) i.	Āriš
öküz: ga (1857, Lr-51), i.	ga
ga (1858, Lr-198), i.	gā
ölçüsüz (pek çok): bêqîyas (1899, X-9), zar.	بے قیاس
öldürme: qetl ⁵⁷² (1899, X-15), i.	قتل
öldürmek: kişt[iş] (1857, Lr-68), f.	
kiştîş (1899, X-16), f.	کشتیش
öldürdü [nesne tekil]: kişt (1857, Lr-72)	kišt
kişt (1903, C-II-67)	kišt
öldürdü [nesne çoğul]: kiştî (1857, Lr-61, 64)	kîšti
öldürdüler [nesne çoğul]: kiştî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	کشتی <i>kištî</i>
kiştî (1903, C-II-67)	kišti
öldürdün [nesne tekil]: tue ... kişt (1857, Lr-68)	túe ... kišt
[to] kişt (1903, C-II-67)	[to] <i>kišt</i>
öldürecek: o ku ... bukişo (1903, C-II-63)	oku ... <i>búkišō</i>
öldüreceksin: tu ko ... bukişê (1903, C-II-63)	túko ... <i>búkišē</i>
öldürelim: ma bikşî (1857, Lr-62)	mā bîkšî
öldürme: ti ... mekşi (1857, Lr-83)	tî ... mēkše
öldürmüş [nesne eril]: kiştû (1857, Lr-71, 80)	kîštu
öldürmüşsün: tu kiştû (1857, Lr-72)	tu ... kîštu

⁵⁷² Ar. qetl

tue ... kiştû (1857, Lr-82)	túe ... kíštu
öldürsün: bikşû (1857, Lr-64)	bíkšú
wa ... bukeşo [wa ... bukişo] (1903, C-II-66)	wā ... búkâşū
öldürsünler: wa bukişê (1903, C-II-67)	wā búkişê
öldürünüz: bikşî (1857, Lr-64)	bíkšî
öldürür: kişenû (1857, Lr-72)	kişén'u
öldürürsün: ti ... kişenî (1857, Lr-63)	tj ... kişén'i
öldürürüm: ez ... kişena (1857, Lr-64)	ez ... kişén'a
ez ... kişena (1857, Lr-71)	ez ... kişén'a
öldürüyor/öldürür: kişeno (1903, C-II-67)	<i>kişénō</i>
öldürüyorlar/öldürürler: kişenê (1903, C-II-65, 65)	<i>kişánē</i>
öldürülmek: 1. kişya[yayış] (1857, Lr-64), f.	
öldürüldü: kişya (1857, Lr-64)	kíşya
öldürüldüler: kişyay (1857, Lr-79)	kişyaf
2. [ameyış] kiştış (1899, X-16), f.	
O öldürülmeyinceye kadar. (Yo heta ... nêro kiştış .) (1899, X-16)	
	
ölmek: merd[iş] (1857, Lr-58, 211), f.	
öldü: merd (1857, Lr-58, 211)	merd
merd (1903, C-II-64)	<i>mârd</i>
merd (1903, C-II-66)	<i>mârd</i>
öldüm: ez merda (1857, Lr-74)	ez mérda
ölmediğimiz sürece: heta ki ma nêmirî (1857, Lr-75),	hétake mā nêmiri
ölmüş: merdû (1857, Lr-82), er.	mérdu
ölmüştü: merdbî (1903, C-II-63), er.	<i>mêrd bî</i>
ölmüyor/ölmez: nimirenû (1857, Lr-1), er.	ñe merén'u
ölür: mirena (1903, C-II-63), dş.	<i>merânā</i>
mireno (1903, C-II-63), er.	<i>merânō</i>

ölüyor/ölür: merenû (1903, C-II-64)	<i>merénû</i>
ölüyorum/ölürüm: (ez) mirena (1858, Lr-211)	(ez) merén'a
son[unc]umuz ölmedikçe: peynay ma nêmirû (1857, Lr-69)	peinai mā némeru
ölü: meyt (1857, Lr-79), i.	meft
meyt (1858, Lr-210)	meit
dinsel inanışa göre ölülerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları	
yer: berzEX (1899, X-12), i.	
ölüm: merdene (1903, C-II-113)	<i>mârdânâ</i>
ömür: emir [‘emir] ⁵⁷³ (1857, Lr-1, 193), i.	émer
	
emr [‘emr] (1899, X-23), i.	
	
umr [‘umr] ⁵⁷⁴ (1899, X-19, 27), i.	
	
omr (1903, C-II-88)	<i>ömr</i>
ön: ver (1798, SE-10), i.	ور
ver (1857, Lr-57)	ver
ver (1857, Lr-57)	vér
ver (1857, Lr-82)	ver.
	
ver (1899, X-7)	<i>vâr.</i>
ver (1903, C-II-67)	<i>ver</i>
ver (1903, C-II-67)	
öne bükülmek: ver o şî[yayîş] (1899, X-24), f.	
	
Boynu öne büküldü. (Mil şî ver o.) (1899, X-24)	
	
önüne: 1.ver o (1899, X-24)	
	
2.ver a (1899, X-8, 14)	
	
3.vernî (1899, X-25)	

⁵⁷³ Ar. ‘umr

⁵⁷⁴ Ar. ‘umr

... önünde: verênîa ... [verênîya ...] (1903, C-II-94)

vârenîâ

önüne düşmek: 1.ver kewt[iş] (1857, Lr-55), f.

2.vernî şa[yîş] (1899, X-25), f.

kardeşlerin önüne düştü: kewt berara ver (1857, Lr-55)

kaut berára ver

askerlerin önüne düştü: kewt eskerî ver (1857, Lr-62)

kaúta eskéri ver

Onların önüne düştü. (**Şa** yîne **vernî**.) (1899, X-25)

شایبئه قرفه

önüne koymak-I: ver na[yîş] (1903, C-II-63), f.

önüne koyarım: nana bi ver a (1903, C-II-63)

nânâ bāvārâ

önüne koymak-II (önünü kapatacak şekilde önüne koymak): ver a na[yîş] (1899, X-8), f.

önüne koydu (önünü kapatacak şekilde önüne koydu): na ... ver a (1899, X-8)

نا ... قرا

önünü ... çevirmek: verê ... şa[yîş] (1899, X-23), f.

Onun önünü çevirdi. (**Verê** yê **şa...**) (1899, X-23)

قرفه شا

önce-I: 1.ver (1798, SE-10), zar.

ور

2.verê (1899, X-12), zar.

قرفه

verê (1903, C-II-65, 80), zar.

vârê

verê (1903, C-II-64), zar.

vâre

verî (1899, X-13), zar.

قرفه

verî (1857, Lr-64)

véri

3.ewwel⁵⁷⁵ (1899, X-10), zar.

اول

ewwel (1903, C-II-65), zar.

âwwel

3.ewwul ['ewwul] (1899, X-23), zar.

عول

⁵⁷⁵ Ar. ewwel

önce-II: 1.ewwela⁵⁷⁶ (1899, X-4), zar.

أَوَّلًا

2.ewwulî [‘ewwulî]⁵⁷⁷ (1899, X-8, 13), zar.

عَوَّلِي

önce-III (eski): verî (1899, X-7)

فَرِي

verê (1903, C-II-63), zar.

vêrê

önceki: veryêni (1857, Lr-80), s. dş.

veryên'e

öpmek: lew ... rû na[yîş] (1857, Lr-70), f.

Avdulah ağanın ayağını öptü. (Lew na Avdula Axa lingi rû.) (1857, Lr-70)

launá Avdúl'ah ayá língeru

Avdula ağanın başını öptü. (Lew na Avdula Axa sere rû.) (1857, Lr-70)

launá Avdúl'a ayá séreru

Helef ağanın elini öptü. (Lew na Xelef Axa dest rû.) (1857, Lr-70)

launá Xaléf ayá déstru

örf: urf [‘urf]⁵⁷⁸ (1899, X-17), i.

أُورْف

örtmek: nexînn[ayîş] (1903, C-II-63), f.

Üstünü örter. (Serê ci nexînnenû.) (1903, C-II-63)

sere ğe nexîñ nânû

örük (saç örgüsü): gile (1858, Lr-198), i.

gile

örümcek: pîriki (1858, Lr-208), i. dş.

pîriké

pirike (1903, C-II-113), i. dş.

pîrikā

öte: wet (1857, Lr-69), s.

wét

wet (1899, X-25)

وَت

ötmek: veng da[yîş] (1903, C-II-94), f.

Horoz ötüyor/öter. (Dik veng dano.) (1903, C-II-94)

dîk vâñgdânō

övme: 1.medh [medh]⁵⁷⁹ (1899, X-2, 4)

مَدْح

2.sena [sena]⁵⁸⁰ (1899, X-17)

سَنَا

⁵⁷⁶ Ar. ewwela

⁵⁷⁷ Ar. ewwel

⁵⁷⁸ Ar. ‘urf

⁵⁷⁹ Ar. medh

⁵⁸⁰ Ar. sena

övmek: medhê ... kerd[iş] [medhê ... kerd[iş]] (1899, X-4), f.

onu övmüş: medhê yê kerdo [medhê yê kerdo] (1899, X-4)

مَدْحِ يَ كَرْدُو

övünç: fexr⁵⁸¹ (1899, X-2, 14), i.

فَخْر

övüş: b. övme

öyle: hinî (1903, C-II-80), s.

هِنِی

henî (1903, C-II-68), s.

Héni

henî⁵⁸² (1903, C-II-90), s.

hämā

öyleyse: hinî [y]o (1903, C-II-68), zar.

hînîo

henî [y]û (1903, C-II-68), zar.

Hénû

özellikle: xasseten⁵⁸³ [xaşşeten] (1899, X-4)

خَاصَّةً

P

padişah: 1.padişah (1899, X-8), i.

پَادِشَاهِ

padîşah (1903, C-II-60), i.

pādišāh

padşah (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

pādšāh پادشاه

padşa (1903, C-II-60), i.

pādšā

2.sultan [sulţan]⁵⁸⁴ (1899, X-18), i.

سُلْطَان

paha: 1.vayê (1903, C-II-88), i. dş.

vāye

vaê (1903, C-II-88) i. dş.

vāe

pahalı: 1.vay (1903, C-II-113), s.

vāi

2.xalî [ğalî]⁵⁸⁵ (1899, X-19), s.

غَالِب

palan: cile (1903, C-II-64), i.

ğilä

⁵⁸¹ Ar. fexr

⁵⁸² Albert von Le Coqî na çekuye sey *Hénû* nušta labelê goreyê fikrê ma xelet nusîyaya, ganî sey "henî û" (henî yû) binusîyayêne.

⁵⁸³ Ar. xaşşeten

⁵⁸⁴ Ar. sulţan

⁵⁸⁵ Ar. ğalî

para: pere (1903, C-II-67), i.

paralar: peranî (1903, C-II-67), i.

pera (1903, C-II-64), i.

pera (1903, C-II-63), i.

pera (1903, C-II-64), i.

pārān

pārā

pārā

para

پَرَخَه

parça: 1.perçe (1899, X-7), i.

parçe (1903, C-II-92), i.

2.felqe⁵⁸⁶ (1899, X-9), i.

3.ca(î) [ca(y)] (1903, C-II-63)

parçalara ayrılmak: felqey bî[yayîş] (1899, X-9), f.

pārçä

قَلَه

جَا

İki parçaya ayrıldı. (Bî di felqey.) (1899, X-9)

parçalanmak: 1.perçe bî[yayîş] (1899, X-7), f.

2.felqey bî[yayîş] (1899, X-9), f.

3.b. ayrılmak (birbirinden ayrılmak)

بِ دِ قَلَتِي

parçalanacak/parçalanır: go bibo ... perçe (1899, X-7)

بِ بِيو ... پَرَخَه

parlak: mucella⁵⁸⁷ (1899, X-12), s.

parlamak: mucella bî[yaîş] (1899, X-12), f.

مُجَلَلِي

parladı: bî mucella (1899, X-12)

بِ مُجَلَلِي

parmak: 1.îngişt (1857, Lr-3), i. dş.

îngişt (1856, La-40) i. dş.

2.engişt (1858, Lr-192) i. dş.

engişt (1903, C-II-107) i. dş.

3.gişte (1899, X-13), i. dş.

ingîst

ingisht

engişt

engişt

گِشْتَا

⁵⁸⁶ K. felq, felqe

⁵⁸⁷ Ar. mucella

gişt (1899, X-28), i. dş.	گشت
ayak parmakları: engiştî lingân (1858, Lr-193), i.	engiştî lingân
başpamak: engiştâ pîlâ (1903, C-II-106)	engiştâ pîlâ
işaret parmağı: 1. giştâ eşhede (1899, X-13)	گشتا اشهد
2. giştâ şede (1899, X-13)	گشتا شه
3. engiştâ şadi (1903, C-II-115)	engiştâ şade
orta parmak: engiştâ oretê [engiştâ ortê] (1903, C-II-110)	engiştâ ôretê
serçe parmağı: engiştâ quce (1903, C-II-107)	engiştâ kûçe
şehadet parmağı: b. işaret parmağı	
parmaklarım: ingiştê min (1856, La-40)	ingishtê-min
yüzük parmağı: engiştâ engiştânî (1903, C-II-108)	engiştâ engiştâni
paşa: paşa (1857, Lr-83), i.	paşâ
paşa (1857, Lr-84)	paşa
paşa (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	pāšā پاشا
paşa (1903, C-II-92)	pāšā
paydos: paytos (1903, C-II-72)	paitōs
paydos etmek: paytos ker[diş] (1903, C-II-72), f.	
paydos edeceğiz: ma ko paytos kerim (1903, C-II-72)	mā kō paitōs kērim
pazar: 1.(pazar yeri): bazar (1858, Lr-209), i.	bazâr
2.(pazar günü): kirye (1858, Lr-197), i.	kiryē
pazartesi: dişemi (1858, Lr-202), i.	dişēme
duşenbe (1899, X-19)	دوشنبه
pazı: pazî (1856, La-40), i.	pazî
pazım (kolum): pazîê min[pazîyê min] (1856, La-40), i.	pazîê-min
pek: pek (1903, C-II-80), zarf.	pek

pek aciz: kemterîn ⁵⁸⁸ (1899, X-27), s.	كَمْتَرِينْ
peki: pekê (1857, Lr-56)	pêke
pencere: 1.şibaki (1858, Lr-204), i.	şebâke
2.pencera (1903, C-II-82)	pängärâ
perçem: temerî (1903, C-II-110), i.	tâmerî
perde (örtü): 1.perde (1899, X-9, 12)	پَرْدِه
2.nîqab [nîqab] ⁵⁸⁹ (1899, X-24), i.	نِقَابْ
3.hîcab [hîcab] ⁵⁹⁰ (1899, X-9), i.	حِجَابْ
peri: perî (1899, X-7), i.	پَرِي
pêrî (1903, C-II-64)	pêrî
perşembe: peşemi (1858, Lr-208), i.	peşeme
peş (arka): 1.dim (1899, X-16)	دِيمِه
dime (1857, Lr-75), i.	dîmâ
dime (1903, C-II-64), i.	pei
2.pey (1857, Lr-64), i.	
peşinde dolaşmak: dima geyr[ayîş] (1899, X-16), f.	
onun peşinde dolaşacağız: ma ... go bigeyrin ... yê dima (1899, X-16)	
مَا ... گَو بگيرين ... يه دوما	
peşine: dime (1857, Lr-75)	dîme
dima (1899, X-16)	دوما
peşine düşmek: 1.pey ra [dime] kewt[iş] (1857, Lr-69), f.	
2.dime kewt[iş] (1857, Lr-75), f.	

⁵⁸⁸ F. kemterîn

⁵⁸⁹ Ar. nîqab

⁵⁹⁰ Ar. hîcab

dima kewt[iş] (1899, X-16), f.

3. a ... dime kewt[iş] (1903, C-II-67), f.

peşine düştü: pey ra kewt [dime] (1857, Lr-69)

peşine düştüler: kewtî⁵⁹¹ dime (1857, Lr-75)

kewtê dima (1899, X-16)

kewtî a ... dime (1903, C-II-67)

kiewtî a ... dime (1903, C-II-67)

peyda: peyda (1899, X-9, 11), s.

peyda etmek (peydahlamak): peyda kerd[iş] (1899, X-9), f.

peyda etti (peydahladı): kerde peyda (1899, X-9)

peyda olmak (peydahlanmak): peyda [bîyayîş] (1899, X-11), f.

peyda olursa (peydahlanırsa): bibo peyda (1899, X-11)

peygamber: 1. peyxember [peygember] (1899, X-19), i.

2. resûl⁵⁹² (1899, X-24), i.

3. nebî⁵⁹³ (1899, X-27), i.

Peygamber Muhammed'e edilen dua: selat [şelat]⁵⁹⁴ (1899, X-3, 3), i. صَلَاة

Peygamber Muhammed'e edilen dualar: selewat [şelewat]⁵⁹⁵ (1899, X-3), i.

صَلَوَاتُ

Peygamber Muhammed'in sözleri: hedîs [hêdîs]⁵⁹⁶ (1899, X-6), i. حَدِيثُ

⁵⁹¹ Lerchî na çekuye wina nušta: kaúta. Goreyê fehmkerdişê ma, wina xelet nusîyaya. Seba ke zafhûmar a, ganî herinda "kaúta" [kewta] de "kewtî" bibo.

⁵⁹² Ar. resûl

⁵⁹³ Ar. nebî

⁵⁹⁴ Ar. şelat

⁵⁹⁵ Ar. şelewatullahî

⁵⁹⁶ Ar. hêdîs

peygamberler: enbîya⁵⁹⁷ (1899, X-4), i.

أَنْبِيَاءُ

peygamberlik: nubuwwet⁵⁹⁸ (1899, X-9), i.

نُبُوَّةٌ

peynir: penîr (1858, Lr-207), i.

پَنِیر

penîr (1903, C-II-92)

pänîr

penîr (1903, C-II-84)

penîr

pilav: pîlaw (1857, Lr-51), i.

پِلاو

pîlawe (1903, C-II-78), i. dş.

pilâwä

pire: keki (1903, C-II-107), i.

کَکی

pirinç: 1. birinc⁵⁹⁹ (1899, X-8), i.

بِرِنج

2. riz (1903, C-II-111)

res

pipo: qalune (1857, Lr-61), i.

kalûna

pipo kapağı: serqalu (1858, Lr-205), i.

serkalú

pis: pîs (1857, Lr-82), s.

pîs

pişirmek: pew[tiş] (1857, Lr-51, 54), f.

pişir: pewji (1857, Lr-51)

paúze

pewci (1857, Lr-54)

paúde

pişirir/pişiriyor: pewcena (1857, Lr-52), dş.

pauđen'a

piyade: pêye (1857, Lr-74), i.

peíye

porsuk: korbeşuk (1858, Lr-197), i.

kör beşúk

post: post (1903, C-II-108)

pōst

puhu: goîn (1856, Lr-85), i.

góin

gohîn (1856, Lr-85), i.

góhin

goîni (1857, Lr-83), i.

gō'ine

pusula: tezkere (1903, C-II-68), i.

tâzkärê

Pusula yazdı. (Tezkere yazmîş kerd.) (1903, C-II-68) *tâzkärê yazmîş kârd.*

⁵⁹⁷ Ar. enbîya'

⁵⁹⁸ Ar. nubuwwet

⁵⁹⁹ K. birinc, riz

put: pût (1899, X-4)

پوت

püf: pif (1858, Lr-208), i.

پف

puf (1899, X-12), i.

پفه

püflemek: pif ke[rdiş] (1858, Lr-208), f.

puf kerd[iş] (1899, X-12), f.

پهکرد

püfledi: puf kerd (1899, X-12)

püflüyorum/püflerim: [ez] pif kena (1858, Lr-208)

[ez] pif kén'a

R

Rab: Rab⁶⁰⁰ (1857, Lr-83), i.

râb

Reb (1899, X-6)

رَب

Rebb (1899, X-6, 8)

رَبِّ

Rabbim: Rabî (1903, C-II-94)

râbi

Rebbî (1899, X-2, 2)

رَبِّ

Rabbimiz: Rebbena⁶⁰¹ (1899, X-14, 20)

رَبَّنَا

rahat: rehat [reḥat]⁶⁰² (1857, Lr-68)

reḥát

rehet [reḥet] (1899, X-20)

رَحَت

rehat [reḥet] (1903, C-II-78)

raḥát

rahat durmak: rehat vind[ertiş] [reḥat vind(ertiş)] (1857, Lr-68), f.

2.rehat vindi[reḥat vindi]⁶⁰³ (1857, Lr-68)

reḥát vjnde

rahatlamak: rehet bî[yayîş] [reḥet bî(yayîş)] (1899, X-20), f.

rahatladı: rehet bî [reḥet bî] (1899, X-20)

رَحْت بِي

⁶⁰⁰ Ar. rebb

⁶⁰¹ Ar. rebbena

⁶⁰² Ar. raḥet

⁶⁰³ Ar. raḥet

rahim: rehîm [reḥîm]⁶⁰⁴ (1899, X-2), i.

رَحِيمٌ

rahman: rehman [reḥman]⁶⁰⁵ (1899, X-2)

رَحْمَنٌ

rahmet: rehmet [reḥmet]⁶⁰⁶ (1899, X-11), i. er.

رَحْمَةٌ

rehmete [reḥmete]⁶⁰⁷ (1899, X-3, 5), dş.

رَحْمَةً

ramazan orucu: rocey remezanî (1857, Lr-63), i.

rôḍei ramazány

rakı: araq (1903, C-II-64), i.

arāk

rastlamak: rast ame[yîş] (1903, C-II-67), f.

rastladi: rast ame (1903, C-II-67)

rāst amā

razi: razî (1857, Lr-55), i.

razi

razi olmak : razî bî[yayîş] (1857, Lr-55), f.

razi olsun: razî bû (1857, Lr-55)

razi bu

razık (rızık veren): razıq⁶⁰⁸ (1899, X-2), s.

رَازِقٌ

reis: b. baş-II

rekat: rekat (1857, Lr-83), i.

rekāt

renk: reng (1899, X-11, 24), i.

رَنْجٌ

bir renk: rengêke (1899, X-11, 11)

رَنْجُكَ

rızık: rizq (1903, C-II-67), i.

rizq

rızık veren: razıq⁶⁰⁹ (1899, X-2), s.

رَازِقٌ

ve rızıklandır (ve ona rızık ver): werzuqî⁶¹⁰ (1899, X-27)

وَأَرْزُقُ

⁶⁰⁴ Ar. reḥîm

⁶⁰⁵ Ar. reḥman

⁶⁰⁶ Ar. reḥme

⁶⁰⁷ Ar. reḥmet

⁶⁰⁸ Ar. razıq

⁶⁰⁹ Ar. razıq

⁶¹⁰ Ar. werzuqî

rica: 1.hêvî (1899, X-13), i.

2.rica⁶¹¹ (1857, Lr-70), i.

rica (1899, X-14, 21)

rica (1903, C-II-65)

reca (1899, X-25, 27)

rica etmek: 1.hêvî ke[rdiş] (1899, X-13), f.

2.rica ke[rdiş] (1903, C-II-65), f.

3.rica-minet kerd[iş] (1857, Lr-63), f.

rica ederim/rica ediyorum: 1.ez hêvî kena (1899, X-13)

2.ez rica kena (1903, C-II-78)

[ez] rica kena (1903, C-II-65)

3.ez ... rica-minet kena (1857, Lr-63)

rica minnet: rica-minet (1857, Lr-63), i.

riya: rîya⁶¹² (1899, X-5), i.

ruh: rûh [rûh]⁶¹³ (1899, X-9, 12), i.

rüsva: rûreş (1899, X-2), s.

rüya: hewn (1857, Lr-81), i. er.

hewn (1899, X-18), i. er.

hew (1857, Lr-80), i. er.

rüya görmek: hew dî[yayîş] (1857, Lr-80), f

hew vyên[ayîş] (1857, Lr-80), f.

rüya gördüm: mi ... hew dî (1857, Lr-80)

رِیَا

رِیَا

رِیَا

رِیَا

رِیَا

از هِیْتِ كِنَا

az riğâ kânâ

[ez] riğâ kânâ

ez ... rîdamenét kén'a

rîdamenét

رِیَا

رُوح

رُوح

رُوح

رُوح

hau

me ... hau dî

⁶¹¹ Ar. reca'

⁶¹² Ar. rîya'

⁶¹³ Ar. rûh

rüya görür/rüya görüyor: hew vyênena (1857, Lr-80) **hau vyenén'a**
rüzgâr: va (1903, C-II-114), i. **vā**

S

saat: seat [se'at] (1798, SE-10), i. **ساعات**
 sa'ati (1857, Lr-51), i. dş. **sá'ati**
 saet [sa'et] (C-I-72 A.h.), i. dş. **ساعت**
 seat [se'at] (C-II-72), i. dş. **saátá**
saadet: seadet [se'adet]⁶¹⁴ (1899, X-9) **سَعَادَت**
sabah: 1.suba⁶¹⁵ (1857, Lr-54), i. er. **sobá**
 siba [şiba] (1899, X-21), i. er. **صبا**
 sebah (1857, Lr-67), i. er. **sebáh**
 sebah [şebah] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i. er. **sabāh** صباح
 sebah [şebah] (1903, C-II-76), i. er. **sabāh**
 2.şewrow [?] [şewra?] (1856, La-40), i. **shaurow**
 3.mişt⁶¹⁶ [? meşt] (1798, SE-10), i. er. **مشت**
 5.bukre⁶¹⁷ (1899, X-2), i. **بكرة**
sabun: sabun (1857, Lr-56), i. **sabún**
sabunlamak: sabun kerd[iş] (1857, Lr-56), f.
sabunladı: sabun kerd (1857, Lr-56) **sabún kerd**
sabır: sebr [şebr]⁶¹⁸ (1899, X-12, 12) **صبر**

⁶¹⁴ Ar. se'adet

⁶¹⁵ Ar. şubh, şebah

⁶¹⁶ Mustafa Dehqanî na çekuye wina nušta û seba manaya aye, bi îngilizkî wina nušto: "morning, the time from sunrise to noon" (Dehqan, r. 10), yanî "şewdir/şodir, wextê akewtişê rojî ra heta nêroje/dihîre". Ma wendişê Dehqanî ra ("mişt") emîn nîyê û ma nêzanî ke na mana kotî ra arda. Çîyo ke ma zanî na çekuye ewro kirmanckî de manaya "yarın"ê tirkî de de esta û ma nê formê aye tesbît kerdî: masti, mesde, mest, meste, meşde, meşte, meştê, meşti, meşt, meşti, mêşt, mêşti, miêşt, myeşt. Seke aseno, ma rastê formê "mişt"î nêamey.

⁶¹⁷ Ar. bukre

⁶¹⁸ Ar. şebr

sabir (1903, C-II-66), i.	<i>sāber</i>
sabretmek: sebir kerd[ış] (1903, C-II-66), f.	
sabret: sabir buke (1903, C-II-66)	<i>sāber bûke</i>
sac (dışbükey pişirme aracı): tewq (1856, Lr-84), i.	tauk
saç: 1.por (1856, La-40)	pore
saçım: porê min (1856, La-40)	porè-min
2.gijik (1857, Lr-3), i.	Γjzik
3.mûyê sera (1903, C-II-108)	<i>mûye sârâ</i>
saç tıraşı olmak: serê xoe [xwi] tayşt[ış] (1857, Lr-85), f.	
Saç tıraşı oldu./Kendi saçını tıraş etti. [Serê xoe (xwi) tayşt.] (1857, Lr-85)	
sêre xoe taišt	
sadece: tenê (1899, X-6, 9), s.	تنی
tenîya (1903, C-II-67), zar.	<i>tânîyâ</i>
sadık: sadiq [şadiq] ⁶¹⁹ (1899, X-20), s.	صَادِق
saf (dizi): sef [şef] ⁶²⁰ (1899, X-5), i.	صَف
saf saf: sef bi sef [şef bi şef] ⁶²¹ (1899, X-12), i.	صَفُّ بِصَفِّ
sef sef [şef şef] ⁶²² (1899, X-25)	صَفُّ صَفِّ
safa: b. sefa	
sağ-I (sol karşıtı): raşt (1857, Lr-3), s. er.	râšt
rašt (1858, Lr-206), s.	râšt
rašt (1899, X-13, 13), s.	رَاشَت
rašte (1899, X-13), s. dş.	رَاشَتَه
sağ-II (sağlam): saX (1857, Lr-3), s.	sâγ

⁶¹⁹ Ar. şadiq

⁶²⁰ Ar. şeff

⁶²¹ Ar. şeff

⁶²² Ar. şeff

sağ-III (yaşamakta olan): 1.weş (1857, Lr-53), s.	wēš
2.sax (1857, Lr-3, 53), s.	sāγ
sağ olasn/sağ ol: weş bubê [weş bibê] (1903, C-II-92)	wāš būbē
sağır: kir ⁶²³ [ker] (1798, SE-10), s.	كر/كیر
ker (1857, Lr-2), s.	kér
ker (1903, C-II-82), s.	kār
sahi: 1.rast (1903, C-II-63), zar.	rāst
2.bira ⁶²⁴ (1899, X-23), s.	بیرا
3.heqîqet [heqîqet] ⁶²⁵ (1899, X-10), s.	حَقِيقَت
sahip: 1.wayer (1857, Lr-49, 72), i.	wayér
wer (1857, Lr-60), i	wér
3.wey (1899, X-23), i.	وَي
2.sahib [şahib] ⁶²⁶ (1899, X-17, 26), i.	صَاحِب
2.zu-[zu] ⁶²⁷ (1899, X-12, 22)	ذُو
za-[za] ⁶²⁸ (1899, X-11, 12)	ذَا
hikmet(ler) sahibi: zu'l-hîkem [zu'l-hîkem] ⁶²⁹ (1899, X-12)	ذُو الْحِكْم
himmət sahibi: ze'l-hîmem [ze'l-hîmem] ⁶³⁰ (1899, X-11)	ذَا الْهِمَّة
sahip çıkmak: weyerey ke[rdiş] (1857, Lr-53), f.	

⁶²³ Mustafa Dehqanî na çekuye sey "kir" nušta û seba manaya aye, bi İngilizkî wina nušto: "1.deaf, 2.deaf-mute" (Dehqan, r. 10), yanî "1.kerr, 2.kerr û lal". Ma wendişê Dehqanî ra ("kir") emîn niyê. Ma na çekuye ewro kirmanckî de sey "kerr"î şinasnenî û çekuya "kerr"î manaya "ker û lal"î piya nêdana, tena manaya nêşnawitoxî (yanî "deaf" a İngilizkî dana.

⁶²⁴ K. bira/bera, birastî

⁶²⁵ Ar. heqîqet

⁶²⁶ Ar. şahib

⁶²⁷ Ar. zu

⁶²⁸ Ar. za

⁶²⁹ Ar. zu'l-hîkem

⁶³⁰ Ar. za'l-hîmem

sahip çıkmaz: wayerey nêkenû (1857, Lr-53)	wáyerei nékên'u
sahiplik: wayerey (1857, Lr-53)	wáyerei
sahipsiz: byewayer (1857, Lr-72)	bye wayér
sahipsiz bırakmasınlar: bêwayêr nêkerî (1857, Lr-72)	wa ... byewayér nékeri
sakal: 1.erdîşi (1858, Lr-193), i. dş.	erdîşi
erdîş (1903, C-II-105)	erdîş
2.rî (1858, Lr-206), i.	ri
sakalım: ardîşê min (1856, La-40)	ardishê-min
sakal tıraşı olmak: rîê xoe tayş[tiş] [rîyê xwi tayşt(iş)] (1857, Lr-85), f.	
Sakal tıraşı oldu./Kendi sakalını tıraş etti. [Rîê xoe (rîyê xue) tayşt.]	
(1857, Lr- 85)	rîe xoe taişt
sakinleşmek (sakin duruma gelmek): sekan ⁶³¹ bi[yayîş] (1899, X-14), f.	سَكَانَ
	فِي بَيْتِ سَكَانَ
sakinleşmedi: nêbî sekan (1899, X-14)	
saklamak: weda[yîş] (1903, C-II-64), f.	
sakla: weda (1903, C-II-64)	wâdâ
saklamak: b. kaldırmak-I	
salahiyet: sila [sila(hîyet)?] (1857, Lr-73), i.	silá
salahiyetsiz: byesila [bîyesila(hîyet)?] (1857, Lr-73), s.	bye silá
Kimi salahiyetsiz (izinsiz) görsem kafasını vururum (keserim). (Kamî k' vyêna bîye sila, serey cey dana puroe [purue].)⁶³² (1857, Lr-73)	
qámeķ vyén'a bye silá sérei đei dâna púroe	
salat: selat [şelat] (1899, X-3), i.	صَلَاة
salavat: selewat [şelewat] ⁶³³ (1899, X-3), i.	صَلَوَاتُ
saldıran [Hazreti Ali]: kerrar ⁶³⁴ (1899, X-5), s.	كِرَار

⁶³¹ Ar. sekan

⁶³² Al. "wen ich ohne Erlaubniss sehe, dem lasse ich den Kopf abschlagen."

⁶³³ Ar. şelewatullahî

⁶³⁴ Ar. kerrar

salı: syêşemi (1858, Lr-205), i.	syêşeme
saman: simer (1858, Lr-205), i. er.	sîmêr
Samanyolu: 1. Geway Queçan (1856, Lr-85), i. dş.	gauai qoëçân
Geway Queçan (1857, Lr-xvi), i. dş.	gau'ái qo'etân
2. Rayerî Pîra Smerini (1856, Lr-85), i. er.	rajeri pîra smærvne
Rayerî Pîra Smerini (1857, Lr-xvi), i. er.	ráyeri pîra smerî'n'e
3. Cinêka Pîre (1903, C-II-110), i.	çenêkâ pîrâ
sandık: 1. mesahi (1857, Lr-83), i.	mesâhe
mesahi (1857, Lr-83), i	mesâhî
mesah (1858, Lr-211), i.	mesâh
2. sandıq (1903, C-II-82), i.	sandîq
sanki: seki (1857, Lr-2), bağ.	Sêki
sansar: kuze (1858, Lr-196), i. er.	quzê
sap (mecaz olarak çöp): dasî (1899, X-23), i. er.	داسے
sarı: zerd (1858, Lr-206), i.	zêrd
zerd (1899, X-6, 17), i.	زرد
zerd (1903, C-II-107), i.	zârd
sarılmak: pêşîya[yîş] (1903, C-II-65), f.	pêşiai têrâ
birbirlerine sarıldılar: pêşîyay têra (1903, C-II-65)	پهه
satın almak: 1. hir-[? her] 1798, SE-10), f.	herînâîş
herînaîş [herînayîş] (1903, C-II-84), f.	dzō ... bâherînî
satın alacağıım: ezo ... biherîmî (1903, C-II-64)	ez ... herînêna (1903, C-II-80) az ... herînânî
satın alhyorum/satın alırım: ez ... herînêna (1903, C-II-80)	2. erîn[ayîş] (1903, C-II-64), f.
2. erîn[ayîş] (1903, C-II-64), f.	erînenû (1903, C-II-64), er.
satın alır: erînenû (1903, C-II-64), er.	erînenû
satmak: rot[iş] (1903, C-II-63), f.	rōşênû
satıyor/satar: roşenû (1903, C-II-64), er.	rōtîn
satıyordu/satardı: rotîn (1903, C-II-63), er.	mā ... rōtîn
satıyorduk/satardık: ma ... rotîn (1903, C-II-64), ç.	

satıyoruz/satarız: [ma] roşenim (1903, C-II-86)	[ma] rōšēnim
satmıyorlar/satmazlar: nêroşenê (1903, C-II-90)	nârōšēnâ
savaş: b. kavga	
savaşmak: b. kavga etmek	
savaşanların çıkardığı ses: waqe-waqe (1857, Lr-75)	wāke wāke
sayfa: per (1899, X-6), i.	پر
saygı: hurmet [hürmet] ⁶³⁵ (1899, X-27), i.	هٚرمة
saymak: mardış (1899, X-15), f.	ماردیش
sebeb: 1.sebeb ⁶³⁶ (1899, X-5, 8), i. er.	سبب
sebeb (1903, C-II-67), i. er.	sābāb
sebeb (1903, C-II-68), i. er.	sābāb
2.îllet [‘îllet] ⁶³⁷ (1899, X-4, 4), i. er.	علت
secde: secde ⁶³⁸ (1899, X-8, 10), i. er.	سجده
secde etmek: secde berd[iş] (1899, X-8, 11), f.	
secde etti: secde berd (1899, X-8, 11)	سجده برد
secdeye varmak: secde [şîyayîş] (1899, X-10), f.	
secdeye vardı: şî secde (1899, X-10), dş.	شی سجده
seçilmiş: muxeyyer ⁶³⁹ (1899, X-14), i.	مخیر
seçilmiş kılmak: muxeyyer kerd[iş] (1899, X-14), f.	
[onları] seçilmiş [kişi] kılmıştı: muxeyyer kerdîbî (1899, X-14)	مخیر کوردیبه
seçmek: neqêna[yîş] (1899, X-29), f.	

⁶³⁵ Ar. hürmet

⁶³⁶ Ar. sebeb

⁶³⁷ Ar. ‘îllet

⁶³⁸ Ar. secde

⁶³⁹ Ar. muxeyyer

biz seçtik: ma neqênay (1899, X-29). ç.

sefa: 1.sefa (1857, Lr-58), i.

sefa [şefa]⁶⁴⁰ (1899, X-6, 10), s.

2.keyf-sefa (1857, Lr-54, 58)

3.zewq û sefa [zewq û şefa]⁶⁴¹ (1899, X-6)

4.kêf û zewq (1903, C-II-64, 65)

sefa sürmek: 1.keyf-sefa kerdi[ş] (1857, Lr-54, 58), f.

2.zewq û sefa ke[rdeş], [zewq û Şefa ke(rdeş)] (1899, X-6), f.

3.kêf û zewq kerd[iş] (1903, C-II-64), f.

sefa sürdü: 1.keyf-sefa kerd (1857, Lr-54)

keyf-sefa kerdi (1857, Lr-58)

2.kêf û zewq kerdî (1903, C-II-64)

sefa sürer: kêf û zewq kena (1903, C-II-65)

Onlar ... sefa sürerler. (Ê ... **kenê zewq û şefa.**) (1899, X-6)

اِي ... كِنِي زَوْقُ وَصَفَا

sefa sürerlerdi: kêf û zewq kerdin (1903, C-II-65)

sefer: b. kez

sekiz: heyşt (1857, Lr-64), i.

heyşt (1903, C-II-70), i.

hireşt [?]⁶⁴² (1862, B-627), i.

heşt (1899, X-18, 23), i.

sekiz yüz: hey⁶⁴³ sey (1903, C-II-71), i.

sekizinci: 1.heyştin (1858, Lr-195), s.

مَا نَقَيْنَا

sefâ

صَفَا

keif sefâ

زَوْقُ وَصَفَا

kêfu zauq

keif sefâ kerd

keif sefâ kêrde

kêfu zauq kârdî

kêfu zauq kânâ

kêfu zauq kârdin

heist

heist

hirescht

هَيْسْت

helsâi

heistîn

⁶⁴⁰ Ar. şefa'

⁶⁴¹ Ar. şefa'

⁶⁴² Na çekuye nuşteyê O. Blauyî de sey "hirescht" (yanî "hireşt") nusîyaya la wina fehm beno ke xelet nusîyaya.

⁶⁴³ Na çekuye kitabê Albert von Le Coqî de (r. 70) sey "hei" nusîyaya la wina fehm beno ke xelet nusîyaya, çunke sewbîna rîpelanê eynî kitabî de na çekuye sey "heist" (yanî "heyşt") nusîyaya.

heştini (1903, C-II-67), s. deş.	<i>heştine</i>
2. ... heştî (1899, X-18)	هَشْتِ ...
sekizinci ay: aşmey heştî (1899, X-18)	اشمی هَشْتِ
sekizinci gece: şewa heştini (1903, C-II-67)	<i>şawā heştine</i>
seksen: heştay (1858, Lr-195), i.	heştai
heştay (1903, C-II-70)	<i>heştāi</i>
heşde (1862, B-627)	heschde
sekseninci: heştayın (1858, Lr-195), s.	heştayın
sel: laser (1857, Lr-84), i.	lasér
selam: selam (1857, Lr-54), i.	selām
selam ⁶⁴⁴ (1899, X-14, 18)	سَلَام
selam etmek: selam kerd[ış] (1899, X-24), f.	
selam etmiş: selam kerdo (1899, X-24)	سَلَام کَرْدُو
selam olsun: esselamû/es-selamû (1899, X-13, 18)	اَسَلَام
selam vermek: selam da[yîş] (1857, Lr-85), f.	
selam versin: selam bidû (1857, Lr-85)	selām bedû.
selam verelim: ma selam bid (1899, X-14)	مَا سَلَام بَد
selamlık: selamlıxey (1857, Lr-84), i.	selām leyef.
selamünaleyküm: selam aleykum (1903, C-II-67)	<i>sālām alēikūm</i>
semer: cile (1903, C-II-64), i.	<i>ğilä</i>
sen-I (bükünsüz): ti (1856, La-40)	te
ti (1857, Lr-63), ş.z.	tj
ti (1857, Lr-51), ş.z.	te
ti (1899, X-2, 3), ş.z.	تَ

⁶⁴⁴ Ar. selam

ti (1903, C-II-64), ş.z.	té
tî (1903, C-II-67), ş.z.	tê
te (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), ş.z.	tâ تہ
tu/tî (1903, C-II-66), ş.z.	tū
tu (1903, C-II-60), ş.z.	tü
tu (1903, C-II-66), ş.z.	tû
tu (1903, C-II-74), ş.z.	tū
sen-II (bükünlü): tue (1857, Lr-2), ş.z.	tú'e
tue (1857, Lr-68), ş.z.	túe
tue (1857, Lr-52), ş.z.	túe
tue (1857, Lr-50), ş.z.	tóe
tû (1857, Lr-60), ş.z.	tu
to (1899, X-2, 3), ş.z.	تو
to (1903, C-II-60, 63), ş.z.	tō
tî (1857, Lr-58), ş.z.	te
sende: fike ⁶⁴⁵ (1899, X-18)	فیک
senin üzerine: eleyke [⁶⁴⁶ 'eleyke] (1899, X-18)	عليك
sene: b. yıl	
senet: senede (1903, C-II-78), i.	sänüdâ
serçe: mîlîçik (1858, Lr-211), i.	miliçik
sermek: rakerd[iş] (1857, Lr-86), f.	
seriniz: rakî (1857, Lr-86)	râ ki
serdi: rakerd (1857, Lr-86)	râ kerd
ses: l.veng (1857, Lr-2), i.	Véng
veng (1857, Lr-50), i.	véng

⁶⁴⁵ Ar. fike (fi-+ ke)

⁶⁴⁶ Ar. 'eleyke

veng (1903, C-II-64), i.	vāng
veng (1903, C-II-67), i.	vāng
2.veyn (1857, Lr-50), i.	vein
3.sewt [şewt] ⁶⁴⁷ (1899, X-7, 8), i.	صَوْتَا
4.newa ⁶⁴⁸ (1899, X-7), i.	نَوَى
ses çıkarmamak: ve [nê]k[erdiş] (1857, Lr-64), f.	
ses çıkarmayınız: ve mekî (1857, Lr-64)	ve mēki
seslenmek: 1.veng da[yîş] (1857, Lr-75), f.	
2.veyn da[yîş] (1857, Lr-75), f.	
Asker[ler]ine seslendi. [Venga eskerî xoe (xwi) da.] (1857, Lr-75)	
vēnga eskéri xoe dā	
seslen: veng de (1903, C-II-67)	vāngdā
seslendi: 1.veng da (1857, Lr-64)	veng da
veng da (1903, C-II-66)	vāng dā
2.veyn da (1857, Lr-75)	vein dā
veyn da (1903, C-II-66)	vān dā
3.vên da (1903, C-II-66)	vên dā
seslenir: veng dana (1903, C-II-67), dş.	vāng dānā
veng dano (1903, C-II-67), er.	vāng dānō
sessiz: bēnewa ⁶⁴⁹ (1899, X-7) s.	بے نَوَى
sevgi: 1.haz (1798, SE-10), i.	هاز
hes [hes] (1857, Lr-1), i.	has
2.hubb [hubb] ⁶⁵⁰ (1899, X-6, 10)	حُبِّ
sevgili: hebîb [hebîb] ⁶⁵¹ (1899, X-3, 6), i.	حَبِيب

⁶⁴⁷ Ar. şewt

⁶⁴⁸ F. neva

⁶⁴⁹ F. bîneva

⁶⁵⁰ Ar. hubb

⁶⁵¹ Ar. hebîb

sevilen erkek: mehbûb [meħbûb]⁶⁵² (1899, X-10)

محبوب

sevinç: surûr⁶⁵³ (1899, X-5, 11), i.

سُرُور

sevinçlilik (eğlenme): tereb [ṭereb]⁶⁵⁴ (1899, X-6), i.

طَرِبَ

sevmek: 1.hes ke[rdiş] [ḥes ke(rdiş)] (1857, Lr-1), f.

hes ke[rdiş] [ḥes ke(rdiş)] (1899, X-23), f.

2.hez ke[rdiş] [ḥez ke(rdiş)] (1903, C-II-88), f.

3.sîna[yîş] (1857, Lr-1), f.

beni seven: ehebbenî [eḥebbenî]⁶⁵⁵ (1899, X-6)

أَحَبَّنِي

çok seviyorum: ez bol hez kena [ez bol ḥez kena] (1903, C-II-88)

az bōl ḥáz kenā

seviyor/sever: 1.hes kenû [ḥes kenû] (1857, Lr-1), er.

has kén'u.

2.sîna (1857, Lr-1), dş.

sinén'a

seviyorsunuz/seversiniz: [şima] hez kenîn (1903, C-II-88) *ḥaz kénin*

sevmiyorum/sevmem: 1.[ez] hes nêkena [ḥes nêkena] (1899, X-23)

حَسِّي نَيْكِنَا

2.[ez] hez nêkena (1903, C-II-90)

[ez] ḥáz nâkenā.

seyir (temaşa): sêr (1857, Lr-75), i.

siêr

seyis: saîs [sayîs] (1903, C-II-69), i.

sâ'is

seyretmek: 1.sêr ke[rdiş] (1857, Lr-75), f.

2.temaşe kerd[iş] (1903, C-II-64), f.

seyret: ti sêr biki (1857, Lr-75)

te siêr biké

seyretti: temaşe kerdî (1903, C-II-64)

tamâşa kârdî

sıcak: germ (1856, La-40), s.

gherm

germ (1857, Lr-85), s.

gêrm

germ (1903, C-II-86), s.

gârm

Bugün sıcaktır. (Ewro germ o.) (1856, La-40)

auroghermo

⁶⁵² Ar. meħbûb

⁶⁵³ Ar. surûr

⁶⁵⁴ Ar. ṭereb

⁶⁵⁵ Ar. eḥebbenî

sıfat: sıfat [şıfat]⁶⁵⁶ (1899, X-3), i.

صفات

sığır dışkısı: sil (1858, Lr-205), i. er.

سجل

sıklamak: sixilmîş⁶⁵⁷ bî[yayîş] [sığilmîş bî(yayîş)] (1903, C-II-64), f.

sıkıldım: tu sixilmîş bîyay [tu sığilmîş bîyay] (1903, C-II-64) *tü seşilmîş bîai*

sınır: hed [hedd] (1899, X-6), i.

حد

sınırsız (pek çok): bêhed [bêhedd] (1899, X-6), zar.

بى حد

sır: sîrr (1798, SE-11), i. er.

سر

sîrr⁶⁵⁸ (1899, X-7, 7), i.

سیر

sıra: b. saf

sıra sıra: b. saf saf

sıraya koymak: b. tertiplemek

sıralama: b. tertip

sırt: paştî (1856, La-40), i.

pashti

paşt (1858, Lr-207), i.

pašt

paşte (1899, X-11, 12), i.

پاشته

paş (1903, C-II-112), i.

pāš

sırtım: paştî[y]ay min (1856, La-40), i.

pashtiai-min

sırtlan: keftar (1903, C-II-109), i.

keftār

silah: 1. çek (1857, Lr-63), i.

tek

çek (1858, Lr-199), i.

tek

2. sîlah [sîlah] (1903, C-II-60), i.

silāh

sincap: simore (1903, C-II-106), i.

simōrā

⁶⁵⁶ Ar. şıfat

⁶⁵⁷ T. sıkılmış

⁶⁵⁸ Ar. sîrr

sinek (karasinek): meîyes [mêyes] (1858, Lr-210), i.

siper: metiris (1857, Lr-77), i.

metîris (1857, Lr-75), i.

sis: mij (1903, C-II-111), i.

sivri: tûj (1903, C-II-72), s.

daha sivridir: tûjêr a (1903, C-II-72), s.

sivrisinek: kermêş (1903, C-II-107), i.

siyah: sîah [sîyah] (1856, La-40), i.

sîa [sîya] (1857, Lr-4), i.

sîa [sîya] (1858, Lr-205), i.

sîya (1899, X-3), i.

sîyah (1899, X-2), i.

sîah [sîyah] (1903, C-II-112), i.

siz: şima (1798, SE-11), ş.z. ç.

şima (1857, Lr-3), ş.z. ç.

şima (1857, Lr-62), ş.z.

şuma (1857, Lr-55), ş.z. ç.

şima (1899, X-3, 5), ş.z. ç.

şima (1903, C-II-74), ş.z. ç.

şima (1903, C-II-78), ş.z. ç.

şima (1903, C-II-63), ş.z. ç.

sizden: şima ra (1903, C-II-64), ş.z. ç.

sizin üzerinize: eleykum [‘eleykum]⁶⁵⁹ (1899, X-13, 14)

sofra: sufra (1903, C-II-64), i. dş.

soğuk: 1.serd⁶⁶⁰ (1798, SE-10), s.

serd (1856, La-40), s.

meiyés

metîris

m.etîris

miz

tôz

tôžerā

kermêš

siah

sia

siá

سِیَا

سِیَاه

siáh

شِیَا

şimá

şjma

şjma

شِیْمَا

şimá

şimā

şemā

şimārā

عَلَيْكُمْ

süfrā

سرد

serd

⁶⁵⁹ Ar. ‘eleykum

⁶⁶⁰ Mustafā Dehqanî îngilizkîya na çekuye sey "darkness" nušta (yanî "tarî") labelê goreyê zanayîşê ma "serd" tarî nîyo.

serd (1903, C-II-86), s.	<i>sârd</i>
serd (1903, C-II-74), s.	<i>sârd</i>
2.(soğumuş olan nesne): serdin (1903, C-II-92), s.	<i>sârdîn</i>
soğuk almak: serd girewt[iş] (1903, C-II-74), f.	
soğuk almış: serd giroto (1903, C-II-74)	<i>sârd giroto</i>
sokak: kuçe (1903, C-II-69), i.	<i>kuçê</i>
kuçe (1903, C-II-107), i.	<i>kuçâ</i>
kûçe (1903, C-II-69), i.	<i>kûçâ</i>
koçê (1903, C-II-74, 107), i.	<i>kôçâ</i>
sol (sağ karşıtı): çep (1857, Lr-3), s. er.	<i>çép</i>
çep (1899, X-13), s. er.	
çepe (1899, X-13), s. dş.	
son: 1.peynî (1903, C-II-65)	<i>pêini</i>
peînî [peynî] (1903, C-II-64), i. dş.	<i>peini</i>
2.axir ⁶⁶¹ (1899, X-6), s.	
3.xatime ⁶⁶² (1899, X-27), i.	
son nefes: axirnefes ⁶⁶³ (1899, X-6), i.	
sonu olmayan gelecek zaman: ebed ⁶⁶⁴ (1899, X-2), i.	
sonbahar: paîz [payîz] (1856, Lr-84), i.	<i>paîz</i>
paîz [payîz] (1857, Lr-60), i.	<i>pa'îz</i>
paîz [payîz] (1903, C-II-108), i.	<i>pā'îz</i>
sonra: 1.bedê [be'dê] ⁶⁶⁵ (1899, X-4, 8), zar.	

⁶⁶¹ Ar. axir

⁶⁶² Ar. xatime

⁶⁶³ Ar. axir + Ar. nefes (Ziwanê aqadkî ra.)

⁶⁶⁴ Ar. ebed

⁶⁶⁵ Ar. be'd

bado [ba'do] (1903, C-II-63), zsr.

bādo

bado [ba'do] (1903, C-II-66), zar.

bādo

bado (1903, C-II-63), zar.

bādo

2.tepya (1899, X-24), zar.

تِپَا

tepya (1903, C-II-90), zar.

tāpiā

tepya (1903, C-II-60), zar.

tāpiā

ondan sonra: bedê cû [be'dê cû]⁶⁶⁶ (1899, X-4, 8), zar.

بِئِدْ جُو

sonsuz dek: hetta heta [hetta heta]⁶⁶⁷ (1899, X-6)

هَتِّا هَتِّا

sonsuz kadar: b. sonsuz dek

sonuncu: 1.peyenni [peyêni](1856, Lr-84), dş.

pejenne

2.ê peynî (1903, C-II-64), i.

ē péni

sonunda: peynî de (1857, Lr-63), zar.

peinide

peynay (1857, Lr-67, 70), zar.

peinai

sopa: çua [çuwa] (1857, Lr-73), i. dş.

çua

çua [çuwa] (1857, Lr-83), i. dş.

çúa

çu (1858, Lr-200), i.

çū

çö (1858, Lr-200), i.

çō

çue [çuwe] (1903, C-II-113), i. er.

çüā

soru: 1.pers (1899, X-4, 7), i.

پِرس

pers (1903, C-II-76), i.

pärs

pers (1903, C-II-78), i.

pārs

2.sual (1903, C-II-68), i.

sual

sormak: 1.persa[yîş] (1899, X-12, 18), f.

2.pers ke[rdiş] (1798, SE-11), f.

pers kerd[iş] (1903, C-II-76), f.

⁶⁶⁶ Ar. be'd

⁶⁶⁷ Ar. hetta

eđer sorarsanız: ger [şima] bipersê (1899, X-4)	گَر پِرسِ
sorayım: [ez] pers kerî (1903, C-II-78)	[ez] pārs kārî
sordu: persa (1899, X-12, 18), er.	پِرسا
sordum: min pers kerd (1903, C-II-76)	min pārs kârd
sormalıyım: ez gerek persî (1899, X-12)	أَزْ گِرفِ پِرسِ
soruyor/sorar: persena (1857, Lr-80), dş.	persén'a
soruyorlar/sorarlar: pers kenê (1798, SE-11), ç.	پِرس کِنِ
sorulmuş: yusal ⁶⁶⁸ (1899, X-5)	یُسَالْ
kendisinden sorulmuş: emma ⁶⁶⁹ yusal ['emma yusal] (1899, X-5)	عَمَّا یُسَالْ
sorun: mesela (1798, SE-11), i. dş.	سَدَا
soy: nesle ⁶⁷⁰ (1899, X-20), i.	نَسْلِ
soyunmak: xo viran kerd[iş] (1903, C-II-64), f.	
soyundular: xo viran kerdî (1903, C-II-64)	خَوِ verân kârdî
söylemek: 1.vatiş (1857, Lr-82), f.	vâtîş
vatiş (1899, X-3, 4), i.	فَاتِشِ
vatiş (1903, C-II-78)	wātiš
2.vatiş [kerdiş] (1899, X-10), f.	
haydi söyle: de vaci (1857, Lr-50)	devâđi
söyle: 1.vaci (1857, Lr-57)	vâđi
vaci (1857, Lr-84)	vâđe

⁶⁶⁸ Ar. yus'al

⁶⁶⁹ Ar. 'emma

⁶⁷⁰ Ar. nesl

baci (1903, C-II-78)

2.vatiş bike (1899, X-10)

söyledi: va (1857, Lr-49)

Va (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

Va (1903, C-II-63)

Va (1903, C-II-63)

Va (1903, C-II-63)

2.go⁶⁷¹ (1857, Lr-56)

söylemedi: nêva (1903, C-II-69)

söylemedin: to nêva (1903, C-II-69)

söylemeliydiniz: keyêre boatayên [gere (şima) buvatayên] (1903, C-II-94)
keyêre bōatāyēn

söylemeliyiz: lazim o ma ... vac (1899, X-13)

söyleseydin: to ... buvata[y]î (1903, C-II-92)

söyleyeceğim: ezo ... bacî (1903, C-II-92)

söyleyelim: ma vacî (1857, Lr-2)

ma ... vacin (1899, X-4)

söyleyeyim: ez ... vaca (1857, Lr-50)

ez vacî (1899, X-21)

[ez] bacî (1903, C-II-64)

söylüyor/söyler (dişil): vana (1857, Lr-80), dş.

vana (1903, C-II-63), dş.

vana (1903, C-II-64), dş.

vana (1903, C-II-66), dş.

söylüyor/söyler (eril): vanû (1857, Lr-2), er.

vano (1903, C-II-63), er

bāġe

فَاتِشْ بِكْ

vā

wā وا

wā

wā

wa

gō

nā-wā

to nāwā

لُؤِزِمُوْ مَا ... فَاجْ

to ... būwātā

āzō tōrē bāġe

ma vāġi

مَا ... فَاجِنْ

ez ... vāġa

أُزْفَاجِيْ

[ez] bāġe

vāna

wānā

wāna

wāna

vānu

wānō

⁶⁷¹ K. go

vano (1903, C-II-63), er	wānō
vano (1903, C-II-67), er	wāno
söylüyorlar/söylerler: vanê (1903, C-II-74)	wānē
söylüyorsun/söylersin: ti ... vanî (1857, Lr-70)	te ... vāni
söylüyorum/söylerim: ez vana (1903, C-II-65)	az wānā
söylenmek: 1.ame[yîş] vatiş (1899, X-3), f.	
söylendi: ame vatiş (1899, X-3)	امه فاتیس
söylenmezler: nînê vatiş (1899, X-4)	نین فاتیس
2.vacîy[ayîş] (1899, X-7, 26), f.	
söylensin: vacîyo (1899, X-7, 26)	فاجیو
söz-I: 1.vatiş (1857, Lr-82), i.	vātiş
vatiş (1899, X-3, 4), i.	فاتیس
vatiş (1903, C-II-78)	wātisāmā
2.kelam ⁶⁷² (1899, X-5, 15), i.	کلام
3.nutq [nuṭq] ⁶⁷³ (1899, X-7), i.	نطق
verilen söz: 1.qewl (1857, Lr-57), i.	kaúl
qewl (1858, Lr-196), i.	kaul
2.wed [we‘d] ⁶⁷⁴ (1899, X-20), i.	وعد
3.SOZ (1857, Lr-74), i.	sōz
SOZ (1857, Lr-74), i.	sóz
SOZ (1903, C-II-90), i.	sōz
söz vermek: 1.soz da[yîş] (1903, C-II-90), f.	
söz veriyorum: az [ez] soz dana (1903, C-II-90)	az sōz dānā

⁶⁷² Ar. kelam

⁶⁷³ Ar. nuṭq

⁶⁷⁴ Ar. we‘d

sözleşme: eqd [‘eqd]⁶⁷⁵ (1899, X-16), i.

عقد

sözleşme yapmak: eqd kerd[iş] [‘eqd kerd(iş)] (1899, X-16), f.

bir sözleşme yaptılar: kerdî eqdêk [kerdî ‘eqdê] (1899, X-16)

کردند عقد

su: 1.awi (1856, La-40), i.

āwè

awo [awe] (1862, B-627), i.

avo

awe (1899, X-5, 7, 11), i.

أو

aw (1903, C-II-88), i.

aú

2.awki (1857, Lr-82), i.

aúki

awki (1857, Lr-4), i.

aúke

awke (1903, C-II-114), i.

aúkã

awki (1903, C-II-90), i.

aúke

susak (susamış olan): teyšan (1903, C-II-106), s.

teyšãn

teyšan (1903, C-II-78), s.

teyšãn

sultan: b. padişah

surat (yüz): surot (1857, Lr-3, 205), i.

súrot

Süphan (Allah): Subhan [Subhan]⁶⁷⁶ (1899, X-20), s.

سُبْحَانُ

O ki Süphandır: subhanellezî [subhanellezî]⁶⁷⁷ (1899, X-26)

سُبْحَانَ اللَّهِ

sürekli: b. daima

sürmek (at vb. için): ramut[iş] (1903, C-II-67), f.

sür: buram (1903, C-II-67)

bürãm

sürdü: ramut (1903, C-II-67)

rãmût

süt: şid (1857, Lr-1), i.

şid

şut (1856, La-40), i.

shut

şit (1903, C-II-82), i.

şit

⁶⁷⁵ Ar. ‘eqd

⁶⁷⁶ Ar. subhan

⁶⁷⁷ Ar. subhanellezî

Ş

şafak: şefaq (1857, Lr-74, 77), i.

şafak sökmek: şefaq bestîya[yîş] (1857, Lr-74), f.

şafak söktü: şefaq bestîya (1857, Lr-74)

şafak vakti(nde): şefaq de (1857, Lr-77), i.

şakirt: şagirt (1798, SE-11), i.

şarap: şarab (1798, SE-10), i.

şerab (1903, C-II-88), i.

şarkı: lauk [lawik] (1857, Lr-2), i.

şarkı söylemek: lauk va[tiş] [lawik va(tiş)] (1857, Lr-2), f.

şarkı söylüyor: lauk vanû [lawik vanû] (1857, Lr-2)

şah: şah (1903, C-II-63, 64), i.

şah (1903, C-II-64), i.

şahlık: şahalex (1903, C-II-64), i.

şamdan: şamdani (1903, C-II-76), i.

şaşırmaq: şaş b[îyayîş] (1903, C-II-86), f.

şaşıyorum/şaşıyorum: [ez] şaş bena (1903, C-II-86)

şecaat: şecaet [şeca'et]⁶⁷⁸ (1899, X-11), i.

şefa'at eden: b. şefa'atçi

şefa'atçi: şafi [şafi']⁶⁷⁹ (1899, X-3)

şefa'atçi olarak: şafien [şafi'en]⁶⁸⁰ (1899, X-20)

şeftali ağacı: xewxîr (1857, Lr-60), i.

şehir: 1. şahrîstan (1857, Lr-55), i.

şahrestan (1857, Lr-74), i.

Şefâk

Şefâk bestia

şefâqde

شاکرت

شاراب

şarâb

lauk

lauk vânu

şâh

şâh

şahâleç

şamdâne

[ez] şaş bend

شجاعت

شافع

شافعا

şauxîr

şahrestân

şahrestân

⁶⁷⁸ Ar. şeca'et

⁶⁷⁹ Ar. şafi'

⁶⁸⁰ Ar. şafi'en

şahristan (1857, Lr-73), i.	šáhrestān
2.sûk[i] (1903, C-II-94), i.	sûq
başka bir şehir: sūkêna (1903, C-II-63), i.	sûqenā
şekil: şekl ⁶⁸¹ (1899, X-8, 11), i.	شُكْلُ
şikl ⁶⁸² (1899, X-22), i.	شِكْلَا
şen (bayındır): şên (1903, C-II-66), s.	šên
şenlenmek (bayındır olmak): şên b[îyayîş] (1903, C-II-66), f.	
Xalid Bey'in ocağı şenlenmez. (Ocaxê Xalid Beg şên nêbenû.) (1903, C-II-66)	
<i>oğāye xālid bāg šên nâbenū</i>	
şey (nesne): çî (1857, Lr-54, 49), i.	چِ
bir şey: 1.teba (1899, X-6), z.	تَبَا
2.çîê [çîyê] (1903, C-II-69, 80), z.	çîe
çîê [çîyê] (1903, C-II-60), z.	çîâ
şîê [çîyê] (1903, C-II-92), i.	šîe
3.çîyêndo (1798, SE-9), i.	چِ یَندو/چیندو
çîêndo [çîyêndo] (1903, C-II-84), i.	çîendō
çîêndo [çîyêndo] (1903, C-II-84), i.	çîendō
şingirtı (kilitin açılırken çıkardığı ses): çilka-çilk (1903, C-II-67)	çilka çilk
şimdi: 1.nekay (1857, Lr-50), zar.	nekai
nekay (1857, Lr-86), zar.	nekai
nika (1903, C-II-80), zar.	nika
nika (1903, C-II-92), zar.	nika
neke (1903, C-II-66), zar.	nekā
2.(mecazen) ewro/ewrû (1798, SE-9), zar.	اورو/اورو
şimdi anlamında bir partikel: 1.ha (1857, Lr-3), par.	ha
hay (1899, X-6), par.	هَای

⁶⁸¹ Ar. şekl

⁶⁸² Ar. şekl

2.haw (1899, X-12, 13), par.

gelmekte: haw yenû (1903, C-II-67)

şişe: şuşa (1903, C-II-84), i.

şubat ayı: sibat (1856, Lr-84), i.

sibat (1857, Lr-xv), i.

şube: b. dal

şurada burada: nayşta dayşta (1858, Lr-203)

nayşta yayşta (1858, Lr-203)

şükretmek: şukur ke[rdiş] (1903, C-II-88), f.

şükrediyorum: [ez] şukur kena (1903, C-II-88)

şükür: şukr (1903, C-II-76), i. er.

şukur (1903, C-II-88), i. er.

şüphe: şubhe (1903, C-II-84), i.

şüphesiz: bêguman (1899, X-4), s.

هَوّ

hawjânû

şüşâ

Sebât

Sebât

naîšta daišta

naîšta yaîšta

[ez] şükûr kenâ

şukr

şükûr

şubhê

بِغَمَانِ

T

ta (zaman için): heta [heta] (1857, Lr-84), zar.

heta (1857, Lr-54), zar.

heta [hetta] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), zar.

ta ki: heta ki [heta ki] (1857, Lr-75), zar.

heta ki (1857, Lr-69), zar.

taam (yiyecek): team [te'am] (1903, C-II-64), i.

taat (ibadet etme): taet [ta'et]⁶⁸³ (1899, X-9), i.

tabak: tebag [tebag] (1903, C-II-78), i.

hât'a

héta

hâttā حَتَّى

hétake

hetáke

taām

طَاعَتْ

tabāg

⁶⁸³ Ar. ta'et

tabiat (karakter, huy): teb [teb‘]⁶⁸⁴ (1899, X-11), i.

طَبِيع

tabip: tebîb [tebîb]⁶⁸⁵ (1899, X-3), i.

طَبِيب

tabur: taburi (1857, Lr-69), i.

تَابُور

tabur[i] (1903, C-II-60)

تَابُورِ

tabur düzenine geçmek: taburi best[iş] (1857, Lr-69), f.

tabur düzenine geçmişler: taburi besta (1857, Lr-69)

تَابُورِ بَسْتَا

taburi besta (1857, Lr-78)

تَابُورِ بَسْتَا

taç: tac⁶⁸⁶ (1899, X-25), i.

تَاج

tafsil: tefsîl [tefşîl]⁶⁸⁷ (1899, X-17), i.

تَفْصِيلُ

taht: taxt (1903, C-II-66), i. er.

تَاخْت

taxt (1903, C-II-60), i. er.

تَاخْت

takdir (kader): teqdîr⁶⁸⁸ (1899, X-11), i.

تَقْدِيرُ

takım (elbise için): qat (1857, Lr-84), i.

قَات

talan: talan (1857, Lr-68), i. er.

تَالَان

talan etmek: talan kerd[iş] 1857, Lr-68), f.

talan ettin: tue ... talan kerdî (1857, Lr-68)

تُوْء ... تَالَان كَرْدِي

tam: b. tamam

tamam: tamam⁶⁸⁹ (1857, Lr-77), s.

تَمَام

temam (1899, X-3), s.

تَمَام

temam (1903, C-II-65), s.

تَمَام

tamam olmak: tamam bî[yayîş] (1857, Lr-77), f.

tamam oldu [nesne dışıl]: tamam bî (1903, C-II-65)

تَمَام بِي

⁶⁸⁴ Ar. teb‘

⁶⁸⁵ Ar. tebîb

⁶⁸⁶ Ar. tac

⁶⁸⁷ Ar. tefsîl

⁶⁸⁸ Ar. teqdîr

⁶⁸⁹ Ar. tamam

tamam oldular: bî tamamî (1857, Lr-77)

bi temâmi

tamamlamak: tamam kerd[iş] (1899, X-12), f.

tamamladı [nesne eril]: tamam kerd (1899, X-12)

تَمَام كَرْد

tamamladı [nesne dışıl]: kerde tamam (1899 X-23)

كِرْدِه تَمَام

tamamlanmak: tamam bî[yayîş] (1899, X-23, 24), f.

tamamlandı [nesne eril]: tamam bî (1899, X-23, 24)

تَمَام بِي

temam bi (1899, X-28)

تَمَام بِي

tamamlandı [nesne dışıl]: bî tamam (1899, X-14)

بِي تَمَام

tamamlanmıştı [nesne dışıl]: bîbî tamam (1899, X-4)

بِي بِي تَمَام

tanım: b. tarif

tanımak: 1.nas ke[rdeş] (1903, C-II-64), f.

2.nas[nayîş?] (1899, X-6), f.

tanımıyorsun: ti ... nas nêkenî (1903, C-II-67)

tî ... nās -nâkânî

tanımıyorum: ez ... nas nêkena (1903, C-II-88)

az ... nâsnâkenâ

tanyalım: ma ... binas (1899, X-6)

مَا ... بِنَاس

tanıyor/tanır: nas keno (1903, C-II-64)

nâskânō

tanıyorsun: tu nas kenî (1903, C-II-88)

tü ... nâskênî

tanımlamak: b. tarif etmek

tanrı: 1.xuda⁶⁹⁰ (1899, X-3, 9), i.

خُدَا

2.îlah⁶⁹¹ (1899, X-27), i.

اِلَهِ

3.Xaliq⁶⁹² (1899, X-3, 9), i.

خَالِق

⁶⁹⁰ K. xuda

⁶⁹¹ Ar. îlah

⁶⁹² Ar. xaliq (T. yaratıcı)

4.Xellaq⁶⁹³ (1899, X-4, 7), i.

خَلَّاقٌ

5.Barî⁶⁹⁴ (1899, X-2), i.

بَارِيٌّ

6.Rab⁶⁹⁵ (1857, Lr-83), i.

رَبٌّ

Reb (1899, X-6)

رَبٌّ

Rebb (1899, X-6, 8)

رَبٌّ

taraf: b. yan

tarafından: bi destê (1899, X-10), zar.

بِدَسْتِ

tarak: şane (1903, C-II-109), i.

شَانَةٌ

tarif: terîf [te‘rîf]⁶⁹⁶ (1899, X-4, 7), i.

تَعْرِيفٌ

tarif etmek: terîf [kerdiş] [te‘rîf kerdiş] (1899, X-3), f.

tarif edelim: ma ... terîf biker [ma ... te‘rîf biker] (1899, X-4)

مَا ... تَعْرِيفٌ بِيَكْرُ

tarih: tarîx⁶⁹⁷ (1899, X-28), i.

تَارِيخٌ

tarîx (1903, C-II-65), i.

تَارِيخٌ

tarla: hyega (1858, Lr-195), i.

هَيْغَا

hîga (1862, B-627), i.

هَيْغَا

tarumar: tarûmar [tarûmar]⁶⁹⁸ (1899, X-16), s.

تَارُومَارٌ

tas: tase [tase]⁶⁹⁹ (1899, X-5), i.

تَاسٌ

tasavvur: tesewwur [teşewwur]⁷⁰⁰ (1899, X-17), i.

تَسَوُّورٌ

taş: l.sî (1856, La-40), i.

سِي

⁶⁹³ Ar. xellaq (T. yaratıcı)

⁶⁹⁴ Ar. barî (T. iyi, iyiliğin kaynağı)

⁶⁹⁵ Ar. rebb

⁶⁹⁶ Ar. te‘rîf

⁶⁹⁷ Ar. tarîx

⁶⁹⁸ F. tarmar, tar o mar

⁶⁹⁹ Ar. taş

⁷⁰⁰ Ar. teşewwur

sî [şî] (1899, X-25), i.	ص
sî (1903, C-II-113), i.	س
2.kemur (1862, B-627), i.	kémür
3.ber ⁷⁰¹ (1899, X-19), i.	ب
taş kemer (mimarlıkta): qenter [qenṭer] ⁷⁰² (1899, X-21), i.	قنطري
tatlı: şêrîn (1899, X-18, 20), s.	شرين
tavlunbaz: b. davul	
tavşan: auriş [awrîş] (1856, La-40), i.	aurish
argoş (1858, Lr-192), i.	argóş
awrîş (1862, B-627), i.	awrisch
awrîş (1903, C-II-108), i.	auriś
arwêş (1903, C-II-108), i.	arwêś
tavuk: kergi (1856, La-40), i. dş.	kerghi
kergi (1903, C-II-109), i. dş.	kâрге
kerg (1857, Lr-68), i. dş.	kérg
kerk (1862, B-627), i. dş.	kerk
kör tavuk: kerga kueri (1857, Lr-68), s. dş.	kérga kóere
tavus: tawuse [ṭawuse] ⁷⁰³ (1899, X-8), i.	طاوسه
taze-I: teze (1857, Lr-4), s. er.	téze
teza (1903, C-II-74), s. er.	tüzâ
taze-II (parlak): nezr [nežr] ⁷⁰⁴ (1899, X-9), s.	نظر
tazelik (parlaklık): nezret [nežret] ⁷⁰⁵ (1899, X-9), i.	نضرة
tazi: tacî [tajî] (1856, La-40), i.	taji

⁷⁰¹ K. ber

⁷⁰² Ar. qentere

⁷⁰³ Yun. taôs, Ar. ṭawûs

⁷⁰⁴ Ar. nežr

⁷⁰⁵ Ar. nežret

tazim: tezîm [te'zîm]⁷⁰⁶ (1899, X-5, 9), i.

تَعْظِيمٌ

teala: teala [te'ala]⁷⁰⁷ (1899, X-22)

تَعَالَى

teala [te'ala]⁷⁰⁸ (1903, C-II-67)

ta'ālā

tecelli: tecellî⁷⁰⁹ (1899, X-26), s.

التَّجَلَّى

tedarik: terarek (1857, Lr-73), i.

téra rék

tedarek (1903, C-II-66), i.

tädārâk

tedarikte bulunmak (hazırlıkta bulunmak): terarekê xue ke[rdiş] (1857, Lr-73), f.

Tedarikte bulununuz. (Terarekî xue bikerî.) (1857, Lr-73) **téra réki xoe bîkêri.**

tedavi: tîmar (1903, C-II-66), i.

tîmâr

edavi etmek: tîmar kerd[iş] (1903, C-II-66), f.

edavi etti: tîmar kerd (1903, C-II-66)

tîmâr kârd

teemmül: teemmul [te'emmul]⁷¹⁰ (1899, X-7), i.

تَأْمُلُ

teemmül etmek: teemmul ke[rdiş] [te'emmul ke(rdiş)] (1899, X-7), f.

teemmül etme: teemmul ... meke [te'emmul meke] (1899, X-7), f.

تَأْمُلُ ... مَكَّهُ

tef: depe (1903, C-II-65), s.

dâpü

def (1903, C-II-66), i.

dâf

tehdit: gef (1903, C-II-66), i.

gef

tehdit etmek: gef[î] da[yîş] (1903, C-II-66), f.

Beni tehdit ediyor. (Mi rû gefa danû.) (1903, C-II-66) *mirû gefâ dânu*

tek (sadece, biricik): tine [tinê] / tinya [tenya] (1798, SE-10) **تنه/تنيا**

tenya (1903, C-II-82)

tâniâ

⁷⁰⁶ Ar. te'zîm

⁷⁰⁷ Ar. te'ala

⁷⁰⁸ Ar. te'ala

⁷⁰⁹ Ar. tecellî

⁷¹⁰ Ar. te'emmul

2.ferd ⁷¹¹ (1899, X-11)	فرد
fer (1899, X-23)	فر
tekrar: dewrna (1903, C-II-63), zar.	dairnā
dewrna (1903, C-II-69), zar.	daurna
telef: telef (1903, C-II-67), i.	tālāf
telef etmek: telef kerd[iş] (1903, C-II-67), f.	
telef ettiler: telef kerdî (1903, C-II-67)	tālāf kerdî
tellal: delal (1857, Lr-73), i.	delāl
temaşa: b. seyir	
temaşa etmek: b. seyretmek	
tembel: tembel (1903, C-II-82), i.	tâmbel
tembih: tembîh (1903, C-II-60), i.	tâmbih
tembihlemek: tembîh ker[diş] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.	
tembihleyiniz: tembîh bukerê (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	tâmbih bukerê تنبيه بكري
temel: esl [eşl] ⁷¹² (1899, X-7), s.	أصل
temenna: temene (1857, Lr-84), i.	témene
temenna etmek: temene kerd[iş] (1857, Lr-84), f.	
temenna etti: temene kerd (1857, Lr-84)	témene kerd
temiz: temîz ⁷¹³ (1857, Lr-85), s.	temiz
temîz (1899, X-9), s.	تميز
temizlemek: temîz kerd[iş] (1857, Lr-56), f.	
temizle: temîz ke (1857, Lr-85)	temiz ke
temizledi: temîz kerd (1857, Lr-56)	temiz kerd
temmuz ayı: temuz (1856, Lr-84), i. er.	Tæmuz

⁷¹¹ Ar. ferd

⁷¹² Ar. eşl

⁷¹³ Ne çekuye "temyîz"ê erebk3i ra yena.

temuz (1857, Lr-xv), i. er.	Tēmúz
temuz (1857, Lr-60), i. er.	Temúz
tenha (ISSIZ): 1.xalî ⁷¹⁴ (1899, X-8, 24), s.	خَالِي
2.îsis [îsiz] ⁷¹⁵ (1903, C-II-64), s.	îsis
tenha yer (ISSIZ yer): xelwe ⁷¹⁶ (1899, X-19), i.	خَلْوَه
tenhalık (ISSIZ yer): xelwe ⁷¹⁷ (1899, X-19), i.	خَلْوَه
ter: areq ⁷¹⁸ (1899, X-8), i. er.	
terlemek: areq da[yîş] (1899, X-8), f.	
(bir) terledi: areqêke da (1899, X-8)	أَرْقِكْ دَا
terbiye: terbîye (1903, C-II-67), i.	türbîyâ
tereyağı: rûeno kere [ruweno kere] (1903, C-II-86), i.	rûénō kéré
kere (1903, C-II-84), i.	käre
tertip: tertîb ⁷¹⁹ (1899, X-3, 4), i.	تَرْتِيب
tertiplemek: tertîb ... vir[aştîş] (1899, X-13), f.	
tertiplemezler: tertîb ... nêvrazenê (1899, X-13)	تَرْتِيبْ نِصْرَا زِنِي
tesir (etki): eser [eşer] ⁷²⁰ (1899, X-17, 23), i.	اَشْر
tesir etmek: eser kerd[iş] [eşer kerd(iş)] (1899, X-17), f.	
tesir etti: kerd ... eser [kerd ... eşer] (1899, X-17)	اَشْر ... كَرْد
teslim: teslîm ⁷²¹ (1857, Lr-56), i.	teslîm

⁷¹⁴ Ar. xalî

⁷¹⁵ T. issüz, ıssız

⁷¹⁶ Ar. xelwet

⁷¹⁷ Ar. xelwet

⁷¹⁸ Ar. ‘ereq

⁷¹⁹ Ar. tertîb

⁷²⁰ Ar. eşer

⁷²¹ Ar. teslîm

teslîm (1899, X-23), i.	تسلیم
teslim etmek: teslîm kerd[iş] (1899, X-23), f.	
teslim etti: teslîm kerd (1899, X-23)	تسلیم کیره
teslim olmak: b. aman dilemek	
testi: habene (1903, C-II-110), i.	<i>hâbânâ</i>
teşekkür ederim: berxodar bî (1857, Lr-55)	ber xodâr bi
teyze: xale (1856, Lr-83), i.	xâla
xale (1858, Lr-194), i.	hâla
tezkere (pusula): tezkere (1903, C-II-68), i.	<i>tâzkârê</i>
Tezkere yazdı. (Tezkere yazmış kerd.) (1903, C-II-68)	<i>tâzkârê yazmiş kerd.</i>
tılsım: tilisim ⁷²² (1858, Lr-201), i.	tilisım
tıraş etmek: tayşt[iş] (1857, Lr-85), f.	taışt
tıraş etti: tayşt (1857, Lr-85)	neñgû
tırnak: nengo (1858, Lr-203), i.	ننگو
nengû (1899, X-13), i.	<i>nângû</i>
nengû (1903, C-II-111), i.	lú'e
tilki: lue (1857, Lr-83), i.	lu
lu (1858, Lr-207), i.	lyu
lyu (1858, Lr-207), i.	<i>mird</i>
tok: mird (1903, C-II-66), s.	<i>sîte</i>
tokat: sîle [sîla] (1903, C-II-67), i.	<i>töp</i>
top (ateşli silah): top (1903, C-II-60), i.	
toplamak: 1.top kerd[iş] (1857, Lr-74), f.	
2.tople kerd[iş] (1857, Lr-77), f.	
3.arye kerd[iş] (1857, Lr-63), f.	
topladı [nesne eril]: 1.tople kerd (1857, Lr-77)	tóple kerd
2.top kerd (1857, Lr-74)	top kerd

⁷²² Ar. tılesm

top kerd (1857, Lr-67)	top kerd
top kerd (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)	<i>tōp kârd</i> طوب کرد
topladı [nesne çoğul]: arye kerdî (1857, Lr-63)	ârye kerdî
toplanmak: ame[yîş] pyeser (1857, Lr-62), f.	ameî pyesér
toplandılar: amey pyeser (1857, Lr-62)	ای یخی پی سُر
onlar toplanırlar: ê yenê pêser (1899, X-6)	مَجَلِب
toplantı: meclise ⁷²³ (1899, X-5), i.	dschemiet
toplum: cemîyet (1862, B-627), i.	حَر
toprak: her [her] (1899, X-7), i.	حَرِی
herî [herî] (1899, X-11, 11), i.	<i>hâre</i>
herî (1903, C-II-106), i.	pâšná
topuk: 1.paşna (1858, Lr-207), i.	<i>nâldî</i> نالچه
2.(ayakkabı topuğu) nalçe (1903, C-II-66/C-I-54 A.h.), i. er.	<i>tōrbâ</i>
torba: torbe (1903, C-II-64), i.	Boş torbayı [onun] başına takıyor/geçiriyor. (Torbey veng bi sere finenû.)
(1903, C-II-64)	<i>tōrbâi vāng bā serâ finânû</i>
torun: torun (1862, B-627), i.	tornun
tosun: vîştira (1903, C-II-113), i.	<i>visterá</i>
toz: xubar [ğubar] ⁷²⁴ (1899, X-16), i.	غُبَار
tuhaf: 1.ecîb [‘ecîb] ⁷²⁵ (1899, X-16, 24), s.	عَجِيب
2.xerîb [ğerîb] ⁷²⁶ (1899, X-16, 24), i.	غَرِيب

⁷²³ Ar. meclis

⁷²⁴ Ar. ğubar

⁷²⁵ Ar. ‘ecîb

⁷²⁶ Ar. ğerîb

tuluk: meşke (1899, X-7), i.

مَشْك

tulum: b. **tuluk**

turna: 1. qering (1858, Lr-196), i.

keriŋg

2. qolung (1903, C-II-110), i.

koliŋg

tutmak: tepiş[iş] (1857, Lr-65), f.

tuttu: tepiş (1857, Lr-65)

tepişt

tepişt (1903, C-II-66)

täpişt

tutulmak: qefil[yayış] (1857, Lr-82), f.

tutuldu: qefilya (1857, Lr-82)

qäfelya

tutunmak: pa venert[iş] (1857, Lr-84), f.

tutundum: [ez] pa venerta (1857, Lr-84)

[ez] pā venerta

tuz: sole (1862, B-627), i.

ssolleh

sole [şole] (1899, X-4), i.

سُولَه

sole (1903, C-II-64), i.

sölä

tuzlamak: sole kerd[iş] (1903, C-II-64), f.

tuzladı [nesne dişil]: sole kerde (1903, C-II-64)

sölä kârdä

tüccar: 1. bazirgan (1903, C-II-67), i.

bazirgân

2. tucar (1903, C-II-90), i.

tüğâr

tüccarlık: tâcirî⁷²⁷ (1899, X-18), i.

تَجَرِي

tüfek: tufing (1858, Lr-201), i.

tufiŋg

tufeng/tuveng (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.

tüvâŋg تفنگ

tükürük: tuke (1903, C-II-113), i.

tükä/ tükä

tükürmek: tu ker[diş] (1903, C-II-69), f.

Sana tükürdü. (**Tû ker**[d] be to.) (1903, C-II-69)

tükərbätö

tüm: 1. her/hera (1798, SE-10)

هر/هرا

⁷²⁷ Ar. tacîr

2.herçî (1899, X-12, 24)

هَرْجِي

tümden (temelli): yewhewî⁷²⁸ (1899, X-19, 21), zar.

يُوْ هَوِي

tür: tewir⁷²⁹ (1899, X-11), i.

تُوْد

Türk: tirk (1857, Lr-67), i.

Türk

tirk (1857, Lr-74), i.

Türk

Türkçe: tirkî (1903, C-II-90), i.

türkî

turkî (1903, C-II-90), i.

türkî

türlü türlü: turlu turlu (1903, C-II-64), s.

türlü türlü

tütsü: buxûr⁷³⁰ (1899, X-4), i.

بُخُوْر

tütün: tutun (1903, C-II-88), i.

tutun

tüy: 1.muyi (1858, Lr-211), i.

múye

muye (1862, B-627), i.

muje

2.mu (1858, Lr-211), i.

mū

mû (1903, C-II-108), i.

mū

3.pur[t] (1903, C-II-63), i.

pür

4.tuy (1903, C-II-65), i.

tüi

U

ucuz: erzan (1903, C-II-72), s.

erzân

uçmak: 1.fira[yîş] (1857, Lr-83), f.

2.pera[yîş] (1903, C-II-63), f.

uçtu: firayî (1857, Lr-83), dş.

feráye

pera (1903, C-II-63), er.

pärá

uçtular: peray (1903, C-II-64), ç.

pärâi

⁷²⁸ yewhewî: yewrayî

⁷²⁹ T. tür

⁷³⁰ Ar. bexûr

uçuyor: firenû (1857, Lr-3), er.	ferén'u
uçuyorum: [ez] firena (1858, Lr-211)	[ez] ferén'a
uğur: oxir (1857, Lr-54), i.	oğır
uğurlar olsun: oxir bû (1857, Lr-54)	oğır bû
ulak: qasid [qaşid] ⁷³¹ (1899, X-10), i.	قاصد
ulaşmak: b. varmak	
ulu: 1.pîl (1798, SE-10), s.	پیل
pîl (1857, Lr-4), s. er.	pîl
pîle (1899, X-13), s. dş.	پيله
3.alî [‘alî] ⁷³² (1899, X-19), s.	عالی
ululama: tezîm [te‘zîm] ⁷³³ (1899, X-5, 9), i.	تعظیم
ululuk: 1.cela ⁷³⁴ (1899, X-12, 27), i.	جلال
2.kerem ⁷³⁵ (1899, X-26), i.	کرم
ummak: hêvî ke[rdiş] (1899, X-13), f.	
umuyorum/umarım: ez hêvî kena (1899, X-13)	از هیفتی کن
umumi: 1.am [‘am] ⁷³⁶ (1899, X-2, 4)	عام
2.emîm [‘emîm] ⁷³⁷ (1899, X-27)	عمیم
umut: 1.hêvî (1899, X-13), i.	هیفت
2.umud (1858, Lr-194), i.	umúd

⁷³¹ Ar. qaşid

⁷³² Ar. ‘alî

⁷³³ Ar. te‘zîm

⁷³⁴ Ar. celal

⁷³⁵ Ar. kerem

⁷³⁶ Ar. ‘am

⁷³⁷ Ar. ‘emîm

umut etmek: b. ummak

umutsuz: bêhêvî (1899, X-3), s.

بے ہمتی

un: ardî (1857, Lr-83), i. ç.

آردی

arde [ardî] (1862, B-627)

آرده

unutmak: vîr a kerd[iş] (1903, C-II-76), f.

unutmadım: min ... vîr a nêkerd (1903, C-II-76)

min ... vîrâ nâkârd

unutmayasın: tu vîr a nêkerî (1903, C-II-94)

tû vîrâ nâkerî

unutmuştunuz: şima ... vîr a kerdbî (1903, C-II-76)

şimâ ... vîrâ kârd bî

utanç: 1.şerm (1899, X-26), i.

شرم

2.heyâ [hëya]⁷³⁸ (1899, X-8), i.

هیا

utanma: 1.şerm (1899, X-26), i.

شرم

2.heyâ [hëya]⁷³⁹ (1899, X-8), i.

هیا

utanmak: 1.şerma[yîş] (1903, C-II-88), f.

2.heyâ kerd[iş] [hëya kerd[iş]] (1899, X-8), f.

Utanmıyor musun? (Ti nêşermayenê?) (1903, C-II-88)

tâ nêşermâyenê?

O utandı. (Yê kerd heyâ.) [Yê kerd heyâ.] (1899, X-8)

بے کړو هیا

uyanık: 1.hêşyar (1899, X-3), s.

هشیار

2.haya (1857, Lr-3), s.

haya

uyanık olmak: hêşyar bî[yayîş] (1899, X-3), f.

uyanık olunuz: hêşyarî bî (1899, X-3)

هشیار بے

uyanmak: 1.bo [bi] xo hesy[ayîş] (1903, C-II-90), f.

2.(uykudan uyanmak) hewn ra werişt[iş] (1903, C-II-66), f.

uyanıyorsun: tu bo [bi] xo hesyena (1903, C-II-90)

tû boχō hasyenâ

uykudan uyandılar: hewn ra weriştî (1903, C-II-66)

hâinrâ wâristî

⁷³⁸ Ar. hëya'

⁷³⁹ Ar. hëya'

uyaran kiři: nezîr [nezîr]⁷⁴⁰ (1899, X-23), i.

نَزِيرٌ

uyku: hewn (1899, X-18), i. er.

هَوْنٌ

hewn (1903, C-II-64), i. er.

هَوْنٌ

uykudan uyanmak: hewn ra weriřt[iř] (1903, C-II-66), f.

uykudan uyandılar: hewn ra weriřtî (1903, C-II-66)

هَوْنِ الرَّا وَرِيْشْتِي

uykuya hasret kalmak: hewn ... rê hesret bi[yayîř] (1903, C-II-64), f.

uykuya hasret kaldı: hewn ci rê bî be hesret (1903, C-II-64)

هَوْنِ جِرَةِ بِي بَا هَسْرَات

uyluk: reh (1858, Lr-206), i.

رِه

uzak: dûr (1899, X-7, 12), s.

دُورٌ

dûr (1903, C-II-72)

دُورٌ

uzak olmak: dûr b[îyayîř] (1899, X-12), f.

uzak olunuz: [řima] dûr bê (1899, X-12)

دُورٌ بِي

uzamak: derg bi[yayîř] (1899, X-18), f.

uzayacak: go bibo derg (1899, X-18)

كُوبِيو دَرِك

uzatmak: derg ke[rđiř] (1858, Lr-202), f.

uzatır: derg kena (1858, Lr-202)

دَرِك كِنَا

uzun: derg (1857, Lr-3), s.

دَرِك

derg (1858, Lr-202), s.

دَرِك

derg (1899, X-18), s.

دَرِك

derg (1903, C-II-72), s.

دَرِك

derg (1903, C-II-110), s.

دَرِك

uzun uzadıya anlatma: tefşîl [tefşîl]⁷⁴¹ (1899, X-17), i.

تَفْصِيلٌ

⁷⁴⁰ Ar. nezîr

⁷⁴¹ Ar. tefşîl

uzun uzadıya anlatmak: tefsîl ker[diş] [tefşîl ker(diş)] (1899, X-17), f.

uzun uzadıya anlatalım: ma biker tefsîl [ma biker tefşîl] (1899, X-17)

مَا بَكَرَ تَفْصِيلُ

uzuvlar: eza [e'za]⁷⁴² (1899, X-2), i. ç.

أَعْضَاءُ

Ü

üç: hîrye (1857, Lr-49), i.

hîrye

hîrye (1857, Lr-64), i.

Hîrye

hîre (1862, B-627), i.

hire

hîre (1903, C-II-64, 90), i.

hîrâ

hîre (1903, C-II-64), i.

hîrâ

hîrê (1899, X-13, 22), i.

هیر

hîrê (1903, C-II-67), i.

hîrê

üç ay: hîre aşmî (1862, B-627)

heriaschmi

üç yaşında: hîrêserre [hîrêserre] (1899, X-23), s.

هیر صر

üç yüz: hîrê sey (1899, X-14, 29)

هیر سی

hîre sey (1903, C-II-71)

hîrâsâi

üç yüz on yedi: hîre sey û des û hewt (1903, C-II-65)

hîrâ säiyu dâsu haut

üçüncü: hîrine (1857, Lr-2), s.

hîrîne

hîrine (1858, Lr-195), s.

hîrîne

hîryin (1858, Lr-195), s.

hîryin

üfleme sesi: pif (1858, Lr-208), i.

pif

puf (1899, X-12), i.

پف

üflemek: pif ke[rdiş] (1858, Lr-208), f.

puf kerd[iş] (1899, X-12), f.

⁷⁴² Ar. e'za'

üfledi: puf kerd (1899, X-12)	
üflüyorum/üflerim: [ez] pif kena (1858, Lr-208)	[ez] pif kén'a
üfürmek: pif ke[rđiř] (1858, Lr-208), f. puf kerd[iř] (1899, X-12), f.	
üfürdü: puf kerd (1899, X-12)	
üfürüyorum/üfürürüm: [ez] pif kena (1858, Lr-208)	[ez] pif kén'a
ümit: b. umut	
ümitsiz: b. umutsuz	
ümmet: ummete (1899, X-9, 10), i. dř.	
ümmetler: umem ⁷⁴³ (1899, X-8, 26), i.	
ünlü: 1.meřhûre ⁷⁴⁴ (1899, X-25), s. dř. 2.namedar (1899, X-15, 16), s.	
ürkmek: urkmîř ⁷⁴⁵ b[îyayîř] (1903, C-II-63), f.	
ürker: urkmîř beno (1903, C-II-63)	<i>ürkmîř bânō</i>
üst: ser (1858, Lr-49, 205), i.	ser
ser (1899, X-8, 25), i.	
üst üste: pyeser (1858, Lr-208), zar.	pyesér
pêser (1899, X-6, 12), zar.	
bir dađın üstü: serî yew koy (1857, Lr-49, 205)	séri yau koi
üstteki: serye (1857, Lr-86), s.	sérye
üstünde: ser o (1903, C-II-94), i.	<i>sérō</i>
üstüne dökme: ser kerd[iř] (1899, X-12), f.	

⁷⁴³ Ar. umem

⁷⁴⁴ Ar. meřhûre

⁷⁴⁵ T. ürkmîř

üstüne döktü [nesne dişil]: kerde ser (1899, X-12)

گردە سەر

üstüne gelmek: ame[yîş] ... ser (1857, Lr-82), f.

üstüme geldin: ti amey mi ser (1857, Lr-82)

te amey mi ser

üşüme: qafil[yayîş] (1903, C-II-86), f.

Sen üşüyor musun? (Ti qafilyenê?) (1903, C-II-86)

tä kâfilyânê?

üşümüyorum: [ez] nêqafilyena (1903, C-II-86)

[ez] nêkâfilyânê

üşütmek: serd girot[iş] (1903, C-II-74), f.

üşütmüş: serd giroto (1903, C-II-74)

sârd giroto.

üveyik: koter (1858, Lr-197), i.

kotér

üye(ler): b. uzuvlar

üzengi: zengû (1899, X-25), i.

زنگو

üzeri: ser (1903, C-II-60), i.

sâr

ser (1903, C-II-64), i.

ser

üzerinde: ser o (1899, X-2, 4), zar.

سەر و

üzerine: 1.be ser [bi ser] (1903, C-II-60.)

bü sâr

2.ser o (1903, C-II-63)

sêrô

3.ela [‘ela]⁷⁴⁶ (1899, X-19, 27)

على

onun üzerine: eleyhî [‘eleyhî]⁷⁴⁷ (1899, X-19, 27)

عليه

üzerine dökmek: ser kerd[iş] (1857, Lr-81), f.

Yukardan oğlanın üzerine gübre, kül dökmüş. (Cor de zibil, wele **kerda** lacekî **ser**.) (1857, Lr-81)

qôrde zibîl wêl'e kërda lâdeki ser

üzerine yürümek: 1.ş[îyayîş] be ser [şîyayîş bi ser] (1903, C-II-60), f.

2.şî[yayîş] ... ser (1857, Lr-72), f.

üzerine yürü: şo be ser [şo bi ser] (1903, C-II-60)

şō bü sâr

⁷⁴⁶ Ar. ‘ela

⁷⁴⁷ Ar. ‘eleyhî

Neribli adamın üzerine yürüdü. (Şi merdumî nêrbicî ser.) (1857, Lr-72)

şê merdûmi Nêrbîdî ser

üzüm: engur (1858, Lr-193), i.	eñgúr
hingerîr (1862, B-627), i.	hingérrir
kuru üzümler: eşkijî (1856, La-40), i.	eshkijshi ⁷⁴⁸

V

vaat: wed [we‘d] ⁷⁴⁹ (1899, X-20), i.	وَعْدٌ
vacip: wacib ⁷⁵⁰ (1899, X-2), s.	وَاجِبٌ
vade: wed [we‘d] ⁷⁵¹ (1899, X-24), i.	وَعْدٌ
vah: wax (1903, C-II-64), ü.	وَأَخٌ
vahiy: wehyî [wehyî] ⁷⁵² (1899, X-14, 24), i.	وَحْيٌ
vaki: waqi [waqi‘] ⁷⁵³ (1899, X-4), s.	وَأَقِيعٌ
vakit: 1. dem (1899, X-24), i.	وَقْتُ
2. zeman (1857, Lr-80), i.	Zemán
zeman (1858, Lr-206), i.	zemán
zeman (1899, X-7, 11), i.	زَمَانٌ
zeman (1903, C-II-60), i.	zämân
3. wext ⁷⁵⁴ (1857, Lr-66), i.	wéxt
waxt (1857, Lr-60), i.	wáxt
waxt (1857, Lr-68), i.	wáxt

⁷⁴⁸ Na çekuye lîsteya Robert Gordon Lathamî de sey “grapes” nusîyâya ke na çekuya îngîlîzkî yena manaya “engurî”. La “eşkijî” engurê wişkerde yê.

⁷⁴⁹ Ar. we‘d

⁷⁵⁰ Ar. wacib

⁷⁵¹ Ar. we‘de

⁷⁵² Ar. wehy

⁷⁵³ Ar. waqi‘

⁷⁵⁴ Ar. weqt

waxt (1903, C-II-66), i.	waxt
waxt (1903, C-II-63, 82), i.	Waxt
weqt (1899, X-25), i. dş.	وَقْتُ
weqt (1899, X-8, 9), i. er.	وَقْت
bir vakitler: zamanê (1903, C-II-60), i.	zāmānā
vakta ki: weqto kû (1899, X-22), zar.	وَقْتُ كُو
weqto (1899, X-8, 9), zar.	وَقْتُ
weqta kû (1899, X-25), zar.	وَقْتَا كُو
weqta (1899, X-6), zar.	وَقْتَا
vapur: waporî (1903, C-II-74), i. dş.	wapōre
wapor (1903, C-II-88), i. dş.	wapōr
var eden: b. Yaradan	
var etmek: ard[iş] wucûd ⁷⁵⁵ (1899, X-10), f.	
ben ... var etmezdim: mi ... nêardê wucûd (1899, X-10)	بِسْمِ فِي أَرْضِ وَجُودِ ...
var olma: 1. kewn ⁷⁵⁶ (1899, X-12), i.	كُونِ
2. wucûd ⁷⁵⁷ (1899, X-8, 10), i.	وَجُودِ
var olmak: 1. est[iş] (1857, Lr-1, 4), f.	
2. estbîyay[iş] (1903, C-II-90), f.	
3. bî[yayış] (1857, Lr-49), f.	

⁷⁵⁵ Ar. kewn

⁷⁵⁶ Ar. wucûd

⁷⁵⁷ Ar. wucûd

4.ame[yîş] wucûd ⁷⁵⁸ (1899, X-8, 20), f.	
orakları vardı: vayşturî xoe [xwi] bî (1857, Lr-49)	vaişturi xóe bî
var oldu: ame wucûd (1899, X-8)	أمه وجود
vardı: bî (1857, Lr-83), er.	bē
vardı: estbî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), er.	استبى <i>âst bî</i>
estebî (1903, C-II-65), dş.	<i>âstâbî</i>
vardılar (var idiler): estîbî (1903, C-II-82), ç.	<i>âstî bî</i>
vardır (eril): estû (1857, Lr-1), er.	estu
estû (1857, Lr-50), er.	estú
esto (1899, X-13, 15), er.	است
esto (1903, C-II-78), er.	<i>âstō</i>
vardır (dişil): esta (1857, Lr-4), dş.	ésta
esta (1899, X-3, 16), dş.	استا
esta (1903, C-II-84), dş.	<i>âstā</i>
vadırlar: estî (1857, Lr-3), ç.	ésti
estê (1899, X-26, 27), ç.	است
estê (1903, C-II-80), ç.	<i>âstē</i>
var olsaydı: estbîyay (1903, C-II-90), er.	<i>âst biâi</i>
varım: ez ... esta (1857, Lr-50)	ez ... <i>está</i>
varmak (ulaşmak): resa[yîş] (1903, C-II-67), f.	
vardı (ulaştı): rasa (1903, C-II-67)	<i>rasā</i>
vardılar: resay (1903, C-II-65)	<i>ē rasāi</i>
varımız: şima ... resî (1903, C-II-65)	<i>şimā ... rāsî</i>
vasıf: wesf ⁷⁵⁹ [wesf] (1899, X-4, 4), i.	وصف

⁷⁵⁸ Ar. wucûd

⁷⁵⁹ Ar. wesf

vay!: wey! (1899, X-19), ü.

وَي

وَي لِيْن

Vay başıma [gelen]! (Wey limin!) (1899, X-19)

vazgeçmek (terk etmek): terekna[yîş] (1857, Lr-71, 79), f.

vazgeçti(ler): terekna (1857, Lr-71, 79)

térek na

ve: 1.û (1857, Lr-51), bağ.

u

û (1899, X-2, 2), bağ.

و

û (1903, C-II-60, 66), bağ.

u

û (1903, C-II-60), bağ.

ü

2.o (1903, C-II-63, 67), bağ.

o

3.w⁷⁶⁰ (1899, X-4, 5), bağ.

و

we (1899, X-14, 19), bağ.

و

wû (1899, X-9, 14), bağ.

و

4.yû (1899, X-5, 10), bağ.

و

ve selam [olsun]: wesselamû⁷⁶¹ (1899, X-3)

وَالسَّلَامُ

Venüs: 1.estarê aşmi (1856, Lr-85), i. er.

æstaré ášmê

estarê aşmi (1857, Lr-xvi), i. er.

éstaré ášme

2.estarê rocî (1856, Lr-85), i. er.

æstaré rōši

estarê rocî (1857, Lr-xvi), i. er.

éstaré rōđi

vermek: da[yîş](1798,SE-11), f.

da[yîş] (1857, Lr-50), f.

da[yîş] (1899, X-14), f.

da[yîş] (1903, C-II-63), f.

Ben Dev'e cevap veririm. (Ez cebabê Dêwî **dana.)** (1857, Lr-50)

ez đebábe đéwi dána.

⁷⁶⁰ Ar. we

⁷⁶¹ Ar. wesselamû

cevap verdi: da cewab (1899, X-14)

والجواب

cevap verir: cewab dano (1798, SE-11), er.

واب دانو

ona ver: bi ci de (1903, C-II-64)

biği dā

bi ci de (1903, C-II-69)

biğâdā

ona verdi [nesne tekil]: da bi ci (1903, C-II-63)

dā biğé

ona verdi [nesne çoğul]: day (1903, C-II-64)

dā̄ bā gā

ona vereceğim: ezo be ci dî (1903, C-II-67)

dzo bāğidī

ona vereyim: ez bi ci dî (1903, C-II-69)

az biğidī

ona verirdi: day[ê] bi ci (1903, C-II-64)

dā̄ biğé

sana vereceğim: ezo bi to dî (1903, C-II-90)

ázō bātō dī

ver: bide (1857, Lr-50)

bidé

bide (1903, C-II-78)

bidā

bidi (1857, Lr-51)

bjde

bidi (1903, C-II-63)

bide

bidê (1903, C-II-63)

bidē

verdi [nesne eril]: da (1857, Lr-51)

dā

da (1903, C-II-66)

dā

verdi [nesne dişil]: day (1857, Lr-58)

dai

verdiler [nesne dişil]: dê (1903, C-II-64)

dā

verdiler [nesne çoğul]: day (1899, X-17)

دای

verecek: ko ... do (1903, C-II-67)

kō... dō

bize verecek: ko be ma do (1903, C-II-67)

kō bā mā dō

veresin: tu ... dê (1903, C-II-65)

tü ... dā

vereyim: ez ... dî (1903, C-II-66)

az ... dī

veriyor/verir: dana (1903, C-II-64), dş.

dānā

dano (1903, C-II-64), er.

dānō

veriyordu/verirdi: day[ê] (1903, C-II-63)

dā̄

veriyorsun/verirsin: ti danî (1903, C-II-86)	<i>tü dānē</i>
[ti] danî (1903, C-II-88)	<i>dānē</i>
tu ... danê (1903, C-II-88)	<i>tü ... dānā</i>
veriyorum/veririm: ez ... dana (1857, Lr-50)	ez ... dāna
ez ... dana (1903, C-II-88)	<i>az ... dānā</i>
vermedim: mi nêda (1903, C-II-68)	<i>mā nādā</i>
vermedin: to ... nêda (1903, C-II-68)	<i>tō ... nādā</i>
vermiş: daw (1857, Lr-52)	dau
vermiyorum/vermem: ez ... nêdana (1857, Lr-63)	ez ... nêdana
ez nêdana (1903, C-II-63)	<i>az nādānā</i>
versin: wa ... bidû (1857, Lr-51-52)	wa ... bîdû
bidû (1857, Lr-69)	bedû
vesselam: wesselam ⁷⁶² (1899, X-9, 27), zar.	وَالسَّلَامُ
vezir: wezîr (1857, Lr-84), i.	wezîr
vurgun (sevda): mubtela ⁷⁶³ (1899, X-13), s.	مُبْتَلَا
vurmak: ... rû da[yîş] (1857, Lr-64), f.	
... ro da[yîş] (1903, C-II-66), f.	
pero da[yîş] (1857, Lr-57), f.	
piro da[yîş] (1903, C-II-64), f.	
puroe da[yîş] [purue da(yîş)] (1857, Lr-57), f.	
puro da[yaîş] (1903, C-II-64), f.	
Dayının sağ memesinin altına vurdu. (Day xalî binê çicî raştî rû.) (1857, Lr-64)	
dai hâli bîne tîdî râstiru	
Kuşa vurur. (Dano be teyrî ro.) (1903, C-II-63)	<i>dānō bā teyrērō</i>
Qudret'e vurdu. (Da be Qudret ro.) (1903, C-II-66)	<i>dā bā qudrâtrō</i>
Usib'in başına vurdu. (Da be serê Ūsibî ro.) (1903, C-II-66)	<i>dā bā sārē ūsibirō</i>
vur: pero di (1857, Lr-57)	péro de

⁷⁶² Ar. wesselam

⁷⁶³ Ar. mubtela

vurdu: da puroe [da purue] (1857, Lr-57)

da púroe

da puro (1903, C-II-64),

dāpürō

da puro (1903, C-II-64)

dāpürō

da puro (1903, C-II-67)

dā pürō

vurdular/çaldılar: day puroe [day purue] (1857, Lr-68)

dai púroe

vurmam: pero nidana (1857, Lr-57)

péro nedána

vursa: piro do (1903, C-II-64)

pērōdō

vücut (var olma): wucûd⁷⁶⁴ (1899, X-8, 10), i.

وجود

vücuda gelmek: ame[yîş] wucûd (1899, X-8, 20), f.

vücuda geldi: ame wucûd (1899, X-8)

أمة وجود

vücuda getirmek: ard[iş] wucûd (1899, X-10), f.

ben ... vücuda getirmezdim: mi ... nêardê wucûd (1899, X-10)

من ... في ارض وجود

Y

ya: la (1857, Lr-82)

la

... **ya** kim öldürmüş bo oğlanı? [... **la** kamî kiştû enoe (enu) lacek?]

... **la** qâmi kiştû ên'oe lâdek?

ya ... ya ... : 1.yan ... yan ... (1899, X-5), bağ.

يَان ... يَان

2.ya ... ya (1903, C-II-63), bağ.

yā ... yā

3.nawawki ... nawawki ... [newew ki ... newew ki ...] (1857, Lr-66), bağ.

nawaúke ... nawaúke ...

yaban: yaba (1903, C-II-66), i.

yābā

yavan (1903, C-II-67), i.

yāvān

yabancı: xerîb [ğerîb] (1857, Lr-55, 73), s.

γarîb

xerîb [ğerîb] (1857, Lr-65), s.

γarîb

⁷⁶⁴ Ar. wucûd

xerîb [ğerîb] (1903, C-II-68), s.	<i>yarîb</i>
yağ: eron [ron] (1862, B-627), i.	erón
rûen [ruwen] (1903, C-II-84, 86), i.	<i>rûén</i>
rûen [rûwen] (1903, C-II-111), i.	<i>rû^âân</i>
yağma: talan (1857, Lr-68), i. er.	tá'alan
yağma etmek: talan kerd[iş] (1857, Lr-68), f.	
yağma ettin: tue ... talan kerdî (1857, Lr-68)	túe ... tá'alan kérđi
yağmak: vara[yîş] (1857, Lr-4), f.	
yağdı: vara (1857, Lr-4), er.	vará
varay (1857, Lr-84), dş.	varai
yağıyor: varena (1903, C-II-66), dş.	<i>vārâna</i>
yağıyor: varena (1903, C-II-86)	<i>vārénā</i>
yağsınlar: [wa] bivarê (1899, X-3)	
yağmalamak: talan kerd[iş] (1857, Lr-68), f.	
yağmaladın: tue ... talan kerdî (1857, Lr-68)	túe ... tá'alan kérđi
yağmur-I: 1.varan (1857, Lr-4), i.	varán
2.şîlî (1862, B-627), i.	schilli
yağmur-II (sağanak): varete (1903, C-II-66), i.	<i>vārâtā</i>
variti (1903, C-II-86), i.	<i>vārete</i>
Yahudi: yahudî (1903, C-II-63), i.	<i>yahudî</i>
yahudî (1903, C-II-63), i.	<i>yahūdī</i>
yakarış: dua [du'a] ⁷⁶⁵ (1899, X-25), i.	
yakarmak: dua kerd[iş] [du'a kerd(iş)] ⁷⁶⁶ (1899, X-25), f.	

⁷⁶⁵ Ar. du'a

⁷⁶⁶ Ar. du'a

yakardı: duayî [kerdî]⁷⁶⁷ (1899, X-25)

دُعَايِ كَرْد

yakarma: nîyaz (1899, X-25), i.

نِیَاز

yakarmak: nîyaz kerd[iş] (1899, X-25), f.

yakardı: nîyaz kerd (1899, X-25)

نِیَاز كَرْد

yakın: nızdî (1858, Lr-203), s.

nızdî

nızdî (1858, Lr-203), s.

nezdî

nızd (1899, X-7), s.

نِزْد

nızdî (1899, X-15, 15), s.

نِزْدِی

nezî (1903, C-II-80), s.

nâzî

yakın dostları: sehbiî [şehbiî]⁷⁶⁸ (1899, X-27)

سَهْبِی

yakin: yeqîn⁷⁶⁹ (1899, X-15, 21), i.

یَقِیْن

yaklaşmak: nızdî b[îyayîş] (1899, X-15), f.

yaklaşacak: go bibo nızdî (1899, X-15)

گُو بِیو نِزْدِی

yaklaş: udnû⁷⁷⁰ (1899, X-26)

اُدْن

yaklaştın: denewte⁷⁷¹ (1899, X-20)

دِنُوْت

yakmak (tutuşturmak): 1.veşna[yîş] (1857, Lr-70), f.

2.aci vistin (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), f.

yak: buvêşine (1903, C-II-64)

ağävîstîn اجفستن

bîwêşine

yakacaktım: ez ka ... veşna (1857, Lr-70)

ez ka ... vêşna

⁷⁶⁷ Ar. du‘a

⁷⁶⁸ Ar. sehbiî

⁷⁶⁹ Ar. yeqîn

⁷⁷⁰ Ar. udnû

⁷⁷¹ Ar. denewte

yakınız: veşnî (1857, Lr-68)

yakıyorum/yakarım: ez veşnena (1857, Lr-68)

yakıyoruz/yakarız: ma ... veşnenî (1857, Lr-67)

yaksınlar: [wa] aci finî (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

yaktı: veşna (1903, C-II-65)

yaktılar (nesne çoğul): veşnay (1857, Lr-68)

yalan: zûrî (1903, C-II-110), i.

yalnız: 1.tenê⁷⁷² (1857, Lr-76), s.

2.xewlet (1903, C-II-64), s.

yalnız olmak: tenê bî[yayış] (1899, X-7), f.

yalnızdı: tenê bî (1899, X-7)

yalnız kalmak: 1.tenê mend[iş] (1899, X-16), f.

2.xewlet ke[rdiş] (1903, C-II-64), f

yalnız kaldı: tenê mend (1899, X-16)

mend ... tenê (1899, X-23)

yalnız kaldım: ez tenê menda (1899, X-19)

Benimle yalnız kal, dedi. Va, mu [mi] rê **xewlet bike.** (1903, C-II-64)

wā mūrē xawlāt bûke

yalnızca: tenê (1899, X-6, 8), s.

tenîya (1903, C-II-67), zar.

yan: 1.het (1857, Lr-2), i.

het (1899, X-16, 24), i.

het (1903, C-II-63, 67), i.

het (1903, C-II-63), i.

véşni

ez veşnén'a

mā ... veşnen'i

[wā] *āgāfînī* اجفینی

vāšnā

véşnai

zûrī

teñei

xawlāt

tenîyā

het

het

hāt

hāt

hāt

hāt

hāt

hāt

hāt

⁷⁷² F. تنها (T. yalnız, tek)

het (1903, C-II-67), i.	<i>hätt</i>
2.heti (1857, Lr-54), i.	hété
heti (1903, C-II-84), i.	<i>häte</i>
heti (1903, C-II-84), i.	<i>häte</i>
hete (1899, X-3), i.	هته
hete (1903, C-II-94), i.	<i>hätä.</i>
3.kişt (1857, Lr-57), i.	kışt
	کشته
kişte (1899, X-13, 13), i.	<i>kište</i>
kişti (1903, C-II-92), i.	کشت
4.cîhet ⁷⁷³ (1899, X-8), i.	جہت
yanımda: îndî [‘îndî] ⁷⁷⁴ (1899, X-6)	جندی
yanında: het te [het de] (1903, C-II-67)	<i>hättē</i>
yanında (gözetiminde): destê ... ver de (1903, C-II-66)	<i>däste ... vërde</i>
yanına katmak: ver kerd[iş] (1857, Lr-51), f.	
pilava kat: pîlaw ver ke (1857, Lr-51)	pilaú ver ke
pilava katar: kena pîlaw ver (1857, Lr-52), dş.	kén'a pilaú ver
pilava katsın: wa pîlaw ver kû (1857, Lr-51-52)	wa pilaú ver ku
pilava kattı: kerd pîlaw ver (1857, Lr-52)	kerd pilaú ver
yanak: aluşk (1858, Lr-192), i.	alúşk
yanıt: b. cevap	
yanıt vermek: b. cevap vermek	
yanıtlamak: b. cevap vermek	
yani: yanê ⁷⁷⁵ (1899, X-7), bağ.	یان

⁷⁷³ Ar. cîhet

⁷⁷⁴ Ar. ‘îndî

⁷⁷⁵ Ar. ye‘nî

yenî [ye'nî] (1899, X-28), bağ.	یغی
yanmak: veş[ayîş] (1857, Lr-5), f.	
veyš[ayîş] (1899, X-25), f.	
yanıyor: veşenû (1857, Lr-4)	veşen'u
yanarım: ez veyşena (1899, X-25)	از قیشنا
yanlış: şaş (1903, C-II-63), i.	šāš
yanlış olmak: şaş bî[yayîş] (1903, C-II-63), f.	
yanlış oldu: şaş bî (1903, C-II-63)	šāš bî
yanmış: muhreq [muḥreq] ⁷⁷⁶ (1899, X-7), s.	محرق
yapabilmek: 1. şêna[yîş] (1857, Lr-61), f.	
2. eşka[yîş] (1899, X-8), f.	
yapamam: ez ... nişêna (1857, Lr-61)	Ez ... neşên'a
yapamazlar: yê nişyênî (1857, Lr-74)	ye neşyên'i
yapamazsın: ti nişênî (1857, Lr-61)	Tî neşên'i
Dışarıya çıkarabilirler. (Eşkenê ... bîyarê teber.) (1899, X-8)	
اشکنی ... بیار تیر	
yapağı: purt ⁷⁷⁷ (1857, Lr-65), i. er.	púrt
yapılmak (inşa edilmek, oluşturulmak): virazî[y]ayîş (1903, C-II-78), f.	
yapılsın: [wa] virazî[y]o (1903, C-II-78)	verāziō
yapmak-I: kerd[iş] (1899, X-8, 8), f.	
Ne yapacaksın? Tu ko se bukerî [bikerî]? (1903, C-II-90)	tú kō sâ-bükerî?
Tu ko se kerê? (1903, C-II-76)	tú kō se kerâ?
Ne yapıyorsun? (Tu se kenî?) (1903, C-II-84)	tü sêkenî?
Ti se kenî? (1903, C-II-88)	tâ sâkenî?
Ne yapıyorsunuz? (Şima ... se kenî?) (1903, C-II-86)	šimâ ... sâkenî
yapasın: ti ... kerî (1857, Lr-83)	tî ... keri

⁷⁷⁶ Ar. muḥreq

⁷⁷⁷ Lerchî seba manaya çekuya "purt"î, bi almankî nušto "Pelz". "Pelz"ê almankî manaya "kurke" de yo. Goreyê zanayîşê ma, "purt"o ke kitabê Lerchî de behs beno, peşm o. (b. Lerch, r. 65, 208)

yapayım: [ez] bukerî (1903, C-II-78)	[ez] <i>bükerî</i>
yapıyor/yapar: keno (1903, C-II-63)	<i>kânō</i>
kenû (1903, C-II-63)	<i>kênū</i>
keno (1903, C-II-63)	<i>kênūy</i>
yapıyordunuz/yapardınız: şima kay kerdîn (1903, C-II-78)	<i>šimâ ... kârdîn</i>
yapma: meki (1903, C-II-66)	<i>mâke</i>
yapmadılar: nêkerdî (1903, C-II-67)	<i>nâkârdî</i>
yapmazdım: min ... nêkerdê (1903, C-II-92)	<i>min ... nâkârdâ</i>
yapmazsan: eger ti ... nêkirî (1903, C-II-76)	<i>ägâr tî ... nâkirî</i>
yapmış: kerdo (1899, X-4)	کَرْدُ
yapmıştı (nesne dışıl): kerdebî (1899, X-4)	کَرْدَبِی
yapmıyor/yapmaz: nêkeno (1903, C-II-88)	<i>nâkênū</i>
yapsam: ez ... bukerî (1903, C-II-64)	<i>az ... bükerî</i>
yapsın: [wa] bukero (1903, C-II-64)	<i>[wa] bükârō</i>
yapsınlar: [wa] bukerê (1903, C-II-78)	<i>[wa] bükêrē</i>
yaptı (nesne eril): kerd (1899, X-8)	کَرْد
yaptı (nesne dışıl): kerd (1899, X-8)	کَرْدَه
yapmak-II (inşa etmek, oluşturmak): viraştîş (1899, X-10, 28), f.	قِرَاشْتِشْ
yapınız: virazin (1899, X-11)	قِرَازِی
yaptı (inşa etti): viraşt (1903, C-II-65)	<i>verâšt</i>
yapsın: [wa] virazo (1903, C-II-78)	<i>[wa] verâzō</i>
yapraklar (ağaç yaprakları): velg (1857, Lr-4), i. er.	<i>vêlg</i>
yaptırmak: da[yîş] viraştîş (1899, X-10), f.	
yaptırdı: viraştîş da (1899, X-10)	قِرَاشْتِشْ دَا

Yaradan (Yaratan): 1.Xaliq⁷⁷⁸ (1899, X-3, 9), i.

خَالِق

2.Xellaq⁷⁷⁹ (1899, X-4, 7), i.

خَلَّاق

3.Barî⁷⁸⁰ (1899, X-3), i.

بَارِي

yaramak: yaramîş⁷⁸¹ b[îyayîş] (1903, C-II-74), f.

yarar (nesne dişil): yaramîş bena (1903, C-II-74)

yaramiş benâ

yarar: 1.fayde⁷⁸² [fa'îde]⁷⁸³ (1798, SE-9), i

فانده

fayde [fa'îde] (1903, C-II-76), i.

fâide

2.nef [nef']⁷⁸⁴ (1899, X-5, 6), i.

نَفْع

yarasa: 1.şewşewuki (1858, Lr-204), i.

şauşevûke

2.çenqal⁷⁸⁵ (1858, Lr-199), i.

çankâl

yaratıklar: enam⁷⁸⁶ (1899, X-22, 23), i. ç.

انام

yaratılmak: xelq bi[yayîş] (1899, X-22), f.

yaratılmışlardı: xelq bîbî (1899, X-22)

خَلْق بِي

yaratma: xelq⁷⁸⁷ (1899, X-8, 22), i.

خَلْق

yaratmak: 1.xelq kerd[iş] (1899, X-8), f.

2.xelqê ... kerd[iş] (1899, X-25), f.

yarattı (nesne dişil): kerde xelq (1899, X-8)

گَرْدَه خَلْق

onu yaratmış: xelqê yê kerdo⁷⁸⁸ (1899, X-25)

خَلْق بِي كَرْدَه

yardım: yardım (1899, X-28), i.

يَاَرْدَه

⁷⁷⁸ Ar. xaliq (T. yaratıcı)

⁷⁷⁹ Ar. xellaq (T. yaratıcı)

⁷⁸⁰ Ar. barî (T. iyi, iyiliğin kaynağı)

⁷⁸¹ T. yaramış

⁷⁸² Ar. fa'îde

⁷⁸³ Mustafa Dehqanî İngilizkîya çekuya "fa'îde"yî sey "importance" nuşta, yanî " ehemîyet". (Dehqan, r. 9)

⁷⁸⁴ Ar. nef'

⁷⁸⁵ K. çeqçeçole, çekçekûle, çekçekîle, çekçekole

⁷⁸⁶ Ar. enam

⁷⁸⁷ Ar. xelq

⁷⁸⁸ Ar. xelq

yardım (1903, C-II-78), i.

yardım

yardım eden: hafid ⁷⁸⁹ (1899, X-23), s.

حَافِدٌ

yardım etmek: yardımê ... ker[diş] (1903, C-II-78), f.

Bana yardım etsinler. **Yardıme** min **bukerê** [bikerê]. (1903, C-II-78)

yardıme min bukerê.

yardımcı olmak: hafid bî[yayîş] [hafid bî(yayîş)]⁷⁹⁰ (1899, X-23), f.

ona yardımcı oldu: bî ci rê hafiz (1899, X-23)

بِ جِرْحَافِدٍ

yarı: nîme (1899, X-9), s.

نِیْمَ

nîme (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), s.

nîmê نیمه

yarım: 1.nîm (1899, X-19), s.

نِیْمَ

2.nisf [nişf]⁷⁹¹ (1899, X-10), s.

نِصْفُ

yarım parça biçiminde yarılmak: nîmî bî[yayîş] (1899, X-19), f.

İki yarım parça biçiminde yarıldı. (**Bî** di **nîmî**.) (1899, X-19)

بِ دِ نِیْمِی

yarın: 1.siba (1857, Lr-4), i.

sebá

siba (1857, Lr-51), i.

sebá

2.meyşti (1857, Lr-66, 73), i.

meişte

meşte (1903, C-II-76), i.

mâştâ

meşte (1903, C-II-92), i.

mâştâ

meşti (1903, C-II-111), i.

mâşte

yarın ikinci vakti: meyşte yerey (1858, Lr-210), zar.

meişte yereî

yarın sabah: meyşte sebah (1858, Lr-210), zar.

meişte sebâh

yarın sabahtan: meyşte nimacî ra (1858, Lr-210), zar.

meişte nemâqira

yarıştırmak (at vb. için): qoşmişê pê kerd[iş] (1903, C-II-69), f.

atları[nı] yarıştırdılar: ustori qoşmişê pê kerdî (1903, C-II-69)

üstörê qoşmişê pê kerdî

⁷⁸⁹ Ar. hafid

⁷⁹⁰ Ar. hafid

⁷⁹¹ Ar. nişf

yarma (kırma): *şeqq*⁷⁹² (1899, X-11), i.

شَقَّ

yas: 1. *şîni* (1903, C-II-66), i.

şîne

2. *hezin* [*hezîn*]⁷⁹³ (1903, C-II-66), i.

hezîn

yastık: *balışna* (1858, Lr-209), i.

balışná

balışnay (1857, Lr-57), i.

balışna

balışna (1903, C-II-109), i.

balışná

yaşamak: *omr kerd*[iş] (1903, C-II-88), f.

yaşıyor/yaşar: *omr keno* (1903, C-II-88), er.

öm̄r kēnū

... yaşında: ... *sere* [*serre*] (1903, C-II-66)

será

üç yaşında: *hîrêserre* [*hîrêşerre*] (1899, X-23), s

هیر سه

Yedi yaşındaydı. Hewtsere [*hewtserre*] bî. (1903, C-II-66) *haut será bî*

yaşlı: 1. (yaşlı erkek) *kal* (1903, C-II-105, 108), s. er.

kāl

extî[y]ar (1858, Lr-192), s.

ehtiár

îxtî[y]ar (1903, C-II-80), s.

ixtiár

2. (yaşlı kadın) *pîre* (1903, C-II-63), s. dş.

pîrâ

yaşlı kadınlar: *cinîyê pîrî* (1903, C-II-108)

çeniye pîrî

yatak: *ca* (1857, Lr-86), i.

ça

ortî (1903, C-II-94), i.

ortî

yatak sermek: *ca rakerd*[iş] (1857, Lr-86), f.

yatak serdi: *ca rakerd* (1857, Lr-86)

ça rā kerd

yatmak: *rakewt*[iş] (1857, Lr-54), f.

yatıyor/yatar: *rakuena* (1857, Lr-80), dş.

rā kuén'a

rakuwenû (1857, Lr-57), er.

rā kuén'u

yatmadım: *ez nêrakewta* (1857, Lr-74)

ez né rā kaúta

yatmış: *rakewta* (1857, Lr-3), dş.

rā kaúta

yatsın: *wa ... rakû* (1857, Lr-51)

wa ... rā ku

we rakû (1857, Lr-86)

we raku

⁷⁹² Ar. şeqq

⁷⁹³ Ar. huzn

yattı: rakewt (1857, Lr-54)

yavaş: hyêdikî (1857, Lr-3), s.

yavaş yavaş: hyêdî-hyêdî (1858, Lr-195), zar.

yavaşça: hyêdikê (1858, Lr-195), zar.

yay: kuman [keman?] (1903, C-II-106), i.

yaya: pêye (1857, Lr-74), i.

yayla: ZOZAN (1857, Lr-60), i.

yaz (mevsim): amnanî (1858, Lr-192), i.
emnanî (1903, C-II-113), i.

yazgı: teqdîr⁷⁹⁴ (1899, X-11), i.

yazık: gunah (1903, C-II-66), i.
yazıktır: gunah o (1903, C-II-66)

yazılmak: 1.ame[yîş] nûştîş (1899, X-10), f.
2.[ameyîş] qelem (1899, X-8), f.

yazıldı: ame nûştîş (1899, X-10)

yazılmaz: nîno qelem (1899, X-8)

yazın: amnanî (1858, Lr-192), zar.
emnanî (1903, C-II-113), zar.

yazmak: 1.nûştîş (1899, X-10, 11), f.
2.nûsn[ayîş] (1899, X-10, 11), f.
3.yazmîş⁷⁹⁵ kerd[iş] (1903, C-II-68), f.

yaz: 1.binûsne (1899, X-10, 11)
2.yazmîş kerî (1903, C-II-92)

yazacağım: ezo yazmîş kerî (1903, C-II-76)

rā kaut

hyediki

hyedî hyedî

hyedike

kumân

peîye

zozân

amnâni

ämnanî

تقدير

gunâh

gunâhō

أمة نوشتی

نین قلم

amnâni

ämnanî

نوشتی

نوشتنه

yazmîş kerî

ázō yazmîş kerî

⁷⁹⁴ Ar. teqdîr

⁷⁹⁵ T. yazmîş

yazdı: 1.nuşt (1857, Lr-51)

2.yazmîş kerd (1903, C-II-68)

yazıyor/yazar: yazmîş keno (1903, C-II-86)

yazıyorum/yazarım: 1.ez ... nusena (1857, Lr-52)

2.ez ... yazmîş kena (1903, C-II-88)

yazmadım: min ... yazmîş nêkerd (1903, C-II-80)

yazmış: nuştû (1857, Lr-51)

yazmîş⁷⁹⁶ (1798, SE-11)

yazmıştı: mi ... nênuştbi (1857, Lr-52)

yazsın: [wa] binûsno (1899, X-11)

yedek: yedeg⁷⁹⁷ (1858, Lr-201), s.

yedi: hewt (1857, Lr-53), i.

hewt (1857, Lr-64), i.

heft (1862, B-627), i.

hewt (1899, X-15), i.

hewt (1903, C-II-64), i.

hewt (1903, C-II-65), i.

yedi yüz: hew sey (1903, C-II-71), i.

yedinci: hewtin (1858, Lr-195), s.

... hewtî (1899, X-18), s.

yedinci ay: aşmey hewtî (1899, X-18), i.

yeğen: yêgan (1903, C-II-111), i.

yem: yem (1903, C-II-63), i.

noşt

yazmîş kârd.

yazmîş kânō

ez ... nusên'a

az ... yazmîş kenā

min ... yazmîş nâkârd.

noştu

يازميش

me ... nênoşt bē

بنوسنو

yedég

haut

haut

heft

هوت

harit

haut

harûsârî

hautín

هوت ...

اشمی هوت

yegân

yâm

⁷⁹⁶ Mustafâ Dehqanî seba çekuya "yazmış"î bi İngilizkî, "handwriting" nuşto labelê çekuya "yazmış"î tirkî ya û xoser manaya "handwriting"î nêdana.

⁷⁹⁷ Kitabê Lerchî de manaya almankî ya çekuya "yedég" î wina nusîyaya: "Ring am Finger", yanî "bêçike/engište ser o engiştane" [engiştaneyê bêçike/engište] labelê na mana rast nîya. Beno ke "yedeg" î "yüzük" a tirkî kerdê tēmîyan.

yem (1903, C-II-64), i.	<i>yām</i>
yemlemek (yem vermek): 1.yem da[yîş] (1903, C-II-64), f.	
2.yem ke[rdiş] (1903, C-II-63), f.	
yemlemiyor (yem vermiyor): yem nêdano (1903, C-II-64), er.	<i>yām nâdānō</i>
yemlemiyorlar (yem vermiyorlar): yem nêdanî (1903, C-II-64)	<i>yām nâdānī</i>
yemler (yem verir): yem keno (1903, C-II-63), er.	<i>yām kânō</i>
yemek-I: werdiş (1899, X-6, 18), f.	<i>وَرْدِش</i>
beni yedi/beni yemiş: ez werda (1899, X-6)	<i>أَزْ وَرْدَا</i>
yedi (nesne eril): werd (1903, C-II-63)	<i>wārd</i>
werd (1903, C-II-64)	<i>wārd</i>
yedi (nesne çoğul): werdî (1857, Lr-83)	<i>wērdī</i>
yememişti: newerdîbî (1903, C-II-74)	<i>nāwārdî bī</i>
yemiş (nesne eril): werdo (1903, C-II-63)	<i>wārdō</i>
yemiş (nesne dişil): werda (1903, C-II-64)	<i>wārdā</i>
yemiyor/yemez: nêwenû (1857, Lr-2)	<i>né wén'u</i>
yyelim: ma ... burim (1903, C-II-78)	<i>mā ... būrīm</i>
yyiyor/yer: wenû (1857, Lr-3), er.	<i>wén'u</i>
wennû (1903, C-II-63), er.	<i>wānnū</i>
wena (1903, C-II-64), dş.	<i>wānā</i>
wena (1903, C-II-86), dş.	<i>wānā</i>
yyiorsun/yersin: [ti] wenî (1857, Lr-66)	<i>[ti] wén'i</i>
[ti] wênî (1903, C-II-90)	<i>[ti] wānī</i>
[ti] wenê (1903, C-II-90)	<i>[ti] wānē</i>
yyiorum/yerim: ez wena (1857, Lr-51)	<i>ez wén'a</i>
ez werna [ez werena] (1903, C-II-64-65)	<i>az wārnd</i>
bûre (1903, C-II-63)	<i>būrā</i>
yemek-II (yiyecek, aş): 1.na (1857, Lr-75)	
taam: team [te'am] (1903, C-II-64), i.	<i>taām</i>
2.yemek (1903, C-II-90), i.	<i>yemek</i>

yemek yemek: 1.na we[rdiş] (1857, Lr-75), f.	
2.yemek we[rdiş] (1903, C-II-90), f.	
yemek yiyor: na wenû (1857, Lr-75), er.	nā wén'u
yemek yiyorsun: yemek wenî (1903, C-II-90)	yemek wānī
yemin: 1.suend (1857, Lr-63), i.	suénd
suand (1857, Lr-84)	suánd
sond [şond] (1899, X-16), i.	سُونْد
sond (1903, C-II-64), i.	sónd
2.qesem ⁷⁹⁸ (1899, X-3), i.	قَسَم
yemin etmek: 1.suend wend[iş] (1857, Lr-63), f.	
suend wend[iş] (1857, Lr-84), f.	
sond wend[iş] (1899, X-16), f.	
2.sond werd[iş] (1903, C-II-64), f.	
3.qesem kerd[iş] (1899, X-3), f.	
yemin ediyorum/ederim: 1.ez qesem ... kena (1899, X-3)	أَقْسَمُ ... كَنَا
2.suand wena (1858, Lr-205)	suánd wén'a
yemin et: suand buwane (1857, Lr-84)	suánd buáne
yemin etti: 1.suend wend (1857, Lr-63)	suénd wénd
suand wend (1857, Lr-84)	suánd wénd
2.sond werd (1903, C-II-64)	sónd wärd
yemin içmek: sond wend[iş] (1899, X-16), f.	
yemin(ler) içtiler: sondî wendî [şondî wendî] (1899, X-16)	سُونْدِي وَنْدِي، سُونْدِي وَنْدِي
yemiş: yemiş ⁷⁹⁹ (1858, Lr-201), i.	yemiş
yeni: 1.tize [?] [teze] (1798, SE-10), s.	تَزِه
2.newe (1903, C-II-65), s. er.	nāwá
yeni doğmuş çocuk (doğum): mewlûd ⁸⁰⁰ (1899, X-20, 21)	مَوْلُود

⁷⁹⁸ Ar. qesem

⁷⁹⁹ T. yemiş

⁸⁰⁰ Ar. mewlûd

yer-I: 1.ca (1857, Lr-53), i.

ca (1857, Lr-55, 57), i.

ca (1899, X-2, 4), i.

ca (1903, C-II-64), i.

ca (1903, C-II-64, 67), i.

ca (1903, C-II-80), i.

2.mekan⁸⁰¹ (1899, X-7), i.

bir yer: cayki (1857, Lr-49)

cayke (1899, X-15)

Bir varmış bir yokmuş. (**Cayki** bi çinê bi.) (1857, Lr-49)

vere atmak: da[yîş] bi aro [ero] (1903, C-II-69), f.

Seni vere atmış(lar). Tu **day bi aro** [ero]. (1903, C-II-69)

vere bırakmak: ruena[yîş] (1857, Lr-55), f.

rona[yîş] (1903, C-II-64), f.

vere bırak: ronî (1903, C-II-92)

vere bıraktı: ruena (1857, Lr-55)

rona (1903, C-II-64)

vere düşmek: erû gina[yîş] [‘erû gina(yîş)] (1857, Lr-87), f.

vere düşmüş: ginaw erû [ginaw ‘erû] (1857, Lr-87), er.

yerine: 1.herûni (1903, C-II-63), zar.

2.ver a (1903, C-II-80), zar.

yerine cevap vermek: ver a cewab da[yîş] (1899, X-2), f.

Nur'un yerine cevap verdi. (**Da cewab** nûrî **ver a**.) (1899, X-14)

والجواب نورى قرأ

yerine gelmek: [ameyîş] ca (1899, X-2), f.

yerine gelir: yeno ca (1899, X-2)

دا

دا

جا

جأ

جأ

جآ

مكان

Daşki

جايك

Daşki bi tî nébi

tüdüi bā drō.

rōne

ruén'a

rōnā

gnau éru

härüne

vārē

ينوجا

⁸⁰¹ Ar. mekan

yerine getirme: 1.ca ar[diş] (1899, X-4), f.

2.eda⁸⁰² (1899, X-24), f.

أَدَا

yerine getirmek: 1.ca ar[diş] (1899, X-4), f.

2.eda kerd[iş]⁸⁰³ (1899, X-24), f.

أَدَاكَرُو

yerine getiresin: [ti] ca bîyarê (1899, X-5)

جَابِيَارِ

yerine öldürmek: ver a kiş[tiş] (1857, Lr-66), f.

yerine öldürürüm: ver a kişena (1857, Lr-66)

vêra kişen'a

yerine selam etmek: ver a selam ke[rdiş] (1857, Lr-54), f.

Benim yerime Dev'e selam et. (Mi **ver a selamî** Dêwî **ke.**) (1857, Lr-54), **me**

vêra selami dêwi ke

yerleşen (duran): sekan⁸⁰⁴ (1899, X-13, 13), i.

سَكَان

yerleşmek (durmak): sekan⁸⁰⁵ bî[yayîş] (1899, X-13, 13), f.

yerleşti: bî sekan (1899, X-13, 13)

بِ سَكَانِ

yerli: yerlî (1903, C-II-76), s.

yerlî

yeryüzü (kara): erd (1856, La-40), i.

ert

erd [‘erd] (1857, Lr-3), i.

árd

erd [‘erd]⁸⁰⁶ (1899, X-7, 9), i.

عَرْدُ

erd [‘erd] (1903, C-II-66), i.

ãrd.

er [‘er] (1857, Lr-87), i.

ér

er [‘er] (1903, C-II-69), i.

ár

yeşertmek: zergûn kerd[iş] (1899, X-14), f.

⁸⁰² Ar. eda'

⁸⁰³ Ar. eda'

⁸⁰⁴ Ar. sekan

⁸⁰⁵ Ar. sekan

⁸⁰⁶ Ar. 'erd

[onları] **yeşertti**: kerdê zergûn (1899, X-14)

گرد زەرگون

yeşil: 1. kesk (1856, La-40), i.

kesk

2. zergûn (1899, X-14), i.

زەرگون

3. kuho (1903, C-II-86), i.

kuhō

yeşillik (ağacı ve yeşili bol olan yer): dar û çere (1899, X-14)

دار و چیره

yeter: bes (1899, X-11), s.

بِس

bes (1903, C-II-67), s.

bās

yeterli olmak: bes [bîyayîş] (1899, X-6), f.

yeterli değil: bes nîyo (1899, X-6), er

بِس نِیو

yeterli: kafi⁸⁰⁷ (1899, X-6), s.

کافی

yetim: yetîm⁸⁰⁸ (1899, X-19, 19), s.

یتیم

yetişmek: ris[ayîş] (1899, X-15), f.

Ednan'a yetişinceye kadar. (Hetta ... 'Ednanî **riso**.) (1899, X-15)

yetmek: 1. bes [bîyayîş] (1899, X-6), f.

2. qîm ke[rdis] (1903, C-II-88), f.

yetmez: bes nîyo (1899, X-6), er

بِس نِیو

qîm nêkeno (1903, C-II-88), er.

qîm nâkânî

yetmiş: hewtay (1858, Lr-195) i.

hautai

hawda (1862, B-627), i.

hawda

hewtay (1899, X-16), i.

هَو تَائِ

hewtay (1903, C-II-70), i.

hautâi

yetmişinci: hewtayin (1858, Lr-195), s.

hautayin

yıkamak: şit[iş] (1857, Lr-56), f.

⁸⁰⁷ Ar. kafi

⁸⁰⁸ Ar. yetîm

yıka: bişu (1857, Lr-85)	bişú
yıkadı (nesne eril): şit (1857, Lr-56)	şit
şid (1857, Lr-82)	şid
yıkadı (nesne dişil): şite (1903, C-II-64)	şitâ
yıkamamışlardı: neşitîbî (1903, C-II-74)	nâşiti bî.
Ellerini yıkamamışlardı. (Destê xo nêşitîbî.) (1903, C-II-74)	dâstê xo nâşiti bî.
yıkanma: 1.xoeşut[iş] [xwişut(iş)] (1857, Lr-85)	
2.xesl ⁸⁰⁹ [ğesl] (1899, X-24)	غسل
yıkanmak: xoe şut[iş] [xwi şut(iş)] (1857, Lr-85), f.	
yıkan: xoe bişú [xwi bişu] (1857, Lr-85)	xóe bişú
yıkılasicalar: xerebyayênî (1857, Lr-75)	harébya yén'i
evi yıkılasicalar: kêye xerebyayênî (1857, Lr-75)	keíye harébya yén'i
harébya yén'i	
yıkmak: xerabna[yîş] ⁸¹⁰ (1857, Lr-54), f.	
yıkmışım: mei [mi] ... xerabnaw (1857, Lr-55)	mei ... xeráb nau
yıktın: tue ... xerabna (1857, Lr-54)	túe ... xeráb na
yıl: seri (1857, Lr-2), i.	sére
sere [şerre] (1899, X-14, 21), i.	سرة
serî (1903, C-II-109), i.	sére
yılan: mar (1858, Lr-210), i.	mār
mar (1903, C-II-112, 66), i.	mār
yıldız: 1.estare (1856, Lr-85), i.	estare
estare (1857, Lr-4), i.	estáre
estar (1858, Lr-193), i.	estár
2.istere (1858, Lr-193), i.	ístere
istiri (1862, B-627), i.	istiri
istare (1903, C-II-113), i.	istārā

⁸⁰⁹ Ar. ğesl

⁸¹⁰ Ar. xerab + Kirm. nayîş

3.steray [ʔ] (1856, La-40), i.	sterrai
yıllık: b. ... yaşında	
yırtmak: dirna [yîş] (1857, Lr-51), f.	
yırttı: dirna (1857, Lr-51)	dîrná
yiğit: egît [‘egît] (1857, Lr-56), i.	egît
	انجی
yine: 1.ancî (1899, X-2, 3), zar.	angî
ancî (1903, C-II-114), zar.	انجیا
2.ancîya (1899, X-24), zar.	
3.hewna (1857, Lr-53), zar.	haúna
4.dewrna (1903, C-II-63), zar.	dairnā
dewrna (1903, C-II-69), zar.	daurna
dewrêna (1903, C-II-63), zar.	dairnā
5.her (1899, X-3), zar.	هیر
yirmi: vîst (1857, Lr-66), i.	vîst
vîst (1862, B-627), i.	wist
vîst (1899, X-6), i.	وِست
vîst (1903, C-II-67), i.	vîst
vîst (1903, C-II-70), i.	vîst/ vist
yirmi beş: vîst û pac (1903, C-II-67), i.	vistu pāğ
yirmi bir: vîst û yew (1857, Lr-77), i.	Vist u yan
vîst û jew (1903, C-II-71), i.	vistužav
yirminci: vîstîn (1858, Lr-213), s.	vîstîn
yiyecek/yemek: 1.team [te‘am] (1903, C-II-64), i.	taām
2.(mecazen): nan û soli (1903, C-II-66)	nānu sōlā
elin yiyeceği (mecazen): nan o [û] sola şarî (1903, C-II-67)	nānō sōlā šārî
yoğurmak: ecelna [yîş] [‘ecelna(yîş)] (1899, X-11), f.	
yoğurdu: ecelna [‘ecelna] (1899, X-11)	عجان
yoğurt: mast (1858, Lr-210), i.	māst

mast (1903, C-II-112), i.	<i>mast</i>
yok: 1.çin (1903, C-II-82), s.	tjń
2.çinê (1857, Lr-61), s.	tj íé
çinî (1903, C-II-84), s.	<i>čini</i>
çinnî (1903, C-II-78), s.	<i>činni</i>
	چك چك
3.çinîk (1899, X-7, 10), s.	tjńa
yoktur (dişil için): çin a (1857, Lr-82), dş.	<i>činiā</i>
çinî [y]a (1903, C-II-60), dş.	<i>činniā</i>
çinnî [y]a (1903, C-II-84), dş.	<i>činnia</i>
çinnî [y]a (1903, C-II-66), dş.	tjńu
yoktur (eril için): çin û (1857, Lr-82), er.	tjńu
çin û (1857, Lr-55, 69), er	<i>činiū</i>
çinî [y]û (1903, C-II-67), er.	<i>činiō.</i>
çinî [y]o (1903, C-II-84), er.	<i>činniō.</i>
çinnî [y]o (1903, C-II-78)	<i>činniū</i>
çinnî [y]û (1903, C-II-80)	tjni
yokturlar: çin î (1857, Lr-3)	tjńi
çin î (1857, Lr-83)	<i>činiā</i>
çinî [y]ê (1903, C-II-64)	<i>činnia</i>
çinnî [y]ê (1903, C-II-64)	چني بيايش
yok olmak: çinî bîyayîş (1899, X-7), f.	چني بيايش
	چني بيايش
yok oldu: bî çinî (1899, X-21), er.	چني بيايش
	چني بيايش
yok olmadı: nêbî çinî (1899, X-21), er	tj íébe
yoktu: çinê bi (1857, Lr-61)	tj íébe
çinê bi (1857, Lr-49)	چني بيايش
çinî bî (1899, X-7, 21)	<i>činnē bī</i>
çinnê bî (1903, C-II-84)	

yoksa: 1.yan (1899, X-23), bağ.

2.ya (1903, C-II-69), bağ.

ya (1903, C-II-74), bağ.

yoksul: b. fakir

yol: rayer (1857, Lr-51), i.

rayer (1857, Lr-53), i.

rey (1899, X-22), i.

ray (1903, C-II-88), i.

ray (1903, C-II-114), i.

ray (1903, C-II-63), i.

yolda: di rey de (1899, X-22), i.

rey ra (1899, X-16, 22), i.

ray de (1903, C-II-63), i.

yola koyulmak: rayer kewt[iş] (1857, Lr-51), f.

yola koyuldu: kewta [kewt] rayer (1857, Lr-51)

yollamak: ray kerd[iş] (1857, Lr-85), f.

yolladı (nesne çoğul): ray kerdî (1857, Lr-85)

[tüy] **yolmak:** pur[t] ke[rdiş] (1903, C-II-63), f.

tüyelerini yolar: pur[t] kena (1903, C-II-63), dş.

yorgan: orxan [orğan] (1903, C-II-106), i.

yorulmak: 1.betil[îyayîş] (1903, C-II-80), f.

yoruldum: [ez] betilî[y]awa (1903, C-II-80)

Yoruldunuz mu? (Şima **betilî[y]aîn?**) (1903, C-II-80)

yorulmadım: [ez] nêbetilî[y]awa (1903, C-II-80)

yorulur: betilyênû (1903, C-II-90)

yön: b. yan

يَان

ya

yā

rayér

rayer

رَي

rāy

rāi

rāi

رَي دِي دِي

رَي رَا

rāidā

kautá rayér

rai kéri

pür kânâ

ör-yân

[ez] bätiliâwâ.

šimâ bätiliâin?

[ez] nâ bätiliâwâ

bätilyânû

yönler: cîhat⁸¹¹ (1899, X-8), ç.
yönelmek: 1.verê xo da[yîş] (1903, C-II-67), f.
 2.verê xo açarna[yîş] (1903, C-II-67), f.
yöneldi: verê xo açarna (1903, C-II-67), er
 verê xo açarna (1903, C-II-67), er.
yöneldiler: verê xo day (1903, C-II-67)
 verê xo day (1903, C-II-67)
 2.verê xo açarnay (1903, C-II-67), ç.
yöneltmek: verê ... şa[yîş] (1899, X-23), f

چہات

vâreşō ācārñā

verüşō ācārñā

véreşō dāi

vêreşō dāi

vêreşō ācārñāi

Onu ... yöneltti. (Verê yê şa ...) (1899, X-23)

yukarı: 1.cor (1857, Lr-81), zar.
 cor (1903, C-II-88), zar.
 2.dîar [dîyar] (1857, Lr-75), i.
yukarıdan: cor de (1857, Lr-81),
yukarıya: bi cor (1903, C-II-88)

قورے شا

qôr⁸¹²

gôr

dîar

qôrde

bi gôr

yular: wesar (1903, C-II-64), i.
yumruk: 1.nucik (1858, Lr-203), i.
 2.zumzuq (1903, C-II-106), i.

wasâr

nuđık

zûmsûq

yumurta: 1.aka/ak (1798, SE-9), i.

اکا / اک

ak (1903, C-II-63), i.

āk

ak (1903, C-II-63, 92), i.

āk

2.hak (1858, Lr-4, 194), i.

hak

hak (1858, Lr-195), i.

hak

3.hok (1862, B-627), i.

hok

yumurtalar: hoîkî (1856, La-40), i.

hoiki

yumurtlamak: ak ke[rdiş] (1903, C-II-63), f.

⁸¹¹ Ar. cîhat

⁸¹² Kitabê Lerchî (r. 200) de almanckîya çekuya "qôr" "î wina nusîyaya: "Grube", yanî çale/korte. Ma kirmanckî de, na mana de rastê "qôr" "[cor]î nêamey. Beno ke na çekuye xelet nusîyaya.

yumurtlar: aka keno (1903, C-II-63)	<i>ākā kēnū</i>
yumurtladıđı yumurtayı: ako ki keno (1903, C-II-63)	<i>ākō ki kēnū</i>
yumuşak: nemr (1858, Lr-203), s.	nemr
yuva: halyên (1857, Lr-4), i. er.	Halyên
yüce: 1.mecîd ⁸¹³ (1899, X-10)	مُحَمَّدٌ
2.refî [refî'] ⁸¹⁴ (1899, X-18), s.	رَفِيعٌ
pek yüce: emced ⁸¹⁵ (1899, X-29), s.	أَمْعِدٌ
yüce olsun (teala): teala [te'ala] ⁸¹⁶ (1899, X-22)	تَعَالَى
teala [te'ala] ⁸¹⁷ (1903, C-II-67)	ta'ālā
yücelik (yüksek mertebe): rifet [rif'et] ⁸¹⁸ (1899, X-9), i.	رَفِيعَةٌ
yük: bar (1857, Lr-62), i.	bār
bar (1903, C-II-64), i.	<i>bār</i>
insan sırtında taşınan yük: şelagi (1903, C-II-63), i.	<i>şäläge</i>
yüklemek: bar kerd[iş] (1857, Lr-62), f.	
yükledi: bar kerd (1857, Lr-62)	bār kerd
yüklerim/yükler: [ez] bar kena (1858, Lr-209)	[ez] bār kēn'a
yüksek: berz (1858, Lr-209), s.	berz
bers (1858, Lr-209), s.	bers
yün: purt ⁸¹⁹ (1857, Lr-65), i. er.	púrt

⁸¹³ Ar. mecîd

⁸¹⁴ Ar. refî'

⁸¹⁵ Ar. emced

⁸¹⁶ Ar. te'ala

⁸¹⁷ Ar. te'ala

⁸¹⁸ Ar. rif'et

⁸¹⁹ Lerchî seba manaya çekuya "purt"î, bi almankî nuşto "Pelz". "Pelz"ê almankî manaya "kurke" de yo. Goreyê zanayîşê ma, "purt"o ke kitabê Lerchî de behs beno, peşm o. (b. Lerch, r. 65, 208)

yürek: 1.zere (1857, Lr-61), i.

zerre (1899, X-2), i.

zere (1899, X-19), i.

2.zerî (1903, C-II-63), i.

zerî (1903, C-II-64), i.

zerî (1903, C-II-64), i.

zerê [zerî] (1903, C-II-64), i.

3.zer (1858, Lr-206), i.

4.dil⁸²⁰ (1899, X-3, 11), i.

5.qelb⁸²¹ (1899, X-3, 5), i.

yüreği yanık: dilkebab⁸²² (1899, X-3), i.

yüreğim: zerî[y]a min (1903, C-II-66), i.

yürekliik: şecaet [şeca'et]⁸²³ (1899, X-11), i.

yürümek: 1.pay ş[îyayîş] (1899, X-16), f.

2.rey ra şî[yayîş] (1899, X-16), f.

3.meş ker[diş]⁸²⁴ (1899, X-22), f.

Kız henüz yürümüyor. (Keyna hema **pay nêşuena.**) (1857, Lr-2)

Kcina hêm'a pai né şuén'a.

yürür: meş keno (1899, X-22), er.

yürüyorlar: şinê rey ra (1899, X-16)

yürüyüş: meş⁸²⁵ (1899, X-22), i.

zeré

زِرِّ

زِرِّ

zerî

zerî

zerî

zerê

zer

دِرِّ

قَلْب

دِلْ كَبَاب

zerîâmîn

شَجَاعَت

مَشْ كَن

شِينَه رَوِيْرَا

مَشْ

⁸²⁰ K. dil

⁸²¹ Ar. qelb

⁸²² K. dil + Ar. kebab

⁸²³ Ar. şeca'et

⁸²⁴ Ar. meşa

⁸²⁵ Ar. meşy

yüz-I (yüz sayısı): 1.se (1857, Lr-79), i.

se (1858, Lr-205), i.

se (1862, B-627), i.

se (1899, X-15), i.

se (1903, C-II-67), i.

seh (1903, C-II-63), i.

2.set (1858, Lr-205), i.

yüz seksen: se w heyštê (1857, Lr-79), i.

yüz-II (surat): 1.rî (1857, Lr-85), i. er.

rî (1903, C-II-107), i.

rû (1903, C-II-107), i.

2.wech⁸²⁶ (1899, X-10, 13), i.

yüzü kara: rûreş (1899, X-2), s.

yüzmek: esnaw ke[rdiş] (1858, Lr-193), f.

yüzüyorum: [ez] esnaw kena (1858, Lr-193)

yüzük: engiştere (1858, Lr-193), i.

engiştanî (1903, C-II-107), i.

Z

zahir: zahir⁸²⁷ [zahir] (1899, X-15), s.

zalimlik: zalimlixîne (1903, C-II-64), i.

zalimlik yapmak: zalimlixîne ke[rdiş] (1903, C-II-64), f.

zalimlik yapıyorsun: tu ... zalimlixîne kenê (1903, C-II-64)

tü ... *zālimleşyîñâ kênâ*

zaman: b. vakit

zanaat: zena'at (1903, C-II-90), i.

zapt: zebt [zebt]⁸²⁸ (1903, C-I-72 A.h.), i.

sa

se

se

سه

sä

säh

set

sau hejšte

rî

rî

rû

رؤجه

رؤریش

[ez] esnaw kên'a

engiştere

engiştânî

ظاهر

zālimleşyîñâ

zenaāt

ضبط

⁸²⁶ Ar. wech

⁸²⁷ Ar. zahir

⁸²⁸ Ar. zebt

zapt etmek: 1.giro[tiş] (1903, C-I-72), f.	
2.zebt kerd[iş] [žebṭ kerd(iş)] (1903, C-I-72 A.h.), f.	
zapt etsin: 1.[wa] bigiro [bigîro] (1903, C-I-72 A.h.)	بکرو
2.zebt bikero[žebṭ bikero] (1903, C-I-72 A.h.)	ضبط بکرو
zapt ettiler: zebt kerdî [žebṭ kerdî] (1903, C-I-72 A.h.)	ضبط کردی
zarardan/hasardan korumak: selleme ⁸²⁹ (1899, X-20, 29), f.	سلم
zat (kendi): zat [zat] ⁸³⁰ (1899, X-3), i.	ذات
zavallı: miskîn ⁸³¹ (1899, X-2), s.	مِسکین
zayıf: 1.za'îf [za'îf] ⁸³² (1798, SE-11), s.	ظانف
za'îf [za'îf] (1903, C-II-76), s.	zâ'îf
2.lexer [leğer] ⁸³³ (1899, X-22), i.	لَغَر
zayıf halde (âciz): kelîlen ⁸³⁴ (1899, X-27)	کَلِيلًا
zayıflamak: za'îf b[îyayîş] [za'îf b(îyayîş)] (1903, C-II-76), f.	
Zaza: 1.kird (1857, Lr-78), i.	kîrd
2.zaza [zaza] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.), i.	zāzā ظاذا
Zazaca: 1.kirdî (1899, X-28), i.	کِرْدِ
2.zazaca (1857, Lr-4), i.	zazâda
zazace (1857, Lr-4), i.	zazâde
zehir: 1.axû (1903, C-II-66), i.	اَضْرَء
axu (1903, C-II-66), i.	a-yu
2.jar (1903, C-II-108), i.	žār
zengin: zing [ʔ] (1798, SE-11), i	زنگ
zengîn (1903, C-II-66), i.	zāngin

⁸²⁹ Ar. selleme

⁸³⁰ Ar. zat

⁸³¹ Ar. miskîn

⁸³² Ar. ze'îf

⁸³³ F. leğer

⁸³⁴ Ar. kelîlen

zengîn (1903, C-II-72), i.

زَنِغِّينَ

daha zengin: zengînêr (1903, C-II-72), i.

زَنِغِّينَئِيرَ

zengin olmak: zengîn b[îyayîş] (1903, C-II-76), f.

Zengin olacaksınız. (Şima ko **zengîn buwê.**) (1903, C-II-76)
şimâ kō zāngîn būwê.

zevalsiz (yok olmayan): layezal⁸³⁵ (1899, X-22), s.

لَا يَزَالُ

zewk: zewq [zewq]⁸³⁶ (1899, X-6), i.

زَوْقٌ

zewq [zewq] (1903, C-II-60 L.h. /C-I-72 A.h.)

زَوْقٌ ذَوْقٌ

zewküsefa: 1. keyf-sefa (1857, Lr-54, 58)

كَيْفُ سَفَا

2. zewq û sefa [zewq û şefa]⁸³⁷ (1899, X-6)

زَوْقٌ وَصَفَا

3. kêf û zewq (1903, C-II-64, 65)

كَيْفُ زَوْقٌ

zirh: zirx (1903, C-II-108), i.

زِيْرَخٌ

zindan: zêndan (1857, Lr-56), i.

زَيْندَانٌ

zikir: zikr [zikr]⁸³⁸ (1899, X-2, 8), i.

زَيْكِرٌ

-i zikretmek: zikrê ... kerd[iş] [zikrê ... kerd(iş)] (1899, X-2, 3), f.

زَيْكِرٌ ... كَرَدَ

seni zikredersek: ger ... ma zikrê to...biker[ger ... ma zikrê to...biker]

(1899, X-2, 3)

زَيْكِرٌ ... مَا زَيْكِرَ تُو ... بَيْكِرَ

ziyade: zêde⁸³⁹ (1899, X-9), i.

زَيْدِيَّةٌ

ziyaret: zîyaret⁸⁴⁰ (1899, X-25), i.

زَيْيَارَتٌ

zîaret [zîyaret] (1903, C-II-94), i. dş.

زَيْيَارَاتٌ

ziyaret etmek: zîyaret kerd[iş] (1899, X-25), f.

⁸³⁵ Ar. layezal

⁸³⁶ Ar. zewq

⁸³⁷ Ar. şefa'

⁸³⁸ Ar. zikr

⁸³⁹ Ar. zîyade

⁸⁴⁰ Ar. zîyaret

ziyaret etti: zîyaret kerdî (1899, X-25)
zor (zorla): zor (1857, Lr-66), zar.
... zoruyla: be zorê ... (1903, C-II-66), zar.
kılıç zoruyla: be zorê şimşêrî (1903, C-II-66)

zulmettik: zelemna [z̤elemna]⁸⁴¹ (1899, X-14), i.

zurna: zurna (1903, C-II-65), i.

zurna (1903, C-II-66), i.

zurna (1903, C-II-66), i.

Zühre: b. Venüs

zürriyet (döl, çocuk): ziro⁸⁴² (1857, Lr-70), i.

زِيَارَتِ كَرْدِ

zōr

bā zōrê

bā zōrê şimşêrî

زَلْمَنَّا

zürnâ

zûrnâ

zürna

ziröt

⁸⁴¹ Ar. zelemna

⁸⁴² Ar. zurrîye(t)

2.3.ÇEND ÇEKUYÊ KE MA FEHM NÊKERDÎ

Çekuyê "kirmanckî" yê cêrênî, metnanê çimeyanê ma de vîyartî labelê ma fehm nêkerdî. Bi ihtîmalo zaf nuştoxan/arêkerdoxan bi xo nê çekuyî xelet nuştî yan zî xelet açarnayî. Ma almankî û îngilîzkîya çekuyan goreyê çimeyan nuşte, tîrkîya çekuyanê almankî û îngilîzkî ma îlawe kerde.

Tablo 7. Çekuyê Fehm Nêbiyayeyî

Kirmanckî (çime û rîpel)	Almankî	Tirkî
abêra (1858, Lr-192)	(ich) lasse fallen	düşürüyor(um)
abêrd (1858, Lr-192)	liess fallen	düşürdü
arbêzy (1858, Lr-192)	Blutigel [Blutegel]	sülük
bâşyō (1903, C-II-67)	-	-
bînge'i (1857, Lr-73)	-	-
bûgārō (1903, C-II-64)	-	-
بونو با خواح چي (1903, C-I-72 A.h.)	-	-
gāi (1903, C-II-105)	Blatt, das	yaprak
galrā (1903, C-II-107)	das Gelenk	eklem, menteşe, mafsâl, zincir halkası...
çerîyedā (1903, C-II-68)	-	-
çew çehemya (1858, Lr-199)	niemals	hiçbir zaman, asla
çitêle (1903, C-II-68)	-	-
çitîle (1903, C-II-68)	-	-
dâkultenî (1903, C-II-64)	-	-
dâwatisdâ (1903, C-II-69)	-	-
deyîne (1858, Lr-202)	geschieht	olmak, meydana gelmek, varlık

dumā (1857, Lr-50)	Höhle	mağara, oyuk, höyük, boşluk, in, kovuk
érz'e (1857, Lr-84)	-	-
gōbēk (1903, C-II-114)	der Vollmond	dolunay
hott (1862, B-227)	saure Milch	ekşi süt, bozuk süt
kō (1903, C-II-80),	-	-
kuṭ (1858, Lr-197)	Feld, Acker	tarla, alan
laž (1858, Lr-207)	Seele	ruh, can, insan
lille [?] ⁸⁴³ (1862, B-627)	Jahr	yıl
mīgai'e ⁸⁴⁴ (1857, Lr-75)	-	-
puzé (1858, Lr-208)	Weide	1.otlak 2.söğüt
sūri ḥāri (1903, C-II-66)	-	-
sārvi [?] ⁸⁴⁵ (1903, C-II-67)		yıllar
vağiā (1903, C-II-94)	-	-
vasā [?] ⁸⁴⁶ (1903, C-II-64)	-	yetişti
wéye kén'a (1858, Lr-214)	jage weg	kovuyorum
خۇچۇ (1903, C-II-67)	-	-
zadūr (1858, Lr-205)	Weide (salix)	söğüt

⁸⁴³ Gelo nuştoxî çekuya "lille" û çekuya "yıl" a tirkî kerdê tēmîyan?

⁸⁴⁴ Gelo beno ke tiya de meqsed, nenga kurmanckî "mi gayê" bo?

⁸⁴⁵ Beno ke herinda çekuya "serrî" de bi xeletî " *sārvi* " [T. yıllar] nusîyayo.

⁸⁴⁶ Cumleya metnî ra fehm beno ke herinda çekuya "resa" [T. yetişti] de bi xeletî " *vasā* " nusîyayo.

Kirmanckî (çime û rîpel)	Îngilizkî	Tirkî
böq [? bûq] بوق (1798, SE-9)	1.to sleep 2.to neglect.	1.uyumak 2.ihmal etmek
krèvesh (1860, La-243)	a fox	bir tilki
rausume [?] ⁸⁴⁷ (1860, La-243)	sleep	uyumak

⁸⁴⁷ Beno ke herinda "rakume" (yanî "rakewîme") de bi xeletî "rausume" nusîyayo. (Biewnî: na xebate de beşê çekuya "oturmaz")

PEYNÎYE

Demanê verênan ra heta ewro ferheng seba ziwanan tim sey çimeyêkê muracatî qebul bîyo. Ewro ferheng bi teknolojîyê neweyî, bi ferhenganê dijîitalan, keyepelanê ferhengan ûsn. form û mekanê xo hêdî-hêdî bivurno zî ehemîyetê xo ra çîyêk vîndî nêkerdo.

Nuştişê kirmanckî (zazakî) peynîya seserra 18. de dest pêkerdbi. Goreyê tesbîtê ma, heta 1903 nê new merdiman kitab yan zî meqaleyanê xo de kirmanckî nuşto yan zî ca dayo çekuyanê kirmanckî: Sultan Efendî, Robert Gordon Latham, Peter J. A. Lerch, Otto Blau, Ehmedê Xasî, Albert Von Le Coq, Friedrich Müller, Ferdinand Justi, M. Auguste Jaba. Nînan ra Sultan Efendî û Ehmedê Xasî kirmanc, kesê bînî xerîbî (rûs, alman û îngilizî) bîy. Çekuyê kirmanckî yê ke Friedrich Müller, Ferdinand Justi û M. Auguste Jabayî nuştê, pêro xebatanê Lerchî ra neql bîyê. Xebatanê Lerchî, eleqedaranê ewropayijan rê berê kirmanckî akerd û ey ra dima çend cigêrayoxê bînî zî na lehçeya kurdkî ser o vindertî.

Bêguman metnanê nê nuştoxan ra tayêne de çekuyê kirmanckî zaf, tayêne de tay ê. Ma na xebata xo de ca da heme çekuyanê kirmanckîyanê ke şeş kesanê verênan yê behskerdîyan nuştê. Metnanê nê şeş kesan de, çekuyê kirmanckî bi alfabe û qaydeyanê cîya-cîyayan nusîyayê. Nê nuştoxan ra her yewî goreyê îmlaya xo nuşto. Mabênê nuştişê înan de standardêk çin o. Heta nuştoxan bi xo zî zaf rey yew çekuye bi çend tewiran nuşta, yanî nuştox bi xo zî wayîrê standardêk nêbîyo. Nînan ra nuştoxanê kirmancan goreyê fekê xo, xerîban zî goreyê fekê informantanê xo nuşto. Seba naye, ma vera heme çekuyanê kirmanckîyan de wanîyayîşê înan bi alfabe ya ewroyêne nuşt. Nê çimeyan de, çekuyê kirmancanê mintiqaya Sêwregî û Çêrmûge, Dara Hênî, Pali, Qozlîçan (Pülümür), Licê nusîyayê. Goreyê tarîxê metnan, nê kesan ra nuştoxo yewin Sultan Efendî yo. Ma tayê çekuyanê metnê Sultan Efendî ra fehm

kenê ke Sultan Efendî bi fekê Sêwregi û Çêrmûge nušto. Metnê Sultan Efendî, seba kirmanckî metnêko tarîxî yo. Verê ke nê metnî ra qismêk eşkera bibo, wina ameyêne zanayene ke Mewlidê Kirdî yê Ehmedê Xasî metnê kirmanckî yo tewr verên o. Nika ma zanî ke Sultan Efendî, Xasî ra ver kirmanckî nušto la çî heyf ke ma nêşîya pêroyê metnî peyda bikî û ma ey ra tena di satirî bi alfabeya ewroyêne neql kerdî. Hêvîya ma a ya ke rojêk pêroyê nê metnî vejîyo meydan.

Na xebata ma ya ferhengî de, kirmanckîya nêzdîyê 2000 çekuyanê bingeyîyan yê tirkî esta. Seba ke çekuyê hemmanayî (synonyme) yê kirmanckî têhet de biasê, ma no ferheng bi formê tirkî-kirmanckî amade kerd. Çekuyanê kirmanckîyanê bingeyîyan yê nê ferhengî ra 935 teneyî yê mewlidê Ehmedê Xasî, 851 yê metnanê Le Coqî, 817 yê metnanê Lerchî, 98 yê Sultan Efendî, 68 yê listeya Blauyî, 65 yê listeya Lathamî yê. Nînan het de, nê ferhengî de nêzdîyê 400 hebî zî kar (fîl) û nameyê ke çend çekuyan ra virazîyayê, estê. Mîyanê çekuyanê beşê kirmanckî yê nê ferhengî de, 500 ra zafêr çekuyê ke bi eslê xo erebkî yê estê. Seba ke metnêko dînî yo, nê çekuyê erebkî hîna zaf mewlidê Ehmedê Xasî de estbîy. Çend çekuyê tirkî zî na xebata ma ya ferhengî de estê. Balkêş o ke nê çekuyanê tirkî ra bitaybetî çekuyê ke înan ra kar (fîl) virazîyayo, pêro metnanê Le Coqî de vîyarenê. Sey *anlamîş, azmîş, batirmîş, bozulmîş, duşunmîş/duşurmîş, qandirmîş, qapatmîş, qizmîş, qurmîş, sixilmîş, urkmîş, yaramîş, yazmîş*. Le Coqî, nê çekuyî Umer lajê Elî Kosa yê çêrmugijî ra girewtî. Winî fehm beno ke, hem semedo ke no Umer teberê welatê xo de zaf mendo û mecbur mendo ke şarê xerîbî reyde tirkî qisey biko hem zî goreyê metnanê bînan nê metnê Le Coqî nîsbeten hîna berey (erey) nusîyayê (1903 de), tede nê karê ke bi hetkarîya çekuyanê tirkî virazîyayê estê. Balkêş o ke nê tewir karê (fîlê) tirkî yê ke bi "-mîş" virazîyênê, mîyanê çekuyanê metnan yê Lerchî de zî Mewlidê Kirdî yê Xasî de zî çin ê. Tîya ra ma fehm kenê ke nê tewir karê tirkî berey dekewtî mîyanê kirmanckî.

Tesbîtkerdişê kirmanckîya nuşteki, seba naskerdişê aye zaf muhîm o. Coka tesbîtkerdiş û goreyê alfabeya ma ya ewroyêne nuştişê çekuyanê kirmanckîyan yê nê çimeyanê tewr kehenan muhîm o. Xebatê winasî, tarîxê nuştişê çekuyanê kirmanckî rê xizmet kenê û dest danê hîna weş naskerdişê na lehçe. Na xebate de, ma goreyê zanayîşê xo yê ewroyênî, tarîxê tewr verên yê nusîyayîşê tayê çekuyanê kimanckî qeyd kerd. Bi nê karî ma waşt ke na xebate bibo destpêkê ferhengê tarîxî yê kirmanckî.

Hêvîya ma a ya ke na xebate, ferhengnasîya kirmanckî, fekanê kirmanckî û dîyalektolojîyê kurdkî rê bîbo hetkar.

Eke meşte nê warî de xebatê newîyî dewam bikîn û çekuyê kirmanckî yê ke 1903î ra dîma nusîyayê bi tarîxê xo ya tesbît bibîn, do ferhengê tarîxî yê kirmanckî hîna hera û dewlemend bîbo. Bêguman tena kirmanckî de ney, lehçeyanê bînan yê kurdkî de zî hewcedarîya xebatanê ferhengê tarîxî esta.

ÇIMEYÎ

A) Kitabî û Kitaban ra Beşî

Akalın, Şükrü Haluk; **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara, 2011.

Aksan, Doğan; **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Cild: 3. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Blau, O.; “Nachrichten über kurdische Stämme”, **Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft**, Herausgegeben von den Geschäftsführern, in Halle Dr. Arnold, Dr. Pott, in Leipzig Dr. Anger, Dr. Brachaus, unter der verantwortlichen Redaction des Prof. Dr. Brockhaus, Seehzehnter Band, Mit 1 kupfertafel, Leipzig, 1862.

Botî, Kamêran Silêman; **Ferhenga Kamêran Kurdî-Kurdî**, Weşanxaneya Spîrêz, Duhok, 2006.

Chyet, Michael L.; **Kurdish-English Dictionary/Ferhenga Kurmancî-İnglîzî**, Yale University Press, New Hawen & London, 2003.

Develioğlu, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara, 1970.

Dilçin, Cem; **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2013.

Duden, **Das Herkunftswörterbuch: Etymologie Der Deutschen Sprache**, 5. Auflage, Band 7, Dudenverlag, Berlin, 2014.

Grûba Xebate ya Vateyî, **Ferhengê Kirmanckî (Zazakî)-Tirkî**, Weşanxaneyê Vateyî, Çapa pancine ya hîrakerdîye, İstanbul, 2016.

Hassanpour, Amir; **Kürdistan'da Milliyetçilik ve Dil (1918-1985)**, Avesta Yayınları, İstanbul, 2005.

Jaba, M. Auguste; **Dictionnaire Kurde-Français**, St. Pétersbourg, 1879.

Justi, F.; **Les Noms D'animaux en Kurde**, Imprimerie Nationale, Paris, 1878.

Justi, Ferdinand; **Kurdische Grammatik**, Commissionäre der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, St. Pétersburg, 1880.

Latham, Robert Gordon; "IV.-On A Zaza Vocabulary. By Dr. H. Sandwith. Communicated By Dr. R. G. Latham. [Read May the 23rd.]", **Transactions of The Philological Society**, Published For The Society By George Bell, London, 1856.

Latham, Robert Gordon; "On A Zaza Vocabulary, Read Before the Philological Society, May the 23rd", **Opuscula, Essays Chiefly Philological and Ethnographical**, Williams and Norgate. London, Edinburgh, Leipzig, 1860.

Le Coq, Albert von; **Kurdische Texte**, Erster Teil, Berlin, 1903.

Le Coq, Albert von; **Kurdische Texte**, Zweiter Teil, Berlin, 1903.

Lee, Sidney; "Latham, Robert Gordon M.D.", **Dictionary Of National Biography**, Vol. XXXII Lamb-Leigh, Macmillian and Co. London: Smith, Elder, & Co., New York, 1892.

Лерх, Петр; **Изслѣдованія об иранских курдах и их предках, сѣверных халдеях: Введеніе и подробное исчисленіе курдских племен**, I-II-III, продаеца у Коммисіонеров Императорской академіи наук: И. Глазунова, 1856, 1857, 1858.

Lerch, Peter J. A.; **Forschungen über die Kurden und Die İranischen Nordchaldäer**, Erste Abtheilung, St. Pétersburg, 1857.

Lerch, Peter J. A.; **Forschungen über die Kurden und Die İranischen Nordchaldäer**, Zweite Abtheilung, St. Pétersburg, 1858.

Malmisanj; **Zazaca-Türkçe Sözlük/Ferhengê Dımilki-Tırki**, Weşanên Jîna Nû, Uppsala, 1987.

Müller, Friedrich; "Beiträge zur Kenntniss der neupersischen Dialekte. III. Zaza-Dialekt der Kurdensprache. Vorgalant in der Sitzung vom 12. October 1864." **Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften**, Philosophisch-Historische Classe, Achtundvierzigster Band, Wien, In Commission Bei Karl Gerold's Sohn, Buchhändler der Kais. Akademie der Wissenschaften, 1865.

Nişanyan, Sevan; **Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü**, 6. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul, 2012.

Robert, Paul; **Le Petit Robert: Dictionnaire Alphabétique et Analogique de La Langue Française**, Le Robert, Paris, 1984.

Şaşmaz, Musa; **Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013)**, IV. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

T. C. İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, **Köylerimiz: 1 Mart 1968 Gününe Kadar**, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1968.

Xasî, Ehmedê; **Mewlidê Kirdî**, Amadekar û tadayîş: Roşan Lezgîn, Nûbihar, İstanbul, 2013.

Yılmaz, Engin; **Sözlük Bilimi Üzerine Araştırmalar**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2017.

B)Meqaleyî

Bariçek, Roşan; "1960 D1 Zazaki", **Tirêj**, Hejmar:3, Sal: 1980, r. 38-42.

Kirkan, Ahmet; "Beşanê Edebîyatî ra Mulemma, Di Şairanê Kurdan ra Di Şîrê Bêhempayî: Mulemmaya Ehmedê Xanî û Mulemmeya Ehmedê Xasî", **Şewçila**, Hûmare: 7 (Payîz 2012), r. 56-62.

Kirkan, Ahmet; "Ferhengnasîye û Ferhengnasîya M. Malmîsanijî", **Wêje û Rexne**, Hejmar: 5, Sal: 2015, r. 45-60.

Kurij, Seyîdxan; "Di Warê Kurdzaniyê de Xebatên Peter J. A. Lerch", **Zend**, Bihar 2013, r. 53-61.

Lerch, Peter; "2. Bericht Über Eine Im Auftrage Der Historisch-Philologischen Classe Der Kaiserlichen Akademie Der Wissenschaften Unternommene Reise Zu Den Kriegsgefangenen Kurden in Roslawl', Im Gouvernement Smolensk; von Peter Lerch. (Lu le 20 juin 1856.)", **Bulletin de La Classe Historico-Philologique de L'académie Impériale des Sciences**, Tome XIV, St. Pétersburg, 1857.

[Malmîsanij], "Zaza (Dımılı) Lehçesinde Yazan Bir Şair Melay Xası", **Devrimci Demokrat Gençlik**, İstanbul, Sayı: 2, Mart 1978, r. 14-15.

Xasî, Ehmedê; "Mewlidê Nebî", Amadekerdox: Mamîsanij, **Hêvî**, Hejmar: 4, Îlon 1985, r. 75-97.

"Zaza Lügatçesi Hakkında", **Süreç**, Yıl: 1980/2, Cilt: 1, r. 11-13.

C)Çimeyê Dîjîtalî

Dehqan, Mustafa; "A Zazaki Alevi Treatise from Diyarbekir", <http://www.kurdologie-wien.at/images/stories/MustafaDehqan/A%20Zazaki%20Alevi%20Treatise%20from%20Diyarbekir.pdf>, 27.09.2017.

Hantzsch, Viktor; "Blau, Otto", <https://www.deutsche-biographie.de/sfz4675.html#adbcontent>, 17.08.2017.

Moeller, Volker; "Le Coq, Albert von", <https://www.deutsche-biographie.de/sfz49641.html#ndbcontent>, 17.08.2017.

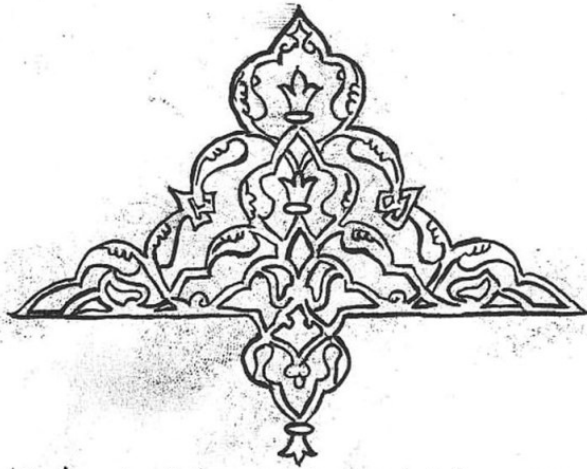
Resmi Gazete, 6 Aralık 2012, Sayı: 28489, r. 1. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.pdf>, 27.09.2017).

Resmi Gazete, 11 Eylül 2014, Sayı: 29116 (Mükerrer), r. 41. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140911ml.htm>, 27.09.2017).

ÎLAWEYÎ

ÎLAWE-1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِاسْتِغْنَاءِ الْعَمَلِ فَاتَى الْأَصْبَاحَ وَخَالَقَ الْأَرْوَاحَ وَالشَّيَاطِينَ فَاطَمَ الْقَوْلَ وَالرَّحْمَةَ
وَمَبْرَحَ الْأَنْوَابِ وَالْأَجْنَاسِ وَالنَّوَى بِإِيَادِهِ لِقَدَمِهِ وَنَاغِيَهُ كَرَمَهُ وَنَاغِيَهُ لِقَدَمِهِ وَنَاغِيَهُ لِقَدَمِهِ
خَلَقَ الْأَشْيَاءَ كَمَا شَاءَ بِدِينِ وَنَاظِيرِ وَأَبْرَعِ فِي الْأَشْيَاءِ بِمَا تَرَدُّدَ لَا تَقِيمُ تَحَلَّتْ بِعَقْدِ وَحَكْمِهِ صَدُورَ الْبَشَرِ
شَيْءًا وَتَحَلَّتْ بِفَتْحِهِ بِمَجْمُوعِ نَهْمِهِ وَجَمْعِ الْأَجْنَاسِ بِمَجْمُوعِ بَيْنِ الْأَرْوَاحِ وَالنَّاسِ بِالْحَسَنِ وَالْيَقِينِ وَفَرْحِ
بِقُدْرَتِهِ اللَّطِيفِ بِالْكَشْفِ تَقَى لِكُلِّ أَمْرٍ حَكْمَهُ وَأَبْرَعِ كُنْ صَاحِبَ مَعْرِفَةِ عَيْبِ بَعْرِهِ وَذُرِّيَّةِ الْأَنْبِيَاءِ عَزِيزِ
أَعْلَى كِتَابِ سُلْطَانِ الْإِسْلَامِ رَأْيُكُمْ مَقْدَمَ سَائِلَتِ سُلْطَانِ حَرَامِ كُنْ مَا نَمُوهُنَا صَدْرًا جَمُودًا وَجَوَابًا
قَوْلِي بِرَحْمَتِهِ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ يَا حَسْبُكَ

سُلْطَانِ

Mustafa Dehqan, "A Zazaki Alevi Treatise from Diyarbekir", <http://www.kurdologie-wien.at/images/stories/MustafaDehqan/A%20Zazaki%20Alevi%20Treatise%20from%20Diyarbekir.pdf>, 27.09.2017, r. 11.

ÎLAWÉ-2

40 ON A ZAZA VOCABULARY, BY R. G. LATHAM, ESQ.

IV.—ON A ZAZA VOCABULARY. BY DR. H. SANDWITH.
COMMUNICATED BY DR. R. G. LATHAM.

[Read May the 23rd.]

The following vocabulary is one taken by Dr. H. Sandwith from a Kurd of the Zaza tribe, one of the rudest of the whole Kurd family, and one for which we have no philological specimens.

ENGLISH.	ZAZA.	ENGLISH.	ZAZA.
<i>head</i>	sèrè-min.	<i>bread</i>	noan.
<i>eyes</i>	tchim-emin.	<i>water</i>	āwè.
<i>eyebrows</i>	buruè-min.	<i>child</i>	katchimo.
<i>nose</i>	zinjè-min.	<i>virgin</i>	keinima.
<i>moustache</i>	simile-min.	<i>orphan</i>	lajekima.
<i>beard</i>	ardishè-min.	<i>morning</i>	shaurow.
<i>tongue</i>	zoanè-min.	<i>tree</i>	dori.
<i>teeth</i>	dildonè-min.	<i>iron</i>	asin.
<i>ears</i>	gushè-min.	<i>hare</i>	aurish.
<i>fingers</i>	ingishtè-min.	<i>greyhound</i>	taji.
<i>arm</i>	paziè-min.	<i>pig</i>	khooz.
<i>legs</i>	hìngè-min.	<i>earth</i>	ert.
<i>father</i>	pie-min.	<i>fire</i>	adir.
<i>mother</i>	mai-min.	<i>stone</i>	see.
<i>sister</i>	wai-min.	<i>silver</i>	sém.
<i>brother</i>	brai-min.	<i>strength</i>	kote.
<i>the back</i>	pashtiai-min.	<i>sword</i>	shimshir.
<i>hair</i>	porè-min.	<i>a fox</i>	krèvesh.
<i>cold</i>	serdo.	<i>stag</i>	kivè.
<i>hot</i>	auroghermo.	<i>partridge</i>	zaraj.
<i>sun</i>	rojshwesho.	<i>milk</i>	shut.
<i>moon</i>	hashmè.	<i>horse</i>	istor.
<i>star</i>	sterrai.	<i>mare</i>	mahiùè.
<i>mountain</i>	khoo.	<i>grapes</i>	eshkijsi.
<i>sea</i>	aho.	<i>a house</i>	kè.
<i>valley</i>	derèi.	<i>green</i>	kesk.
<i>eggs</i>	hoiki.	<i>crimson</i>	soor.
<i>a fowl</i>	kerghi.	<i>black</i>	siah.
<i>welcome</i>	tebèxairomè.	<i>white</i>	supèò.
<i>come</i>	bèiri.	<i>sleep</i>	rausume.
<i>stay</i>	ròshè.	<i>go</i>	shoori.

Robert Gordon Latham, " IV.-On A Zaza Vocabulary. By Dr. H. Sandwith. Communicated By Dr. R. G. Latham. [Read May the 23rd.]", *Transactions of The Philological Society*, Published For The Society By George Bell, London, 1856, r. 40.

Stamme (Siwân) bewohnt werden. Aehnliche genaue Angaben habe ich auch von andern kurdischen Individuen erhalten.

Die Häuptlingswürde im Stamme geht, wie sie mir mittheilten, nicht vom Vater auf den Sohn über, sondern sie wird von dem dem verstorbenen Häuptling im Alter am nächsten stehenden Bruder geerbt. Sind keine Brüder des letzten Häuptlings eines Stammes mehr am Leben, dann erbt sie der älteste Sohn des ältesten Bruders. Es ist also bei ihnen eine Art Seniorat gebräuchlich. Folgendes sind die Bezeichnungen der Verwandtschaftsgrade in der kurdischen Familie⁹⁾.

Gatte	mir (Kurm.)	mjêrd (Zaza)
Gattin	z'in	s'eai
Vater	bâv	bauk
Mutter	dia, da	daik
Sohn	lau, lauk	lâs'
	lô, kurro ¹⁰⁾	
Tochter	kec', kec'ik	keina, kének
Bruder	bera	bera
Schwester	xoëng	uai
Onkel, väterl. S.	âp, âm	dât
" mütterl. S.	xâl	xâl
Tante, väterl. S.	?	æema
" mütterl. S.	maetvk	xâla
Neffe, väterl. S.	berâzi	
" mütterl. S.	xoarzi	
Vetter, väterl. S.	pûsmân	
" mütterl. S.	xâleza	
Cousine	dotma	
Schwiegervater	gaur	
Schwiegermutter	goasia	
Schwiegersohn	zâva	
Schwiegertochter	bûk, bûk	
Grossvater	bâ - pir	prik
Grossmutter	dâ - pir	dêka
Stiefvater	bâ - marê ¹¹⁾	
Stiefmutter	dâ - marê	

Für ihre Genealogien haben die Kurden ebenfalls ein gutes Gedächtniss. So kennen sie mehrere Generationen rückwärts, wie z. B. Hassan, der die Namen seiner Vorfahren acht Generationen hinauf kannte.

Die nomadirenden Kurden, westlich vom Tigris, heissen und nennen sich nach ihrer Aussage, zur Unterscheidung von

9) Die Consonanten der kurdischen Wörter gebe ich von hier an nach dem von Sjögren in seinen Ossetischen Studien angewandten Alphabet.

10) Garzoni schreibt an mehreren Stellen *kwru*. Prof. Pott (Etymologische Spähne in Zeitschr. f. d. vergl. Sprachforschung von A. Kuhn Bd. V S. 285 u. flg.) vergleicht dieses Wort mit dem griechischen *κόρος, κόρος, κόρη* und sieht in den *Διόσκουροι* «des Zeus Söhne». Ich muss gestehen, dass ich in dem oben angeführten kurdischen Worte deutlich zwei r, wie in dem deutschen murren, hörte.

11) *Mâr* = Hochzeit, Heirath.

den sesshaften, Karatschadir (*karacadir*). Oestlich vom Tigris, und zwar nördlich von Mossul scheint, so viel ich habe ermitteln können, für die kurdischen Nomaden die Benennung *koer* gebräuchlich zu sein. Die Zelte der Nomaden sind meistens von schwarzer Farbe, der Stoff besteht aus Filz von Ziegenhaaren. Feuer wird natürlich unter freiem Himmel gemacht. Der Heerd ist ein Dreifuss (*ârgun*, K. *kuçelân*, Z.), an dem der Kessel (*bârôs*) hängt. Brod wird auf einem runden flachen Eisenbleche (*sêl*, K. *tauç*, Z., türkisch *ساج*), das auf die Spitze des Dreifusses gestellt wird, gebacken.

Die alten kurdischen Monatsnamen konnten mir mehrere von den Kurden in Roslawl' nennen. Ich habe drei verschiedene Lesarten gesammelt, die ich hier mit Bezeichnung der Gegenden zusammenstelle, aus welchen die Individuen, von denen sie mir mitgetheilt wurden, stammen.

Bei Dîarbekîr.	Zaza bei Pdû	Bohtan und zwisch. Merdîn und Nisibîn.
1. Adâr	Adâr	Adâr
2. Nisân	Nisân	Nisân
3. Gulân	Gulân	Gulân
4. K̂azirân	K̂azirân	K̂azirân
5. Tæmuz	Tæmuz	Tæmuz
6. ?	?	Tabag'
7. Elul	Ælul	Elun
8. 'Cæleî peşîn ¹²⁾	Âsme ¹⁴⁾ paizi ¹⁴⁾ vaerjenne	Tiârîn
9. 'Cæleî paşîn ¹³⁾	Âsme paizi pejenne	Tiârîn paî
10. Kanuni peşîn	Âsme kanuna vaerjenne	'Cvîa
11. Kanuni paşîn	Âsme kanuna pejenne	Kânun
12. Subât	Sebât	Svbât

Man sieht, dass in diesem Verzeichniss Abweichungen von dem von Garzoni (S. 56) gegebenen vorkommen; doch muss ich mich hier jeder Vergleichung mit den Monatsnamen der Syrer, Juden und anderer Völker, so wie aller Combinationen enthalten¹⁴⁾. In ganz allgemeinem Gebrauch scheinen übrigens die von mir aufgezeichneten Monatsnamen nicht zu sein. Die Länge der Monate konnte mir nur ein Kurde, aus der Gegend zwischen Merdin und Nisibin gebürtig, angeben. Nach ihm sollen die Kurden jeden Monat zu 30 Ta-

12) *peşîn* im Kurm., wie *warjenne* im Zaza = erster.

13) *paşîn* im Kurm., wie *pejenne* im Zaza = anderer.

14) *dîme, dûma* im Zaza = Monat = Kurm. *maç*; Mond = Zaza *âsme*, Kurm. *hîw*.

15) *paiz* im Kurm. und Zaza = kühl, Herbst, kühle Jahreszeit.

16) Von kurdischen Monatsnamen wird gehandelt in dem Werke von Th. Benfey u. M. A. Stern: Ueber die Monatsnamen einiger alter Völker. Berl. 1836. 8°, namentlich S. 19 — 21 (vergl. die Reconston von E. Burnouf im Journ. d. Sav. 1837 S. 265 — 280 u. 321 — 333, vorzüglich aber die von Pott in der (Halleschen) Allg. Literaturzeitung 1839. Ergänzungabl. № 46 — 50).

Peter Lerch, "2. Bericht Über Eine Im Auftrage Der Historisch-Philologischen Classe Der Kaiserlichen Akademie Der Wissenschaften Unternommene Reise Zu Den Kriegsgefangenen Kurden in Roslawl', Im Gouvernement Smolensk; Von Peter Lerch. (Lu le 20 juin 1856.)", Bulletin de La Classe Historico-Philologique de L'académie Impériale des Sciences, Tome XIV, St. Pétersbourg, 1857, r. 83-84.

I.

UEBERSETZUNG DER «SPRACHPROBEN» BACMEISTERS (*)

IN
DIE KURDISCHEN MUNDARTEN^o
Kurmáñđi und Zazá.

Kurmáñđi.

Zazá.

1. Xodé námire.	Aláh né merén'u.
2. Merú sal pur tenáre.	Mērdúm émeri yai qilmu.
3. Día kúlfetañ ž wañ haz dijé.	Daíke efláne (eflekani) xóe zaf
sinén'a.
4. De memiki wéda šir pur
heŷye.	Tıđe yai zaf šid éstu.
5. Mēri wi že haz dijé.	Myērde yai has kén'u.
6. Va žinka be hámile.	Áya đeni hémleya.

-
1. Gott stirbt nicht.
 2. Der Mensch lebt nicht lange.
 3. Die Mutter liebt ihre Kinder.
 4. Sie hat viel Milch in den Brüsten.
 5. Ihr Mann liebt sie.
 6. Diese Frau war schwanger (in der Uebers.: «ist schw.»).

(*) Im Jahre 1773 gab *Hartung Ludwig Christian Bacmeister* in vier (lateinischer, russischer, französischer und deutscher) Sprachen seine «*Idea et desideria de colligendis linguarum speciminibus. (Petropoli. 16°)*» heraus, worin die unter dem Namen «*Bacmeistersche Sprachproben*» bekannten 44 Sätze wahrscheinlich zuerst gedruckt sind. Sieh *F. Adelung Catharinens der Grossen Verdienste um die vergleichende Sprachkunde. St. Petersburg 1815. 4°. S. 24. 25.*

Forsch. üb. d. Kurden. Abth. I.

1

II.

GLOSSAR FÜR DAS IDIOM

Z A Z Á.

A.

ainé, (türk. آینه), Spiegel.

aúka, Wasser, Quelle, Bach.

Vgl. Krm. av.

aúka dévi, Bier.

aúqara, sogleich, 50.1.

àunén'a, (ich) sehe.

auná, auná, sah, 50.1; 51.8;
64.8.

aunáf, sahen, 49.6.

baúni, sieh, schau zu, seht,
63.9; 78.1.

aunaúnke, Schakal.

Ahmed, Personennamen.

áqil, Verstand.

Vgl. Krm. áqil.

ákén'a, (ich) öffne; s. kén'a.

ákérd, akérd, öffnete, 51.8;
65.10.

ákérdau, ist offen.

ageíra, ágeraf, ging, war im Ge-
hen begriffen, 71.5.

ágeraf digeraf, ging hin und
her, 85.13.

ayá, (türk. اغا), Agha.

pl. ayán, 62.3, ayalerán, 79.8.

ándén'a, (ich) ziehe heraus.

ánd, zog heraus.

áya, jener, e, es, 64.13.

Adár, Monatsname; s. Abth. S. xv.

adír, Feuer.

Vgl. Krm. ayír.

ána, dieser, e, es; s. én'a.

ána, (ich) bringe, 84.16.

ánu, (er) bringe, 51.9.

Vgl. Krm. áni.

aširán, vom Stamme (Tribus), zum
Stamme gehörig; s. aširét.

aširet, (arab. عشيرة), Stamm, Tri-
bus.

ášma, ášme, Monat, Mond; s.
Abth. I, S. xv, xxv, Anm.
12.

asán be, ruhe aus, erhole dich,
51.1-2.

Vgl.opers: آسا بیدن, اسان.

ÎLAWE-6

Blau, Nachrichten über kurdische Stämme.

627

<i>non</i> , Brod	<i>tidschi</i> , Sonne	<i>tschem</i> , Auge
<i>avo</i> , Wasser	<i>aschmi</i> , Mond	<i>fik</i> , Mund
<i>ssolleh</i> , Salz	<i>istiri</i> , Stern	<i>gosch</i> , Ohr
<i>mum</i> , Licht	<i>lille</i> , Jahr	<i>dest</i> , Hand
<i>múru</i> , Birne	<i>schischaschmi</i> ,	<i>lingi</i> , Fuss
	Halbjahr	
<i>ssaiž</i> , Apfel	<i>heriaschmi</i> , Viertel-	<i>djini</i> , Frau
	jahr	
<i>árde</i> , Mehl	<i>sieh aschmi</i> , 1 Monat	<i>djimirdi</i> , Mann
<i>goschd</i> , Fleisch	<i>higa</i> , Acker, Feld	<i>ladjik</i> , Knabe
<i>bise</i> , Ziege	<i>genem</i> , Weizen	<i>tschinek</i> , Mädchen
<i>mie</i> , Schaaf	<i>dschio</i> , Gerste	<i>dschemiet</i> , Versammlung
<i>ástori</i> , Pferd	<i>hok</i> , Ei	<i>maie</i> , Mutter
<i>gha</i> , Kuh	<i>kerk</i> , Huhn	<i>bäu</i> , Vater
<i>gúke</i> , Kalb	<i>serindji</i> , Rebhuhn	<i>bira</i> , Bruder
<i>hérin</i> , Esel	<i>awrisch</i> , Hase	<i>woie</i> , Schwester
<i>hott</i> , saure Milch	<i>kutschik</i> , Hund	<i>tornun</i> , Enkel
<i>erón</i> , Butter	<i>muje</i> , Haar	<i>amige</i> , Onkel (Vatersbruder)
<i>kóli</i> , Holz	<i>kémür</i> , Stein	<i>chal</i> , Onkel (Mutterbruder)
<i>wóre</i> , Schnee	<i>dschenawar</i> , Wolf	<i>pirek</i> , Grossvater
<i>schilli</i> , Regen	<i>chis</i> , Schwein	<i>dika</i> , Grossmutter
	<i>hingérir</i> , Weintraube	

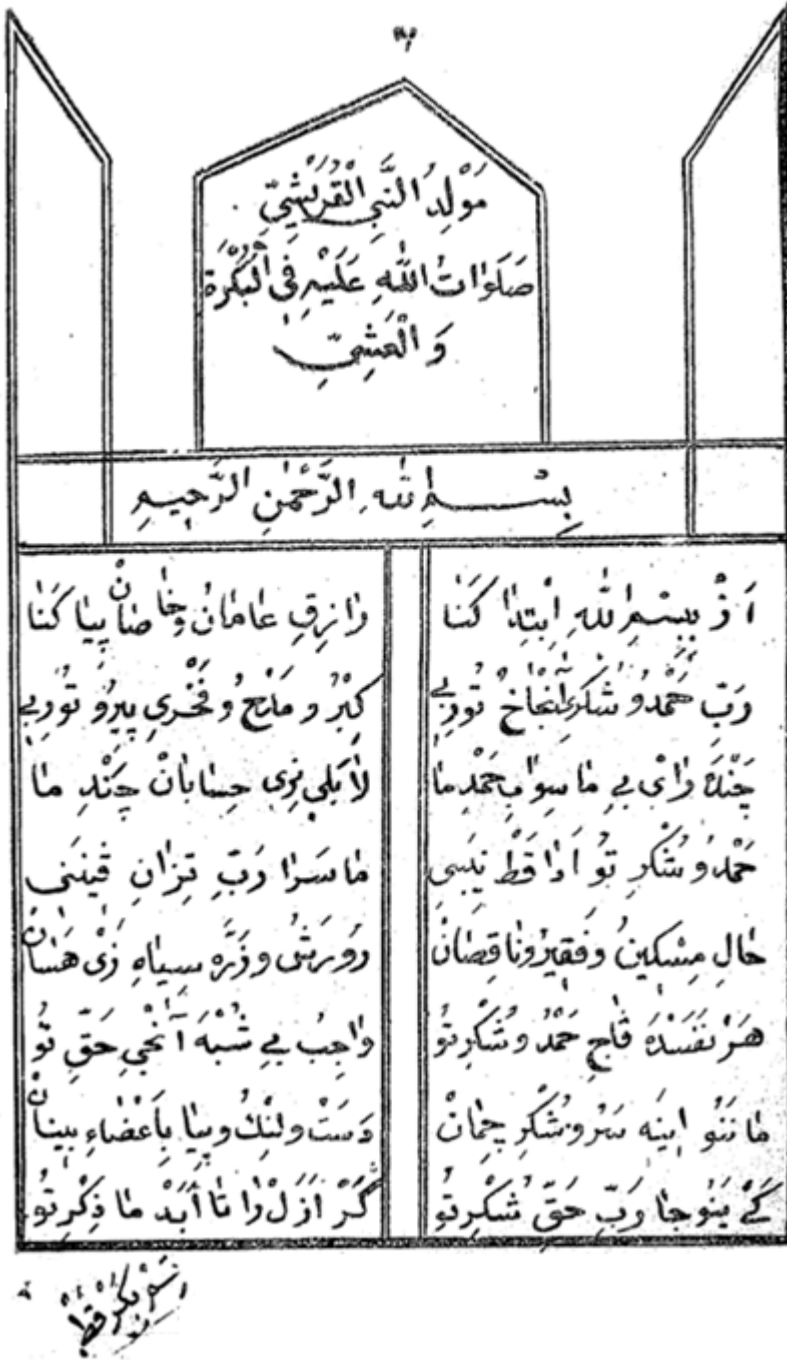
Cardinalzahlen:

1 <i>si</i>	8 <i>hirescht</i>	60 <i>schescht</i>
2 <i>di</i>	9 <i>nió</i>	70 <i>hawda</i>
3 <i>hire</i>	10 <i>des</i>	80 <i>heschde</i>
4 <i>tschar</i>	20 <i>wist</i>	90 <i>nawari</i>
5 <i>bensch</i>	30 <i>diress</i>	100 <i>se¹⁾</i>
6 <i>schesch</i>	40 <i>tschewress</i>	
7 <i>heft</i>	50 <i>panschass</i>	

1) Soviel ergibt sich aus diesem Verzeichniss mit Sicherheit, dass der hier gesprochene Dialect zu dem Zaza gehört, wie schon *Lerch* a. a. O. 642 in Betreff der *Duschik* im Allgemeinen richtig bemerkt hat. Doch weichen die Wörter, so viel ich vergleichen kann, von dem Zaza bei *Lerch* mannigfach ab; namentlich scheint mir die Quetschung des *k* (gerade wie die des *ك* bei den Beduinen des *Haurân*) in *tschinek* Mädchen neben *kènek* (*Lerch* 631), das vollere *ladjik* Knabe neben *lâdsch* (*Lerch* a. a. O.), *kurmañgi lauk*, wie umgekehrt *Lerchs* *bauk* Vater neben *Streckers* *bäü* (*kurm. bäv*) beachtenswerth. B l.

O. Blau, "Nachrichten über kurdische Stämme", Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Herausgegeben von den Geschäftsführern, in Halle Dr. Arnold, Dr. Pott, in Leipzig Dr. Anger, Dr. Brachaus, unter der verantwortlichen Redaction des Prof. Dr. Brockhaus, Seehzehnter Band, Mit 1 kupfertafel, Leipzig 1862, r. 627.

ÎLAWÉ-7

Ehmedé Xasî, *Mewlidê Kirdî*, Amadekar û tadayîş: Roşan Lezgîn, Nûbihar, İstanbul, 2013, r. 2.

حکایت عمر ابن علی کوسا

حکایت ابراهیم پاشا تفضی ظاظا

ده زمانیده ابراهیم پاشا استی باشی مصری مصره فجیا قایدی مملکتی بکرو پادشاه پرو
 امه بغضب واه هزنی نی چیچیو از پادشا وام پاشانی استی نامیچی حافظ پاشا بی امری
 ای کرد و شو بسر حافظ پاشا عسکری خو طوب کرد شی بسر شی بندیبه اوردی
 و جا قورمش کرد اوردیا ابراهیم پاشای امه بمزارده روناہ پیری خبر رشیتی ابراهیم
 پاشا ایلیجه خو رشیت بو اوردیا حافظ پاشا میان بونو با خواج چی ایلیچی خبر اردی
 ابراهیم پاشا پیری وا که حافظده خیایخوده کیف ذوقده دورو ابراهیم پاشا امر کرد با
 اوردیا خو هر کسی حاضرین بسلاحی خورو ازو امشو باسخون بدی با اوردیا حافظ
 پاشای ابراهیم پاشا امری بیکباشیا کرد هرکسی طا بوراخو تنبهه بکری عسکر هرکسی
 چادرخوده فزری احا اجفینی فزری اجفستا دبا یاشو ساعت پانچده اوردی آنته با اوردیا
 حافظ پاشای سر حالبوکی خرا حافظ پاشا چیرا چنیا ایا طیبا ابراهیم پاشا باسخون دا
 بمحافظ پاشای طویلی تفکی باشلمشکردی بمحاربه آشو ساعت پانچ حتی صباحرا ابراهیم پاشا
 غالب بی اوردیا حافظ پاشای یوزلمش بی و نیمه کشتی و نیمه ژری یسیر بی چقا ارزاق
 جیخانہ استی ضبط کردی حافظ پاشای فرار کرد اصتامبوله پادشاه پرو امه بغضب وا من
 ته رشیته ته مری ای بکری تو اوردی باطرمش کرد ته امی به سرده ایا طیبا ابراهیم
 پاشا اوردیا خو کروت شی بمصر ۱۵

II.

Hikāyät; ômar ibn âlî kôsâ.

Hikāyät; ibrahîm pâşâ lâfzî zâzâ.

Dâ zâmânâdâ ibrahîm pâşâ âst bî pâşâ, misîrî bî misîrê vâjîâ mâmlâkâtî zâpt bû-
 kârô pādşâ pürô amâ bû çadâb wâ azenê nâi çîkuô az pādîşâh wâm pâşâînî âst bî nâmâ
 ji hâfiz pâşâ bî amri âi kârd wâ sô bû sâr hâfiz pâşâ âskârîçô tîp kârd sî bû sâr sî
 bû niezîbâ ordî wuğâ qurmis kârdâ ordîâ ibrahîm pâşâ amâ bû muzârdâ rônâ behârî (?)
 5 çabârî rēşî ibrahîm || pâşâ elçîçô rēşî bû ordîâ hâfiz pâşâi miyân . . . taçtâçô qurmis
 kârdô wâ ki hâfizdâ çaimâçôdâ kēfu zauqdâ deçô ibrahîm pâşâ amr kârd bû ordîaçô
 hârkâsî hâçîr bâin bû silâhçôrô azô amşô bādî bû ordîâ hâfiz pâşâi ibrahîm
 pâşâ amrî bimbâsîâ kârd wâ hârkâs tāvîraçô tâmbih bûkârâ âskâr hârkâs çadîrâçôdâ
 10 âçâfînî fânâr açâvîstînâ tâpiâ pâşô saât pādâ ordî ânt oâ ordîâ || hâfiz pâşâi
 hâlbûkî çabârâ hâfiz pâşâi çîârâ çînîâ ayâ tâpiâ ibrahîm pâşâ basçûn dâ bû hâfiz pâşâi
 tîpü tüvângî başlamîs kârdî be muhârabâ âşâû saât pâç hâttâ sabâhrâ ibrahîm pâşâ çalîb
 bî ordîâ hâfiz pâşâ bozulmîs bî wâ nîmâ kîştî wâ nîmâzî yâsîr kârdî bî çîçâ arzâç çebel-
 çâne âst bî zâpt kârdî hâfiz pâşâ firâr kârd sî bû stambûl pādşâh pürô amâ bû çadâb
 15 tâpiâ ibrahîm || pâşâ ordîaçô grôtâ sî bû misîr.